

Sedaget Kerimova

Lezgiye

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan şahsın izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

LEZGİYE

Sedaget KERİMOVA

Çeviri: Abdullah KUBALİ

ISBN: 978-605-030-625-5

Kapak Tasarımı: Hakan YİĞİTTÜRK

Baskı ve Cilt:

Star Ajans Ltd. Şti.

Alaaddinbey Mah. 634. Sk.

NİLTİM Ayaz Plaza No: 24

Tel. (0224) 249 33 20

Sertifika No: 15366

Baskı Tarihi: Nisan 2017

Yayınlayan: Abdullah KUBALİ

Kahramanlar Mahallesi

1425. Sokak No: 2/2 Alsancak / İZMİR

Tel. : (0.232) 489 50 75

e-mail: abduallahkubali@gmail.com

ÖN SÖZ

Sedaget Kerimova, Azerbaycan edebiyatına yeni renkler getiren bir yazar. Bakü’de yirmi beş yıldır neşredilen Samur Gazetesinin her sayısında onun hem aydınlatıcı ve bilgilendirici, hem de yüreklendirici yazılarını görmek mümkün.

Kültür değerleri bakımından zengin bir coğrafyanın yollarının kesiştiği Bakü’de Samur adlı bir gazetenin neşredilmesi, naşirler arasında Sedaget Kerimova’nın da bulunması Azerbaycan adına bir şans. Şöyle ki, nağıllar diyarı, Dede Korkut yurdu Azerbaycan’da yaşayan ve ülkeye zenginlik katan halklardan biri olan Lezgileri, o ve onun gibi basın emekçisi akademisyen ve halk insanı şahsiyetler sayesinde daha yakından tanıyabilirsiniz.

Dağıstan’ın güneyinde, Azerbaycan’ın kuzeyinde Samur’un* iki yakasında yaşayan bu halk adı geçen ülkelerde olduğu kadar, Rusya Federasyonu başta olmak üzere Afganistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Türkiye’nin de dâhil olduğu büyük bir coğrafyada varlığını hissettirmektedir. Lezginkanın ritmi sadece Lezgilerin değil, dinleyen diğer toplulukların da nabzını attırmaktadır.

Nehirlerin böldüğü, sürgünlerin ayırdığı insanların gönül birliğini Hacı Davutlar, Süleyman Stalskiler, Şarvililer sağlamaktadır. Lezgi dili, Lezgi kültür hazinesinin başında yer

* Samur - Azerbaycan ve Dağıstan sınırlarını belirleyen, iki yakasındaki Lezgileri birleştiren nehir.

tutmaktadır. Onu altın, gümüş işçiliği ve el emeği, göz nuru daha birçok materyaller izlemektedir.

Peki, bu halk bugün hangi sosyal problemlerle karşı karşıyadır? Onun günlük hayatı ile tarihî zamanlardan miras kalan cesaret, mertlik, çeviklik, isyankârlık ruhu ne ölçüde uyuşmaktadır? Acaba, zaman seli bu ruhun ne kadarını süpürüp silmiş, ne kadarına dokunamamıştır?

Amazonlardan bugüne ne kalmış, Lezgiyeler o mirastan günümüze ne taşımışlardır? Kitapla, gazete ile, roman ile, şiir ile yetinmeyen günümüzün Amazon'u Sedaget Kerimova'nın günlük hayatında; Lezgi sineması, Lezgi balesi, Lezgi halk dansları için yirmi dört saatin az geldiği uğraşlarında bu mirasın kaçta kaçını görmek mümkündür?

Altmış bin kelimelik bir Azerbaycan Türkçesi-Lezgice Lügat, Samur gazetesi, yüzden çok şarkı bestekârlığı, dünyaca meşhur Suvar Ekibi rehberliği o mirastan birer hisse midir? Kerimova'nın şiirleri, Süleyman Stlaski'nin ruh dünyasını ne kadar yansıtmaktadır? Bunlar benim kendi kendime sorduğum sorulardır? Siz okurlar da bu satırları okuduğunuzda kendinizi hem bir yazarın ruh dünyasında bulacak, hem de onun gözleriyle Zariyat'ı, Zarife'yi, Lezgiye'yi izleyeceksiniz.

Lezgiye'nin konusu Sovyetlerden başlayıp Almanya'ya oradan Türkiye'ye uzanan dramatik bir öyküdür. İkinci Dünya Savaşının anlatıla-anlatıla bitirilemeyecek öyküler serisinin bir halkası olmak niteliğiyle dikkat çekicidir.

Üç dilde (Rusça, Azeri Türkçesi ve Lezgice) yayımlanmış yirmiden çok roman, piyes, öyküsü bulunan Kerimova'dan Türkçeye çevirdiğimiz bu eser Azerbaycan ve Türkiye halkları arasındaki iki devlet bir millet hissiyatına da tercüman olacaktır.

**Azerbaycan Türkçesinden Türkiye Türkçesine çeviren
Abdullah Kubalı**

Bir yaz gecesi

(Povest)

Zarife uyuyor tavrındaydı. Yorganının altında olabildiğince yavaş soluk alıp veriyor, kımıldısız durmaya çabalıyordu. Sağ böğrü üzerinde, yüzü duvara dönük uzanalı bir saati azıcık geçmişti. Hareketsizlikten uyuşmaya başlayan sağ kolunu oynatmaktan korkuyor, uyumadığını Raşid'e fark ettirmek istemiyor, gözlerinden yanaklarına süzülüp oradan aşağıya sızarak yastığını ıslatan yaşları da kurulamıyordu. Fakat tüm bedenini heyecan sarmış, nabız atışları hızlanmıştı. Çarpıntılar öyle artmıştı ki, o an göğsü yarılacak, kalbi dışarı fırlayacaktı sanki. Ona öyle geliyordu ki, içinde kopan fırtınanın uğultusu, duvar saatinin çınlamasını da bastırıyordu. Kendini yalnız, kimsesiz, çaresiz hissediyordu. Gece bitmiyor ve karanlıklar, sabah olsun istemiyor gibiydi. Saatin akrebi de yelkovanı da kütleşmiş, yerlerinde çakılıp kalmıştı. Her ikisi de ölümcül dertlerin pençesindeki canlıları getiriyordu insanın aklına.

Onun böyle geceleri çoktu... çok... Sabaha dek ağlayıp yüreği ile konuştuğu dertli vakitler... Lakin bu, öncekilere benzemiyordu. Bu defa onu bütünüyle başka, kendisinin de açıklayamadığı görülmedik üzüntü sarmıştı. Gereksizlik, fazlalık, boşa yer işgal etmişlik duygusu bütün varlığını kuşatmıştı. Duyguları sözle, dille dışa vurulamayacak türdendi. O, defterden silinmiş, terk edilmiş, artık istenmeyen insanların geçirdiği azabın mengenesinde kıvranıyordu. Çocuk gibi doyasıya gözyaşı dökmek istiyordu. Raşid olmasaydı dakikalarca hüngür hüngür ağıldı. Yana yana hıçkırsa belki hafiflerdi. Fakat olmuyordu; Raşid uyanabilirdi.

Islak gözlerden nefret eden kocası onu yanaklarına süzölmüş damlacıklarla görmemeli, onun acınacak hâinden habersiz kalmalıydı. “Allah’ım, sen bana sabır ver!” diyerek usulca sağ yanından sol yanına döndü. Farkında olmadan derin bir iç geçirdi.

– Uyumadın mı?

Raşid duymuştu onu.

– Uyuyorum.

– Üşüdün mü? diye Raşid halini bozmadan sordu.

– Hayır.

– Gel benim yanımda uyu.

– Uykum gelmiyor, sen uyu.

Zarife elden geldiğince özensiz konuşuyordu.

– Gel yanıma, sana masal anlatacağım.

Aralarında beş karış ya var ya yoktu.Fakat, Raşid bu aralığı kapatacak en son kişiydi.

– Uyu Raşid, uyu, gece tükeniyor.

Zarife bu defa sesindeki kahrını saklayamadı.

– Bak, sen gelmezsen, ben kendim gelirim, tamam mı?

Raşid bunu yarı uyanık, yarı uykulu söyledi. Horultusunun odaya yayılması için çok beklemeye gerek kalmadı. Bu ses, beraber yaşadıkları bunca yılda ilk defa sevindirdi Zarife’yi. Kadıncağız ancak bundan sonra yastığın altından mendini alıp gözlerini kuruladı.

Okşayışlara aç, yalnızlıklara doymuş, uzun gecelerden biri daha geçip gidiyordu. Çileli, soğuk, sisli zamanlardan biri... Acıttıcı düşünceler yine sel olup hücumla geçti: “Allah’ım, bu ne anlamsız ömürdür! Yatakta günün ışıyacağı vakti, ayakta karanlığın çökeceğı saati bekleye bekleye geçen yıllar. Sıradan, tekdüze günler, bayramı öteki zamanlardan de beter hayat. Peki, insan ne için yaşamaktadır?”

İç sıkıntısı hiç gitmiyordu. Tüm gücüyle gayret etse de, kendini

teskin etmeye uğraşsa da bunu başaramıyordu. Ağlamaktan gözleri kızarmış, gözaltları şişmişti. Ne kadar zorlansa da uyku tutmuyordu. Sonunda uzanmaktan bıkip yerinden kalkarak avluya çıktı. Serin yaz havası yüzünde, saçlarında, bedeninde gezindi. Bu iç gıcıklayıcı temastan hoşlandı, ruhuna bir itidal geldi. Baş ağrısı da hafifler gibi oldu.

Çoktanberi Zarife'nin hayat ahengi yoktu. Onun gündelik kaygıları da doğal güzergâhını değiştirmişti. Ne yaptığıнын, ne giyindiğinin, ne yediğinin farkında değildi. İş arkadaşlarına göre onun konuşmaları değişmiş, davranışları tuhaflaşmıştı. Görüntüsünden özentisizlik, boş vermişlik yağıyordu. Sözleri yarıda kalıyor, gülüşü dudaklarında donuyordu. Kımıldamadan oturup gözlerini bir noktaya dikmek her zamanki işlerinden biri olmuştu. İş yerinde sık sık soruyorlardı: “Sana ne oldu?” O, “Sanırım, havadandır” diye cevap veriyordu. Bu cevapla aslında kendini yatıştırmaya çalışıyor, yalanlarla kendini kandırıyordu. “Hiçbir sorun yok, her şey her zamanki gibi normal” sözlerini yineliyordu sık sık. Var gücüyle kendini ikna etmek için çırpınıyordu.

Elbette ki, kusur havadaydı. Her suç ondaydı. O, her şeyi değiştirmiş, ruhunu yerinden oynatmıştı. Üflediği soluk, doğaya uyanış, kaynaşma, coşku getirmişti. Herkesin kanı kaynıyordu. Hava ağaçların tomurcuklarından, kuşların cıvıltısından tutmuş, her şeyi derinden etkilemişti. Zarife'nin yüreğini de oynatmıştı zalim. Yıllardan beridir küllenmiş, üst üste istiflenmiş, kendinin de çoktan beri yoklamadığı, belki de çocuk gibi herkesten sakladığı, en kuytu köşede, en derin yerde kem gözlerden uzakta tuttuğu duyguları dile gelmişti artık.

Hava yüreğini öyle kımıldatmış, hazin kemanlardan, yanık neylerden yükselen nağmeler öyle içine işlemişti ki, artık derinlere nüfuz eden, tanımlanamayan, gelip geçici olmayan bu

izler Zarife'yi allak bullak etmişti. Bu sarsıntının, bu deprenmenin anlamını algılamakta güçlük çekiyordu. O niçin değişmiş, niçin beti benzi solmuş, niçin kederlere boğulmuştu? Dinlediği her şarkıda, şen şakrak, oynak parçalarda niçin yürek sızlatan ezgiler duyuyordu? Okuduğu her şiir neden kederliydi? O, niye sevinçle değil de hüznle yoğrulmuştu? Bütün bunların altında yatan neydi?

Huzursuzdu. Hiç bir giysi ona yakışmıyormuş gibi geliyordu. Pişirdiklerinin tadı tuzu yoktu. Konuştukları ipe sapa gelmiyordu. Eski dostları, tanışları şimdi ona ilginç gözükmüyorlardı. Onlarla söyleşilerinde çekicilik yoktu. İşinden bıkmıştı. Mesai arkadaşları yüreğini daraltıyordu. Ev bunaltıcıydı. Bakü baştan başa boz bulanık renge bürünmüş, binalar, sokaklar, arabalar, insanlar sanki külden bir örtünün altına girmişti.

Zarife'yi çeken, onu ilgilendiren, ona iç açıcı gelen herhangi bir durum, gelişme, haber yoktu. Boz bulanıklıklar içinde duygusuz, renksiz bir varlığa dönüşmüştü. Kendinden tiksiniyordu. Varlığından, bu sevimsiz bedenden kurtulmak istiyordu. Fakat nereye kaçacaktı? Böyle bir mekân yoktu ki... Gideceği her köyde, kasabada, kentte tekliği, gamı ondan el çekmeyecekti.

Bir yaz gecesi her şey içine doğdu. O yaz gecesi içindeki hadsiz hesapsız sorularına cevap verildi. Elbiselerini çıkarıp geceliğini sırtına geçirdiğinde gözleri aynaya takılıp kaldı. Karşıdan ona bembeyaz tenli, uzun boylu, zarif bir kadın bakıyordu. Şimdiye dek güzellik hakkında kafa yormamıştı. Çıplak resimlere, heykellere göz attığında nedense her defasında utanmıştı. Fakat şimdi gözlerinin önünde çekici ve canlı bir güzellik belirmişti.

O, kendisini sanatsal bakışla inceliyordu. Tuhaftır, bunca zamandır bu güzelliğin farkına varmamıştı. Bazen kız arkadaşları kıskançlıkla ona diyorlardı: "Güzelsin." Yine de o bu sıfatın neyi kapsadığı konusunu hiç önemsememişti. Raşid'e vardığı on beş yıl

boyunca kocası Zarife'nin güzel olduğunu hiç dile getirmemişti. O, karısına sevdiği biri gibi iltifat etmemiş, duygularını gizlemişti. Zarife de kocasının soğukluğuna, yabancılığına alışmıştı. Aslında Raşid'in bu mesafeli tavrı yalnızca karısına yönelikti. Niçin? Peki, kusuru neydi? Neden kader Zarife'yi böyle ağır bir sınavla deniyordu? Buna cevap bulamıyordu.

Aynada kendini döne döne seyretti. Yüreğini acı bir kırgınlık sardı. Bu duyguda nereden kaynaklandığı belirsiz tuhaf, aşağılayıcı bir şey vardı. Aniden zevksiz, tatsız, aşksız geçen yıllarına kızdı. Beraber yaşanan on beş yıl, denilebilir ki, güzel bir hatıra, hoş bir duygu bırakmamıştı ona. Saatlerce uğraşsa da beynine böyle bir an kazınmamıştı. Onun yaşamı sıradan, solgun günlerden oluşuyordu. Onlar birbiri ardınca dizilmiş, Zarife de kenardan bakmakla yetinmişti. Sanki böyle de olmalıydı. Gündelik kaygılar, çocuklar, mutfak, konuklar, hısım akraba sohbetleriyle dolu günler geçtikçe, çocuklar boy attıkça bu durgun, neşesiz ömrü kanıksamıştı. Bereket, hastane hareketliydi. Oradaki işin ritmi, başka şeyler hakkında düşünmeye vakit bırakmıyor, işten eve döndüğünde uyuşukluk, boş vermişlik kısıkcına yenik düşüyordu.

Ay, karanlık geceyi nasıl aydınlatırsa, o gece de onun yüreğini ışıktandırmış, önceki rahatlığı, öz denetimi, en başta da boyun eğmişliği elinden alınmış, önceki Zarife'nin yerinde ona benzemeyen, hayatını değişime adanmış diğerk bir kadın doğmuştu. Bu gelişme onun yüreğinde çelişik görüşler uyandırdı. “Keşke bu gece yaşanmasaydı. Keşke ben soyunduğumda odadaki ışık sönmüş olsaydı” diye defalarca kendini azarlardı.

* * *

Sabah iş yerinde odasının kapısını açıp içeri girdiğinde masasının üzerinde bir nergis demeti gördü. Bu kuşkusuz Aydın'ın

işiydi. “Bu gün ne bayramı?” diye sordu kendi kendine. Ne kadar çaba harcarsa da sorunun cevabını bulamadı. Sonunda hatırladı ki, doğum günüdür. İlkın gülesi geldi, sonra şaşkınlık duydu: “Nasıl oldu da, bu ‘tarihî hadiseyi’ unuttum?” Yüzüne acı bir gülümseme yayıldı: “Bir de bu eksikti sanki!” Sırtına iş elbisesini geçirdi. Dolaptan vazoyu çıkarıp su ile doldurdu, nergisleri onun içine yerleştirdi. “Bu gün 35 yaşımı tamamlıyorum. Yaşlanıyorum” diye içi burkularak düşündü. İşte o anda Aydın içeri girdi. Onun sarı saçları düzensizce alnına dağılmış, yeşil gözleri parlıyordu.

– Selam, Zarife.

“Zarife” sözcüğünü o, kendine özgü tarzda öyle sevgi dolu, öyle yakından dedi ki, Zarife dayanamayıp gülümsedi:

– Selam, Aydın.

– Doğum gününü kutluyorum.

– Çiçekler için teşekkür ederim. Peki, sen dedikodudan korkmuyor musun?

– Kim ne bilecek? Aslında hiç kimse inanmaz ki, benim gibi ciddi birinin, başkasına gül sunmasına.

Aydın iç açıcı tonda yanıtladı. Zarife’yi gülme tuttu. Geceki düşüncelerden kalan neşesizlik anında dağıldı. Hoş bir duygu onu anında değiştirdi.

– Bu gün doğum günüm olduğu benim bile aklımdan çıkmıştı. Peki, sen nasıl hatırladın? Güya şaşkınlıkla soruyordu karşısındaki muhatabına. Cevabını ezbere bildiğini bilmezlikten gelerek, Aydın’ın itirafını bir kez daha duymak için dikkat kesilmişti.

– Benim hatırladığım öyle çok şey var ki...

Aydın bunu yavaşça demişti. Ardından masanın arkasına geçip oturdu.

– Benim belleğim güçlüdür Zarife. Seninle ilgili her şeyi beynime yazdım. İstesem de onları yerlerinden oynatamam. Bunları sen benden de iyi bilirsin.

Zarife susuyordu. Bakışlarını ondan kaçırmaya çabaladı. Fakat Aydın göz göze gelmeyi başardı:

– Niçin konuşmuyorsun?

– Hiç değişmedin Aydın. İnsanlar var ki, yaş aldıkça başkalaşılıyor, huyları farklılaşıyor, fakat sen nasıldıysan öyle kalmışsın.

Zarife sohbetin ciddi bir diyaloga dönüşmesini istemiyordu, her zamanki gibi sözlerine şaka kılıfı giyindirmeye çalıştı.

– Hata yapıyorsun, ben çok değiştim. Yalnızca sana olan ilgim değişmiyor. Bunun da sebebi sensin. Her zaman ki gibi güzelsin Zarife, günden güne de güzelleşıyorsun. Yıllar sana dokunamıyor. Onlar seni kolluyorlar. Vakit geçtikçe sana olan bağlılığım daha da artıyor. Sensiz yaşayamam.

O, bunu bir solukta dedi. Zarife'nin hayret ve dikkatle onu dinlediğini fark edince cesaretlenip sözüne devam etti:

– Biliyor musun pazar günlerinde nasıl kendimi yiyip bitiriyorum? Pazartisini iple çekiyorum. Durmadan seni düşünüyorum. Aklımdan geçiriyorum ki, sabah olacak, sen çok geçmeden bu kapıyı açıp içeri girecek ve şundan bundan konuşacaksın. Ben ise sessizce sana kulak vereceğim, hayranlıkla sesindeki ezgiyi dinleyeceğim. Sen arada bir kırılıp diyeceksin ki: “Aklın nerelerde, ben söz sarf ediyorum.” Ben ise “Konuş, konuş, dinliyorum” diyeceğim. “Hayır, artık konuşmam” deyip öfkeyle odayı terk edeceksin. Senin sesinden üç kelime daha duymadığımı için kendime kızacağım. Farkında mısın Zarife, seni herkesten, hatta hastalarından da kıskanıyorum. Zaman zaman “Onlardan birinin yerinde ben olaydım” dileğinde bulunuyorum.

Zarife onu kırmamak için nezaketle konuştu:

– Sus Aydın, bizlere böyle sözler söylemek yakışmaz. Ne çocuğuz, ne de genç. Her birimiz evli, olgun kimseleriz. Duygularla oynayacak çağımızda değiliz.

Fakat Aydın onu işitmiyordu bile, kendi âlemine gömülmüştü.

– Raşid, bahtiyar insan. Senin gibi bir kadınla ömür sürmek başlı başına bir mutluluktur.

Zarife onun sarı, kıvrım kıvrım saçlarına, biçimli burnuna, yeşile çalan iri gözlerine bakıyor, Aydın'ın nasıl da candan, nasıl da sevdiklerinin tümünden yakın, aziz ve değerli olduğunu düşünüyordu. Onun yüreğindeki çalkantılardan, orada esen fırtınalardan, oradaki coşkunculuklardan, taşkınlıklardan bu arkadaş kadar hiç kimse haberdar olamazdı. Talebelik yılları canlandı gözünün önünde.

...Ondan birkaç sınıf üstte okuyan Aydın'ın aşkından fakültedeki herkesin, bizzat Zarife'nin haberi olsa da o, bu konuda kıza tek sözcük söyleyememişti. Zarife'yi adım adım izleyen Aydın'ın yakınlaşacak, ona söz diyecek, duygularını dile getirecek gücü yoktu. Zarife sonunda nişanlandı. Önce uygun iş bulamayıp boşa gezdi. Sonra ise evlendi, çocukları oldu. Derken başı karışıp beş yılı geride bıraktı.

Beş yıldan sonra çocuklarını ana okuluna yazdırdı. Can attığı hekimlik işi için girişimlerde bulundu. Çabaları olumlu, hatta beklenmedik bir sonuç verdi. Kent merkezi polikliniğinde terapi işiyle görevlendirildi.

Uzun yıllardan bu yana tutkusu olan işin ilk gününde meğer, daha büyük bir sürpriz bekliyordu onu. Başhekim ona ilgili bölümü gösterdikten sonra oranın müdürünü takdim edip:

– Tanıştırayım, bu Aydın Ömerov'dur, deyince Zarife şaşkınlıktan donup kaldı. Aydın da heyecandan elindeki fincanı yere düşürüp kırdı. İkisinin lâl olup birbirlerini süzdüğünü gören yöneticileri tuhaf biçimde sordu:

– Siz, tanışıyor musunuz?

Aydın çabuk toparlanıp sevinerek:

– Biz üniversiteden arkadaşız, dedi.

Başhekim Zarife'ye işinde başarılar dileyip yanlarından ayrıldıktan sonra Aydın, uzun bir süre konuşacak söz bulamadı. Sonunda aralarındaki soğuk sessizliği bozmak istedi. Fakat demek istediklerinden tamamen farklı sözler çıktı ağzından:

– Ben seni unutmadım, Zarife.

Bunlar, kalbindekilerin anahtar sözcükleriydi. Beklenmedik bu itiraf karşısında Zarife'nin eli ayağına dolaştı. Diyecek söz bulamadı. Ancak şunları söyleyebildi:

– Ben evliyim, iki de oğlum var.

– Biliyorum.

– Sen... sen evlendin mi?

– Bir oğlum, bir kızım var.

– Sevindim.

Aydın ona uzun, etkileyici bakışlar yöneltti. Öyle yöneltti ki, Zarife ürperdi. Aydın kederle sordu:

– Mutlu musun Zarife?

Bu سوال Zarife'yi yeniden sarstı:

– Evet, mutluyum.

– Yanılmış olmayasın?

Soru Zarife'nin hoşuna gitmedi:

– Sen benim mutluluğumu istemiyor musun? diye soruyu soruyla cevapladı.

– Elbette istiyorum.

Aydın bu sözleri gönülsüzce söyledi. Ses tonu, samimiyetsizliğini kendisine de, Zarife'ye de belli etti.

Talebelik yıllarında tek kez olsun söz sarf etmemiş iki eski tanıdık, o gün bunun acısını çıkardı. Ardından Aydın yeni hekimi bölüm arkadaşlarına tanıttı. Mesainin ilk günü onların arasındaki dostluğa temel oldu.

Aydın duyarlı, kırılgan, güleçti. Bilgili olduğu kadar mütevazıydı. Bu yönleri ona hastane çalışanları arasında büyük

saygı kazandırmıştı. Ailesine, çocuklarına karşı özenli olduğunu Zarife ilk günlerde sezmişti. Aydın'ın ona karşı tavırları ise görülmedik derecede sevecendi. Kadının en küçük arzusunu, büyük yerlerden gelen bir buyruk gibi yerine getiriyordu. Özel günlerde o, Zarife'yi kutlamak için herkesten önce iş yerine koşup çiçek demetini kimseye göstermeden masanın üzerine koyardı. Aydın'ın dünyasında Zarife'den güzel, Zarife'den akıllı, Zarife'den sevimli bir kadın yoktu. O eşsizdi. Onunla ilgili her basit işin, fındık kabuğunu doldurmayacak olsa da her hadisenin yeri Aydın'ın nazarında büyük bir anlam arz ediyordu.

Evliliği boyunca kocası Raşid'ten ilgi ve sevgi görmede nasipsiz olan Zarife, dile getirmekten kaçındığı düşünceleri Aydın'ın nasıl da kolayca “aşıkâr ettiğini” gördüğünde hayret ediyordu. Onun sıra dışı duygusallığını aklı almıyordu. Çetin anların, beklenmedik durumların yardım meleşiydi bu adam.

Onlar farkında olmadan birbirleriyle bütünleşmişlerdi. Aralarındaki bağ, gelip geçici, yüzeysel değil, birleştirici, güçlü, ömürlüktü. Aydın, Zarife'yi köle sadakatı ile, anlamsız bir inatla, açıkçası çılgınca seviyordu. Zarife için ise bu adam yakın dostu, tek sırdaşı olmuştu.

...Aniden önceki uğursuz gecedeki sonsuz can sıkıntısı Zarife'yi yeniden bürüdü. Aynı ümitsiz ruh hâli yeniden varlığını sardı. Sanki havasız, soluksuz kaldı. Oturduğu yerden kalkıp odada tedirginlikle gezinmeye başladı. Yeniden masaya geçip sandalyeye çökerek başını elleri arasına aldı. Onun bu hâli Aydın'ın gözünden kaçmadı.

– Sana ne oldu, Zarife? diye endişeyle sordu.

– Bana ne oldu? Zarife şaşkınlıkla sordu. Öyle ki, kendisi kendisine yöneltmişti soruyu. Kısa süre düşündükten sonra hüznle:

– Yaz geldi Aydın, dedi. Öyle söyledi ki, sanki yaza girmek

kabahatti. Onun gelmesi ile ne ise bilinmeyen, fakat hoşla gitmeyen şeyler çıkmıştı ortaya.

– Yaz mı geldi? Aydın Zarife’yi kavrayamadığını belirten tarzda konuştu. Sonra gülümsedi.

– Fakat, bu çok güzel!

– Kim bilir kim için!

Zarife anlamlı bir bakış fırlattı Aydın’a. Devamını demeyip üstündeki gömleği çıkarıp askıya astı. Eve gitmek için toparlanmaya başladı. Aydın sessizce oturup kadını bakışları ile yolcu ediyordu. Zarife kapıdan çıktığında arkasından seslendi:

– Yazı sevmesen de, kendin sık sık yaz havası gibi değişiyorsun.

Kapı örtüldü, Zarife ona cevap vermedi.

* * *

Bu kez, o her zamanki gibi eve değil, yakın arkadaşı Sabinelere doğru yöneldi. Çocukları okuldan almaya daha iki saat vardı.

– Zarife teyze geldi! Zarife teyze geldi!

Gülmar sevinçle ona doğru koşup geldi.

Koridordaki patırtıyı işitip mutfaktan çıkan Sabine, arkadaşının gelişinden memnun oldu. Fakat çok geçmeden Zarife’nin darma dağınık olmuş hâlimden, üzgün görünüşünden rahatsız olup çabucak kızını odasına yolladı.

– Dur, çocuğun oyuncak bebeği kaldı, diye Zarife Gülmar’a hediyesini verdi, çocuğun yüzünden öpüp konuk odasına geçti.

Sabine sordu:

– Sana ne oldu? Yoksa Raşid’le mi tartıştın?

Zarife başını “hayır” dercesine yana salladı.

– Peki, ne oldu o zaman? Doğrusunu söyle.

Bir bahane arayan Zarife, arkadaşının kendine karşı içtenliğinden, acısını kendi acısı gibi bilip yanmasından daha da duygusallaştı. Divanın minderine yüzünü yapııştırıp ağladı. Sabine

şasırdı, ne yapacağını bilmedi. Sevgi karışık heyecanla, meraklı bir sabırsızlıkla Zarife'nin ne zaman kendine hâkim olacağını bekledi. Başka çaresi yoktu zaten. O, Zarife'nin saçlarını okşuyor, onu sakinleştirmeye çalışıyordu. Sonunda durgunlaşıp divana oturdu.

- Çabuk ol, konuş, diye buyurgan bir havada konuştu.
- Bilsen nasıl mutsuzum!
- Ne? Ne dedin?

Sabine ağzı açık ona bakıyor, işittiklerine inanamıyordu.

- Sen ne dediğinin farkında mısın?
- Raşid beni sevmiyor, Sabine.

O, bu sözleri utana sıkıla, ağzından çıkardı.

- Bunu sana kim dedi? Denilen her söze inanmak aptalların işidir.
- Sabine, ben bilmediğimi konuşmam, söylediklerim gerçektir.

Raşid, Asya adlı bir kadınla yaşıyor.

Sabine işittiği habere öyle sarsıldı ki, diyecek söz bulamadı. Sonra ise arkadaşına inanmadığını belirtecek bir tarzda:

– Olamaz! diye bağırdı. Fakat Zarife'nin yüz ifadesini görüp kahırla sordu:

- Bunu ne zamandan beri biliyorsun?
- Üç yıldır.
- Ne? Üç yıldır mı biliyorsun? Göz akları büyümüştü Sabine'nin.
- Bana şimdi mi haber veriyorsun? Sonra da diyorsun ki, biz dostuz. Bu, arkadaşılığa sığar mı?

Zarife'nin arıklaşıp solgunlaşmış, fakat bundan dolayı incelmış suratına baktığında ona karşı öfkesi aniden soğudu.

- Üç senedir, bu derdi tek başına mı çektin?
- Denecek şey midir?

Zarife'nin sesi titredi.

– Deyip itiraf et ki, senin yerini başkası aldı, öyle mi? Sen artık sevilmiyorsun, istenmiyorsun, gereksiz bir eşya gibi kenara

konulmuşsun, öyle mi?

– Hayalinde canlandırıyor musun Sabine?

– Aman Allah’ım, senin gibi kadını kim, kiminle değiştirmiş!

Raşid mi yapmış bunu?

Sabine çılgına dönmüştü.

– O Asya dediğin, güzel midir?

Sabine bunu öyle sordu ki, sanki “Değil!” diye bir cevap duymayı istiyordu.

– Evet.

Cevap onu zor duruma düşürdü:

– Muhtemeldir ki, yalnız başına yaşıyor, öyle mi?

Sabine’nin sesi titredi.

– Öyle.

– Nereden bulmuş onu?

– Aynı yerde çalışıyorlar.

– O da mühendis mi?

– Evet.

– Her şey malum. Tek başına bir kadın. İşi gücü bezenip Raşid’in önüne fırlamaktır. Senin gibi sırtına önlüğünü geçirip gün boyu mutfakta uğraşmıyor.

Sabine ciddiyetle durumdan çıkış yolu arıyor, bu durumu doğuran koşulları öğrenmeye çalışıyordu. Amacı dostunu avutmaktı:

– Kendin de düşün bir. Erkek için hangi kadına yaklaşmak hoştur? Senin gibisine mi? Sabahtan akşama yemek pişirene, bulaşık yıkayana, gece adam yanına geldiğinde “yorgunum” diye mi?

– Ah, sen mutluluk bulmuş gibi konuşuyorsun. O, hiç yanıma mı geliyor?

– Demek, Raşid’e çekici gelemedin? İşin sırrı güzellikte değil, canım, erkeği kendine bağlamakta. Bak, ben senin gibi

güzel değilim. Fakat gel gör ki, Asım bensiz tek gün yaşayamaz. Kulağını aç da dinle, bugünden geçi yok, benim dediğim gibi yapacaksın.

Sabine bir şeyler söylüyor, ona telkinlerde bulunuyor, bir konuda nasihat ediyordu. Hem de öyle çabayla, öyle içten konuşuyordu ki, güya bu derslerden sonra Raşid kesinlikle Zarife'yi sevecek, Asya'yı bırakıp yeniden onun yanına dönecekti. Zarife acı acı güldü. Üç yıl önce belki de arkadaşının önerilerine kulak verirdi, fakat şimdi bunlar için geçti.

...Önceleri her şey başkaydı. Zarife inişi çıkışı olmayan hayatında, kendi âlemindeydi. Ev, aile, evlat kaygıları içinde kişisel mutluluktan uzaktı. Sıradan günlere alışkındı. Üç yıl önce esen amansız rüzgâr onun rahatlığının sonu oldu, her şey değişti.

Birinde, eve dönmek üzereyken Aydın ona yaklaştı:

– Sana bir söz diyeceğim. Fakat söz ver ki, telaş etmeyeceksin.

Aydın'ın sesi Zarife'nin hoşuna gitmedi. Onun ne ise kötü haberler vereceğini kavrayıp sabırla bekledi.

– Bak, tekrar ediyorum, sakın ol. Bu hayattır. İnsan her şeye göğüs germelidir.

Onun sakıncı, ikircimli yaklaşımı karşısında Zarife'nin dayanma gücü kalmamıştı:

– Beni delirtme, söyle bakayım nedir?

– Ben demeyebilirdim. Fakat eloğlundan işiteceğine, benden işitmen iyidir.

Zarife kendisini tutamadı artık:

– Kem küm edeceğine söyle, artık sabrım tükendi.

– Tamam, dikkatle dinle. Raşid'in sevgilisi var.

– Ne?

Zarife beklenmedik darbe almış insanlar gibi dengesini yitirdi. Yıkılmamak için sandalyeye çöktü birden.

– Ne dedin? Raşid'in sevdiği kadın mı var?

O, var gücü ile haykırdı.

Aydın, onun dehşetten ağarmış yüzünü görüp söylediğine pişman oldu. Fakat artık söze girilmişti.

– Yalan söylüyorsun! Bizim mutluluğumuzu kıskanıp uyduruyorsun. Bu yolla Raşid’i benim gözümünden düşürmek istiyorsun.

Aydın artık bu saçmalıklardan kurtulmak için söze girdi:

– Benim hakkımda düşündüklerin seni bağlar. Fakat ben sana hakikati söylüyorum. Hakikat her zaman tatlı olmaz. Kadının adı Asya’dır. Aynı iş yerinde çalışıyorlar.

– Niçin bizim aramızı bozmak istiyorsun?

Zarife’nin gözü yaşla doluydu. Bunu görünce Aydın bir şey daha demeyip odayı terk etti.

Bu olaydan sonra Zarife bir hafta evden çıkmadı. Ardından hastanenin merdivenlerinde onunla yüz yüze gelen Aydın, Zarife’nin soluk yüzünü, kederli gözlerini gördüğünde:

– Beni affet, Zarife, dedi, Keşke sana demeseydim. Farkına varmadan kalbini kırdım.

Zarife soğukkanlılığını bozmadı:

– Aydın, sen kötülük etmedin. Yalan içinde yürüyüşümü seyretmek arkadaşlığa sığmazdı. Senden rica ederim, Asya’nın evinin nerede olduğunu söyle. Bırak, kendi gözlerimle göreyim.

Bu, istekte bulunmaktan çok buyruk vermeye benziyordu. Aydın’ın onaylamaktan başka çaresi kalmadı. Adresi verdi. Evin nerede olduğunu ayrıntılarıyla tarif etti. Yüzü şişmiş, gözleri kan çanağına dönmüş Zarife’ye acıdı. Onu hiç böyle çaresiz, umutsuz görmemişti. Zarife’yi bu duruma o düşürmüştü. Bu can yakıcı duygu onu incitse de oyunu sonuna kadar sürdürmek kararını verdi.

Zarife, çocukları anaokulundan almayı yaşlı komşusu Sahibe teyzeden rica edip akşam saat altıda Aydın’ın verdiği adrese gitti. Evin önündeki bahçede, salkım söğüdün gölgesindeki bankta oturup beklemeye başladı. Yarım saat sonra Raşid’in gül demeti

ile taksiden inip aynı binaya girdiğini görünce yıldırım çarpmış gibi bir süre yerinden kımlıdayamadı. Ne yapması gerektiğini bilecek durumda değildi. Sonunda ayaklarını sürükleye sürükleye evine döndü.

Aniden içten içe kendine kızdı: “Belki orası Asya’nın evi değil? Belki Raşid hısımlarından birini kutlamaya geldi?” Kuşkular onun yakasından el çekmiyordu. Sonra ne düşündüyse Raşid’in masasının çekmecesinde telefon rehberini bulup Asya’nın telefonunu aradı. ”A” harfinin olduğu yaprakta “Asya” sözcüklerinin karşısındaki numarayı okuyup telefon etti. Telefona kadın cevap verdi:

– Alo?

Zarife kendini güçlkle denetleyip dingin, ölçülü, kuşku uyandırmayacak bir sesle:

– Raşid’le görüşecektim, dedi.

– Bir dakika...

– Alo!

Raşid’in sesini işittiğinde ahize Zarife’nin elinden düştü.

Bu hadisenin ardından Zarife’nin kolu kanadı kırıldı. Bu, öyle bir kırgınlıktı ki, o bütünyle içine gömüldü. Raşid’e tek söz olsun demedi. Olanı biteni kocasına demeyi ayrı bir utanç, kişiliksizlik, düzeysizlik olarak gördü. “Bırakayım, öyle bilsin ki, benim hiçbir şeyden haberim yoktur.” diye hükmetti. Ancak o gün sonrasında yan yana olan yataklarını ayırdı. En yaralayıcı olan oydu ki, Raşid bu değişikliklerin nedenini sormadı bile. Olasıdır ki, bunu umur-samamış, üzerinde durulmayacak bir konu gibi değerlendirmişti.

* * *

Zarife henüz çıkmıştı banyodan. Sırtında incecik geceliği, aynanın karşısında, ıslak saçlarını tarıyordu. Uzun, hacimli saçlarını havluyla iyice kurulayıp omuzlarına yaydı. Raşid,

divanda oturmuş, karısını izliyordu. Aniden uykudan uyanır gibi oldu: Zarife’yi ilk defa görüyor gibiydi. Bu durum neşesini kaçırdı. Karısının varlığını gerçekten de unutmuş olabilirdi. Aynı evin içinde iki yabancı gibiydiler. Aslında “Evet”, “Hayır”dan başka Zarife’den söz işitmiyordu son günlerde.

– Eve bir şey lazım mı?

Raşid bunu sırf konuşmak, tek sözcük olsun demek hatırına söyledi. Dile getirir getirmez de pişman oldu. Hatırlatmaya gerek yok ki, evin bütün ağırlığı Zarife’nin üzerindeydi. Kadın, gereksinimi olsa da ona demezdi.

– Hayır.

– Pazara gideyim mi?

– Ben gittim.

– Ben sabah da işte olacağım.

“Sabah” yani pazar günü “İşte olacağım” demek, “Asya’nın yanında olacağım” anlamına geliyordu.

Zarife’nin umarsızca tıraşı saçlarında gezdirmesi, onu sorgusale tutmaması Raşid’i çileden çıkardı. İçten içe: “Tınmadı bile!” dedi. Ardından Asya’yı gözlerinin önünde canlandırdı. Asya onu büsbütün etkisine almıştı. Zarife’den bu sebeple soğumuştı. Buna bazen kendisi de parmak ısıırıyordu. Fakat o, Zarife’yi sevmiş, evlenmişti. Karısı, hiç de kötü hayat arkadaşı değildi. Zarife’yi gözden geçirerek öteki kadınla karşılaştırdı. Her ikisi güzeldi. Fakat Asya daha çekiciydi. Onun cazibesi karşısında Raşid, böyle sakin duramazdı. Yüzünü duvara çevirip gözlerini yumdu.

Zarife aynada onu gördü. Kendini yine alçalmış, aşağılanmış, hiçe sayılmış hissetti. Fakat duygularına gem vurarak şöyle dedi:

– Çocukları hiç sormuyorsun.

– “Bölgeye göndereceğim” demedin mi?

Vesselam, bununla yetindi. Bu, dargın olmadıklarını göstermek için denilen oyalanma sözleriydi.

Zarife çocukları bölgeye göndereli üç gün olmuştu. Yavrucaklar yaz tatilini anneannelerinin yanında geçireceklerdi. Fakat bunca zamanda Raşid, tek kez olsun merak etmemişti ki, hanımı çocukları kiminle nasıl yolcu etti? Ne vakittir, adamın vurdumduymazlığına şaşakalıyordu. Kadın bazen kocasının çocukları sevdiğinden kuşku duyuyordu. Raşid çocuklarla oynamaz, onların yaptıklarıyla ilgilenmezdi. Bu yüzden annelerine sevgi besleyen, onun için titizlenen Ramin ve Çingiz babalarından çekiniyorlardı. Evlatlarla babaları arasında göze görünmez duvar örülmüş gibiydi. Çocuklar onun eve geç gelmesini ya da evde gecelememesini doğal gibi görüyorlardı. Bu kadarı babanın da gözüne batıyordu. Çocuklarla arasındaki soğukluğun bu dereceye varması ona azap veriyordu, fakat ne yapabilirdi?

Kocasının ilgisizce söylediği “...demedin mi?” sözlerini işiten Zarife artık sustu, ışığı söndürdü, gıcırdatmadan yatağına uzandı. Fakat uyuyamadı. Uyku, kaçıp bir yerlerde saklanmıştı. Acılar üşüştü beynine. O, tepeden tırnağa gergindi. Nicedir, önemsemediği yakıcı bir duygu bedenine yayılmıştı. Kendi kendisinden haya etse de itiraf ediyordu; okşanma istiyordu. Sevilmeye, dokunulmaya ihtiyacı vardı. Geçen yıllar boyunca o, sevgiyi tatmamış, erkek soluğunu yeterince hissetmemişti. Zarife’yi en çok kahreden yaşıydı. O gece, kendisini aynada izlediğinden bu yana sık sık yaşı hakkında düşünüyordu. Her kadın, otuz beşinde güzelliğini koruyamıyor. Belki de iki üç yıldan sonra onun bu güzelliğinden iz kalmayacak.

“Evlilik bana ne kadar heyecan verdi? Ne kadar azap yaşattı? Ben iyi bir seçim yapmadım. Raşid, beni hiçbir zaman sevmemi, bundan sonra da sevmeyecek.” Bu düşünce onun beyninde idam fermanı gibi yankılandı. Aniden “Ben sana ihanet edeceğim. Sen buna layıksın, Raşid! Senden öç alarak öz benliğimi aşağılanmaktan kurtaracağım,” diye kendi kendine söz verdi.

Azıcık sakinleşir gibi oldu. Bu karar ona beklenmedik bir hafiflik getirdi, ne zaman uykuya daldığından haberi olmadı.

* * *

– Sen bugün her zamankinden daha güzelsin Zarife. Bu değişikliğin sırrı nedir?

Hekimler, şube müdürlerinin gündelik talimatlarını alıp bölümlere dağıldıktan sonra Aydın, bu sözleri Zarife’ye duyurmak için onu yanına çağırmıştı.

– Yaz geldi, Aydın.

Zarife anlamlı biçimde gülümsedi. Sonra da ekledi:

– İnsanın iş yapası gelmiyor. Yorgunluğumu öyle atmak isterim ki...

– Sen yorgunluğunu atarken yanında olmayı öyle isterdim ki...

Aydın bu sözleri onu gücendirmekten korkarak söyledi. Fakat Zarife tepkisini gülererek koydu ortaya:

– Fena fikir değil. Belki de gerçek olur, bir yerde dinlenebiliriz.

Aydın kulaklarına inanamadı. Zarife adamın irice açılmış gözlerle kendisine baktığını fark etti. Yanakları kızarmış, ister istemez ağzından kaçan sözler onu kendi kendisinin gözünden düşürmüş, özüne yabancılaştığı duygusuna kapılmıştı. Fakat Aydın’ın gözlerinin alışılmadık bir ışıltıyla parladığını fark edip “oyunu devam ettirmek” kararını aldı.

– Bir gün seninle olsam ne yaparsın?

Zarife rolünü iyi oynuyordu.

Aydın’ın söz söylemeye, cevap vermeye hali kalmamıştı. O, gömleğinin yakasını açıp derinden soluk aldı. Alnında belirmiş ter damlacıklarını mendiliyle kurularıp Zarife’ye uzun, alışılmadık bakışlar fırlattı. Zarife bu bakışların anlamını çözemedi. Sanki kırgınlık, kınama, nefret birbirine karışmıştı. “Benim hafifliğimi alaya aldı.” Bu kanı, Zarife’nin vicdanını sızlattı. Fakat sonuna kadar devam edecekti. Pesten okuya okuya odadan çıktı.

*Gözlerin aldı meni,
Kemende saldı meni,
Gitme, gitme, gel, güzel yâr,
Gitme, gitme, gel.*

Aydın'ın bu şarkıyı sevdiğini biliyordu.

Zarife hastalarını muayene edip işini tamamlamıştı ki, önünden başhemşire Meleyke' nin koştuğunu, kadının Aydın'ın bölümüne yöneldiğini görüp heyecanlandı:

- Ne oldu? diye sordu ona.
- Doktor Ömerov kalp krizi geçirdi.

Zarife koşarak kendini içeri attığında diğer hekimleri de orada buldu. Aydın'ı muayene masasına uzatmışlardı. Rengi solmuş, yüzünden deminki şen görünümü silinmişti. Meleyke hastanın önce koluna iğne yaptı, sonra ilaç içirdi.

Çok geçmeden Aydın'ın durumu iyileşince herkes tek tek odadan ayrıldı. Zarife içeride kaldı.

- Sana ne oldu aniden? diye suçluluk duyarak sordu. Sanki adamın bu durumuna Zarife yol açmıştı.
- Benimle bir daha o tür şaka yapma.

Aydın'ın bu cümlesi her şeyi özetliyordu. O cevap Zarife'ye onun bütün varlığını, yüreğindeki tüm duyguları yansıttı. Bu sözlerde yalan ve sahtelik olamazdı. Aydın'ın onu sevdiğine bundan güçlü hangi delil olabilirdi ki? Ona bu vakte dek hiç kimse böyle derin muhabbet beslememişti. Lakin bu tutku onu sevindirmediyse, tersine, ruhunu derin bir keder sardı.

“Ne anlaşılmasın iştir ki, ben Raşid'i seviyorum, Raşid ise Asya'ya vurgun, Aydın bana âşık, bense ona karşı ilgisizim. Niçin böyle oluyor? Dünya ne tuhaf; senin sevdiğin, seni sevmiyor; seni seveni, sen sevmiyorsun. Acaba hayat niçin böyle? Raşid

beni Aydın kadar sevseydi, hayatım azaplı, ıstıraplı geçer miydi? Peki, niçin başkasını seven biri ile ömür geçiresin? Onun seni sevmediğine, adım başı sana, aşkına ihanet ettiğine bile bile nasıl dayanasın? Kadın olmak suç mudur? Kadınsın diye her şeye göz yumup masumiyeti, ırzı, namusu korumalı mısın? Peki, Asya? Eh, geçtin yine Asya'yı tenkide. Peki, o insan değil mi? O sevemez mi? Ne yapsın ki, kaderine evli adam çıktı. Eh, ay Aydın, sen hiç olmazsa güvendesin ki, eşin aydan arı, sudan durudur. Nedense sen onu sevmiyorsun. Fakat hayat yalnızca tutkularımızdan ibaret değil. İnsan için saygınlık, içtenlik, dürüstlük gereklidir. Bunlar olmadıktan sonra ömür ne anlam taşır?”

İçinde Aydın'a yönelik üzüntü belirdi aniden. Yüreğinde şefkatli bir okşama arzusu uyandı. Herhangi bir sevgi sözü demek, onu avutmak, acısını hafifletmek istedi. Kulağına fısıldadı:

– Şaka değil, beni dikkatle dinle, Aydın. Sen beni çağırdığın gibi geleceğim. Sözüm söz.

* * *

Zarife sonsuz heyecan içindeydi. Beynini kemiren düşüncelerle boğuşmaktan bitap düşmüştü. Yakın gelecekte onu bekleyen sınavın ayak seslerini duyuyor, çoktan beri tuhaf bir merakla beklediği buluşmaya bir saat kaldığını aklına getirdikçe kalp atışları hızlanıyor, kafasındaki damarlar çatlayacak gibi oluyor, alınının çatında kan akışının darbelerini hissediyordu. Asabi ve kararsız hareketlerle boş yere gezinmenin bıkkınlığını yaşıyordu.

Birkaç saat içerisinde onun hayatı değişecekti: Ya iyiye, ya da kötüye doğru gidecekti her şey. Neler olacaktı, neler başlayacaktı, bunları bilmek için henüz erkendi. Fakat bir şey kesindi ki, şeffaflık, günahsızlık onu terk edecekti. Her zamanki Zarife ortada olmayacaktı: temiz, saf, namuslu Zarife.

Bu alelade ihanetten biri değildi. Evli bir kadının evli bir

erkeklerle görüşmesi küçültücüydü. Aslında bu ihanet başka bir anlam taşımıyordu. O gün Zarife bile bile, kararının ne derecede doğru olduğunu fark ede ede, aklının hükmü, yüreğinin emri ile Raşid'i aldatacaktı. Böylece ondan öcünü alacak, yıllar boyu çektiği azabın acısını çıkaracaktı.

Son hafta boyu görüşe hazırlanıyordu. Bir haftaydı ki, onun usu ile yüreği birbiriyle kavgalıydı. Mantığı onu bu işten kaçınmaya çağırıyor, atacağı adımın yanlışlığını, işleyeceği kabahatin büyüklüğünü belletmeye çalışıyor, gönlü ise ona tatlı vaatlerde bulunuyor, baş döndürücü sözler fısıldıyordu. O, heyecanlı bir görüşmenin, eğlendirici saatlerin olacağını bildiriyordu.

Aslında Zarife'yi bu maceraya sevgisiz, tutkusuz geçen yıllar çoktandır hazırlamıştı. O, saf arzuya, gönlü fetheden duygulara, kalbe nüfuz eden tutkulara aç, sevgiye susamıştı. Yüreğinin derinliklerine indiğinde Raşid'i kınamıyordu. Sevginin gücü büyüktü. Raşid de Asya'ya âşıktı. Kocasını Zarife'ye fark ettirmemeye uğraşsa da o, kadın sezgisiyle ondaki soğukluğun temel kaynağını biliyordu.

Raşid'in sevgisini kazanamadığından ötürü kendinden nefret ediyordu. Eşinin gönlünde yer edinebilmek için çok sayıda yöntem kullanmış, fakat tüm denemelerinde başarısızlığa uğramıştı. Sonunda her girişimden eli boş dönünce, her açıdan ümidi kesildikten sonra kaderi ile barışmaktan başka çaresi kalmamıştı. Kıskançlık adlı şeytan, ruhunu teslim aldıktan sonra kocasına misilleme yapmak kararını vermişti.

Son vakitler Raşid, Asya'nın yanında olduğunda, ona bunun bedelini ödetme sözü verdi kendi kendisine. Aklından geçiriyordu ki, sadakatsizlik ona bu kadar azap vermez. İtilmiş, terk edilmiş, unutulmuş kadın olmak tüm horlanmışlıklardan beterdi. Bu, onu öyle incitiyordu ki, ölümü arzuluyordu zaman zaman. Böyle yaşamaya katlanamıyordu, ruhundaki daimi

fırtına onu yıldırılmıştı. Fakat akıl yürüttüğünde yokluğunun Raşid'i üzmeyeceği, tersine adamın kollarındaki bağı çözeceği, akabinde Asya ile nikâhlanabileceği, ihanetinin buna imkân sağlayacağı sonucuna varıyordu. "İhanet edersem, Raşid Asya'nın koynundayken önceki gibi acı gözyaşları akıtmam, kendimi avuturum ki, ben de biriyleyim." diye akıl yürütüyordu.

Zarife şu kanıdaydı ki, bu görüşme Aydın'ın nazarında ufacık bir oyalanma, bir temas olacak. Onu bu kadar seven, yolunda her çeşit özveriye açık bu adamın gönlüne görüşmek hoş bir serinlik yayacaktı. Bazen de içinde, bu görüşmenin ardından Aydın açısından sıradan bir hale geleceği, zirveden aşağı yuvarlanacağı ve onun gözünden düşeceği gibi bir korku büyüyordu. O, bunu istemiyordu. Aydın'ın gözünde itibarsızlaşmaktan korkuyordu. Bunun kibirlilik olduğunu bilse de, Aydın'ın ona karşı sevgisinin azalmasını istemiyordu. Lakin görüşmeden sonra Aydın ona sıkıca bağlanabilirdi. Zarife'yi elde ettikten sonra iş çıkırından çıkabilirdi. Çılgınlaşabilirdi. Zarife'nin korkularının başında gelen buydu.

...Zarife kocasının bozulmamış yatağına baktı: Geçen gece de gelmemişti. Kıskançlık, içinde engerek yılanı gibi başkaldırdı yeniden. Ağır düşüncelere gömülmüş durumda giyinip evden çıktı. Belirlenmiş randevuya henüz çok vardı. Bu yüzden sokakları dolaşmaya başladı. Kendini ağır bir cinayete hazırlanan adam gibi hissediyordu. Zarife'ye öyle geliyordu ki, sokaktan geçenlerin hepsi ona bakıyor, içinden geçenleri okuyor, haysiyetsiz davranışından dolayı onu suçluyor. Geçirdiği sonsuz heyecan yüzünü kızartmıştı: "Yoksa gitmeyeyim mi?" İç sesini fark ettiğinde adımlarını yavaşlattı. Lakin Aydın gözlerinin önünde canlandığında onun ne hâle geleceğini öngörüp yeniden hızlandı. Bu bir şaka değildi. Gitmeliydi. Artık karar verilmiş, ok yaydan çıkmıştı.

İç sesi susmuyordu: “Sen uçurumun kenarındasın kızım, ahlaksızlığa doğru gidiyorsun.” Erkekleri aldatan kadınlardan oldum olası nefret etmişti. Şimdi, kendisi bu yolu seçmişti. “Bozuk”. Bu söz ona tiksiniç geldi. Demek bu günden itibaren dürüst, iffetli Zarife ölecek, yerine başka bir Zarife doğacaktı. Aniden Aydın’ın bir gün önce dediği sözler geldi aklına: “Ben senden çok şey istemiyorum Zarife, bir saat yanımda ol. Ellerini elime alıp gözlerine baksam yeter.”

“Doğru mu? Aydın bu kadar mı seviyor beni? Peki, neden? Hangi özelliğim onu bana bağladı? Bu sıradan bir bağlılık, her zaman görülür bir aşk değildi. O bana şeyhine tapan derviş gibi secde ediyor. Sevgisini sınamaya gerek var mı? Fakat bir değil, iki değil, on yıl değil bunca zamandır...” Bu belirlemeler onu azıcık sakinleştirdi. Hemen ardından da kuşku dile geldi: “Aydın’ın, öncesinde yerin dibinden pınar gibi kaynayan durgun aşkı son günlerde fırtınalı denize döndü. Bu, seni korkutmuyor mu?”

* * *

Buluşacakları ev, kentin merkezinde, gözlerden uzak mahallelerin birinde, daracık alandaydı. Burası Aydın’ın çalışmaya, yurt dışına giden, üç yıl orada kalacak olan ağabeyinin eviydi. Aydın, arada bir buraya gelip evi yokluyordu. Zarife bunu biliyordu. Korka korka, arkasından gelenin olup olmadığını yoklaya yoklaya, attığı her adımın yanlışlığını, hareketlerinin akıl dışılığını tekrar tekrar algılaya algılaya binanın ikinci katına çıktı.

Zile uzandığında kapı usulca açıldı: Aydın kapının ağzındaydı. Onun görünüşünde öyle bir sevinç, öyle bir hâlden memnuniyet vardı ki, bu, nedense Zarife’yi öfkелendirdi. Zaten asabı bozuk olan kadının kızgınlığı, ikircimi, telaşı daha da arttı, fakat bunları hissettirmeden selam vererek içeri geçti.

– Geldin sen, geldin!

Aydın gözlerine inanamıyor, bu sözleri neşeyle yineliyordu. Kadını kucakladı. Aydın'ın böyle tez, böyle arsız yakınlaşması Zarife'nin hoşuna gitmedi.

– Dur, ne yapıyorsun? Çekilip onun ellerinden kendini kurtardı. Duvara yaslanıp soğuk bakışlarla önce Aydın'ı, sonra odayı gözden geçirdi.

Masanın üzerindeki vazoda bulunan kıvıllı güllerin kokusu duyuluyordu. Tabaklar armut, ceviz içi, bademle doluydu. “Bak şuna neler düşünmüş!” diye geçirdi içinden. Bütün bunlar Zarife'nin dayanma gücünü tüketti. Baştan beri, bu yola adım attığı andan bu yana her ayrıntı onu tedirgin edecek yeterlilikteydi. Giriştiği işin saçmalığını o an bütün açıklığıyla anladı. Kendine de, Aydın'a da büyük kin oluştu içinde. Geleli bir dakikadan çok değildi. Fakat gitmek, onun için kurulmuş bu gönüllü tuzaktan kurtulmak düşüncesi kasıp kavurmaya başlamıştı içini.

– Niçin ayaküstü duruyorsun? Geçip otursana.

Aydın incelikle konuştu.

– ...

– Ne diye susuyorsun? Yoksa geldiğine pişman mı oldun?

Zarife boğuk sesiyle yanıt verdi.

– Elbette. Kendimden iğreniyorum, Aydın. Bak, ne akılsız işe girişmişim.

– Gel yüreğini ikiletme, sinirlerini bozma.

Aydın, onu serbestçe, yakını gibi divana oturtup çizmelerini çekip çıkardı, yumuşacık terlikler verdi ona. Sonra yalvaran tarzda dedi ki.

– Rica ederim, masaya geç.

Zarife gönülsüzce onun dediklerini yerine getirdi. Aydın neşeyle konyak şişesinin kapağını açıp kadehleri doldurdu. Birini Zarife'ye doğru sürüp ötekini kendi önüne çekti. Bu da Zarife'yi çıldırttı: “Sanıyor ki, içki benim için çok hoş giden bir şey.”

– Ben içmeyeceğim.

Zarife kararlı tavırla bardağı kenara itti.

Aydın şaşırmişti, sanki Zarife talihli bir kaderden kaçıyordu:

– Ne diyorsun? Kesinlikle içmelisin.

– “İçmeyeceğim” dedim. Zorlarsan, hemen şimdi çıkıp giderim.

Zarife darılmıştı. Onun sertliği Aydın’ı direktmekten alıkoydu.

– Tamam, kendin bilirsin. Ben ise senin sağlığına içeceğim.

Aydın bardaktakini son damlasına kadar içti. Sonra kadehi yeniden doldurarak,

– Bunu ikimizin sağlığına içiyorum, deyip onu da bitirdi.

Zarife bir türlü kendini onaylayamıyordu. O, Aydın’ı soru yağmuruna tuttu:

– Buraya gelerek ne kadar çılgınca hareket ettiğimi düşündüğümde az kalsın aklım başımdan gidiyor. Bana öyle geliyordu ki, bu buluşma her ikimiz için de avuntu olacak. Fakat öyle değilmiş. Raşid’i ne derecede sevdiğimin şu andaki kadar farkında değildim. Hayatta hiç kimseyi o derinlikte benimsememişim, kuşku yok ki, bundan sonra da onun yerini kimse tutamayacak.

– Bana bunları demek için mi geldin?

Aydın acı acı güldü.

Zarife onun yüreğinin en duyarlı noktasına dokunduğunu kavradı:

– Beni affet, Aydın. Keşke sana demeseydim.

Aydın’ın gözleri yaşardı:

– Peki, bana acımıyor musun? Bak, kaç yıldır ardından koşuyorum. Gerçekten mi bana karşı kalbinde zerrece arzu yok?

Aydın’ın gözyaşları Zarife’yi yumuşatacağına kızdırdı.

– Kendimi çok zorladım, fakat olmadı. Ne yaparsın, hayat çelişkilerle dolu. Biliyorum ki, Raşid beni sevmiyor, fakat başka hiç kimseye bağlanamıyorum. Darılma Aydın, ne yapayım, duygularıma hükmedemiyorum. Ben sana gerçekleri söylemek zorundayım. Seni sevmiyorum, hiçbir zaman da sevmeyeceğim. Ben kendimi iyi tanıyorum.

Aydın'ın gözlerindeki ifade değışti. Deminki içten bakışlarda şimdi tutkulu ve delice parıltılar dolaşıyordu.

– Önemli değil, sevmeye, Zarife, sana kızmıyorum. Şimdi yanı başımda olman, böyle yakından sana bakmam başlı başına bir mutluluktur.

Aydın bunları söyleyip göz açıp kapayıncaya kadar kadını kucaklayıp bitişikteki yatağa taşıdı. Buna kalkışırken öyle ani, öyle çabuk davrandı ki, Zarife, onun maksadını önce anlayamadı. Kendini yatakta bulduğunda öfke ile:

– Ne yapıyorsun, bırak beni, bırak! diye çığlık attı. Amma Aydın fırsat vermeden zorla Zarife'nin elbiselerini çıkardı. Artık yalnızca iç çamaşırları vardı üzerinde. O, Aydın'ın pençelerinden kurtulmak için çırpınıyor, fakat baş edemiyordu. Sonunda bütün gücünü toplayıp adamın suratına bir tokat savurdu. Aydın uykudan uyanmış gibi oldu. Eli ayağı boşaldı. Neye kal- kıştığının, hangi kabalığa yöneldiğinin sanki o an farkına vardı. Zarife'ye karşı nasıl da vahşice davrandığını anladı. Hayvani tepkilerin sellerini başına buyruk bıraktığı, kendini denetleyemediği için suçluluk duydu.

Zarife ellerini yüzüne kapamıştı. Aşağılanmış, küçültülmüş, gururu ayaklar altına alınmış insanın ezikliğini yaşıyor, sessizce ağlıyordu. Bedeni Aydın'ın hırpalamalarıyla morarmıştı. Bundan üzüntü duyan Aydın, onu omuzlarından tutup öpmeye başladı. Zarife artık karşı çıkmıyor, direnmiyordu, buna takati yoktu. Bitkindi. Okşamalardan, Aydın'ın ateşli öpüşlerinden zevk almıyordu. Onun alev saçan dudakları kadıncağızda arzu uyandırmıyordu. Aydın'dan tiksiniyor, nefret ediyordu, onu dünyalar kadar seven, uğrunda yaşamından vazgeçmeye hazır olan bu adam onun midesini bulandırıyor.

Ardından böyle düşündüğü için kendisinden utandı. Acıdı Aydın'a. Önünde diz çöken bu adam onun aklına Hüseyin

Cavid'in* sözlerini getirdi: “Siz kadınlar, ayaklarınıza kapananları tahkir eder, sizi tahkir edenlerin ayaklarına kapanırsınız!” Sanki bu sözler Zarife için söylenmişti. O, Aydın'ı kucaklayıp okşamak, öpüşlerine karşılık vermek istedi. Fakat bu istek kısa bir an sürdü. Adamın sarı saçlarını sıvazlamak için kaldırdığı elleri ona itaat etmedi. “Her şey nasıl da birbirine bağlı. Sevmeden ihanet de olmuyor.” diye düşündü. Onun buraya gelmesi, Aydın'ın duyguları ile oynaması büyük hataydı. Kalkıştığı işin akılsızlığını bir daha anladı. Güç işitilir bir sesle Aydın'a:

– Bana bir daha yakınlaşırsan, ömür boyu senden nefret edeceğim, dedi.

– Sen beni bu durumda bırakıp gidemezsin.

Aydın kısılmış sesiyle, neredeyse kahırla konuştu. Zarife'nin sustuğunu görüp yalvaran bakışlarla ona baktı. Fakat, Zarife onun kızarmış, yabancılaşmış gözlerine bakmıyordu. O, hiç-bir şey söylemeden giyinmeye başladı. Aydın, giysileri onun elinden almak, ona engel olmak istedi.

– Git, bana su getir, diye emretti Zarife. Aydın suyu alıp getirinceye kadar Zarife giyinmiş, yatak odasından çıkmıştı. O, elleri titreyerek suyu içti. Aydın'ın yüzüne bakmadan:

– Kapıyı aç, gidiyorum, dedi.

– Ne? Gidiyor musun? Fakat geldiğinden beri on dakika bile değil.

Aydın çelişki içindeydi. Fakat Zarife'nin zangır zangır titrediğini görüp korktu.

– Zarife, ne oldu? Bir yerin mi ağrıyor? diye telaşa kapıldı. Kadının ellerini avuçlarına aldığı anda buz gibi soğuk olduğunu fark edip heyecan içinde onu divana oturttu. Zarife yalvarış dolu sesle inledi:

– Bırak beni. Yalvarıyorum sana, gözümünden düşmek istemiyor-

* Hüseyin Cavid - Azerbaycanın tanınmış şairi

san, kapıyı aç, gideyim.

– Korkma Zarife! Bir daha sana dokunmayacağım. Öylece otur, biraz kendine gel.

Zarife'nin söz diyecek hâli yoktu. O, başını koltuğa yaslayıp gözlerini yumdu. Öyle yorulmuştu ki, ayağa kalkacak takati yoktu. Kendini kötü hissediyordu. Aydın çabucak diğer odaya geçip battaniye getirerek Zarife'nin üstünü örttü.

– Vahşice davrandığım için beni affet. Kendimde değildim. Fakat beni de anla. Seni yanımda gördüğümde kendimi kaybettim, duygularımı dizginleyemedim.

Aydın'ın fısıltılı sesi Zarife'nin azmini geri getirdi. O, battaniyeyi üstünden atıp ayağa kalktı:

– Hemen kapıyı açmazsan, senden ömür boyu tiksineceğim.

– Sana yalvarıyorum, ayaklarına kapanıyorum, Zarife!

Aydın gerçekten de onun ayaklarına kapandı. Lakin bu hareket Zarife'yi daha da çileden çıkardı:

– Küçülme, Aydın! Ayıp sana. İstemiyorum alçalmanı. Kalk ayağa!

– Demek bana acımayacaksın?

– Sen şu anda öyle bir durumdasın ki! Belli ki hiçbir şeyi anlamayacaksın.

Zarife kapıya yöneldi. Fakat Aydın engel oluyordu ona. Zarife boğuk sesle:

– Bana zerre kadar saygın varsa bırak gideyim, dedi.

Aydın sustu. Kapıyı açıp kenarda durdu. Zarife kendisini dışarı attı. Tutsaklıktan kurtulmuş mahkûm sevinciyle basamakları koşarak indi. Buradan, alçaltıcı, ezici, küçültücü bu mekândan elden geldiğince çabuk uzaklaşmak istiyordu. Bir taksi durdurup içine atladı.

Eve vardığında çantasını bir köşeye fırlatıp yüzükoyun kar-yolaya yıkıldı. Uzun süre öylece kaldı. Düşünecek, yorumlayacak güçte değildi. Bütün adaleleri ağrıyordu. Aydın'ın hırpalayıcı

parmaklarıyla morarttığı yerlerin acısını, ateşli dudaklarının temasını bedeninin her yerinde duyuyordu.

Zil sesi ile yerinden sıçradı. Telefonda geliyordu ses. Önce ahizeyi kaldırmak istemedi. Telefon susmuyordu. Sonunda elini uzatıp açtı. Aydın'dı:

– Benim, Aydın. Dinliyormusun beni? Akşama kadar sana vakit veriyorum. Eğer gelirsen sorun yok, gelmezsen Raşid'e her şeyi açıklayacağım.

Konuşan sanki Aydın değil, uzak gezegenlerden gelen yabancı bir varlıktı. Ses Zarife'yi üşüttü.

– Ne? Ne dedin?

İnanmak güçtü.

– Duydun mu? Eğer dönüp bana gelmezsen her şeyi kocan bilecek.

– Neyi söyleyeceksin? Fakat bizim aramızda bir şey geçmedi.

– Hayır, geçti. Sen benimle oldun.

İşittikleri doğru olamazdı.

– Söyle Aydın, kime, ne istiyorsan söyle.

Zarife bitkince telefonu kapattı.

* * *

Gece yarısıydı, kapı gürültüyle vuruldu. Zarife yatağından sıçradı, heyecandan kalbi sıkıştı. Karanlıkta ayakları ile terliklerini aradı. Tekini bulup diğerini bulamıyordu. Sinirlenip ayağındakini atarak ışığı yakmadan kapıya gitti. Anahtar deliğinden burnuna keskin rakı kokusu geldi. Kapıyı açıp kocasını içeri aldı. Raşid'in içkiden kızarmış öfkeli suratını gördüğünde her şeyi anladı: Aydın yapacağını yapmıştı.

Raşid, selam vermeden, tek söz sarf etmeden odaya geçti. Zarife de kalbi çarpa çarpa onun ardından içeri girdi. Aniden yüzünde patlayan tokatla dengesini koruyamayıp yanındaki sandalyeyi devirerek yere yıkıldı. Bu, öyle beklenmedik çabuklukta oldu ki, Zarife kendini toparlayıp konuşamadı. Raşid,

onu yakasından tutup kaldırdı, bu kez de öteki yanağına tokat çekti. Sonra yumruklar indirmeye, küfürler yağdırmaya başladı. Zarife bedenine aldığı yumruklarla kıvransa da, sesini çıkarmadı.

Tuhaf bir inatla, tek damla gözyaşı akıtmadan bütün bunların ne zaman biteceğini bekliyordu. Onu acayip bir lakaytlık, parmak ısırtıcı bir boş vermişlik kuşatmıştı. İç huzuru ile, dirençli bir ölçülülükle bunun nasıl biteceğini bekliyordu. Her iş gibi bunun da bir sonu olmalıydı. Bu son, bir ve ya iki saat içerisinde gelecekti. Yalnızca dayanmak gerekiyordu. “Sabır ile tüm açılır bağlı kapılar” öğüdünü içten içe yineledi.

Raşid, sonunda yorulup oturdu. Karısının yüzüne bakmadan dedi:

– Elbiselerimi topla, dönmemek üzere gidiyorum. Senin gibi ahlaksız kadınla aynı çatının altında kalamam.

Boyun eğmişlikle kocasının giysilerini yıgmaya başladı Zarife. Hiç soru yöneltmedi. İş tamamlandıktan sonra büyük valizi alan Raşid, homurdanarak:

– Belgelerini hazırla, mahkeme yolu ile ayrılacağız, dedi. Vedalaşmadan kapıyı çarpıp çıktı.

Zarife, onun ardından kapıyı kilitleyip odaya döndü. Ne ağlamaya, ne de düşünmeye gücü kalmıştı. Giysilerini değiştirmeden karyolaya uzandı. Onun için zaman ve mekân öz anlamını yitirmişti.

Sabahleyin uyandığında aynaya yansıyan görüntüsü onu korkuttu. Yüzü, bedeni baştan aşağı mavi lekelerle kaplanmıştı. Bunlar Raşid’in yumruk izleriydi. Görünürdeki yaralar onu incitmiyordu. Yüreğinde daha büyük, daha derin yaralar kanıyordu. Bu gözükmez yaralar onu kahrediyordu. Korkunç bir baş ağrısı tuttu Zarife’yi. Düşün altında bir hayli durdu. Kurulanıp toparlanmak istedi. Lakin ne kadar uğraşsa da morlukları hiçbir şekilde yok edemiyordu. Bu durumda iş yerine de gidemezdi. Yeniden uzandı.

Gözlerini kapatıp dünkü hadiseleri çözümlemeye başladı. İşin tuhafı, Raşid'in gitmesi onu hiç üzmemişti. Aslında o, Zarife'nin hayatından önceden uzaklaşmıştı. Asya onu çoktandır Zarife'nin elinden almıştı. Raşid, üstüne üstlük kendisine el kaldırarak, Zarife'yi ahlaksızlıkla suçlayarak karısının gözünde çoktan ölmüştü. Raşid, on beş yıllık vefayı, büyük sadakati, hudutsuz özveriyi, derin sevgiyi değerlendirememişti. Bir anlık hatasını hemen öğrenmişti.

Fakat Zarife'yi en çok şaşırtan Raşid'in anlaşılmasız soğukluğuuydu. O, Zarife'den hiçbir şey sormaya gerek görmeden, hakikati öğrenme zahmetine girmeden, Aydın'ın söylediklerinin doğru olup olmadığını araştırmadan karısını şiddetle cezalandırmıştı. Karısına sokak kadınıymış gibi davranmıştı. Yıllardır eşine ihanet eden, bunda hiçbir aykırılık görmeyen, en yakını insanları ağır ıstıraplara uğratan adam onu ihanetle suçlamıştı.

Zarife yüreğindeki kederin gitgide azaldığını fark ediyordu. Tuhaf, rahatlatıcı, bugüne kadar içinde filizlenmeyen bir duygu yavaş yavaş bedenine yayılıp tüm sinirlerine hükmediyordu. Aynı zamanda o, kendini bir ölçüde özgürleşmiş hissediyordu. Dün olanlara minnettarlık duyacağını hiç tahmin etmemişti. Böylece ayrılmanın önündeki güçlükleri aşmak taraflar için kolaylaşacaktı. Dünkü hadise her şeyi çözmüştü.

Zarife bir şeyin bilincine varmıştı; o, Raşid'in yolundaki tek ve büyük bir engeldi. Bunu yok etmeye çoktandır fırsat aramış, sakın, sevecen, dert ortağı kadın buna imkân vermemişti. Kim bilir, belki de dünkü gelişmeler olmasaydı, onlar ömürlerini bu şekilde sürdüreceklerdi.

Raşid, fikrizikri Asya'da, evinde konuk gibi gezinecek, Zarife ise kadın için en büyük dert olan sevilmemek ve ihanete uğramak cezasını çeke çeke günleri aylara, ayları yıllara ekleye ekleye yaşlanacaktı. Bir evde iki yabancı olarak ömür sürmeye mahkûm olacaklardı.

Raşid'i anlayabilirdi, o, karısını sevmiyordu. Peki, Aydın? Onu namertliğe sürükleyen neydi? Sevdığı kadını böyle acımasızca, gaddarca cezalandırmaya onu kim zorlamıştı? Bu rezilliğin altında yatan neydi? Zarife ne kadar akıl yürütüyor, kafa yoruyorsa da Aydın'ın kalkıştığı işlerin mantığını kavrayamıyordu. Şuna kuşku yoktu ki, bu adamın ruhunda açtığı yara hiç kapanmayacaktı.

Art arda geçirdiği sarsıntılar iz bırakacaktı. Yatağa düştü çok geçmeden. Bir hafta yorgan-döşekten kalkamadı. Ağrıları geçip kendine geldikten sonra aynaya bakıp gözlerine inanmadı: Önceki Zarife'den bir çift iri, siyah göz kalmıştı. Değer verdiği iki adamı peş peşe kaybetmenin bedeli olacaktı elbet. Hangi yitik daha ağırdı? Aslında Raşid'i çoktan kaybetmiş, bunu kendine itiraf etmek ona zor gelmişti.

Onları birbirine bağlayan teller çoktan incelmışti. Yalnız kâğıt üzerinde karı-kocaydılar. Peki Aydın? Zarife için o, uzun yıllar boyu arkadaş, sıkı dost, sırdaş olmuştu. Hiç kimseyle, hatta Sabine ile bile paylaşmadığı dertleri bu adam bilirdi. Bu, sıradan bir bağlılık değildi, sınanmış, derinleşmiş bağlılık idi. Peki o, neden böyle değişmişti? Onun bu dönüşümü kime yaramıştı? Zarife utanarak düşünüyordu. Çoktan beri aklına her geldiğinde korktuğu, olmaması için dua ettiği felaket buydu: Aydın'ın ihaneti.

* * *

Bir hafta sonra işe başladığı ilk gün hastanede işittiği haber Aydın'ın oradan ayrılmasıydı. Onu şehrin merkezinde açılmış yeni hastahaneye başhekim yardımcılığı görevine tayin etmiştiler. Üç aydır bu konuda söylentiler vardı zaten. Fakat yalnızca Zarife biliyordu ki, Aydın'ın iş yerini değiştirmekten kaçınması hep Zarife içindi. Aydın'ın ayrılıp gittiğini öğrendiğinde yüreğine hazin bir keder köktü.

Bölüm kapısını açıp içeri giren Zarife iş önlüğünü giyindiğinde cebindeki zarfı fark etti. Yazı Aydın'ındı. Zarife açıp içindeki

mektubu okumaya başladı:

“Selam, Zarife! Benim güzel, ince, dertli, pişman Zarife’m! Ömrümün anlamı, belalı aşkım, azabımın sebepkârı! Bu mektubu yazmaktaki amacım ne senden özür dilemek, ne sana ricada bulunmak, ne de beni affetmen için senden istekte bulunmaktadır. Biliyorum ki, beni hiçbir vakit affetmeyeceksin, günahlarımı unutmayacaksın. Senin kalbine benim kadar kim aşınadır? Nasıl alçakça davrandığımın da farkındayım.

O gün bana ne olmuştu? Neden o durumdaydım? Yıllarca hasretine yanan, sana meftun olan, saygı duyan, bir defa olsun ellerini ellerime dokundurmak için hayatını kurban etmeye hazır olan Aydın, niçin vahşileşmişti? Canım benim, bilirim ki, bu sorular seni rahatlatmaz. Bilirim ki, senin hayatını alt üst etmişim. Zaten kara olan talihine zehir katmışım. Amma beni doğru anla. Hareketlerimin anlamının farkına var.

Her şey nasıl da güzeldi. Sen geldin. Benim için dünyada bundan büyük saadet olamazdı. Bu buluşmayı ne çok beklediğimi, bunu neler pahasına göze aldığımı iyi bilirsin. Basamaklarda senin ayak sesini duyduğumda az kalsın kalbim duracaktı. Ömrüm boyunca hiçbir kadını senin kadar arzulamamıştım. Benim için kadın, güzel ve akıllı kadın, sevdiğim kadın yalnızca sen oldun. Bu muhabbet beni çocuklaştırmış, kalbimde temiz, ince duygular doğurmuştu. Senin mutlu bir evliliğinin olmadığını, Raşid’in Asya ile olduğunu çoktandır bilmekteydim. Azabımı artıran oydu ki, benim göklerden yüce sandığım, melekler meleği diye bildiğim bir kadın sevgisiz yaşamaktadır.

Raşid’le mutlu olsaydın, belki de sana bu kadar bağlanmazdım. Sen bana bildirmesen de, kaderinden şikâyet etmesen de her şeyin farkındaydım. Sana yardımcı olmak, dertlerini paylaşmak istemekteydim. Sen hiç Raşid’i kötülemezdin, onun hakkında hep güzel sözler söyledin, çok şeyi de uydururdun. Yüreğin ayrı şeyler fısıldamakta, dilin ise başka sözler demektedir. Nihayet

düşündüm ki, sana bu kadar azap veren hayat arkadaşını sana tanıtayım. Asya'nın ev adresini de sana o amaçla vermiştim. O gün neler yaşadığın, ne hâllere düştüğün şimdi de aklımdadır. Keşke sana hiç haber vermeseydim. Bana öyle gelmekteydi ki, Raşit hakkında hakikati bildikten sonra ona olan aşkın soğuyacak, ondan yüz çevireceksin.

Ben seni umutsuz bir tutkuyla, armağan beklemeden, karşılık istemeden sevdim. Aynı iş yerinde çalışmak, günde birkaç kez seni görmek benim için her şeydi. Hiç aklıma gelmezdi ki, bir vakit seninle halvette yüz yüze, göz göze gelebilecek, ellerimi ellerine dokundurabileceğim. Her şeye sen sebep oldun, azizim. Keşke o gün öyle demeseydin, o buluşma olmasaydı... Sen benimle görüşmek istediğini söyledin. Biliyordum ki, sen Raşid'den intikam almak için bu adımı atmaktaydın. Fakat benim için fark etmezdi. O vakte dek bana deseydiler ki, insan mutluluktan, büyük sevinçten ölebilir, buna inanmazdım. Meğer bu çok tabiiymiş. Kaç gün bu heyecanlı sevinçle yaşadım, hayat benim için güzelleşti, basitlikten uzaklaştı. Hangi yana baksam seni görüyordum. Kiminle konuşsam, seni duyuyordum. Sen benimle olacaktın, saçlarının kokusunu soluyacaktım, gözlerinin renginde kaybolacaktım. Bunları düşündükçe deli olmak derecesine varmak üzereydim.

O gün senin güzelliğin, o tanımlanamaz güzelliğin beni mest etti. Senin bu kadar güzel olduğunu tasavvur etmezdim. Lakin bana o kadar yakinken, hatta kucığımda, kollarımın arasındayken benden uzak, bana karşı soğuk olduğunu fark ettiğimde her şey aklımdan uçtu. Sana karşı kötülük yaptım. Kim bilir, senin o tokatın olmasaydı, bağışlanmaz bir yanlışlığa sebep olabilirdim. Senin tokatın beni uyandırdı. Fakat keşke öyle çabuk gitmeseydin, azizim. Buluşmayı öyle ani sonlandırmasaydın. İlk ve son kez seni öpmeme niçin imkân vermedin? Benim hâlimi görmedin mi? Sen ki, derin düşünceli bir insansın... Peki, benim duygularıma niçin

kıymet vermedin? Senin “Eğer bana zerre kadar saygın varsa, bırak gideyim” sözlerin beni kendime getirdi. Anladım ki, seni zorla durdurmak mümkün değil, kalmanın bir faydası yok. Sen beni hiç sevmemişsin.

Benim bu derecede sevgimin karşılığında sende küçük bir istek de görmedim. Sen çıkıp gittikten sonra acı acı ağladım. Kendimden de nefret ediyordum. Senin sevgini kazanamadığım için kendime kızdım. Ağlaya ağlaya şişedeki konyağı son damlasına kadar içtim. Senden intikam almak kararını verdim. Senin taş yürekli bir adamı sevmeni kaldıramıyordum. Gidip Raşid’i buldum. Her şeyi ona anlattım. Tabi, üstüne koyarak. O, benim yakama yapıştı. Benim istediğim de buydu. Biz kavga ettik. Yumruklarımı onun göğsüne, karnına indirdikçe bundan zevk alıyordum.

Ne ettiğimi Raşid çıkıp gittikten sonra kavradım. Bunun sana pahalıya mal olacağı belliydi. Raşid, hıncını senden alacaktı. Beynimde düşünceler netleştikçe, aklım başıma geldikçe hareketlerimin rezilliği hakkında düşündüm. Lakin artık geçti, çok geçti. Geriye yol kalmamıştı. Hiçbir şeyi değiştirmek, evvelki mecrasına sokmak mümkün değildi. Gücüm yalnız hırsız gibi binanızda gizlenip kapınızı pusmaya yetti. Raşid’in haykırışlarını, küfürlerini, yumruk darbelerini işitiyordum. Fakat senin sesin çıkmıyordu. Sen bu aşağılamalara benim yüzümden maruz kalmaktaydın, azizim. Önce istedim ki, içeri girip onu var gücümle ezeyim, seni onun elinden alayım. Fakat düşündüm ki, bu, seni daha da öfkelenendirir, onun için fikrimden caydım.

İş yerine gelmediğin günlerde neler çektim, Allah bilir. Kabahatimin nasıl büyük olduğu, cezaman ne kadar ağır olacağı belliydi.

Ben her şeyimi kaybettim. Benim için dünya senden ibaretti. Sen olmadıktan sonra hayatın benim için hiçbir ehemmiyeti yoktur. Seni bulup kaybetmek ise iki kat ağırdır. Azizim, ben şimdi bilmekteyim ki, talih çizgime yön veren çılgınlığım ve deliliğim oldu.

Artık benim için en büyük teselli senin hayalindir; o ulaşılmaz hatırandır. Bu konuda konuşsam da her an bütün varlığımla seni düşünmekteyim. Dudaklarımda her an senin vücudunun sıcaklığını duymaktayım, her zaman da duyacağım. Sen benim ruhuma, duygularıma dolmuşsun.

Bütün bunları sana yazmayacaktım. Kendi kendime söz vermiştim. Seni artık rahatsız etmeyecektim. Fakat senin aklında vahşi, kaba, şerefsiz, vicdansız bir insan sıfatıyla kalmak istemedim Çünkü ben böyle biri değilim. Benim hayatta senden büyük arzum olmadı, olmayacak da. İyi bilmekteyim ki, bu, elçatmaz, akla sığmaz, hayata geçmeyecek bir arzudur. Bütün bu olanlardan sonra seninle yüz yüze, göz göze gelmek istemem. Bu hem bana, hem sana zor bir iştir. Ayrıca senin ceza vermeni beklemedim, ben kendi kendimi cezalandırmak kararını verdim, işten çıktım. Seni görmemek, seni duymamak için! Benim açımdan hayatta daha büyük ceza olamaz. Onu gönüllü olarak kabul ettim. Gücüm yalnız buna yetti.

Zarife, azizim, aşkım, meleğim, derdim, kederim, gözlerimin yaşı, yürek ağrım, iyileşmeyen yaram! Eğer yapabilirsen, beni affet. Ben akılsızın günahını görmezlikten gel. Tek şeyden şüphelen olmasın ki, ne ettiysem, seni sevdiğimden ettim. Benim suçumdan dolayı aldığın fiziki ve manevi tüm darbeler için beni affet. Bir daha yolunun üstüne çıkmayacağım. Fakat bil ki, seni dünyada benim kadar seven olmamıştır, bundan sonra da olmayacaktır. Seni ömür boyu seveceğim. Fakat tedirgin olma. Bundan senin haberin olmayacak, bundan sana bir zarar gelmeyecek.

Mektubu sana gözyaşları içinde yazmaktayım. Bunları yazdıkça yüreğim kan ağlıyor. Keşke o görüşme olmasaydı, benim hayatımı alt üst eden, arzularımı öldüren, ümitlerimi solduran bu görüşme nereden çıktı? Bu görüşme ömrümün durgun sahillerinde korkunç bir kasırga gibi kopup her şeyin anlamını değiştirdi.

Zarife, biliyorum ki, bana olan hiddetin geçmedi. Fakat

zaman her şeyi halleder, azizim. Unutma, senin bu dünyada Aydın isminde bir arkadaşın var. Ne zaman sana lazım olsam, hangi vakit yardıma ihtiyacın olsa, bil ki, yanımdayım. Yok, eğer beni affetmezsen, o zaman ne yapabilirim? Gücüm sana “elveda” demeye yetmektedir. Elveda benim elçatmazım!”

Telefon çalıyordu. Fakat Zarife mektuptan ayrılamıyordu. Son satırları okuyup ahizeyi kaldırdı.

– Zarife, selam!

Annesinin sevecen, tatlı sesi onun yüreğini yufkalaştırdı.

– Selam, anneciğim...

– Niye keyifsizsin, evladım? Bir şey mi oldu, canım benim?

Annesi altı yüz kilometre öteden onun üzüntülü halini sezmişti.

– Hiçbir şey olmadı, çocukları özledim.

– Peki dinlenebildin mi?

– Evet, anne, çok iyi dinlendim.

Zarife kahrını saklayamadı.

– Sabah çocuklarla yanına geleceğim, senden ötürü çok endişem var. Raşid’le kavga mı ettin yoksa? Her gece sizi uykuda görmekteyim.

“Yarın çocuklar geliyor. İki günden sonra okuldadırlar. Kuşkusuz, Ramin’le Cingiz bu iki ayda çok değişmişlerdi. Mutlaka biraz da büyüdüler. Ramin bu yıl altıncı, Çingiz’sen beşinci sınıfa gidecek.”

Aniden çocukları için öyle üzüldü, onlardan dolayı öyle yalnızlık duydu ki, gözleri yaşardı. Başını annesinin dizleri üzerine koyup saçlarında onun her derde derman ellerinin okşayışlarını duymak için yüreği tel tel titredi. Zarife çocuk gibi ağlıyordu.

Gün batımı

(Povest)

- Niçin ayrılıyorsunuz?
- Huyumuz birbirine uygun değil.
- Kaç yıldır birlikte yaşıyorsunuz?
- Otuz beş.
- Peki, ayrılmakta niçin bu kadar geç kaldınız?
- Çocuklarımın büyümelerini bekledim.
- Kararlı mısınız?
- Evet, kesinlikle.

Nice aydan beri devam eden mahkeme süreci tamamlanmak üzereydi. Birazdan altmış beş yaşındaki erkekle altmış yaşındaki kadın resmen ayrılmış olacaktı. Mahkeme salonunda oturdukları yerde bekleyen evlatları, torunları Zariyat'ın inadını kıramamışlardı. Mehmet düşüncelere boğulmuştu. Akrabaların, dostların yüzü asıktı. Bir tek Zariyat sakin ve ilgisiz gözükiyordu. Onun bu hâli herkesi hayrete düşürmüştü.

* * *

Derin bir kederin, kırılğan bir duyarlılığın sancısı yüreğini daraltıyor, bedeninin bütün azalarına yayılıyor, onu bitkinleştirip uyuşturuyordu. Aslında bu şaşırtıcı değildi. Onun için ortada yeni diye nitelenebilecek bir durum yoktu. Dünyayı algılamaya başladığından beri bu titrek hüznün yüreğinin derinliklerine kök salarak duygularını ele geçirmişti.

Hangi ortamı paylaştığına, kiminle birlikte olduğuna, neyle uğraştığına bakmaksızın en iç açıcı, en coşkulu, en heyecanlı

anlarında bile sinsi bir keder başını kaldırıyor, yavaş yavaş büyüyen bir ağrıya dönüşüyordu. Fakat keder hiç hesaba katılmayan bir hedefin peşindeydi. O, “son”u bekliyordu, sabırsızlıkla, özlemle bekliyordu. “Son” uzakta değildi, habire ve hızla yaklaşmaktaydı. Beklenmeyen anda gelen bir konuk gibi kapıyı çalacaktı. Bu kesindi, zorunluydu, gerekliydi. Onun, yani “son”un adı “ölüm”dü. Bütün insanların alınına yazılan, birinin kapısını tez, birininkini geç vakitte çalan ölüm.

Zariyat için ölüm “arzu”ydu. Çoktan beri onun hayali ile yaşıyordu. Kolay, sessiz, rahat bir ölüm nasıl da tatlı olurdu. Kimseye sıkıntı, rahatsızlık vermeden, kimseyi incitmeden bu dünyadan göçmek, sonsuz kaygısızlığa kavuşmak kötü değildi.

Onu dünyaya bağlayan ipler çoktan kopmuştu. Ona hayatı sevdirebilecek, duygularını canlandıracak hiçbir şey kalmamıştı.

Uzun süre ümitsizlik dolu keder içinde gezip dolaştıktan sonra Zariyat kendi kendine itiraf etti ki, Bakü onu sıkıyor, bu şehirde soluk alamıyor, onun heyecanlarına karşılık veremiyor, ıstıraplarını dindiremiyor. Ömründe ilk kez oluyordu bu. Şehirden uzaklaşmak istiyordu. Artık, evi ona yabancı ve can sıkıcı gözüküyordu.

Altmış yaşla iki ay önce vedalaşmıştı. Soyunda bundan çok yaşayan yoktu. Onlar hastalık geçirmeden, aniden hayata gözlerini yumuyorlardı. Zariyat’ın içine doğmuştu ki, onu da böyle hafif ve sessiz bir ölüm bekliyor. Lakin o, son yolculuğuna bu limandan çıkmak istemiyordu. Qusar’ın dört tarafı ağaçlarla donanmış yemyeşil yola benzeyen kabristanlığında bir köşeyi çoktan gözüne kestirmişti.

Son beşiği Adil’i bir ay önce evlendirmişti. Gözlerinin önünde düğün günü canlandı. Beyaz gelinliği içinde kuğuya benzeyen gelin ile Adil ise masanın yukarı başı tarafında oturmuş, söyleşiye dalmışlardı. Kayınvalide içeri girince gelin yerinden kalktı. Zariyat onun boynuna sarılıp yanaklarından öptü. Adil’i yanına

çağırıp geliniyle oğlunun arasına oturdu.

– Mutlu olun, yavrularım, dedi, Anne için çocuklarının mutluluğundan büyük sevinç olamaz. Bu güzel, unutulmaz günde sizden tek ricam var: Birbirinizi anlayın, birbirinize değer verin.

Onun sesi titredi. Dügün evinde yaşını belli etmeyen bir kıvraklıkla oynayan, sevinçten ayakları yere basmayan, gülüp konuşan Zariyat birdenbire değışmişti.

– Anne, neyin var? diye Adil endişe ederek sordu.

Zariyat onları tekrar kucakladı:

– Dünyada birbirini sevmekten güzel hiçbir şey yoktur. Çaba gösterin ki, bu sevgi ömrünüzün sonuna kadar sürsün.

Zariyat yüreğindeki acıdan kurtulmayı başaramıyordu. Ne Aybeniz’i, ne de Gülbeniz’i evlendirirken bu kadar duygusallaşmamıştı. Adil’in tedirginliğini fark edip gülümseyerek onu avuttu:

– Sevinçten ağlıyorum, oğlum, dedi.

Bu yufka yüreklilik hâli onu kısa sürede terk edecek değildi. Zarif bedenli, sevecen gelininin yanından hiç ayrılmıyor, türlü türlü yemekler pişirip damatla geline hizmet etmekten zevk alıyordu. Ancak ne kadar çabalasa da kederini saklayamıyordu. Bunu oğlu da, gelini de fark ediyordu. Her ikisi de sık sık ona sorular sorup keyifsizliğinin nedenini öğrenmeye çalışıyordu. Hangi yanıt verseydi? “Şimdiye kadar hiç bu kadar kimsesiz olmadım” dese miydi? O zaman gelini bunu nasıl yorumlasın? “Mehmet gibi kocan ola-ola niçin kimsesizsin?” diye sormaz mıydı?

* * *

Zariyat’la Mehmet, Adil’le Nergiz’i hava limanından balayına uğurlamış, geri dönüyorlardı.

– Karı, bir tuhaf görünüyorsun, bir şey mi oldu? dedi Mehmet.

– Hiçbir şey yok, merak etme, diyerek onu yatıştırdı Zariyat.

Servis otobüsü şehre vardığında kocası kadını kolundan çekti:

– Karı, biraz dolaşalım.

Birlikte deniz kenarındaki ağaçlık yere geldiler.

– Senden ne haber? deyip Zariyat merakla süzdü kocasını. Bu sözlerde kırgınlık ve soru bir aradaydı.

Mehemmet bu soruya yanıt vermedi, içine kapandı. Onlar buraya en son ne zaman gelmişlerdi? Bunu hatırlamıyordu. Yanlarından kol kola geçen gençler, yaşını başını almış olanlar her nedense ona sıkıcı geliyordu.

Yakınlarındaki banklardan birine oturdular. İkisi de suskundu. Birbirlerinin yüzüne bakmaktan korkuyor gibiydiler. Her ikisinin bakışları, karşılarında oturan yaşlı çiftle kilitlenmişti. İhtiyar, yanındaki kadının elini avucunun içine almış, okşuyor, usulca bir şeyler söylüyor, kadın da ilgiyle onu dinliyordu. Çiftin bakışlarından sevgi, şefkat, içtenlik akıyordu. Birazdan kadın erkeğin koluna girdi. Sakince, yavaş yavaş, konuşa konuşa parktan uzaklaştılar.

Zariyat kederle onların ardınca baktı. Rüzgâr çekidüzenle toplanmış saçlarını oynattı. Mehemmet hayretle:

– Saçın ne de çok ağarmış, dedi.

Zariyat kederle:

– Sanki beni ilk kez görüyorsun. Saçlarım ağaralı yirmi yıl oldu, diye cevap verdi.

Şimdi akşam yeli ak saçlarını okşadıkça bunlar geldi aklına. Yalnızca bunlar değil, kocasıyla yaşadıkları uzun yıllar, bu tür dikkatsizlikler, ilgisizlikler kazınmıştı beynine. Düşünceleri kanatlanıp onu uzun yıllar öncesine uçurdu.

* * *

Kapı dövülüyordu. Açan yoktu. Çantadan anahtarını çıkarıp kapıyı açınca yüzüne esinti vurdu. Hızla kapatıp odaya geçtiğinde perdeler oynuyordu. “Mehemmet yine pencereyi açık bırakmış.” diye söylendi. Koltuğa yerleşip teybi açtı. Düriye Rehimova

Lezgi şarkıları söylüyordu:

*Akvada zaz vun, axvaray akvada,
Raxada zun vax galaz, raxada.
("Giriyorsun uykuma her gece sen,
Seninle konuşmaktan nasıl doyayım ben?")*

Gözyaşlarına engel olamadı. Son günlerde müzik dinleyemiyordu, gözleri doluyordu hemen. Şarkılar yalnızlığını, kimsesizliğini çağırıyordu ona. Uykuya ne zaman geçtiğinin farkında değildi.

Saçlarına kanından, canından olma birinin dokunuşu ile uyandığında Adil'i karşısında buldu. Oğlu, okuldan henüz dönmüştü.

– Anne, ne oldu? diye sordu sevgiyle Adil.

– Bu da nereden çıktı? deyip güldü Zariyat.

– Kendi şarkılarını dinliyorsun, diyerek teybi gösterdi oğlu. Annesi sevdiği şarkıları bir kasette toplamıştı. Evde kimse yokken saatlerce dinlerdi bunları. Her defasında da çocukları annelerinin gözlerinin yaşardığını görürlerdi. Bir defasında Adil bu kaseti saklamıştı. Fakat annesinin kasaları kurcaladığını, didik didik her yeri aradığını görünce ona çaktırmadan kaseti yerine koymuştu.

Zariyat, oğlunun başını elleri ile kucaklayıp saçını kokladı. Bu aziz kokuyu dünyada her şeyden çok seviyordu. Sonra Adil'i öpüp dedi:

– Git çaydanlığı ocağın üstüne koy.

– «Can» de önce.

Gülüyordu Adil. Zariyat da gülümsedi. Oğlu çocukluğundan beri âdet edinmişti, "can" demeyenin sözüne aldırılmazdı. Önceleri Zariyat sinirli iken çocuklara bağırarak kendini sakinleştirirdi. Arada bir onları döverdi de. Aybeniz'in de, Gülbeniz'in de kırılganlıkları çok sürmezdi, ama Adil kindardı. Dayak yerken hiç

ağlamazdı. Onun bu huyu Zariyat'ın sabrını zorlardı.

Birinde kocası Mehemed'in hıncını çocuktan alırken, üstelik onu günahsız yere döverken oğlu bağırarak:

– Sıkı vur, istersen öldür beni, yine de ağlamayacağım, demişti.

Adil bir süre sonra dayanamayıp hüngür hüngür ağlamış, anası da oğluna eşlik etmişti çok geçmeden. O günden itibaren bir daha oğluna el kaldırmamıştı Zariyat.

Adil hassas bir çocuktur. Annesi keyifsiz olduğunda bunu hemen fark ederdi. Böyle durumlarda sessizce bir kenara çekilir, konuşmaz, annesinin bir dediğini iki etmezdi. Zariyat'ın buzu eriyinceye, neşesi yerine gelinceye kadar yanından ayrılmazdı.

– Sana demedim mi “can” de. Adil hâlâ işin gırgırındaydı.

– Can, deyip oğlunu alnından öpmüştü Zariyat.

Bu tatlı hatıralar yüreğini yufkalaştırdı Zariyat'ın. ”Acaba şimdi nerededirler?” diye aklından geçirdi. Aybeniz, Gülbeniz derken gözleri yaşardı. Onlar aile kurup başkentten uzağa, biri Zaqatala'ya, biri Qax'a göçmüştü. Yılda bir ya da iki kez görüşebiliyordu onlarla.

Evet, Zariyat'ı Bakü'ye, yıllarca yaşadığı bu şehre bağlayacak neden kalmamıştı. Sevgili Bakü artık çekemiyordu onu içine. Kararını vermişti bir kez, buradan ayrılacaktı. Gürültülü, kalabalık, her saatte içinde hayatın kaynaştığı şen ve hareketli şehirde benliğini huzursuz ve sahipsiz duyumsamaya başlamıştı.

Bir haftadan beri elbiselerini istif ediyor, yanına alacağı şeyleri ayırt etmeye uğraşıyordu. İki büyük valizin altına giysileri, üstü albümleri yerleştirmişti. Kendisi dışında bu evden hiçbir şey götürmeyeceği kanaatindeydi. Rayon merkezinde yeşillikler içinde tek katlı rahat, düzenli baba evi onun yolunu bekliyordu. Yıllar boyunca her yaz tatilinde Zariyat çocukları ile buraya gelip dinlenirdi. Mehmet âdeti üzerine bir ay sanatoryuma, bir ay tedavi merkezine gider, bu arada iki üç günlüğüne onlara uğrayıp şehre dönerdi. Son yıllarda çocukları da nadiren buraya

geliyorlardı. Onlar iş güç, aile derken vakit bulamıyorlardı. Son iki yılda Zariyat'tan başka kimsenin ayağı baba ocağına değmemişti. Fakat onun dünyada bu ev kadar âşık olduğu ikinci bir mekân yoktu. Buraya o, bütün benliği, en ince, en tatlı duyguları ile bağlıydı. Burada her duvar, her köşe, her eşya canından bir parça idi.

Son günlerde bu ev uzaktan uzağa onu bir mıknaş gibi çekiyordu. Zariyat'a öyle geliyordu ki, yalnız orada dinginlik bulabilir, baba ocağının duvarları arasında ruhu huzura erebilirdi. Büyüyüp gelişkin bir kız olduğu, kaygısız çocukluk ve yeniyetmelik yıllarının sayısız anıları ile dolu bu ev onun son günlerinin arkadaşı olacaktı.

Bu ev onun «Aşıl topuğu» idi. Onsuz varlığını tasavvur edemiyordu. Bakü'de büyümüş olan Mehemmet eşinin bölgesine olan bu muhabbetini kavrayamıyordu. Karısının ağaçları, dalları, çiçekleri okşadığını, onların üstüne titrediğini görünce hayretler içinde kalıyordu. O zaman Zariyat şöyle diyordu:

– Sende kabahat yok. Asfaltın üstünde büyüyen şehir insanı köy kokusunu, topraktan tüten havayı bilmez.

Son toparlanmayı tamamlayıp çantaları kapının eşiğine yığan Zariyat odalara tek tek göz gezdirdi. Derinden bir iç geçirip kapıyı dışarıdan kilitledi.

* * *

Mehemmet işten dönünce Zariyat'ı evde göremedi. Taze demlenmiş çay ve sıcak yemek her zamanki gibi ocağın üstündeydi. İştahla yiyip üstünden bir bardak çay içti. Gazetelere göz gezdirdi. Çok geçmeden uykuya daldı. Uyandığında karanlık odada yalnız olduğunu fark etti. Saat gecenin on ikisine geliyordu. “Peki, Zariyat nerede kaldı?” diye bir soru belirdi kafasında. O, yalnızlıktan bu andaki kadar korkmadığını fark etti. Karısı için hiç bu kadar kaygılanmamıştı. Yüreğine herhangi bir şey doğmuş kimseler gibi kararsızlık, heyecan, endişe anaforuna kapıldı.

Odaları tek tek yokladı. Kendine yer bulmakta zorlandı. “Belki de başına bir iş geldi?” diye düşündü ve damarlarındaki kanın donduğu hissiyle sarsıldı.

Annesinin dönmesini bekleyen kimsesiz bir çocuğa benziyordu. İlk kez evinde tek başına kalmıştı. İkircimler içinde bahçeye çıktı. Sitenin kapısında gezinmeye başladı. Sokakta otomobil trafiği seyrekleşmiş, çevreye sessizlik çökmüştü. Ağır adımlarla merdivenleri çıkıp odaya döndü. Yalnızlık onun yüreğine korku salmıştı. Ömür boyu onu evde Zariyat karşılamış, evden Zariyat uğurlamıştı. Hizmetçi gibi bir dediğini iki etmemiş, nazı ile oynamıştı. Karısı ilk kez habersiz, izinsiz gitmişti. Peki, nereye? Bakü’de akrabalar vardı. Fakat onlarla ayda yılda bir görüşürlerdi. Tek kız kardeşi iki yıl evvel vefat etmişti. Arkadaşlarıyla bu vakte dek birlikte olmazdı. Demek, ne ise bir durum vardı.

Aniden “Araba mı çarptı?” düşüncesi geldi aklına. Ürperdi. Karyolaya çöktü. O sırada eli bir şeye ilişti. Bu bir zarftı. Çabucak onu alıp açtı. İçinde bir mektup vardı. Heyecanla okumaya başladı.

“Mehemmet, mektubum eline geçtiğinde ben Bakü’den uzaklarda olacağım. O yüzden yazdıklarımı sonuna dek oku, sözlerimi sakince ve içtenlikle kabul et. Kendini kaybetme. Bugün ben sana birlikte yaşadığımız otuz beş yılda diyemediklerimi yazıyorum. O nedenle yazıyorum ki, hiçbir vakit dile getirip sana söyleyemeyeceğim şeylerdir bunlar. Çünkü deseydim de anlamaman imkânsızdı. Benim sözlerim sana inandırıcı gelmeyecekti. Sen her defasında kalbimi kırar, ben ise parçaları yapıştırmaya çalışırdım. Bugün ben sana gönlimden geçenleri iletmeliyim. Bari şimdi bunlardan haberin olsun. Çocuklarımızın hayatını düze çıkardık. Maşallah, her biri akıllı, hepsi evli barklı. Bize bağımlı değiller. Ben yalnız onların sevinci ile yaşadım. Mutsuz hayatımın rengi yalnız çocuklar oldu. Bundan böyle onlar adına kaygılı değilim. Bensiz de yaşamaya devam edebilirler.

Sen benim şikayetlendiğime, sesimi yükselttiğime, kendimi

kaybettiğime tanık olmadın. Yıllar boyu senden bir ricam olmadı. Peki, bunlar sana dokunmadı mı? Bir kere bile düşündün mü ki, Zariyat'a herhangi bir şey lazım olur, bir gereksinimi vardır? Aklına hiç geldi mi bu kadının bir derdi olabilir diye? Sen bana dostça davranmadın. Beni köle yerine koydun. Gözünde bir kariydım yalnızca. Sırdaş, arkadaş, dert ortağı değil. Ben yıllarımı içimi dökeceğim, sırlarımı paylaşacağım insan arayışına adamıştım. İsterdim ki, beni dinleyeydin, anlayaydın. Umut ediyordum ki, yaşlandıkça duyarlı olursun, bana karşı davranışlarında değişiklikler olur. Lakin yanıltılmışım, kuyuya su dökmekle kuyu sulak olmaz. Sen mizaç olarak soğuk, kuru, kibirli. bencilsin.

Sizin eve gelin olarak ayak bastığım günü hatırlıyor musun? (Kuşkusuz o günü benim tersime sen çoktan unutmuş olabilirsin.) İnsanın ömründe bunca özel, farklı, sabırsızlıkla beklenen gün var mı? Ben o günü büyüülü bir alemin içine dalacağım umuduyla beklemiştim. Ancak sen okşayıcı, sevgi dolu sözler yerine "Evet, karı, nasılsın?" diye hitapta bulununca kulaklarıma inanamadım. Sonraları her defasında sen bana böyle seslendiğinde sanıyordum ki, adımı unutmuşsun. Ben ne ölçüde içten, uyumlu, duyarlı idiysem, sen o ölçüde kaba, itici, yontulmamış idin. Senin kitabında kutlama inceliğine de yer yoktu.

İlk Sekiz Mart günümüz aklımda. O gün ben sabah erkenden pazara koşmuş, senin hoşlandığın yemekleri pişirmiş, odaları elden geçirmiştim. Masaya beyaz bir örtü serip özlemle yolunu gözlüyordum. Umuyordum ki, sen büyük bir demet çiçekle içeri girecek, öperek beni kutlayacaksın. Sıra aldığın hediyeği törensel bir tavırla bana takdim etmeye gelecekti. Sense sabah geldin. Hiçbir fevkaladelik yokmuş gibi sıradan selam verdin. Kızarmış gözlerim, uykusuzluktan şişmiş suratım dikkatini çekmedi. Belki de tüm bunları görmezlikten geldin. Ben öfkeyle bir gün önce eve neden gelmediğini sordum. Karşındakini önemsemez bir

tonda “İşim vardı” diye mırıldandın. Ben sorgulamada diretince kendini kaybedip bana el kaldırdın.

Gözümü hastanede açtım. Aybeniz o gün vaktinden iki ay önce dünyaya geldi. Aramızda derin bir uçurum açılmıştı artık.

O günden sonra sen kendi hayatını yaşadın, ben benimkini. Birbiri ardınca doğurduğum üç çocukla başım öyle karışmıştı ki, günlerin nasıl geçtiğinin farkında değildim. Çocukların üçü de zayıf, hasta, afacandı. Dinlenme nedir bilmiyordum, sen ise bunlardan çok uzaktaydın, çok. Sana ait âlemde dostların, tanıdıkların, ahabınla şen, kaygısız bir ömür sürüyordun. Evi uyku alınacak bir otel olarak görüyordun. Sen ailemin geçimini sağlarsam bu herkes için yeterlidir sanıyordun.

Böylelikle yavrularım büyüyünceye kadar dört duvar arasında onlara kol kanat gerdim. Sonra iş bulup çalıştım. Sabahleyin çocukları teker teker okula, kreşe gönderip soluk soluğa iş yerine varıyor, mesai bitiminde koşa koşa eve dönüyordum. Onların yanında ister istemez gözyaşlarımın yanaklarımdan süzülmesini engelleyemediğim anlar da oluyor, sabiler benim için üzülüyorlardı. Kederlenmeye yol açmak istemiyordum. Gözlerimi silip onların oyunlarına eşlik ediyordum. Çok geçmeden ev gürültüye boğuluyordu.

Soğukluğunun nedenini biliyordum. Seni defalarca başka kadınlarla görmüştüm. Hiç unutmam, o gün şehir dışında bulunan çiftçi malları mağazasına kazan almaya gitmiştim. Birden... yerimde donup kaldım. Elli adım ötemde sen otomobilden indin. Yanında güzel bir kadın vardı. Kol kola ve samimice sohbet ede ede yakınlardaki lokantaya girdiniz. Ben seni o gün kalbimden sildim. Kendi kendime söz verdim ki, çocukların üçünü de büyütüp evlendirdikten sonra senden ayrılacağım, hem de resmen. Ayaklar altına alınmanın, küçültülmüşlüğü, hiçe sayılmışlığın cezasını sana ödeteceğim.

Sen beni çok üzdün, çok kırdın, çok yıprattın. Şimdiye kadar

çocuklarımla geleceği için her şeye katlandım. Yıllar boyu bir günün hasreti ile yaşadım: Senden boşanacağım günün! Ne yaparsın, benim de hıncım bu, başka çeşit hınç tanımam. Defalarca senden ayrılmak istedim. Ancak düşündüm ki, üç evladım babasız büyüyecek, çevremde dedikodular başlayacak. Kararımdan caydım. “Dul” diye adlandırılan kadının arkasından çok laf edilir. Çocukları kinayeli sözlerle aşağılanırlar. Bunları öngörüp doğurduklarımın geleceği için seni terk etmeyi erteledim. O görüşteydim ki, çocuklar aile kurduktan sonra beni kimse tutamaz.

Bugün birlikte ömür sürdüğümüz otuz beş yıla lanet ediyorum, senden tiksiniyorum, seni görmeye bile tahammül edemiyorum. Ayrılmak için başvuruda bulundum. Beni arama, elveda.

Eski karın Zariyat.”

Mehemmet, yerinde çakılıp kalmıştı. Üşüyordu. Mektubun her cümlesi, her kelimesi bıçak olup yüreğine saplanmıştı. Şiddetli baş ağrısı gözkapaklarını ağırlaştırdı. O, hiçbir zaman kendini şu anda olduğu gibi yalnız, mutsuz, terk edilmiş, kimsesiz hissetmemişti. Zariyat’ın mektubu onun için bir keşifti. Aklına karısının onu ayıplayacağı, suçlayacağı ihtimali hiç gelmezdi.

Sanki yıldırım çarpmıştı Mehemmet’i. Düşünmek, karar vermek yeteneğini yitirmişti. “Zariyat benden ayrılıyor, bu geçkin yaşta ben onsuz ne yaparım?” diye kendi kendine sordu.

Mehemmet son yıllarda Zariyat’a eskisinden çok ihtiyaç duyuyordu. Onun yumuşak sesi, sevecen tavrı kocası için şimdi her zamankinden çok gerekliydi. “Demek, Zariyat her şeyi biliyor. Fakat açılmamış, içine atmış. O haklı, ben bir körüm, kendinden başkasını görmeyen bir kör. Benim yerime kim olsa Zariyat gibi güzel, akıllı bir karısı olduğu için övünürdü. Peki, ben niçin ona karşı bunca özensizdim? Belki her zaman yanımda olması onu benim nazarımda sıradanlaştırdı? O, suçlamalarında haklı. Ancak bunun zamanı mı? Hayır hayır, ben buna dayanmam, Zariyat’sız bir gün bile yaşayamam”.

Zariyat'ın onun hayatındaki rolünü şimdi kavlıyor gibiydi. Karısının ayaklarına kapanmaya razı idi. Yeter ki, onu bağışlasın, ona geri dönsün, yaşlı çağında onu tek başına koymasın.

Mehemmet, çocuk gibi ağlıyordu.

* * *

Otobüsten indiğinde temiz dağ havası ciğerlerine doldu. Mart güneşinin ılık şuaları, uzakta Şah dağının* yüce zirvesinde gözüken bembeyaz kar, onunla selamlaşıp hal hatır soran hemşehrileri kalbini derin hislerle doldururdu. Yüreğinde eşine az rastlanır bir hafiflik duyuyordu. Çetin sınavlardan başarıyla geçmiş insanlar gibi kendisinden hoşnuttu.

– Zariyat teyze, otur arabaya.

Seslenen komşusu Haydar'ın oğlu Kasım'dı. Gelip valizleri aldı. Kapıyı açıp otomobile binmesine yardım etti:

– Hayrola bu vakitte, Zariyat teyze?

– Emekli adamım, yavrum, geldim ki, az çok kırsalın havasını alıp iyileşeyim.

– İyi yapmışsın. Hiç aklım almıyor ki, o patırtılı, gürültülü şehirde ne bulursunuz? Ben kendi hesabıma oralarda bir gün yaşayamam. Bakü'nün havası bana uygun değil. Boğuyor beni. Ne derlerse desinler, Qusar'ı dünyaya değişmem.

Kasım konuşkan oğlandı. İki arada bir derede Rayon'un bütün yenilikleri hakkında bilgi verdi. Zariyat'ı kapısının eşiğine kadar getirip dostça vedalaştı.

Bahçe kapısından içeri girdiğinde Zariyat göğüs geçirip derin bir soluk aldı. Bahçe baştan başa yeşillikler içindeydi. Ağaçlar tomurcuk açmıştı, doğa uyanıyordu. Hava baş döndürücüydü, yazın kokusu duyuluyordu.

Önceki yıldan beri bu evin kapısı açılmamıştı. Her yıl birkaç defa gelip burada kalan Zariyat, Adil'in düğünü ile başı

* Şah dağ - Azerbaycan'ın kuzeyinde bir dağ

karıştığından imkân bulup bölgeye gelememişti. Yağmurluğunu çıkarıp kocaman dut ağacının altındaki kütüğün üstüne oturdu. Sırtını mart güneşine verdi. Belindeki, eklemlerindeki sızı biraz diner gibi oldu.

Böylece bir süre rahatlamanın tadını çıkardıktan sonra evin kapısını açıp odaları gözden geçirdi. Her şey eliyle koyduğu gibiydi. “Yorganlar, döşekler nem çekmiştir, güneşe sereyim, yoksa yatamam.” deyip üstünü değiştirdi. Bir parça çaputu ıslatıp çamaşır ipini sildi, yastıkları eşige taşıdı. Ardından pencereleri açıp odaların tozunu aldı. Kendine özgü bir ritimle öyle seriydi ki, gören konuk gelecek de zamana karşı yarışıyor sanırdı. Birden aklı başına geldi. ”Ne diye acele ediyorsun, ey salak? Bundan böyle başını meşgul edecek işler aramaya o kadar vaktin olacak ki.” Bu düşünce onun keyfini bozdu. Buraya niçin, hangi amaçla geldiğini tüm açıklığı ile şimdi fark etti.

* * *

Odaların tertip düzenine, bahçe işlerine öyle dalmıştı ki, günlerin nasıl gelip geçtiğinden, haftaların ne zaman başlayıp, ne zaman bittiğinden habersizdi. Bahçeyi bir uçtan bir uca bellemiş, komşulardan gül filizleri, tohumlar getirip ekmişti. Evin dış cephesini alaca-bulaca olmaktan kurtarmış, tahta çiti boyamıştı. Bu işlerle uğraşırken çocukluk yılları, ebeveynleri ile geçen günlerine ait tatlı, sıcaklığını yitirmemiş anılar gözünün önünde canlandı.

Onların bahçesi bölgede kıvıllı gülleri ile tanınırdı. Babası Şahmir için bunlar can dostu idi. Nereye yolu düşse, az bulunur kıvıllı gül filizleri ile dönerdi. Komşular, hısımlara akrabalara, şenliklere ondan aldıkları güllerle giderlerdi. O, gül sevgisini Zariyat’la da paylaşabiliyordu. Zariyat, babasından yadigâr gül dallarını özenle, tuhaf bir duyarlılıkla koruyor, yenilerini yetiştirmekten geri durmuyordu. Tohum ekmekten, fide budamaktan, ağaçların

dibindeki toprağı eşelemekten hoşlanıyordu.

Günler birbiri ardınca uçup gidiyordu. Komşular sık sık Zariyat'a uğrayıp onu evlerine davet ediyorlardı. Artık yeni hayatını benimsemeye başlamıştı. Bu durgun, heyecansız hayat perdesinin altında içten içe nelerle boğuştuğunu yalnızca Allah bilirdi. Soğuk, ıssız evde üst üste örttüğü yorganların altında tir tir titreyen Zariyat göz yummadan sabahı ediyor, gün boyu ise uyukluyordu. Televizyon ve kitaplar onun arkadaşlarıydı. Konuşkan, sevimli komşularının hiçbirine açılmıyordu, sır saklayıcıydı. Kendi kendine konuşmayı, kederli hayallere dalarak vakit geçirmeyi alışkanlık edinmişti.

O gün er vakit korudan bahçeye dönen Zariyat'ın, dutluktaki masaya gözü ilişince orada Mehmed'ti gördü.

– Ben mi buraya göçeyim, yoksa sen mi şehre dönersin?
Sesi titriyordu Mehmed'in. Bir ay içinde çok zayıflamıştı.

– ...

– Niçin konuşmuyorsun?

– ...

– Karı, seni götürmeye geldim.

Zariyat umursamazca ona doğru döndü:

– Boşuna geldin. Ben buradan ayrılıp hiçbir yere gitmem.

– Peki, ben? Ben yalnız kaldım ama...

– Niçin tek başına olasın? Adil'le Nergis nerede?

– Onlardan bana ne fayda?

– Sana bakmıyorlar mı?

– Bakıyorlar... Fakat senin ilgilenmen bir başka...

– Bu sözlerin gereği yok. Benim kararım kesin.

– Ömrümüzün bu vaktinde halk arasında rezil olalım mı istiyorsun?

– Gel, eski defterleri karıştırmayalım. Çocukları uyaracağım, seni bırakmasınlar. Rezil olmaya gelince, ben bundan korkmuyorum. Bırak, kim ne derse desin. Şimdi artık gidebilirsin.

Zariyat kapıyı gösterdi ona.

– Gerçekten mi senin gönlünde bana yer yok?
Mehemmet şaşkınlıkla gözlerini karısına dikti.
– Hayır.
Zariyat kararlıydı.

* * *

Zariyat yeni, sakın, yalnız yaşamına alışıyordu. Durmak ona yabancı olduğundan iş icat etmekte ustaydı. Bir somunu neredeyse bir haftada tüketiyor, çarşı pazara ender zamanlarda gidiyordu. Yeşilliği, sebzeyi bahçesinde yetiştiriyordu. Kimseden para almamak konusunda söz vermişti kendi kendisine. Giysileri ona ömrünün sonuna kadar yeterdi, yenilerini almayacaktı. Kısıtlı emekli maaşı en zorunlu gereksinimlerini almaya yetiyordu. İlle de para gerekirse bağındaki kiraz, şeftali, kayısı, üzüm, elma, armut gibi meyveleri pazara çıkarabilirdi.

Günün ışımından karanlığın çökmesine kadar durup dinlenmeden çalışsa da hayalleri onun peşini bırakmıyordu. Başının üstündeki keder bulutları dağılmıyordu. Yüreğine sinmiş iç karartıcı, tuhaf duyguları savuşturamıyordu. Onlar Zariyat’a asalak gibi yapışmış, kopmak bilmiyorlardı. Her şeye dönük bir kırgınlık taşıyordu.

Bu kocaman dünyada onu şenlendirecek, hayallerini bulutsuz, sissiz pussuz yolculuğa sürükleyebilecek bir şey yoktu. Hayat onun için soluk, tatsız günlerin birbirini izlediği renksiz, ölgün günlerden başka bir anlam taşımıyordu. Bazen çocuklarının sesini telefonda işittiği de oluyordu. Kendi kaygılarıyla meşgul çocuklara annelerinin yaşadıkları yabancıydı. Onun neler yaşadığını hayal etmeleri bile güçtü. Sonuçta karşılarındaki bir anne idi. Anne yalnızca çocuklarının problemlerine çözüm bulan bir varlıktı. Onun ne derdi olabilirdi ki?

Mehemmet iki kez aramıştı, fakat sonuç alamayacağını karısının soğuk sesinden anlamış, bir daha telefonu eline almamıştı.

Zariyat artık takvimle de barışık değildi. Onun için zaman çoktan durmuştu. Günün doğması, karanlığın çökmesi, havanın bulutlu ya da güneşli olması, soğukluk-sıcaklık, açlık-tokluk onun için önem taşıymıyordu. Canını dişine takıp bedenini sarmış sayısız hastalıkların ağrısına dayanıyordu. O, kendi sonunun gelmekte olduğunu seziyordu. Biliyordu ki, o son uzakta değil. Hissediyordu ki, yakında ecel ona da uğrayacak, canını alıp azabına, çekilmez dertlerine son verecek. O tüm ıstıraplarını bu dünyada bırakıp sonunda o gizemli aleme göçüp gidecek. Ölüm onun için kurtarıcı idi.

Gökten yere ateş yağıyordu. O sıcakta insanlar dışarı çıkmamaya çalışıyordu. Cırcır böceklerinin sesi, tan yeri ağardığından beri ortalığı yıkıyordu. Bu havada insanın ne yemek yiyecek iştahı, ne de soluk alacak gücü kalıyordu. Zariyat sık sık soğuk su içse de yüreğinin ateşini soğutamıyordu. Akşama doğru esinti çıktı. Yavaş yavaş serinlik belirdi. Sabahtan beri evlerine çekilmiş insanlar, yaşlı veya genç herkes, sokakları doldurdu. İkişerli, üçerli, dörderli dolaşan sayısız gruplar boy göstermişti. Zariyat, Qusar'ın bu özelliğine hayrandı. Gece yarısına kadar kızılı-oğlanlı, kadınlı-erkekli topluluklar şehrin yollarında gezintiye çıkardı. Önceleri o da geri kalmazdı bundan. Fakat şimdi bacaklarının sızısı onu hareket etmekten alıkoyuyordu. Kapı ağzındaki koltuğunda oturup gidip gelenleri uzun süre izledi. İmrenen, kıskanan bakışlarını onların üzerinde gezdirdi, sonra bahçeye girdi.

Akşamın hazin, hafif serinliğinde dutun altındaki eski banka çöküp derin hayallere dalan Zariyat'ı bitişikteki komşu evinden gelen ses yerinden kaldırdı. İbadullah dayının köhne, yarı yarıya göçük, bir bölümü uçuk evinin kapısını uzun yıllardan bu yana açan yoktu. Onun öte dünyaya yolculuğundan beri de eve insan ayağı basmamıştı.

Onun var-yok tek oğlu, söylenenler doğruysa, Rusya'nın

buradakilerce meçhul, ücra bir köşesine gitmişti. Çoktan beri orada yaşıyordu. Bu büyük bahçe sadece buradaki koca meyve ağaçları ürün verdiğinde kıymete biniyordu. Çocuklar çekirge sürüsü gibi ağaçlara üşüşüp, meyveleri koparıyorlardı. “Çürüyüp kurumaktansa çocuklar doyunca yesinler, İbadullah dayının ihsanı olsun,” diye Zariyat çocuklara engel olmuyordu. Fakat arada bir onları uyarıyordu: “Çocuklar, dikkat edin, aman, ağaçtan düşüp bir yerinizi incitmeyin, dalları kırmayın.”

Meyve vakti değildi, ağaçlar yeni-yeni meyveye duruyordu. Peki, bahçeye kim girmişti? Zariyat bitişik bahçenin çitine yaklaşıp içeriye göz gezdirdi. Birden... gördüklerinin gerçek olduğuna inanamadı. Saçı sakalı ağarmış bir yaşlı, kapının ağzında elleri ile toprağı kucaklayarak uzanmıştı. Sonra çömeliş ellerini gökyüzüne kaldırdı, fısıldayarak bir şeyler diledi.

Zariyat onun ne dediğini duymadı, fakat yanakları boyunca akan gözyaşlarını fark etti. Bu görüntüden kendini kaybedip ne yapacağını şaşırdı. Bir an soluğunu tutarak adamı inceledi. Akşamın bu vakti bu adam yabancı bir evin bahçesine niçin girmişti? Niçin ağlıyordu?

Aniden aklına Samur geldi. Komşusunun oğlu Samur. Sessiz, çekingen, uysal, kitaplardan başını kaldırmayan, mahalledeki çocukların çok da sevmediğı Samur. “Gerçekten o mu? “Zariyat’ın yüreğine bir titreme doldu. İçine bir keder dalgası yayıldı.

...Zariyat’ın gelin olacağı günün sabahı idi. Uykudan çekici bir kokunun etkisi ile uyandı. Açık penceresinde bir demet menekşe vardı. Zariyat gözlerine inanamayıp yatağından kalktı, çiçekleri eline aldı. Menekşelerden bayıltıcı bir koku geliyordu. “Kimin işi bu?” diye düşüncelere daldı ve derhal Samur aklına geldi. Onların pencerelerine baktı. İbadullah dayının evinden şarkıçı Dürrüye Rehimova’nın sesi duyuluyordu:

“Akoda zaz vun axoray akoda...”

(“Giriyorsun uykuma her gece sen.”)

Asef Mehman'ın bu şarkısı her yerde olduğu gibi Qusar'da da çok seviliyordu. Büyük ve gamlı bir sevgiden söz açan, çocukluk aşkını saçlarına ak düştüğünde de unutmayan, sevdiği sık sık rüyalarına giren bir adamın şiirsel öyküsünü, Samur kim bilir kaçınıcı defa terennüm ediyordu. Fakat o gün Zariyat'ın yüreği uçarılık ve coşku veren hislerle doluydu. Kötümserliğin, karamsarlığın onun nazarında kıymeti harbiyesi yoktu. Odanın köşesinde asılmış beyaz gelinlik onun zihnini apayrı, bilmediği duygularla doldurmuştu. Başka her şey ona yabancıydı. Birazdan çiçek demetini de unuttu.

Akşam gelini almaya gelmiş otomobillerin sinyalleri sokakta curcuna koparırken sedir ağacının dalında oturup kederli gözleri ile onu uğurlayan Samur'u gördü. Yüreğine yine hüznün çöktü. İkisi göz göze geldi ve tam o anda arabanın kornası öttü. Yola çıkıldı.

Sonrasında aylar, yıllar geçtikçe, yaşlandıkça Zariyat, Samur'un o delici bakışlarını hiç unutamadı. Her ümitsizliğe kapıldığında o bakışları hatırladı. Aklının bir köşesinde yer etmişti ki, yaşamındaki tüm uğursuzluklarının, mutsuzluklarının asıl nedeni Samur'un o kederli gözleridir. Bu gözlerdeki bedduadır.

Zariyat, komşunun ısırganları geçit vermeyen bahçesine kapıyı açarak girdi. Sesi duyan ihtiyar, yerinden kalkıp yaşlı gözlerini ona sabitledi. İkisi birbirini dikkatle süzdüler.

– Sen Samur musun?

Zariyat tahmininde yanılma korkusuyla sakınarak seslendi.

İhtiyar'dan şaşkınlık dolu feryat koptu:

– Zari!

Zariyat'ın yüreği çarptı. Onu yalnızca bir kişi böyle okşayıcı çağırabilirdi. Genç, yakışıklı, sevecen ve utangaç Samur çok çok seneler önce onu böyle adlandırmıştı. Samur'un dışında hiç kimse hiçbir vakit ona Zari diye hitap etmemişti. “Zari”. İhtiyar bu sözle öyle yakın, öyle titrek sesle yineledi ki, Zariyat ürperdi.

Kucaklaştılar. Hayatlarının baharında ayrılmış bu insanlar

çocuk gibi ağlıyorlardı. Bu gözyaşlarına sevinçten çok hüzün karışmıştı. Onlar boğazlarına tıkanmış kahırdan kurtulmaktan acizdiler.

– Değişmişsin, Samur.

– Sen de, Zari.

– Saç sakalın ağarmış. Bir vakitler nasıl da yakışıklı delikanlıydın!

– Ya sen? Güzelliğinle nicesini tutsak etmiştin.

– Nasılsın, Samur?

– Gördüğün gibi, orta şekerli, ne iyi, ne kötü, kocamış. Hay hayım gitmiş, vay vayım kalmış.

– Bu uzun yıllar boyu neredeydin?

– İrkutsk'ta, evimde.

– Burasını özlemedin mi?

Samur cevap vermedi. Zariyat anladı ki, onun yarasına dokundu. Hatasını düzeltmek için komşusunun gönlünü almaya çalıştı.

– Kusura bakma, seni üzmemek istemedim.

Samur, titreyen çenesini ondan saklamak için konuyu değiştirmek istedi:

– Belki bizim evin anahtarı sizde ola?

– Bizdedir. Babam onun yerini bana göstermişti.

Zariyat, birazdan paslı bir anahtarla döndü. Ne kadar denedilerse de kapıyı açamadılar. Böyle olunca Samur kapıyı omuzlayıp itti. Kapı üstündeki kalas yerinden oynadı, toz toprak saçıldı.

Onlar dar karanlık koridordan geçerek konuk odasına girdiler. Samur ışığı yaktı. Masa, sandalyeler, raflar, kahverengi deri ile kaplanmış divan, köşedeki dolabın üzerindeki “Rekord” markalı televizyon ve pencereye koyulmuş pikaptan ibaret set tozla kaplıydı. Duvarda Samur’ un İbadullah dayı ve Selime hala ile birlikte çektiirdikleri fotoğraf asılıydı. Üçü de yürekten gülüyordu. Onların bakışları hayat doluydu.

Samur, nereden bulduysa bir plak çıkarıp pikaba koydu.

Dürüyye'nin hazin, dokunaklı sesi odada çınladı:

*Akoda zaz vun axoray akoda
Raxada zun, vax qalaz raxada
("Giriyorsun uykuma her gece sen,
Seninle konuşmaktan nasıl doyayım ben?")*

Zariyat'ın zihninde okul yılları canlandı. Samur, akşamları plak çalar, pencereyi özellikle açık bırakırdı ki, şarkılar komşu bahçeden de duyulsun, Zariyat'ın kulağına erişsin.

...Şarkı sona erdi. Samur pikabı kapattı. Duvardaki fotoğrafı alıp dikkatle gözden geçirdi, sonra koynuna soktu.

Onlar gözyaşlarını saklayamıyorlardı. Gurbetten, uzak ellerden gelen çocukluk yoldaşı Zariyat'ın direncini kırmıştı. Samur'un görünüşü, davranışları, ses tonu sözle açıklanamayacak derecede eziciydi. Keder ve zavallılık birbirine karışmıştı.

– Senin neyin var?

Bu soruyu Zariyat korka korka yöneltti.

– Ben... Ben hastayım.

– Nedir hastalığın?

– Adı yoktur onun. Kalbim hasta, buna vatansızlık da denebilir, gariplik de. Uzun yıllardır çekiyorum. Yatağa düşmedim, çalıştım, yedim, içtim, gezdim. Fakat içim acıyor, ruhum yanıyor. Bilsen Qusar'ı, evimizi ne kadar özledim. Son zamanlar rüyalarımnda her gece doğduğum yerleri görür oldum. Kaç defa izin alıp buralara gelmek istedim. Fakat kimim var? Kimin yanına gelecektim? Kocamışlıktan sonra anladım ki, yanlış yapmışım. Vatan yalnızca kan bağı ile bağlı olduklarımızdan ibaret değil. Vatan topraktır, havadır, sudur. Vatan, benim bu sahipsiz kulübenmdir. Bunu geç kavradım. Fakat karım benim durumumdan haberdardı. O beni zorladı. "Git vatanına uğra, belki durulursun" dedi. Ben de işte şimdi geldim. Son defa... Ölüm öncesi bir kez daha...

Samur kahrını güçlükle içine attı.

- Çocukların var mı?
- İki oğlum, iki kızım var.
- Adları?
- Aleksandr, Andrey, Svetlena, Mariya.
- Kimliklerinde ne yazılıyor?
- Rus.
- Kalplerinde de böyle mi düşünüyorlar?
- Peki, ne düşünecekler? Anneleri Rus, etrafındakiler Rus.

Samur iç geçirdi. Zariyat bir kez daha sormadı. Aniden aklına geldi ki, uzaklardan gelen yolcuya çay da teklif etmemişti.

- Samur, gidelim bize, uzak yollardan geldin. Çay iç, çörek ye, dinlen, kendine gel.

Samur beklemeden onun ardına düştü.

Zariyat'ın gül-çiçekle bezenmiş eyvanında oturup çay içtikten, çörek yedikten sonra sohbete kaldığı yerden devam ettiler. Samur'un içi dolu idi.

- Biliyor musun İrkutsk'a niçin gittim?
- Hayır.
- Senin için.
- Ne?

Zariyat duyduklarına inanamadı.

- Senin düğününden sonra Qusar bir yana, bütün Azerbaycan bana yabancılaşmıştı.

- Benden hoşlanıyor muydun?
- Bilmiyor muydun sanki?
- Peki, niye açılmadın?

- Bende cesaret ne arardı? Sen Bakü'ye gelin gideliden sonra buraların bana batacağını anladım. Babam derdimi biliyor, beni avutuyordu. Annem de öldükten sonra beni daha çok gözetiyordu. Sonra o da hastalanıp, yorgan döşek bir sene yattıktan sonra vefat etti. Beni buralara bağlayacak kimse kalmamıştı. Doğrudur, köyde akraba var, fakat onlarla da o derecede senli benli değildik.

Kısmet beni İrkutsk'a sürükledi. Orada yüksek öğrenim gördüm. Evlendim. Genç olduğum sürece garipliğin ne olduğu umurumda değildi. Aile, çol-çocuk, iş... Başım öyle karıştı ki, hiç başka şey düşünmeye sıra gelmiyordu. Sen zaman zaman aklıma geliyordun. Mutlu, rahat dönemlerde değil, her nedense kederli olduğumda hayalin karşımda belirliyordu. En çetin anlarda onunla konuşuyor, yardım dileniyordum. Yaşlandıktan, çocuklarımın işini düzene koyduktan sonra fark ettim ki, hayatımda büyük bir yanlışlık var. İnsan kendi toprağında, tanıdıklarının yanında, yetiştiği ortamda olmalıdır. Bunsuz mutluluk imkânsız. Garip cennette bile olsa, sakinlik bulamaz.

– Lezgiceyi iyi ki, unutmadın. Orada bizden kimse var mıydı?

– Bu otuz yıl boyunca bir Allah kulu yoktu ki, onunla kendi dilimde konuşayım. Doğrusu, Azerbaycanlılarla birkaç kez karşılaşp konuştuğum oldu. Bildik sözler duyduğumda ne çok sevindiğimi gözünde canlandıramazsın.

Vatanından uzakta ömür sürüp yaşlanan, uzak memleketlerde kendini gurbette hissedene, hep rahatsızlık çeken bir kişinin dertleriyle dolu bu hikâye Zariyat'ı sarsmıştı. O, sanki Samur'un acılarını kendisi çekmiş, onun dertleriyle haşır neşir olmuş, bu zulüm çemberinden geçerek buraya gelmişti. Konuğuna teselli vermek, dertlerini dindirmek için elinden geleni yapmaya hazırdu. Yeter ki sakinleşsin, azabı onu terk etsin.

Bir zamanlar dal gibi boylu, gösterişli delikanlı iken şimdi ufalmış, yüzüne fakirlik, acizlik sinmiş bir adama dönüşen arkadaşıyla bıkmadan, usanmadan dertleşmek istiyordu. Samur da ömründe ilk kez onu anlayan bir musahiple karşılaşmış, ona döküldükçe hafiflemişti.

Birden Samur fark etti ki, devamlı kendinden söz ediyor, hiç komşusundan söz açmıyor. İçten içe kendisini kınadı. Özür dilercesine gülümseyip dedi:

– Zari, gel şimdi de senden konuşalım.

– Benden mi?
Zariyat'ın yanakları kızardı.
– Benim neyimi konuşacağız?
– Söyle, sen mutlu musun?
Zariyat acı acı güldü:
– Ömrünün gün batımını yaşayan, bir ayağı çukurda olan in-
sandan mutluluk mu bekliyorsun?
– Sanırım seni üzdüm.
Konuştuğu adam ona suçüstü yakalanmış bir sanık gibi baktı.
– Yok, niye ki? İki kızım, bir oğlum var, üçü de evli. Çocuktan
yana bahtım açık...
– Kocadan yana değil? Sözünden bu anlaşılıyor.
Zariyat bakışlarını kaçırıldı:
– Ben ki hiçbir şey demedim.
– Peki, niçin gözlerinden keder okunuyor?
Zariyat onun sözünü kesti:
– Gel bu konuda konuşmayalım. Olur mu?
– Olur.
Samur, diretmedi. Sonra saatine baktı; üçü geçiyordu. O,
şaşkınlıkla Zariyat'a baktı.
– Sen de yorulup elden düşmüşsün.
– Sizde toz topraktan geçilmiyor. Belki bu gece burada kalırsın?
Sabah el birliği edip evine çekidüzen veririz.
– Hayır, hayır, sabaha umudum yok. Nice yıldır doğduğum
evde kalacağım günün hasreti ile yaşadım.
Samur bunları öyle derinden dedi ki, Zariyat karşı çıkamadı.
Sabahleyin Zariyat gürültü patırtıyla uyandı. Pencereden
sarkınca kısa kollu gömlek giyinmiş Samur'un bahçesinde adam
boyuna ulaşmış yabani otları tırpanla biçtiğini gördü. Tırpan
çaldıkça ısırgan, deve dikenini karışık otlar yere yatıyordu. Zariyat
bir süre izledi. Samur'un, babası İbadullah dayıya dudak ısırtıcı
benzerliği vardı.

Zariyat'ın gönlünde bu vakte kadar yaşanmamış bir sevinç vardı. Bedenine, yaşına uygun olmayan bir gümrahlık oturmuş, üzerine bir zindelik gelmişti. Elini yüzünü yıkayıp çay demledi. Peynir, yağ, ekmek çıkardı. Onları dutun altındaki masaya taşıdı.

– Hayırlı sabahlar, komşu!

Samur onun selamını sevgiyle aldı.

– Nasılsın Zari?

– Nasıl olacağım? Konuğu çaysız çöreksiz koymuşum.

– Zahmet etme. Zaten seni dün çok sıktım. Gidip yemekhanede kahvaltı ederim.

Zariyat sinirlendi:

– Bana bak, sen o Avrupa alışkanlıklarını kendine sakla. Geç elini yüzünü yıka, çay demledim ben.

Bunları öyle bir yakınlık taşıyan tarzda söyledi ki, Samur o anda teslim oldu. Tırpanını bir kenara bırakıp zıplayarak çiti aştı. Eskimiş tahtalar yere düştü. Elini yüzünü yıkayıp sofranın başına geçti. Taze çöreğin hoş kokusu etrafa yayıldı. Samur onu koklayıp bir ısırik kopardı.

– Çan juvan hran fu! (*Can benim lezgi ekmeğim.*) Dünyada hiçbir nimet senin yerini tutamaz.

Zariyat onun çayına şeker koydu, çay kaşığı ile karıştırıp Samur'a doğru sürdü. Yağı, peyniri ona doğru yaklaştırdı. Bunları mihaniki olarak yaptı. Mehemed'e böyle hizmet ediyordu. Samur, kadının bu yakın ilgisinden öyle duygusallaştı ki, gözleri yaşardı. Zariyat'ın elini öptü.

– Çok sağ ol.

Bunu öyle okşayıcı sevgiyle söyledi ki, Zariyat'ın da yüreği yufkalaştı. Ömründe hiçbir zaman hiç kimse onun elini öpmemişti.

Onlar birbirlerini uzun bakışlarla süzdüler. İkisi de suskundu. Nedense çekiniyor, tedirginlik duyuyorlardı. Her biri yüreğinde kendisini günahkâr sayıyordu. Fakat ne yüzünden? Bunu

bilmiyorlardı. Konuşmadan sessizce kahvaltı ediyorlardı.

Zariyat ev sahibi olduğunu hatırladı. Samur konuktu, garibandı. Demek, sükûtu Zariyat bozmalıydı.

- Kaç günlüğüne geldin?
- Yirmi.
- Çalışıyor musun?
- Hayır, emekliyim. Ya sen?
- Ben de.

* * *

İbadullah kişinin oğlu Samur'un vatana dönmesi haberi yıldırım hızıyla Qusar'a yayıldı. Akşama doğru onun bahçesi ağzına kadar insanla doldu. Komşular, tanıdıklar, çocukluk arkadaşları akın etmişlerdi. Otuz yıl ata baba yurdundan ayrılmış garibin kalp kırıklığını avutmak, yüreğini ferahlandırmak için herkes elinden geleni yapıyordu.

Komşular sözleşip bahçedeki ceviz ağacının altına halça döşemiş, üstüne sofra sermişlerdi. Kimi semaver kaynatıyor, kimi sacda lavaş pişiriyor, kimi yeşillikleri yıkayıp peynir, yoğurt, ne varsa örtüye diziyordu. Az sonra kara bir koçu çekiştire çekiştire bahçeye soktular. Koyun yüzmede nam salmış Emirbey göz açıp kapayacak vakitte hayvanı yere yıkıp Samur'un ayaklarının ucunda kesti. Çok geçmeden kebab kokusu yayıldı ortalığa. Büyük sofranın çevresine yaşlı-genç, kadın-erkek herkes toplandı.

Samur toplulukta olmayan tanışlardan tek tek bilgi alıyordu. Qusar'da onu ilgilendirmeyen insan yoktu. Burada her ev, her köşe bucak onun için azıddı. Uzun ayrılıklardan sonra kavuşmayı tadan, ana dilinin tatlı alemine dalan, dost ve akraba yüzlerle kuşatılmış olan Samur bir rüyada gibiydi. Bunlar gerçeklikten uzak güzelliklerdi.

Birden o, pesten şarkıya girdi:

*Na lasu şiv vatsa tomir,
Vatcavay yad gaiyidi ya.
Na vi derder zaz axaymir,
Zun valayni kayidi ya.
(“Beyaz atı çaya salma,
Çayın suyu çok soğuktur.
Dertlerini bana açma,
Kalbim kederden oyuktur.”)*

Bu, kadim, hüzünlü bir şarkıydı. Sözleri de, makamı da güzeldi. Fakat toplantıdakileri şarkıdan çok, onu okuyanın Samur olması şaşırtmıştı. Otuz yıl ana dilinde bir sözcük bile konuşmayan bu adam halk şarkısını belleğinde nasıl saklamıştı?

Samur ardından herkesin sevdiği “Peyker baxa” adlı neşeli şarkıya geçti:

*Ya baxtavar lezgi suna,
Ğoş sumavur, çayın çna.
Derder, ğamar para yata,
Veh aradal, payin çna.
(“Hey, bahtiyar Lezgi güzeli!..
Semaver getir, çay yapalım.
Derdin, kederin çoksa,
Koy ortaya bölüşelim.”)*

Topluluktakiler yüksek sesle nakaratı okuyorlardı:

*Uf, çan aman,
Derdin darman aman,
Bes mus qöda,
Vun çaz muhman?
(“Ah, canım, aman!
Derdime ilaç aman.
Ne zaman olacaksın,
Sen bana konuk?”)*

Birazdan Haydar'ın oğlu Kasım, çalgıcılarla onlara katıldı. Klarnet, garmon ve davul sesi yükselince topluluk canlandı. “Lezginka”nın ilığı titreten sedası altında raks yarışı başladı. Erkekler ikişer, üçer ortaya çıkıp kadınları oyuna davet ediyorlardı. Herkes coşku ile el çırpıyordu.

– Şimdi sıra konukta. Samur, kalk, ustalığını göster, diye biri gürledi içlerinden. Samur fırsat kolluyormuş gibi yaşından beklenmeyen çeviklikle meydana çıktı. Ömrünün büyük bölümünü Rusların arasında geçiren adamın böyle halis süzüleceğini akıllarına getirmeyen hemşehrileri beğeniyle onu izlediler. Samur, meydana biraz oynadıktan sonra gelip Zariyat'ın önünde durdu. Zariyat tereddütsüz ona eşlik etti. Müziğin ritmi hızlandıkça onlar daha da coşku ile raksa devam ettiler.

* * *

Gece yarısı konuklar dağıldılar.

Herkesi uğurladıktan sonra Samur, sabahtan beri ayak üstünde dikilen Zariyat'a yaklaşıp yüzünde beliren şaşkınlık, memnunluk, mutlulukla karışık bir ifade ile:

- Zari, yorulmadın mı? diye sevgiyle ve canı yanarak sordu.
- Asla.
- Belki bir çay koyarsın? Hiç uykum gelmiyor.
- Hemen. Zariyat neşeyle kendi tarafına geçti. Samur'un teklifi onun da aklına gelmişti. Yoksa uyuyamayacaktı.

Onlar dutun altını kendilerine mekân kılıp sağdan soldan konuştular. Fakat bu önemsiz şeyler ikisi için de merak uyandırıcıydı. Qusar'a yaz gecelerine özgü bir durgunluk yayılıyordu. Ortada gece böceklerinin vızıltısından başka ses yoktu... Arada bir kurbağa gurultuları duyuluyorsa da, gecenin sükûneti sonunda onu da yavaş yavaş yuttu.

* * *

Bir süredir çok değişmişti Zariyat, üstüne zindelik, şuhluk sinmişti. İçten içe kaynıyor, dünyaya daha dün geldiğini hissediyordu. Göçmen kuşların yazın asıl yurtlarına dönüşlerindeki benzer sevince, mutluluğa yeniden kavuşuyordu. Kuruyup çatlamış arka yeniden su bırakıldığında nasıl hayat bulursa, Zariyat da öyle bir uyanma içindeydi. O, kuş gibi hafiflemiş, bedenindeki sayısız ağrılar çekilip gitmişti. Her önemsiz işi bir anlam yükleyerek, her boş uğraşı severek yapıyordu. Samur, birdenbire karşısına çıkarak onun anlamsız yaşamına renk, canlılık getirmişti. Zariyat ikide bir lezzetli yemekler pişirip komşusuna sunarak sürpriz yapmaktan zevk alıyordu.

Samur’u her gün konuk çağırıyorlardı. Fakat gittiği yerlerde iki üç saatten çok oyalanmıyordu. Hep Zariyat’ın yanında olmak, onun âlemine dalmak istiyordu. Onunla bir aradayken konuşup gülüyor, şakalaşıyorlardı. Samur, ilginç anılarla Zariyat’ı eğlendirmeye çalışıyordu.

Onlar farkına varmadan yüreklerinin derinliklerindeki sırları birbirlerine açmaya başlamışlardı. Samur’un başka gelenek görenekleri, farklı inançları olan insanlarla arasında geçen ilginç olayların süslediği ömür defterinin yaprakları açıldıkça onun sevgisiz, çorak hayatı sinema şeridi gibi Zariyat’ın gözünün önünde canlanıyordu. Karısından yana da yüzü gülmeyen Samur, meğer evladından da umduğunu bulamamıştı.

Zariyat da sesi titreye titreye kederli, mutsuz yaşamından Samur’a söz ediyordu. Nedense bu adama güveniyordu. Emindi ki, Samur onu anlayacak, dertlerine yabancı kalmayacaktı. Zariyat onun tesellilerine muhtaçtı. Ömrü acıyla yoğrulmuş Samur, derdin tadını iyi biliyordu. Hayatın sillesini yediği her hâlden belli olan, üstüne başına pejmürdelik sinen bu insan, başkasının da acısını paylaşabilirdi. Onun Zariyat için yapamayacağı yoktu.

Onlar konuştukça konuşuyor, açıldıkça açılıyorlardı. En gizli duygularını birbirlerinden saklamıyorlardı. Bir onun evinde,

bir bunun evinde uğraşacak bir iş buluyor, oyalanıyorlardı. Bir arada olmanın bahanesi çoktu. Onlara kalsa hiç evden dışarı çıkmazlardı. Zariyat ne kadar üstelese de Samur pazara gidip gerekli erzakı getiriyor, Zariyat bunlarla yemek hazırlıyordu.

Her ikisinin de hoşlandığı vakit gece saat ondan sonra idi. Çevredeki ayak sesleri kesildiğinde onlar da dutun altındaki masada çay sohbetine tutuşurlardı. Onlar bu saatleri gün boyu özlemle gözlüyor, gece saat ikilere kadar arkadaşlıklarını sürdürüyorlardı.

* * *

Günler güneşli, kurak geçiyordu. Bu, görülmemiş bir şeydi. Hafta sekiz ben dokuz diyerek yağış yağan Qusar'da yaz yazlığını göstermişti. Tek damla yağmurun düşmediği günlerin geceleri birbirinden güzeldi. Unutulmaz saatlerle dolu anlamlı yirmi gün sonlanmak üzereydi. Ayrılık soğuk nefesini duyuruyordu. Sayılı günler bir ömür boyu sürecekti değilken zaten. O, başladığı gibi tükenecekti.

Böylece yirmi gün art arda gelip gitti. Zariyat ve Samur için saniyeler kadar kısa, bir göz kırpmaya kadar hızlı geçen sürede mazi olmuştu her şey. Samur sabaha geri dönmeliydi. Sabah o, doğma yurdunu terk edecekti yine. Öğlende konu komşu sükün edecek, Samur'u hep birlikte uğurlayacaklardı. Üç günden beri hemşehrileri Zariyat başta olmak üzere hazırlıklar için önceden tetikteydiler. Samur'u yolcu etmek için her şey planlanmış, sabahın provası yapılmıştı.

İki komşunun birlikte geçirecekleri son akşamıydı. Zariyat, boğazına kurşun gibi saplanmış kederi yutarak yerinden kalktı. Acı duyguların etkisiyle yaşarmış gözlerini silip pencereye yaklaşınca yerinde donup kaldı. Pencerede bir gül demeti vardı. Beyaz, sarı, kırmızı, mavi çiçekler odaya cennet kokularını getirmişti. Gülümsedi, yüreğine karamsar bir sevinç yayıldı.

“Samur’un işi bu!” diye fısıldadı kendi kendine. Saate baktı: 6.30’dur. “Çiçek toplamak için ne vakit kalktı?” diye düşündü. Onları çiçekliğe koyup döne döne kokladı. Yüreğine ansızın çökmüş kötümserliğin etkisiyle eli ayağı tutmuyordu. Ağlamak, iç acısından kurtulmak istiyordu. Hiçbir iş için kıvıldayacak gücü yoktu.

O gün ne Zariyat’ın, ne de Samur’un kapısı açıldı. Samur gün boyu bir tek defa komşu bahçeye geçmedi. Zariyat da mutfaktan çıkmadı. Önceden sözleşmişlerdi ki, herkes kendi işine baksın, alaca karanlık çöktüğünde son yemek için Samur’un evinde buluşsunlar.

Zariyat’a öyle geliyordu ki, ömründe bu denli azaplı, dertli günü olmamıştı. Sabah akşam evde yeniden tek başına olmayı, anlamsız, amaçsız günlerini yalnız başına geçirmeyi düşündüğünde dünyası kararıyordu. Onun açısından sabah her varlık değerinden çok şey kaybedecek, hayat çekici olmaktan uzaklaşacaktı. Hüngür hüngür ağlamamak için zorlanıyordu.

Yirmi günde onun hayat çizgisinin yönünü değiştiren, varlığını altüst eden Samur’un sabah çekip gideceği düşüncesi yüreğini çatlatacak noktaya getiriyordu onu. Samur yirmi gün önce gelmeseydi, onun تنها, dertli günlerinde içinde yeşerip dal budak salmasaydı, kökleri ruhuna işlemeseydi, kuşatıcı kollarıyla varlığını sarmasaydı, Zariyat durgun, monoton, kimseye gerek duymadan yaşamayı sürdürecekti. Gür, coşkun, fırtınalı duygular ona azap vermeyecekti.

Fakat bu yirmi gün onu değiştirmiş, mahrem münasebete, tatlı duygulara muhtaç, hoş hitaplara aç yüreğinde buruk sevincin kırılğan filizleri açmıştı. Her küçük temasta bu kıvılcımlar aleve dönüyordu. Zariyat ilk defa dikkat, kaygı, şefkat, merhamet ve sevgiyle tanışmıştı. Samur onun her sözüne, her davranışına, her bakışına duyarlılıkla yaklaşıyor, yüreğinden geçen her arzuyu

okuyordu.

Şimdi bunlar hayal olacaktı. Bir ömür boyu geçirmedeği taşkın duygu bolluğuna yirmi günde kavuşmuş Zariyat, sabah bunların birer anıya dönüşeceğini düşündükçe bu adaletsizliğe, bu insafsızlığa dayanamıyordu. Ömründe ilk kez mutlu olmanın ne demek olduğunu anlayan Zariyat algılıyordu ki, sabahtan sonra hayat anlamını yitirecek.

* * *

Akşam, komşudan gelen, kendi halkına mahsus şarkının melodisi çevreye yayılınca Zariyat'ın yüreği iplik iplik oldu. Düriye Rehimova onun yarasının üzerine tuz ekiyordu:

Akvada zaz vun axvaray, akvada.

(“Görüyorum seni, rüyada görüyorum.”)

Birazdan Samur bahçede göründü. O, dalgın ve düşünceliydi. Zariyat'a içi kan ağlayarak bakıp:

- Bize geçelim mi? diye sordu.
- Yemekleri taşımalyız.
- Zariyat kazanı ona verdi.

Çok geçmeden akşam sofrası açılmış, masanın üzerine çeşit çeşit içkiler, lezzetli yemekler sıralanmıştı. Zariyat oturunca Samur, deminki plağı yeniden seslendirip karşısında diz çöktü. Şaka karışık:

- Güzel kız, izinle seni davet edeyim, dedi.
- Memnuniyetle, delikanlı, diyerek Zariyat ayağa kalktı. Onlar müziğin ahengine uyarak ağır ağır süzöldüler. Samur, sol eliyle Zariyat'ı belinden tutmuş, sağ eliyle de kadının elini kavramıştı. Birbirinin bağrına sokularak dans ettiler. Yirmi gün sonra ilk kez bu kadar yakındılar, birbirlerinin soluğunu duyuyorlardı. Beklemedikleri temastan başları dönen bu yaşını başını almış çift sanki bir rüya görüyordu. Onlar kendilerini ihtiyar değil, genç de değil, bülüğ çağına adım atmış gibi hissediyorlardı. Hareketleri

utangaç yeniyetmelere benziyordu. Ömürlerinde ilk kez dans eden kızla oğlan gibiydiler. Müziğin sesinden çok göğüslerindeki çarpıntılarını duyuyorlardı.

Müzik kesildiğinde Samur, partnerinin karşısında baş eğdi. Geçip oturması için ona yardım etti. Kendisi de karşısına yerleşti.

İştahları yoktu. Her ikisinin yüreği ertesi sabahki dayanılmaz ayrılığın ağırlığı ile ezikti. Bu baskı tüm metanetlerini ellerinden almıştı.

– Demek sabah!..

Zariyat sükûtu bozdu.

– Evet, gitmeliyim. Allahıma şükür ki, son defa vatanı görmek bana nasip oldu.

Samur sustu. Bir süre konuşmadı. Sonra karalara bağlayarak ekledi:

– Sen olmasaydın yollar, dağlar aşmanın hiçbir anlamı olmayacaktı.

– Niçin öyle diyorsun? Senin gelişine bütün Qusar sevindi.

– Sözümü tuhaf bilme, Zari. Qusar’ın ayrı önemi var, senin ayrı... Sensiz, ben kimsesiz kalacaktım. Sen bana azizden çok aziz oldun. Artık ölsem de gam yemem.

Samur, Zariyat’ın sağ elini avucuna alıp sıktı:

– Duygusallığım için beni affet. Ağlamamak için zorlanıyorum. Beni kendine öyle bağladın, öyle alıştırdın ki, sensiz olmaya katlanamayacağım diye korkuyorum. Dile getirmediğime bakma. Yüreğim kan ağlıyor.

Zariyat böyle içten bir itirafı işitmemişti hiç. Bedeni esti. Kısmetini geç bulmuş sevdanın acı tadı onu duygusallaştırdı:

– Beni hiç demiyorsun! Keşke hiç görüşmeseydik. Sen gittikten sonra ne yapacağım ben?

Zariyat’ın gözleri yaşardı. Samur’un yanında oturup onun başını omzuna koydu. Sonra kederle dile geldi:

– Biliyor musun ne düşünüyorum? Niçin Allah insana iki ömür vermiyor? Bir ömür yanlışlıklar, sınamalar, boşuna kürek sallamalarla geçer, diğerinde ise bütün hatalarından kurtulup

mutlu olursun. Benim böyle bir fırsatım olsaydı seni mutlu etmeye çalışır, kendim de mutlu olurum.

– Samur, Allah bizi birbirimiz için yaratmış, fakat biz bunu kavrayamadık. Mutluluk yanı başımızdaydı, onu uzaklarda aradık. İnsanın kendine ettiğini başkaları başaramaz.

Zariyat derinden ah çekti.

– Sen bana varsaydın, dünyanın en mutlu insanı olurum. Ne işim vardı uzaklarda? Ömrüm gurbette boşa geçti. Ahiret uzaklarda değil, bana oralarda kim ağlayacak? Sağlığımda ben garibim, öldükten sonra mezarım garip olacak.

Samur daha fazla devam edemedi. Zariyat onun başını elleri ile kucaklayıp göğsüne çekti.

Tan yeri yavaş yavaş ağarıyordu. Onların akşam sofrasına el sürülmemişti. Dünyada en aziz, en doğma insanlara dönüşen bu iki koca insan içleri sızlayarak tuhaf bir telaşla güneşin doğuşunu izliyorlardı.

– Zari, bir şeyde kendimi mutlu sayıyorum. Bu dünyadan içi kan ağlayarak göçmeyeceğim. Sen bana mutluluğun ne demek olduğunu gösterdin. Senin yanında olmak, sesini duymak, pişirdiklerini yemek, yıkayıp ütülediklerini giyinmek asıl saadet idi. İnsanın mutlu olması için çok şey lazım değilmiş.

– Sen gelinceye kadar ben yalnız ölüm hakkında düşünüyordum, Samur. Sessiz, rahat bir son arzu ediyordum. Hayat benim için bir anlam ifade etmiyordu. Beni çekmiyordu içine. Yorulmuş, bıkmıştım yaşamaktan. Ama sen benim yaşama aşkımı yeniden alevlendirdin. Bu yirmi günü bütün ömrüme değişmiyorum.

Onlar birbirlerine sokulup oturmuşlardı. Bu anlarda onlar için zaman, mekân yoktu. Geç kalmış tutku, onların dargın, ezik yüreklerinde son ışıklarını saçıyordu. Bu sevgi kışın açan çiçeklerin kahırlı kokusunu taşıyordu. Tatlı, sarhoş edici, anlaşılmazdı. Mevsimsiz olanın ömrü ne kadar sürer ki...

– Başkalarının yanında seninle vedalaşamam. İyisi budur şimdi ayrılalım.

Samur'un sesi kuyunun dibinden geliyordu sanki. Titreyen çenesini, yanaklarına süzülen gözyaşlarını saklamak için Zariyat'ı bağrına bastı.

– Elveda Zari! Elveda Qusar! Elveda Vatan!

Sonrası bir rüya gibiydi. İbadullah dayının bahçesi yine insanlarla dolup taşı. Ceviz ağacının altında toplanıldı. Yeme, içme, sağlık duaları. Konuğa iyi yolculuk dilekleri, gözyaşları. Avurtları çökmüş, yaşlılık üstüne iyice sinmiş Samur'un gönlünü son kez güzel sözlerle alıyorlardı. O ise bunca insanın arasında kendini kaybedip ölgün bakışlarını bir şuna, bir buna dikiyordu. Hazin görüntüsü yüzünden görenler ağlamamakta zorlanıyorlardı.

Zariyat tek şeyi hatırladı ki, Samur'un ardından su dökerken maşrapa yere düşüp parçalandı. Sonra gök gürledi. Yağış başladı ki, ne başladı. Her yer su ile doldu. Çoktan beri görülmemiş bir yağmurdu bu.

* * *

Zariyat yatağa düşmüştü. Çoktan beri onu terk edip giden sayısız-hesapsız ağrılar yeniden bedenini sarmıştı. Aslında ağrımayan yeri yoktu, bütün eklemleri sızlıyordu. Kımıldamaya takatı yoktu. İştahı kapanmıştı. Ağzına gün boyu bir dilim ekmek koymuyordu.

Bütün bunların Zariyat'ın yorgun, üzgün, küskün gönlünün yanında hiçbir önemi yoktu. Kalp ağrısı kadar azaplı, ıstıraplı ne olabilir? Onun ruhu incinmişti. Fakat bundan hiç kimsenin haberi olmayacaktı. Böyle şeyleri dile getirmek yakışır mıydı, hem de bu yaştā?

Hayatın değeri kalmamıştı. Gözlerinin önünde sabah akşam yalnız bir adamın hayali canlanıyordu. Bu insan, Samur'du. Aslında onu hatırandan çıkarabildiği bir an yoktu. Onun yüzünün her çizgisi, gözlerinde okunan her ifade, dile getirdiği her söz beynine kazınmıştı. Onunla ilgili her önemsiz an Zariyat için değerliydi. Samur onun durgun hayatına kırılğan, titrek bir sevinç getirmişti. Umutsuz gönlünde görülmedik bir umudun tomurcuklarını

göğertmiş, sonra da onları kökünden koparıp, tarumar ederek gitmişti. Samur onun sevgiye muhtaç yüreğinde ertelenmiş bir muhabbetin azap, işkence veren ateşini yakıp gitmişti.

Zariyat'ın tek derdi Samur'u görmektir. Onunla söyleşmek istiyordu. Samur onun gecikmiş kaderi idi, fakat o eline geçirdiğini çabuk yitirmişti. Birlikteyken kaygısız çocuk gibiydiler. O zamanlar birbirlerine iltifat etmekten, birbirinin derdine ortak olmaktan, birbirini hoşnut etmekten haz duyuyorlardı. Şimdi bunlar mazide kalmıştı. Geçmişte olanlar geri dönmeyecekti. Gençlik, sağlıklı olmak nasıl zamanla elden çıkıyorsa, bu son umut da yokluğa çekilmişti. Ağrıyan, acıyan gönlünü tatlı anıları çağrıştıran nesnelere dokunarak avutmaya çabalıyordu. Kimsesizliğini, gereksizliğini hatırlatan düşünceler yüreğine saplanan birer oka dönüşüyor, içini kanatıyordu.

Gün boyu uzanıp gözlerini tavana dikeyordu. Oradan ona bakan Samur'la hayalinde konuşmaktan başka meşgalesi yoktu. Günden güne eriyordu. Fakat tedaviyi, ilacı, hekimi elinin tersi ile itiyordu. Bunlar onu iyileştiremezdi. O, çaresiz bir derde düşmüştü. Başkasına açıklanamayacak, dile getirmekten çekinilecek bir sorundu onunki.

Arada bir çocukları gelince hayat bulur gibi oldu. Aybeniz, kocası ve iki çocuğu ile, Gülbeniz oğlu ile, Adil karısı Nergis'le bir hafta Qusar'da kaldılar. Annelerinin hastalandığını işitip başına toplanmışlardı. Annelerini yatakta görmeye alışık olmayan çocukları onu kırık, zayıf hâlde görünce keyifleri kaçtı. Annelerini yola getirmeye, inadını kırıp Bakü'ye dönüşünü sağlamaya çalıştılar. Bu yaşta ayrılmış anne baba görüntüsü onları rahatsız ediyordu. Zariyat hastalığından çok, yavrularının directmelerinden azap duyuyordu. Çocuklarının sonu gelmeyen soruları, uyarıları, rica ve yalvarmaları onun kalan sabrını da tüketiyordu. Bu söz sohbet onu yorup galeyana getirdi. Zaten acılarıyla boğuşan Zariyat var gücüyle mücadele etmekte, sığınacak yer aramaktaydı. Nihayet sabır kâsesi dolup taşan Zariyat üç evladını yanına çağırıp içini döktü:

– Bana niye azap veriyorsunuz? Ne istiyorsunuz benden? Belki ben size göre kötü bir anneyim? Yoksa yanınızda yüz karası mıyım? Sizi büyütüp okutuncaya, ev eşik sahibi kılıncaya kadar dinlenme, rahat etme nedir, bilmedim. Gençliğimi, sağlığımı, arzularımı, ümitlerimi, her şeyimi size kurban ettim. Fakat siz kendinizden başka hiç kimseyi düşünmediniz. Bir kere aklınıza geldi mi ki, annemizin de kalbi var, onu da rahatsız eden, kararsızlığa sürükleyen gelişmeler var? Ben sizin en küçük isteğinizi, can baş koyarak yerine getirdim. Fakat siz bir kere benim dertli dünyama giremediniz. Ne yapalım? Anneyim işte, anneden istenir, o, “yok” demez. Kendisinden kısar, yavrusuna yedirir, kendisi giyinmez, yavrusunu giyindirir. Gerekirse canını da feda eder. Peki, bu sevginin, özverinin karşılığında siz ona ne veriyorsunuz? Sizi ben mi böyle egoist büyüttüm? Hiçbiriniz bana sırdaş olamadınız. Peki, ben dertlerimi kiminle paylaşıyordum? Ömür boyu beni alçaltmış, aşağılamış, küçültmüş, insan yerine koymamış, hayatın manasını gezip dolaşmakta, keyif çekmekte arayan, kendi karısını köle gibi gören babanıza mı? Bir defa beni düşündünüz mü? Belki annemiz yüreğinde bir dert saklıyor? Ben ayağınız taşa deysen haberdarım, yanınızda yel esse orada biterim. Peki, siz niçin duygusuz, duyarsız, ilgisizsiniz? Fakat ben de insanım, odun değilim. Benim de yüreğim var...

Çocukları şaşkınlıkla annelerine bakıyor, diyecek söz bulamıyorlardı. Zariyat’ın kızgınlığı soğumuyordu.

– Görüyorum, rahatsız oldunuz. İnsanların dedikodusundan çekiniyorsunuz. Size söz gelir diye kaygılısınız. Beni affedin, fakat tüm borçlarımı size fazlasıyla ödedim. Sizin bana olan borçlarınız ise büyüktür. Yine de benim sizden beklentim yoktu. Şimdi de bir şey ummuyorum. Bana, hay hayı gidip vay vayı kalan birine ne lazım olabilir ki? Emekliliğimle ömrümü, kalan günlerini bir şekilde tamamlayıp sona erdireceğim. Yeter ki, benimle işiniz olmasın. Şimdiki özgürlüğüm bana yeter. Geç de olsa kendim için yaşamak, hiçe sayılmış onurumu kurtarmak

istiyorum. Benim buna hakkım yok mu yani? Eğer iyi evlatsanız, hepiniz babanızı düşünün, ona yardımcı olun. Bizi barıştırmak düşüncesini asla aklınıza getirmeyin. Benim kararım kesin, sözümden dönmeyeceğim. Beni incitmek istemiyorsanız, bu konuda bir daha konuşmayın.

Zariyat, bunları bir solukta söyledi. Kahrır boğazında düğümlense de ağlamadı. Sözlerini bitirdiğinde kendini hayli sakinleşmiş hissetti. Sırtından ağır bir yük alınmıştı sanki.

Aybeniz hıçkırıklarla annesine sarıldı. Gülbeniz de onun ellerini okşuyordu. Adil ise başını annesinin dizleri üstüne koyup gözlerini yumdu. Üç kardeş diyecek söz bulamıyorlardı. Ağır ithamlarla karşı karşıyaydılar. Her biri kendi payına düşeni almıştı. Şimdi utanç içindeydiler, annelerinin gözlerinin içine bakamıyorlardı. Zariyat çocuklarının duygusallaştığını görünce dayanamadı. Kuşkusuz, sözleri onlara ağır gelmişti. Fakat çocuğunun kederlenmesine hangi anne razı olurdu ki?!

– Hadi, tamam, artık suratınızı asmayın.

Sonra onların gönlünü aldı:

– Sizin mutluluğunuz da bana yeter. Allaha çok şükür ki, bu konuda şanslıyım.

Çocuklar bir hafta kalıp geldiklerindeki gibi gürültü patırtı salarak gittiler. Onlar Bakü’ye yola çıktığında Zariyat ilk defa sessizliğe, yalnızlığa yürekten sevindi. Canını dişine takıp evi topladı. Çamaşırları yıkayıp yerine koyduktan sonra anladı ki, artık kalabalıktan hoşlanmıyor, takati kalmamış. İlk kez kendine itiraf ediyordu ki, artık hiç kimsenin yolunu sabırsızlıkla beklemiyor.

Onun yüreğinin saklı köşesinde bir tek insana yer var ki, o da bir türlü geri dönmeyecek. Sular nasıl tersine akmazsa o da gelmeyecek, o anlar yinelenmeyecek. Tez tez içinden geçen şu soruya yanıt arıyordu: “Samur şimdi nerede? Acaba ne işle meşguldür? Beni düşünüyor mu? Belki de hastadır? Belki?..”

“Ölüm” sözünü uzaklaştırıyordu kafasından. Bu söz kendisi için uygundu. Eğer Samur hayatta değilse, dünyası kararırdı.

Sonra bu kasvetli düşünceleri uzaklaştırıp mazide kalan yirmi günün diri anıları ile çorak gönlünü avutmaya çalıştı.

* * *

Güz, aralıksız yağmurları, can sıkıcı günleri, uzun, soğuk geceleri ile gelmişti. Rüzgâr eline fırsatı geçirdi mi ağaçların sarılı-kırmızılı yapraklarını yere düşürüyordu. Qusar sokakları baştan başa hazana yakışır renge boyanmıştı. Havada sonbahara özgü tuhafliklar baş göstermişti. Yağmur ara verdiğinde gökyüzünün maviliklerinde düzenle uçan kuşların heyecanlı sesleri işitiliyordu. Sıcak ülkelere gitmede gecikmiş kanatlıların sürüleri gökte gözükmez olduğunda çevreye yeniden karamsar bir sessizlik çöküyordu.

Bu sonbahar akşamı Zariyat kendi ile baş edemiyordu. Kırık hatıralar onun kalan iradesini de elinden almıştı. Sözcüklere dökemediği üzüntüler sarmaşık gibi bedenine dolanmıştı. Bu sarmaşık onu sıkıyor, sıkıyordu. Ondan hiç kurtulamıyordu.

Birden ne düşündüyse, avludaki çividen asılmış anahtarı alıp komşu bahçeye geçti. İbadullah dayının evinin kapısını açıp içeri girdi. Samur gideli beri ilk kez buraya ayak basıyordu. Onu tuhaf bir heyecan kaplamıştı. Konuk odasındaki masanın arkasına geçip bir süre hareketsiz kaldı. Samur’la beraber son akşam yemeğine oturdukları bu oda onu çocuk gibi ağlattı. Sonra köşedeki pikaba yaklaştı. Samur’la kim bilir kaç kez kulak verdikleri plağı döndürdü. Düriye Rehimova’nın tatlılıkla letafet, kadimlikle gam, hazzinlikle gariplik karışmış sesi kayıptan geliyor gibiydi:

*Anjax mek sa vun kan xana ümürda,
Anjax vaz zun kan xanani çıdaç zaz.
("Yalnız seni sevdim ben ömrümde,
Ancak sen beni sevdin mi, bilemedim.")*

Bu şarkıyı Asef Mehman sanki Zariyat için yazmıştı. Onun

sözleri de, melodisi de Zariyat'ın yüreğine, duygularına hitap ediyordu. Düriyye'nin sesi onu büyülüyordu. Bu ses onu hem öldürüyor, hem diriltiyordu. O da bir ağlıyor, bir gülüyordu. Bu sesin çekim alanına girip her şeyi unutmak, yüreğine çöken kıyısız, nihayetsiz kederi benliğinden uzaklaştırmak istiyor, fakat buna gücü yetmiyordu.

Kim bilir, kaçınıcı kez dönüyordu plak, kaçınıcı kez Düriyye onu, sesinin dalgalarında ötelere, çok ötelere sürüklüyordu. Ona öyle geliyordu ki, ümitsizlik, yalnızlık sunan bu hazan gecesi hiç bitmeyecek. Ona öyle geliyordu ki, bu heyecanlı tufanlar, çılgın kasırgalar yüzünden kalbi hiç dinginleşmeyecek. Ona öyle geliyordu ki, coşup taşan duyguları, sel olup yatağından çıkan deli sular gibi hiç durulmayacak. Ona öyle geliyordu ki, bu kasvetli güz gecesi sonlanmayınca o, kendine gelemeyecek, yeniden huzura kavuşamayacak.

Ömründe hiç kimseyi, hiçbir vakit şimdi Samur'u arzuladığı gibi arzulamamıştı. Nice aydan beri hayallerini ele geçirmiş Samur'un evde yeniden zuhur etmesi için, onu son kez görmek için hayatını bin kere feda etmeye hazırdı. Yeter ki, onu bir kez daha görseydi, yeter ki, bir kez daha yüz yüze konuşabilseydi. Ah, keşke bu görüşme gerçekleşseydi. Ara sıra içten içe acı acı gülüyordu: "Bak hele ben neyin peşindeyim? Ben hangi arzumu yaşayabildim ki?.." Sonra kendi kendini avutuyordu: "Ne iyi ki, Allah bize arzu etmeyi yasaklamıyor, hayallerimizin, fikirlerimizin yetkisini başkasına vermiyor. Ne iyi ki, niyet etmekte, ümit beslemekte özgürüz. Ne iyi ki, hiç olmasa hayallerimizde mutlu olabiliyoruz. Ne iyi ki, hayalî de olsa sevebiliyoruz ve bu hakkı kimse elimizden alamıyor."

Aniden annesinin sevimli, nurlu çehresi gelip gözlerinin önünde canlandı. Çocukken annesi Zariyat'a sık sık derdi: "İnsan hayatta bir şeyi çok, fakat çok istese, kesinlikle ona ulaşır. Bir şartla ki, istemekten bıkmasın." Zariyat, "peki, ben niçin sevdiğime kavuşamıyorum? Benim hayatta bundan daha büyük

arzum olmadı ki...” diye düşünerek acı acı güldü. Başını ellerinin üstüne koyup gözlerini yumdu.

...Bahçe kalabalıktı. Zariyat’ın tanıdığı, tanımadığı adamlar ne ise bir konuda konuşuyorlardı. Kenarda güzel bir at uzanmıştı. Zariyat gözlerini ondan ayıramıyordu. Birden atın doğurduğunu görüp korkuyla çığlık atmak istedi. İşte birden atın yanında bembeyaz bir tay gördü. Zariyat şaşkınlıkla onu izliyordu. Onun hayretine, ufacık hayvanın son derece güzel, akıl almaz yelesi neden olmuştu. Zariyat’tan başka kimse bunu görmüyordu. Her biri kendi alemine dalmıştı. O, yavruyu kucağına alıp bahçenin öteki tarafına getirdi, yere koyup tımar etmeye başladı.”

...Gözlerini açtığında yüreğine hoş bir duygu yayıldı. ”Yusuf peygamber hayra çıkarsın. Güzel rüya idi. Kuşkusuz güzel bir haber var. Belki Samur dönecek? Allah’ın işini bilemeyiz. Bir de bak gülerек gelecek içeri. ”Hoş gördük, Zari!» diyecek.

Kapı açıldığında Zariyat ürperip yerinden dik kalktı. Hayretten büyümüş gözleri ile kapıda duran adama baktı. O idi: Samur. Zariyat gözlerini yumup açtı. Bunun hayal ya da rüya olup olmadığını yoklamak istedi. Fakat, hayır, böyle ne hayal olurdu, ne de rüya. Samur, onun karşısında durup sevinç ve keder karışmış bakışlarını Zariyat’ın ağlamaktan şişmiş gözlerine dikmişti.

– Hoş gördük, Zari!

– Sen misin, Samur?

– Ben geldim. Kesin dönüş yaptım. Bana kızgın mısın?

– Hayır, sevinçten ağladığımı görmüyor musun?

Her ikisi yüreklerindeki sevgi için kalmış boşluğu doldurma çabasındaydı. Buna onların hakkı vardı.

Düriyye’nin sesi bu defa nikbinlik yayıyordu:

Akoda zaz, vun axoray, akoda ...

(“Görüyorum seni, rüyada görüyorum..”)

Hâl

(Roman)

PROLOG

– Oraya bakın! Oraya bakın!

Ürkütücü, korkunç bir çığlık gecenin sessizliğini yırttı. Geniş çimenlikteki biçilmiş otları ay ışığında istif eden kızların bedenlerinden sızı geçti. İşi durdurup ormana doğru boylandılar. Uzun saçları yüzüne gözüne dökülmüş bir kadın yalpalaya yalpalaya, yavaş yavaş onlara doğru geliyordu. Üstündekiler paçavraya dönmüştü.

– Bu “Hal”dır!

Aralarından biri korku dolu bir şekilde seslendi:

– Hal karısı?

Diğeri ürpertiyle sordu.

– Odur ki, odur.

Kızlar akılları başlarından gitmiş, onlara doğru yürüyen karartıya bakışları kilitlenmiş, hipnoz edilenler gibi bulundukları yerde donakalmışlardı. Onlar başlarına gelecekleri beklemenin çaresizliği içindeydiler. Birden nereden geldiği belirsiz bir haykırma işitildi. Kızlar kendilerine gelip köye koştular.

Köy çalkalanıyordu. Büyüklü küçüklü herkes evden dışarı fırlayıp kızların heyecanlı konuşmalarına kulak veriyordu. Kızlar birbirlerinin sözünü kesiyor, gördüklerini endişeyle anlatıyorlardı. Biraz önce karşılarına çıkan korkunç görünümlü kadını çeşitli adlarla “Çöl adamı”, “Hal”, “İfrite”, “Ecinni”

diye adlandırıyorladı.

Kızlara inanan da vardı, inanmayan da. Fakat birazdan komşu tarlada çalışan biçerdöverin operatörü de “Hal karısı” gördüğünü söyleyince hiç kimsenin kuşkusu kalmadı. Kimi “Hal”ın yerde sürünen saçlarından, kimi gözlerinden saçılan kıvılcımlardan, kimi anadan üryan çıplaklığından, kimi gençliğinden, kimi kocamışlığından, kimi güzelliğinden, kimi çirkinliğinden söz ediyordu. Hangisinin doğru, hangisinin yanlış konuştuğu belirsizdi.

I BÖLÜM

Akşamın hazin karanlığı, fark edilmesi güç yavaşlıkla ormanın üstüne çöküyor, kendisi ile birlikte derin bir sessizlik getiriyordu. Sabahtan beri devam eden, yıldırıcı, insanın elini kolunu kımıldatmaktan caydıran dayanılmaz sıcaklık, can sıkıcı ısıyı tatlı bir serinlikle hafifletiyordu. Zayıf ay ışığı, gül-çiçeğin, kuru yaprakların, bir de ne olduğu meçhul, fakat çok tanıdık şeyin kokusunu yayıyordu. Tuhaf bir keder karışmıştı buna. Kurbağaların yaygarası, çekirgelerin patırtısı, guguk kuşunun ormanın derinliklerinden gelen acıtıcı sesi, yakınlardan akan Şahnaat çayının şırıltısı, daha birçok şey alaca karanlığa hazinlik veriyordu.

Ormanın çay yatağına erişen yerinde, pembe çiçeklerle bezenmiş kuşburnu bitkisinin bitişiğinde, minnacık papatyaların doğal halısı üzerinde uzanan Rehman'ın bakışları anlaşılmayan bir noktaya yönelmişti. O, gözlerini kırpmadan, soluk almadan oraya bakıyor, bilinmez düşüncelere dalıyordu. Belki duygularına canlılık katan yazın ılık üflemesi, doğayı da bütün mahlukatı da coşturmuş yaşam soluğuydu? Belki yüreğine keman sızıltısı salan, ömrünün olgun döneminin kırılğan düşünceleriydi? Belki gözlerine çökmüş bulutun nedeni uzak, ulaşılmaz anılardı?

Doğruydu, sebep hatıralardı. Yüreğinin gizliliklerinde, gözlerden, bakışlardan uzakta sakladığı, elden çıkmış ve bir daha geri dönmeyecek gençlik yıllarının güzelliğinden, çekicili-

ğinden kaynaklanan, üzüntü karışık hatıralarla baş başa kalmayı seviyordu.

Tabiatın koynunda tek başına sevgiye, okşamaya, tasaya alışkın gönlünü anılarla avutuyordu. Bazen bunların etkisiyle yüreği yufkalaşıp çocuk gibi ağlıyor, ağrı acılarını, sıkıntı ve özlemlerini dışa vuruyordu. Emindi ki, insanlardan uzaklarda kimse onu göremez. Fakat hayır, onu hem gören, hem duyan, hem anlayan, hatta dertlerine ortak olanlar vardı: Başının üstünde dam olmuş palamutlar, toz ağaçları, kayınlar, gürgenler, kara ağaçlar dallarını eğerek zarif yaprakları ile onun ak düşmüş saçlarını okşuyor, kuşlar şen nağmelerine ara verip dertli dertli ötüyor, böcekler vızıltılarını kesiyordu. Hüznüne ortak olan bu canlılara Rehman minnettardı.

Deminki üstünlükten, ormanın yaza özgü umarsızlığından, şenliğinden eser kalmamıştı. Çevreyi birdenbire sarmış sessizliğin gerçek nedenini anlayınca gözleri doldu. Çabucak yerinden doğrularak sağ elinin parmaklarını ağzına alıp bülbül şakımasını hatırlatan ısıklı çaldı. Ormana derin bir sessizlik çöktü. Ancak bu kısa sürdü. Kuşlar onun sesine karşılık verdiler. Şen cıvıltılar etrafı sardı. O, kendinden hoşnut gülümsedi. Yerden satırını, tüfeğini alıp ağır adımlarla ormandan çıktı.

Aniden ardından, ormanın eşliğinden kükreme işitip geriye döndü. Ondan yaklaşık sekiz-on adımlık mesafede kestane renkli dev ayı arka ayakları üstünde doğrulmuş, öfke dolu gözlerini ona dikmişti. Hayvanın müthiş görünümünden canına korku düştü. Alnında soğuk ter damlacıkları oluştu. Bedeninden üşütme geçti. Bağırmayı, yardım istemeyi düşündü. Fakat onu kim duyacaktı? İmdat isteğine kim yetişecekti? Sesi boğazında düğümlendi. Peki, ne yapsın? Bu korkunç hayvandan canını nasıl korusun? Tüfeği omzundan indiremezdi, küçük bir kıpırdanış ayıyı harekete geçirebilirdi.

Onlar birbirlerini sessizce süzüyorlardı. Her biri karşıdakinin ilk adımı atmasını bekliyor gibiydi. Rehman ne düşündüyse satırı attı. Bunu gören ayı ön ayaklarından birini yere indirdi. Rehman korka korka seslendi:

– Ay hayvan, seninle işim yok! Çek git yoluna!

Ayı sanki anlamıştı. Pençesi ile burnunu ovup acıklı bir homurtu çıkardı. “Belki elindekini niçin kenara koymuyorsun? diyor” diye aklından geçirdi Rehman. Silahı kenara atıp bir adım geri çekildi. Bu davranışının nasıl sonuçlanacağını bekledi. Ayı diğer ayağını da yere koydu. Bir an öylece durdu. Sonra ne düşündüyse sırtını döndü. Rehman’a bir daha baktı. Denilebilir ki, tehlike olup olmadığını yokluyordu. Yalnız o andan sonra yalpa vurarak uzaklaştı.

Rehman göğsündeki çarpıntıyı işte şimdi duyuyordu. Elleri, ayakları titriyordu hâlâ. Ayının gittiği yöne uzun uzun baktı. Aniden gülme tuttu. “Acaba kim, kimden daha çok korkuyordu? Ben mi ondan, o mu benden?”

Yoluna devam etti. Ayının heybeti, kederli bakışları gözünün önünden gitmiyordu. Şansı vardı ki, hayvan yaralı değildi, yoksa onun elinden kolay kolay kurtulamazdı.

“Bazen hayvanlarla anlaşabilmek insanlara meram anlatmaktan kolay oluyor” diye içinden geçirdi ve başına gelen benzeri bir olayı hatırladı.

...Rehman ormanın başlangıcındaki yalnız çınarın altında uykuya dalmıştı. Gözlerini açtığı anda heyecandan kanı dondu. Yanı başında bir engerek kuyruğunun üstünde doğrulmuş, dikkatle ona bakıyordu. İnce bir oka benzeyen dilini çıkarıyor, tuhaf bir şekilde fır döndürüyordu. “Şimdi sokacak!” diye dehşete kapıldı ve bedeninden soğuk bir titreme geçti, tıpkı çocukluğundaki gibi.

...O gün kilerden un almaya gitmişti. Eli soğuk bir şeye dokununca ürperip geri sıçramıştı. Kıvrılıp oturmuş yılanı

görünce korkarak çığlık atmıştı. Sesine koşarak gelen annesi onu sakinleştirmiş, “Yılanı dokunup onunla dalaşmasan insanı kesinlikle vurmaz” demişti. Ardından ekmek diliminin üzerine yağ sürüp ihtiyatla yılanın yanına koymuştu. Yani seninle işimiz yoktur! Bir saat sonra annesi tabağa baktığında yılan gitmişti.

Aklına gelen bu olay ona cesaret verdi, yumuşak bir sesle mırıldandı:

– Ey Allah’ın hayvanı, benim seninle işim yok, senin de benimle işin olmasın, var git kendi yoluna.

Yılan durumunu değiştirmeden bakmaya devam etti.

– N’olur, nasıl geldiysen, öylece çık git. Beni sokarak ne kazanacaksın?

Yılanın ona dikkat kesildiğini gören Rehman sürekli konuşuyor, konuşuyordu. Şu sebeple ki, sohbetine ara verirse yılan saldırıya geçecekti. Canını dişine takıp “oyun”u devam ettirmekten başka çare yoktu. Sonunda yılan yorulmuştu, başını eğerek yere yattı, kıvrıla sürüne gitti.

Ormancı olarak çalıştığı yıllarda, gençlik çağına henüz girmişti. Birinde dostu, ormancı Emirkan’dan duymuştu; bölgenin çetin bir sahasına altı aydır korucu bulamıyorlardı. Yol kenarında, bölge merkezine yakın bu alanda gelip geçenler ormanı talan ediyorlar. Rehman çabucak bu kısma el atmıştı. İlk altı ay zarfında ne doğru dürüst yemek yiyebilmiş, ne uykusunu alabilmiş, ne de yüreği rahat etmişti. Dağı taşı, dereyi tepeyi gezip dolaşarak o kadar yol kat etmişti ki, ayağındaki çizmeler birbiri ardınca paralanmıştı. Araba lastiklerinden çarık dikip giyiyordu. Bu ayakkabıların bile ömrü bir aydan çok sürmüyordu. Elden, ayaktan düşüp takatsız, aç susuz ormanda geceleme zorunda kalıyordu.

Onu inciten şeydi ki, insanlar ormandaki ağaçları kırıp dökmekten geri durmuyorlardı. Başlarda çevrenin köylüleri bu uzun boylu, geniş omuzlu, iri gözleri hayat dolu genci

önemsememişlerdi. Rehman'ı ise insanların onu hiçe saymazlıklarından çok, ormanı mesken tutmaları yakıp kavuruyordu. Onlar bir direk temin etmek maksadıyla en az on-on beş genç ağaca kıyıyor, içlerinden birini seçip götürüyor, yerde kalanı düşman malı gibi savurup atıyorlardı. Yakmak için ormanda yeterince kuru odun olduğu hâlde, genç ağaçlara balta sallıyorlardı. Rehman içten içe kendine söz vermişti, ya ormanda düzen sağlayacak, ya da dilekçe verip istifasını isteyecekti.

Altı ay içerisinde ormanı karış karış bilir olmuştu. Kuralları ihlal edenlerin nereye yöneleceklerini öğrenmişti. Riskli yerleri daha çok gözetiyordu. Onun her ağacın altında bittiğini görenler şaşır kalıyorlardı. Odun için ormana gelenler:

– Bu ormanda kaç tane Rehman var? diye soruyorlardı birbirlerine.

O gece yarısı Köhne Xudat* tarafından geliyordu. Balta sesi işittiğinde kulaklarına inanamadı. “Bu vakit kim ola? Fakat oduna gündüz gitmek âdettedir. Gecenin karanlığında kimin ne işi var?” Derhâl sesin geldiği tarafa yöneldi. Beş kişiydiler, araba farlarının ışığında çalışıyorlardı. Gündüzden hazırladıkları ağaçları arabaya yüklüyorlardı.

– İzin belgeniz var mı?

Rehman'ın sesi gecenin sessizliğini deldi. Adamlar çalışmayı durdurdular, ancak hiçbiri konuşmadı.

Rehman tekrar sordu:

– Orman idaresinden izin kâğıdı aldınız mı?

İçlerinden biri şaşkınlığını gizleyemedi:

– Kardeşim, sen gece de mi burada yatıyorsun?

– Gerekirse evet.

– Al bu harçlığı, çık git yoluna, bırak işimizi tamamlayalım, diye 38-40 yaşlarında boylu boslu, buğday benizli adam ona para

* Köhne Xudat - Azərbaycan'ın Qusar reyonunda köy

uzatmak istedi.

– Elini geri çek, senin kuruşuna kalmadım! Rehman’ın sesi sertti.
– Kuruş değil, yüz manattır.* Kendi aramızdadır, bu kadar parayı bir ay buralarda ayak teptikten sonra kazanabilirsin. Adam üsteliyordu hâlâ.

– Sen demek beni tanımıyorsun! Rehman sesini yükseltti.

Meşebeyinin** iyilikle yola gelmediğini görünce onu tehdit etmeye başladılar. Bunun üzerine Rehman tüfeğinin namlusunu onlara doğrulttu:

– Çok ya da az, tek bir kelime daha ederseniz, tetiğe dokunurum, dedi.

– Ey Rehman, bırak bizi evimize gidelim, odunun da bize lazım değil, diye onların en yaşlısı kırılgan hâlde konuştu.

– Gecenin hayrından sabahın şerri iyidir, dedi Rehman.

– Sabahı beklemekteki amacın nedir?

– Sizi idaremizin karşısına dikeceğim, yasa dışı yoldan, izinsiz ağaç kestiğiniz için tümünüze ceza yazıp bırakacaklar.

Rıcanın, aman dilemenin, korkutmanın yararı olmadığını görünce umutları tükenip her biri kendine yer aradı.

Sabahın ilk ışıkları belirdiğinde Rehman onları uykudan kaldırdı. Sürücüye kamyonu çalıştırmayı emretti. Kendisi ise kalan dört kişi ile yük bölümüne bindi. Bölge merkezine kadar kimse konuşmadı. Orman idaresinin yanına gelindiğinde Rehman arabadan indi:

– Çıkın gidin! Fakat bir daha ayağınız benim sahama değerse, bahtınıza küsün!

* * *

Bahçe kapısı kapalıydı. İçeridekileri uyandırmamak için çitin

* Manat - Azerbaycan para birim

** Meşebeyi - orman memuru

üstüne çıkıp oradan içeri atladı. Sakınarak ayak parmaklarının ucunda camlı balkona tırmandı. Odaların kapıları içeriden kilitliydi. Eşini uyandırmak istemeyip köşedeki divana uzanıp gözlerini yumdu. Ne vakit uykuya daldığını bilmedi.

- Kalk da evde yat. Mayise'nin sesiydi bu.
- Ne vakit geldin? Hiç haberimiz olmadı.
- Sabah saat beşte.
- Yeterince uyuyup sonra gelemez miydin?

Mayise'nin sesindeki soğukluğu anında fark etti, fakat cevap vermedi. Uykusuzluk onu bitkinleştirmişti. Odasına geçip karyolasına uzandı, ancak ne kadar uğraşsa da mutfaktaki kapacak sesinden uyku tutmadı.

Bir de Mayise, kapıyı sertçe çarpınca Rehman yerinden fırladı.

- Mayise, yemeyi hazırla, dün seherden bu yana açım, dedi.

Eşi sanki onu önemsemiyordu.

– Ne sebeple seni çaysız, çöreksiz yola çıkardılar? diye acı bir dokundurma ile sordu.

- Yine başladın.

– Ben değil, sen başladın. Evinden eşiğinden soğumuşsun, düşünmezsin ki, evde karım var, çocuğum var, bir ihtiyaçları olur. Bütün bölge biliyor ne hilelerin içinde olduğunu, nerelerde gezindiğini

Rehman şaşkınlıkla karısına bakıyor, diyecek söz bulamıyordu. Mayise onu umursamadan acı acı konuşuyor, Rehman ise sabırla kadının ne zaman durulacağını bekliyordu. Sonunda sabır damarı çatladı, yumruğunu masaya vurdu:

– Yeter! diye var gücü ile bağırdı. İşte bundan sonra Mayise sakinleşti. Celil uyanmış, uykulu, korku dolu gözlerini ovuşturarak babasına bakıyordu. Rehman çocuktan dolayı çok pişmandı. Ama şimdi gözü bir şeyi görmüyordu. Çizmelerini ayaklarına geçirip odadan çıktı. Bahçe kapısı gürültüyle örtülünce arkadan

Mayise'nin bağırtısı işitildi:

– Git! Senin yerin ormandır, zaten hayvanlardan da farkın yok. Daha sonra âdeti olduğu gibi bedduaya geçti:

– Seni göreyim, gidişin olsun, dönüşün olmasın! Seni göreyim, kurda kuşa yem olasın! Seni göreyim...

Rehman yanına-yöresine bakındı. İyi ki, kimsecikler yoktu. İvedi adımlarla sokakta yürüyüp kestirmeden ormana yöneldi. Şehrin bitimindeki son binanın yanından geçip biraz sonra ormana yaklaştığında çoktan beri görüşemediği sevgilisine kavuşmuş gibi sevindi. Yemyeşil otların üzerine uzandı. Rehman içinden onu yakıp yandıran duygulardan kurtulmak istiyordu. Kendini terk edilmiş biri gibi hissediyordu. O güne kadar böyle derinden duymamıştı ki, dünyada bütün dertlerden, yitiklerden büyük azap var; seni anlamıyorlar, sana inanmıyorlar. En korkuncu odur ki, derdini dile getiremeyesin, yüreğindeki acıyı açıp dökemeyesin, avuntu umamayasın, hoş söz duymayasın, şefkatli davranıştan yoksun olasın, dostluktan nasibini almayasın.

Mayise ile talihini birleştirdiği bu yıllar boyunca defalarca aralarında kırgınlıklar olmuştu, fakat kalbi son olaydaki gibi ezilmemişti. Geçen yıllar onları yakınlaştıracığına birbirlerinden uzaklaştırmıştı. Yüreğinin derinliklerinde, kalbinin ulaşılmaz köşelerinde sakladığı, hiç kimseye belli etmediği duygulardan Mayise habersizdi. Bu konuda çaba göstereceği de yoktu zaten. Rehman da buna alışmıştı. Yalnızca bunlar değil, karısının katlanılamayacak tabiatını da benimsemişti. Tüm bunların altında yatan kıskançlıktı. Mayise kocasını yalnızca kadınlardan değil, neredeyse ormandan, ağaçlardan, hayvanlardan da kıskanıyordu. Onun işine tutkuyla, aşkla bağlılığını kavrayamıyordu. Buna iğrenç, itici anlamlar yüklüyordu.

Doğa Rehman'a tuhaf bir duyarlılık vermişti, o açıdan tatlı söze, güzel alakaya her zaman muhtaçtı. Fakat o, durgun, az

konuşan, içe kapanık olduğundan kimse onunla yakınlaşamıyordu. Mayise ile ortak bir dil bulamamalarının esas nedeni buydu. Kim bilir, belki vaktinde çocukları olsaydı, aralarında beliren bu soğukluk, bu uyumsuzluk giderilebilirdi.

Allah, onlara evlat sevgisini tam on yıldan sonra tattırmıştı. Ama uzun yılların özleminden sonra dünyaya gelmiş bebekte kan zehirlenmesi olduğunu, stelik Mayise'nin de bu illeti taşıdığını öğrendiğinde neler çekmişti! Aylarca süren tedavinin yararı olmamıştı. Umutsuz, her şeyden el etek çekmiş durumda Bakü'den bölge merkezine dönmüşlerdi. Kundağın içinde kımıldamadan yatan, yaşam belirtileri yalnızca minik kara gözlerinde yansıyan, güçsüzlükten ağlamayı bile başaramayan, kedi mi-yavlamasını çağrıştıran iniltiler çıkaran, gözünün önünde eriyip giden ciğerpareesine baktıkça Rehman'ın yüreği ağlıyordu. Evladına çare bulamadığı, azabını hafifleştiremediği için kendi kendini yiyip bitiriyordu.

Son on gün içinde yavrucağız yemekten kesilmişti, ateşi düşmüyordu. Bu durumda soluk alabilmesi, yaşaması mucizeydi. “Bunca ay içinde ocuk ne çok eziyet çekti. Allah'ım, onu ya iyileştir, ya da acılardan kurtar” diye içinden yalvardı. Ancak oğlunu soğuk toprağın koynuna gömdüğünü göz önüne getirdiğinde bedeninden ürperti geçti. Uzun yılların ardından güneş gibi doğmuş, dünyaya gelişi ile babasının fırtınalı, kasırgalı yüreğine bir ferahlık getirmiş, yaşamını anlamlandırmış Celil, onun dayanağı, umut kaynağıydı. Gelecekteki arzularını, talihini evladına bağlamıştı. Beşikteki bu el kadar canlı, denebilir ki, onu son menzile uğurlaması gereken kişi ydi. Fakat şimdi hastalık ciğerpareisini elinden alıyordu.

Bu düşüncelerden bunalmıştı. Oğluna, onun yanında sessizce uzanmış, rengi sararmış, hastalıktan tanınmaz hâle gelmiş Mayise'ye bakıp konuşmadan evden ıktı. Düşünecek zaman

değildi. Ölümün pençesinde çırpınan iki aziz insanı talihin insafına bırakamazdı.

İki gün bölgeyi köy köy, ev ev gezdikten sonra bir çanta kuru otlar eve döndü. Onlardan merhemler, karışımlar, öz sular çıkararak tedaviye başladı. Çok geçmeden Celil’de de, Mayise’de de değişiklikler görüldü, ateşleri düştü, iştahları açıldı. İki aydan sonra hastaları tanımak gücü. Hekimlerin çare bulmadığı ağır hastaların ayağa kalkmasına konu komşunun ağzı açıkta kalmıştı. Rehman hepsini ikna etmeye uğraşıyordu. Zira ortada hiçbir mucize yoktu, yalnızca halk tababatinin binlerce yılın denemelerinden süzölen yöntemlerinden yararlanmıştı. Lakin beşi buna inansa, on beşi sanıyordu ki, Rehman yakınlarını kendine ait cadısının gücünden yararlanarak kurtardı.

Aynı yılın yazından sonra Rehman her gün işi için yola çıktığında birlikte bir çanta taşıyor, kırlardan, dağın eteklerinden, ormanlardan menekşe, devedikeni, yarpız, siğilotu, kuşburnu, ıhlamur ve başka sayısız bitki topluyordu. Onları kurutuyor, özenle şişelere koyup saklıyordu. Evde hastalanan olduğunda artık hekime baş vurmuyor, Rehman’ın ilaçlarından medet umuyorlardı. O, halk tabipliğinin özelliklerini çocukluktan biliyordu. Soğuk algınlığında, sivilce çıkarmada, ateşin yükselmesinde, kansızlıkta ninesi otlarla, çiçeklerle onları iyileştirirdi. Zorunlu aşılardan dışında evlerinde iğnenin, ilacın adı anılmazdı.

Mayise ile oğlu Celil iyileştikten sonra konu komşu, hısımlar akraba Rehman’ın yanına danışmak, yardım dilemek için gelmeye başladılar. O da “Yok, olmaz” diyemiyordu. Çünkü bazen hekimlerin iki ay boyunca tedavi etmeye uğraştıkları yarayı iki defa sinirotu sararak iyileştirebiliyordu. Öksürüğü karışımlarla önleyebiliyordu. İnsanlara yararı olduğunda bundan zevk alıyordu. Bütün bunları karşılık ummadan yapıyordu. Yardım elini uzattığı hastalar onun hayatının bir parçası oluyordu, onlarla

arasında bir bağ oluşuyordu. Ancak zahmeti için ona para, ya da armağan sunulduğunda derinden kırılıyordu. Bu tavrı Mayise'yi çok öfkelen diriyordu.

– Elinde, avcunda yok, fakat öyle tavrı takınıyorsun ki, sanki hiç eksikimiz yok. Onca ihtiyacımız var, sense ... Bununla şan şöret kazanacağını umuyorsun. Cıbılın kabadayısı!

Mayise'nin çıkışmalarına, ikazlarına aldırma yııp Rehman kendi kendisiyle baş edemiyordu. Kendini zorlasa da insanlardan mükâfat kabul edemiyordu. Taşın altına girmek, yük taşımak bile yardım dilenmekten kolay görünüyordu ona.

– Sanıyorsun ki, senin yaptığının iyilik olduğuna inacaklar öyle mi? Mayise onu ikna etmek, inadını kırmak istiyor, fakat bu emeline nail olamıyordu. Aslında kocasının tavrından çok, yanına gidip gelenler onu rahatsız ediyordu. Kara sakallı, iri siyah gözlerinde parıltılar dolaşan Rehman yakışıklı biriydi. Çelimsiz, koyu esmer tenli Mayise kocasını herkesten kıskanıyordu. Bu duygusunu Rehman'ı rahatsız edecek şekilde sık sık sergiliyordu.

Birinde komşusu Aqşın, karısı Zümrüd'ün kolundaki yara için ricada bulunmuştu. Rehman da iki gün boyunca her dört-beş saatte bir gelinin koluna merhem sürüp yarayı sarmış, hastalığı iyileştirmişti.

Bu hadiseden sonra Rehman karısı tarafından Zümrüd'ü açgözlülükle süzmekle, yerli yersiz kolunu okşamakla, yalnız kaldıklarında onun kulağına bir şeyler fısıldamakla suçlanmıştı. Rehman darılmıştı karısına. Aslında utandığından bir kez bile başını kaldırıp hastanın yüzüne baktığı yoktu.

Mayise sanki kocasını incitmekten, kırmaktan, keyfini kaçırmaktan zevk alıyordu. Mayise'ye karşı hiçbir zaman kabalık etmeyen, onun sözünü ikiletmeden yerine getiren Rehman, karısının bu tuhaflıklarını kavramakta güçlük çekiyordu. Bu yüzden evden eşikten soğuyordu. İşyle meşgulken kendini rahat

hissediordu. Ormanda kendini yetkili biri olarak düşünmenin rahatlığını duyuyor, uçsuz bucaksız saha ona huzur veriyordu. Fakat onu inciten bir şey vardı ki, gözbebeği gibi koruduğu araziye olan düşkünlüğüne çeşitli anlamlar yükleyen yalnızca Mayise değildi.

Rehman'ın her davranışı, her lafı insanlarda tuhaf kanılar yaratıyordu. Yılın on iki ayı dağ bayır dolaşan, sorumluluğunda olan sahanın her patikasını beş parmağı gibi bilen ormancı hakkında bölgede çeşit çeşit söylentiler dolaşıyordu. Kimi onun cadı muskaları ile meşgul olduğunu, kimi ruh hastalığına yakalandığını, kimi geveze, kıskanç karısının elinden canını kurtarmak için ormanda demir atmaya zorunlu kaldığını söylüyordu. Ona nice lakap koymuşlardı: Gecegezen, Büyücü, Muskacı, Derviş ...

Hakkında konuşulanlar bazen kulağına geliyordu. Önceleri bundan inciniyor, insanların münasebetsizliğinden yüreği burkuluyordu. Giderek buna alıştı.

...Açlık gitgide onu güçsüzleştiriyordu. Gözlerini duman bürümüş gibiydi. Şimdi yemekten başka hiçbir şey düşünmüyordu. Kendini zorlayıp son gücünü kullanarak ayağa kalktı. Ormanın içine doğru yürüdü. Palamut ağaçlarının تنها bir köşesinde onun derme çatma bir sığınağı vardı. Kamışları düzelterek ördüğü, içini baştan başa hayvan postlarıyla döşediği bu mekân, onu kışın soğuktan, yazın sıcaktan koruyordu. Ara sıra burada gecelediği de oluyordu. Burada acil ihtiyaç için erzak saklıyor, mazotlu ısıtıcıda yemek pişiriyordu.

Barakaya geçip sepetin kapağını kaldırdı. Bir haftalık ekmek küflenmişti. Onu bıçakla temizleyerek dilimledi, peyniri de koyduktan sonra tıknmaya başladı. Sığınağına yakın yerdeki pınarın başına geçip elini yüzünü yıkadı. Kana kana su içti. Dönüp yatağına üstüne uzandı, gözlerini yumar yummaz uykuya daldı.

Tan ağardığında uyandı. Orman derin bir sessizliğe boğulmuştu. Aniden içinde yabancı olduğu bir heyecan duydu. Alışkın olduğu, ömrünün uzun yıllarını geçirdiği ortamda bugün duramıyordu. İnsan soluğunu, tatlı yakınlaşmayı, şefkatli sevgiyi arıyordu. Konuşmak, dertleşmek, gönlünü kısıp alan, kalbine bir taş gibi asılan, onu huzursuz eden duygularını paylaşmak, bir çeşit sükûn bulmak, rahatlamak istiyordu.

Usul adımlarla acele etmeden ormandan çıktı. Rayon merkezine varıp aşağı mahalledeki evine ulaşmak amacıyla dosdoğru yürüdü. Gıda satış dükkânının yanından sola sapıp kızıl gül sarmaşıklarıyla örtülü çitin yanında durdu. Kapıyı gürültü yapmadan aralayıp içeriye göz gezdirdi. Hiç kimseyi göremeyince çekinerek seslendi:

– A ev sahibi!

Bahçenin öte yanında Servinaz gözüktü. Ağlamaktan gözleri kızarmış, dudakları şişmişti kadının, fakat Rehman'ı görünce ellerini şaklatıp:

– Ay aman, bak bize ne iyi bir adam geldi! diye sevinçle seslendi.

– Selam Servinaz.

Kadının sevinci Rehman'ın yüreğini yufkalaştırdı.

– Selam Rehman dayı. Ne mutlu, bizi hatırladın. İyi ki bizi yoklamak için yanımıza geldin. Adil buradayken tez tez uğrardın, şimdi o yok diye bizi tamamen unuttun.

– Erkeği evde olmayan eve gelmek, yakışık almaz.

– Sen yabancı değilsin ki, unuttun mu, Adil bizi sana emanet etti.

– Haklısın, ihmalkârım. Fakat kaç kez gelmeyi düşünsem de konu komşu buna iyi gözle bakmaz, dedikodular başlar, diye caydım.

– Hiç kimse bir şey diyemez, sen bu evdekilere uzak biri değilsin. Adil seni kardeşinden çok sever. İnanmazsan al, onun mektubunu kendin oku.

Rehman mektuba göz ucu ile baktı:

– Ne yazıyor? Ne kadar ceza verdiler? diye sordu.

– Sekiz yıl.

– Ne diyorsun? Onun için mi ağladın?

Rehman içi yanarak konuştu. Servinaz onun sorusuna cevap vermeyip ısrarla onu içeri davet etti:

– Kapıda niye duruyorsun? Allah aşkına içeri geç, çocukların da yüzü gülsün. Adil tutuklanalı beri bizim kapımızı açan yok.

– Rehman dayı geldi! Rehman dayı geldi!

Adil’in altı yaşındaki tombul kızı Nigar koşarak gelip onun kucağına atıldı. Rehman onu kaldırıp öptü. Çocuk ağlamaklıydı.

– Bize niçin gelmiyorsun?

– Beni özledin demek.

– Ya ne yapsaydım?

– O zaman anneni de alıp gelseydin yanıma.

– Annem getirmiyor.

Azer’le Habip de sese koştular.

– Ha koçaklar, nasılsınız?

– İyi.

– Okulların açılmasına az kaldı ha! İyi okuyup çalışmalısınız. Tanıyanlar, çocuklar sahipsiz kaldı demesin!

Rehman’ın ziyareti ile bahçeye, dama bir canlılık gelmişti. Afacanlar sayısız sorular yağıdırıyor, o da kendine özgü sabırla onları yanıtlıyordu.

– Yeter, Rehman dayınızı yordunuz, gidin oynayın! İşten yeni döndü, bırakın bir lokma ekmek yesin. Servinaz çocukları uzaklaştırdı.

Bu evde Rehman’ı özendiren çok şey vardı: Çocukların zamanı yeniyetmelerinde görünmeyen söz dinleyici tavırları, analarının bir dediğini iki etmemeleri. Tuhaf olanı da şuydu, onlar gaddar huy taşıyan Adil’in buyruklarını bu şekilde kolay kolay

yerine getirmiyorlardı. Servinaz ne bağılıyor, ne de emrediyordu. Fakat yine de sözü kanun gibiydi.

Adil’le Servinaz’ın düğünü geldi aklına. Aslında düğünü değil, ondan bir hafta önce olanları düşündü.

...Gece yarısı kapı kuvvetle vurulduğunda rahatsız olup dışarı çıkan Rehman, sokakta soğuktan büzüşmüş, perişan durumdaki Adil’i gördüğünde telaşa düştü. Adil onun ağzını açmasına fırsat vermedi:

- Rehman, git giyinip gel!
- Ne oldu ki?
- Derim sonra, yürü, sırtına bir şeyler al.

Rehman göz açıp kapayıncaya kadar giyinip sokağa çıktı. Köşe başında Adil karaağacın gövdesine bağlanmış iki atı gösterip:

- Yargun’a gideceğiz, dedi.

Yargun köyü bölge merkezinden otuz kilometre uzaktaydı. Adil burada büyümüştü.

- Hayrola Adil? Rehman heyecanla sormuştu.
- Kız kaçıracağız.
- Ne?

– Bir haftadan sonra kızın düğünü olacak. Onu başkasına veriyorlar.

– Deli mi oldun, nedir? Adam nişanlı kıza göz koymaz.

– Tam bir yıldır babamlar o eve gidip geldi, fakat kızını vermediler. Şimdi ise beş parasız birine veriyorlar.

- Kızın sende gönlü var mı?

– Evime geldikten sonra o da olacak, diye Adil emin olarak cevapladı Rehman’ı. Sonra sesini alçaltarak:

- O benim olmazsa ölürüm, dedi. Bu sözlerde çok şey saklıydı.

Rehman bu cümleden dostunun kalbini tüm açıklığıyla okudu.

- Gidelim, diye kararını bildirdi.

Onlar köye vardıklarında gece yarısını çoktan geçiyordu.

Oradan buradan vakti şaşırmış horoz ötüşleri, köpek ulumaları duyuluyordu.

Sonra etraf sessizleşti. Yalnızca nal sesleri duyuluyordu.

– Evlerinde kim var?

– Hiç kimse, babası ve annesi düğün alışverişi için merkezdedirler.

Evin yanına ulaştıklarında Adil heyecandan kendini kaybetti.

– Sana ne oldu birden? Rehman dostunun buz kesmiş elini silkeledi.

– Kendine gel!

– Ben seni dışarıda bekleyeyim. Sen kızı çıkar, çığlık atmasın diye ağzına mendil tıka.

Adil bu sözleri yalvararak söyledi.

Duracak zaman değildi, az sonra sabah olacak, komşular uyanacaklardı. Rehman attan inip alçak tahta çitin üstünden geçerek bahçeye girdi. Birden ayağının altında yumuşak bir şeyin varlığını fark etti. Kulakları sağır edici miyavlamayla irkilip iki üç adım geri çekildi. Kedi sıçrayıp çiti geçtiğinde o, parmaklarının ucunda eve yaklaştı. Camekânlı balkonun kapısını var gücü ile birkaç kez itti. Demir kanca yerinden koptu. Odalardan ikisinde kilit asılıydı. Demek kız üçüncü odadaydı. Kapı içeriden sürgülüydü. Fakat ilk zorlamayla açıldı.

Uzun kara saçları yastığın üstüne dağılmış, güllü basma geceliği içindeki kızı tatlı uykusunda gördüğünde Rehman'ı sanki yıldırım çarptı. Kız eşsiz güzellikteydi. Açık teni, kalem kaşları, küçük burnu, dolgun dudaklarıyla başının üstündeki tehlikeden habersiz yatan kız onu büyüledi. Böylesi bir güzeli ömründe ilk kez görüyordu. Kendini kaybedip ne yapacağını kararlaştıramadı. Bir an yüreğinde alışık olmadığı bir isyan başkaldırdı. Kızı, Adil'den kıskandı. Fakat bu kafa karışıklığının çok sürmesine izin vermedi.

Vakit ilerliyordu, beklemek olmazdı. Karyolanın başından asılmış yazlık beyaz kumaşı alıp kızın ağzına tıkadı. Bu kaba muameleyle sıçrayıp yarı uykusundan kalkan, olup biteni kavramakta güçlük çeken kızın gözleri dehşetle doluydu. Rehman onun kollarını bağlayıp kucağına aldı. Kızın vücudundan gelen mest edici koku başını döndürdü. Dışarı çıktığında sabah ayazı yüzünü tırmaladı. İnce geceliği içindeki kızın durumu yüreğini acıttı.

Rehman'ı kızla birlikte gören Adil'in sevinçten gözleri parladı. Rehman arkadaşının yüzüne bakmıyordu. Kaşlarını çatarak kızın Adil'in arkasına bıraktı, atının üstüne sıçrayıp üzengiye çekti. Köyden çıktıklarında Adil heyecanla:

– Kızı nereye götürüyüm? dedi.

– Nasıl yani? Evinize!

– Fakat ev kalabalık. Babamlar, kız kardeşlerim, üstelik konuklar da var.

– Peki, bunu düşünmedin mi?

Kızdıydı Rehman.

– İnsan bir iş görmeden önce ölçüp biçer.

Bir hayli düşündüler, fakat çıkış yolu bulamadılar. Sonunda Rehman, öneride bulundu:

– Ormanda benim sığınağım var, ortalık durulana kadar orada kalabilirsin.

Böylece o, Adil'le Servinaz'ı yanına almıştı.

O gecenin sabahı Servinaz'ın kahr içinde kendisine söylediği sözler uzun yıllar boyunca aklından çıkmamıştı:

– Beni bu vahşi için kaçırdığında Allah'tan korkmadın mı? Hiç olmazsa babam yaşında biri olduğunu gözönüne alaydın ya!

O anda Rehman başını önüne eğip cevap verememişti. Bu evliliğe sebep olduğu için yüz kere, bin kere kendini kınamış, kendine küfretmişti. Kaba saba adam olan Adil bu meleğe

benzeyen kıza hiç yakışmıyordu. Üstelik onu incitmekten, eziyet çektirmekten zevk alıyordu. Rehman defalarca kızı onun elinden alabilmiş, pençelerinden kurtarabilmişti.

– Niye zavallıyı böyle eziyorsun? diye bir keresinde acıklı bir şekilde dostuna sormuştu.

– Böyle davranıyorum ki, benden korksun. Yoksa gözü ona buna kayar.

Adil ona acıtıcı bir cevap vermişti.

– Mutluluğuna soğan doğrama! diye nasihatte bulunmuştu Rehman. Şunu biliyordu ki, Adil karısını seviyor, fakat sevgisini hoyratça yansıtıyordu.

– Ne çok düşündün, a Rehman dayı?

Servinaz onu daldığı derinlikten çıkardı. Çay demlemiş, reçel, bal getirmişti. Keklik otu eklenmiş Hint çayının hoş kokusu odayı kaplamıştı.

– İçime doğmuştu senin geleceğin! Demin xinkâl* doğrayıp hazırladım. Kıymayı da kavurdum. Beş dakikada sofrayı kura-
cağım. Adil’le senin sevdiğiniz yemektir.

– Eziyet etme, şimdi çayımı bitirip gideceğim.

Rehman bunu öylesine demişti.

Çok geçmeden xinkâlın, sarımsaklı yoğurdun iştah açıcı kokusu duyulduğunda utangaçlığı bırakıp yemeğe girişti. Bakır tastaki xinkâlın tümünü yiyip bitirdikten sonra gözlerini kaldırıp kusur işlemişçesine Servinaz’a baktı:

– Sana bir şey kalmadı mı?

– Ben sonra çocuklarla birlikte yerim, xinkâl çok doğradım.

Servinaz onu teskin etti. Sonra:

– İyi misin Rehman dayı? diye yavaşça sordu.

– Ne olabilir ki?

– Saklama. Görüyorum ki, hâlin hâl değil. Zayıflamışsın, göz-

* Xinkâl - lezgi yemeği

lerin çukura düşmüş... Derdini danışırsan hafiflersin.

Servinaz ısrarlıydı. Fakat Rehman konuyu değiştirdi. Sonra Servinaz'la, çocuklarla vedalaşıp çıktı. İki saat önce yüreğine çöken kederden eser kalmamıştı. Evine vardığında bir an duraladı, fakat ne düşündüyse içeri girmede. Evi geçip ormana doğru yöneldi.

* * *

Hayli uzun süredir uğramıyordu ocağına. Başlarda Mayise ve Cemil için kaygılanır, kararsız kalırdı. Şimdi ise ev onu çekmiyordu. Servinaz'a uğradığından bu yana kendini değişmiş, başka bir kişinin hüviyetine bürünmüş gibi hissediyordu. Adil'in hapse düşmesinden sonra geçen altı ay içinde biricik dostunun yokluğu onu tedirgin etmişti. Yine de onun çoluk çocuğuna hâl hatır sormaktan çekiniyordu. Hâlbuki önceleri eline fırsat geçtiğinde kesinlikle onları yoklardı.

Aslında dostunun evine onu sürükleyen Servinaz'dı. Onunla laflamak, onu uzaktan uzağa gözetmek, pişirdiklerinden tatmak Rehman için bayram demektir. Mayise'nin yemekleri lezzetsizdi. Bunu karısı da itiraf ediyordu. Kocasıyla birlikte konuk olduklarında her zaman bunu belirtiyordu. İçten içe ise Mayise Servinaz'dan nefret ediyordu. En çok kadının güzelliği batıyordu ona.

Her defasında Adillere gidip döndükten sonra Mayise bir bahane ile kocasına saldırırdı. Onu yaralar, rahatsız eder, kaba sözlerle kalbini kırardı. Rehman da bu öfkenin kaynağını tahmin ettiği için karısına yanıt vermez, sessizce kendini evden dışarı atardı. Eşinin huyuna aşına olduğu için son yıllarda o, arkadaşına tek başına uğruyordu. Aslında Mayise de durumdan memnundu. Servinaz'la her karşılaşmanın ardından kızıp sinirleneceğine onun yüzünü görmemek, sesini işitmek en iyisiydi.

Adil yolsuzluktan tutuklandığında herkesten çok Rehman sarsılmıştı. Fakat dostuna yüreği yanmasından değil, Servinaz

yalnız kalacağı için. Bunu kimseyle paylaşamazdı. İçten içe itirafta bulunmaktan korksa da, durum buydu. İşte bu yüzden birdenbire ayağını o evden geri çekmişti. Fakat bu sefer onlara gittiğinde bu evi yoklamadan, Servinaz'dan ve çocuklarından haber almadan yaşayamayacağını fark etti. Aniden Adil'in kapı komşusu, beş yıl önce karısı vefat etmiş Mehemmet'i hatırladı. Rehman defalarca Mehemmet'in, Servinaz'ı gözetlediğine tanık olmuştu. Bunu Adil de, karısı da biliyordu. Arkadaşı bu yüzden işi olduğunda tedbir olarak evde birini bulunduruyordu.

Bu altı ay zarfında Mehemmet, ilk defa aklına geldi. Kocasız, dört duvar arasında ufacık çocuklarıyla yaşayan Servinaz'a Mehemmet sarkıyor muydu? Bu düşünce onu terletti. İlk defa utandı, talihin insafına bırakılmış Servinaz'ın durumunu düşündü.

Gece saatin on ikisiydi. Ormandan ne vakit çıktığını, Adil'in kapısına nasıl vardığını bilmiyordu. Gördükleri karşısında donakaldı. Evin kapısında Mehemmet ile elinde çifte Servinaz karşı karşıyaydılar.

– At tüfeği diyorum sana!

Mehemmet'in sesi titriyordu, korkmuş gibiydi.

– Şimdi geberteceğim seni, it oğlu! Hırsız kedi gibi başkasının kapısını pusmak sana pahaya mal olacak!

– Ay kız, sana hiç kötülüğüm olmadı. Demem o ki, kocasız kadınsın, sekiz yıl yalnız mı kalacaksın?

– Ey şerefsiz, yeryüzünde yalnız ikimiz kalsak, o zaman da senin yüzüne bakmam, tüh sana! diye bağırdı Servinaz.

Rehman'ın yumruğunu savurmasıyla Mehemmet'in yere serilmesi bir oldu. Sonra eğilip darbelerini onun yüzüne, kafasına, vücuduna indirmeğe başladı. Öfkesini dindiremiyordu. Mehemmet'in ağzından, burnundan kan fişkırıyordu.

– Yeter, Rehman dayı, öldürecek misin? Servinaz güçlkle onu yerden kaldırdı.

– Bana bak, namert herif, kadıncağızı kimsesiz mi gördün? Aç kulağını dinle, bir defa daha senin ayağın, soluğun, sesin bu tarafta duyulursa kendine küs!

Mehemmet doğrulup çite yöneldi.

– Oradan değil, bahçe kapısından! diye Rehman kükredi.

Adam geri dönüp kapıya doğru yürüdü. Yalnız şimdi Rehman, Servinaz’ın yüzünün kireç gibi beyaz olduğunu, ellerinin titrediğini gördü. Kolundan tutup onu içeri soktu. Dünyadan habersiz uyuyan çocukları kaldırmamak için fısıldadı:

– O alçak seni çoktan beri mi izliyor?

– Adil gideli beri bir kez olsun rahat yattığımı hatırlamıyorum. Bir ara istedim ki, şikâyet edeyim. Fakat dile düşerim, bire on katıp konuşurlar, duyup daha da üzülrüm diye vazgeçtim.

Servinaz bunları kederle anlatıyordu. O konuştuğu azabı açığa çıkıyordu. Rehman, avutucu sözler bulup söylemek için didiniyordu. Lakin oturup öylece dinlemekle yetindi.

– Sabahtan bu yana içimde bir sıkıntı vardı, dünya dar geliyordu bana, demek başıma gelecek iş varmış.

Sonunda Rehman dile geldi. Servinaz minnettarlık dolu gözlerle baktı ona.

Yarım saat sonra Rehman kalktı yerinden:

– Gideyim ben, korkma sakın, rahatça uyu. Mehemmet korkağın tekidir, artık gözünün ucu ile bile bakamaz sana. Bundan sonra sizi daha sık yoklayacağım.

– Evet, Rehman dayı, n’olur, bizi unutma. Erkeksiz eve kurt kuş abanır.

Servinaz bunu söyleyip derinden soluk aldı.

Kendi evinin yanına vardığında Rehman’ın yüreği heyecanla çarpmaya başladı. Oğlu burnunda tütüyordu. Bahçeye girip oradan avluya geçti. Çocuğu uyandırmaya kıyamadı. “Yatsın, sabaha az kaldı” diye içinden geçirdi.

Dört bir tarafı derin düşünceler gibi karanlığa boğan gecenin içinden kurbağa gurultuları yükseliyordu. Her zaman olduğu gibi bu ses, Rehman'ı açıklamakta zorlandığı bir üzüntü girdabına çekiyordu. Avlunun korkuluğuna yaslanmış, gözlerini karanlığın derinliklerine dikmişti: “Nedir ey kurbağa, niçin susmuyorsun? Senin de uykunu kaçırın mı var? Belki de yavrun için dertlenmişsin, benim gibi ona kavuşamıyorsun? Belki başka tasan var?”

O sırada çevredeki sessizliği at nallarının patırtısı bozdu. Eyerin üstündeki sekiz-dokuz yaşlarındaki oğlanı hemen tanıdı. Komşunun oğlu Mahir'di bu. Her gün kan ter içindeki atı ile evine dönerdi. Hafta sekiz, o dokuz bu alışkanlığı yüzünden babası Aqşin'den, annesi Zümrüt'ten dayak yerdı. “Ey şımarık! Şimdi de atı gece yoruyorsun. Hayvanı geberteceksin!”

Rehman gülümsedi. Çocuğa özendi birden. “Keşke senin yerinde ben olsaydım” diye için için yanıp tutuştu.

Çocukluğu geldi gözünün önüne. O çağında en sevdiği iş at koşturmaktı. Atı da öyle süratliydi ki, herkese nal toplatıyordu. Günün birinde atı yılan soktu. Bir saat boyunca vücudu ağrıdan kasıldı. Takatten düşüp gözlerini yumdu. Sabah onu çiçekli bir sahada gömdüler. Rehman arkadaşlarıyla güller çiçekler toplayıp mezarın üstünü donattı. Öyle zırıl zırıl ağladı ki, annesi ve babası onu bir türlü susturamadı.

Ardından Mayise canlandı gözünde. O vakitler evlerinin önünde söğütler vardı. Onlara kuş üzümü sarmaşıkları dolanırdı. Çocuklar sabahtan akşama kuşlar gibi ağaçlara üşüşüyor, meyveleri koparıyorlardı. Mayise ile birlikte ağaca tırmanmışlardı. Rehman doyduktan sonra ağaçtan inip satırı getirdi. Onun küt tarafı ile ağacın gövdesini sarsmaya başladı. Sanki kesiyordu söğüdü. Mayise bağırıp imdat dileniyordu çevreden. Rehman vurmaya devam ediyor, “Yemin ederim keseceğim” diye kızı

sinirlendiriyordu. Babası gelip çocuğunun elinden satırı alıncaya kadar kız susmadı.

O zamanlar oğlanlardan ayırt edilmesi güç bu kızla gün boyu oynarlardı. Mayise çocukluğunda uysaldı. Fakat evlilik sonrası isyankâr, sinirli oldu. Evvelki şen tabiatından, inceliğinden eser kalmadı. Şimdi bunları düşünürken kalbinde Mayise'ye karşı şefkat hissi uyandı. Karısına bağırduğu gün için kendine kızdı.

Yatak odasının kapısını açıp ayakkabılarını, giysilerini çıkardı. Yavaşça yorgani kaldırıp Mayise'nin yanına uzandı. Sağ kolunu başında dirsekleyip sol eli ile kadını kendine çekti. Kadın karşı koymadan kocasına döndü.

* * *

Ormanda ilk “Günaydın!” diyenler kuşlardır. Hüthüt hepsinden erken uyanmışa benziyordu. Mahmur gözlerini güçlükle açıp çevreyi kolaçan ediyordu. Pırr edip göğre birden yükselen kimdi acaba? Sülün imiş, yerinde duramaz ki! İşte, sarıasma uçup ıhlamur ağacının dalına kondu, komşusuyla fısıldaşmaya başladılar. Halk arasında “behli-bilo” diye tanınan bu dedikoducu kuş ne ise uyduruyor, yanındakiler onu dikkatle dinliyordu. Birazdan toygarın, isketenin, sığırıcığın da sesleri işitilmeye başladı.

Rehman yürüdükçe sanki ağaçlar, dallar, çiçekler salınıp nöbetçileri ile selamlaşıyor gibiydi. Peki, bülbülün sesi soluğu niçin çıkmıyordu? Tam o anda bülbül şakımaya başladı. Fena dertliydi anlaşılan.

Yolunun üstüne konmuş saksığan onu görünce öyle bir öttü ki, ürperdi.

– Ne oldu, ey hayır habercisi? diye seslendi. Saksığan çırpınıyor, atılıp düşüyordu.

– Bu huyun olmasaydı keşke. Sözün varsa söyle, yoksa ne bileyim, ne istiyorsun ki?

Saksağanı sakinleştirmek imkânsızdı. Rehman onun yakınına ulaştığında her şeyi anladı. Pelit ağacının dibindeki yavru saksağan ona bakıyordu. Bedeni henüz tüylenmemiş, yumurtasından yeni çıkmış hayvan zor işitilebilir bir sesle annesinden medet umuyordu. Rehman başını kaldırıp yukarı bakınca yuvadan uzanan başları görüp olanları anladı. Bereket, kuşçağız yaprak tomarının üstüne düşmüştü. Onu avcuna alıp kanatlarını okşadı. Annesi dayanamayıp yanı başına geldi, kuş heyecanla ötüyordu.

– Senin hatırına çıkayım ağaca! diye Rehman onu sakinleştirmeye çalıştı.

– Korkma, yavrunu sağ salim yuvasına kavuşturacağım.

Ağaca kuvvetle sarılmış sarmaşıktan tutunup tırmandı. Yuvadaki kuşlar hareketlenip ötüştüler. Rehman kuşu yerine özenle yerleştirip aşağı indi. Saksağan şimdi de sevinçten kanat çırpıyor, acayip sesler çıkarıyordu.

– He, şimdi içine sindi mi?

Rehman kendinden memnun gülümsedi. Ağacın dibine çöküp aşağıdan yukarı bakarak yuvayı izledi. Anne saksağan ağzında yem dört dönüyor, yavruları sapsarı ağızlarını açıp yiyecek paylarını sabırsızlıkla bekliyorlardı. Pelitin gövdesine yılan gibi dolanmış sarmaşığa öfkelen-di. “Ne istiyorsun ağaçtan? Onu boğuyorsun! Tuhaftır, nedense sarmaşıklar pelitleri rahat bırakmıyor. Yalnız onlar mı, diğer bütün ağaçlar da pelitlere yakın olmak için can atıyor. Belki bu, onun güçlü, dayanıklı olmasından dolayıdır” diye içinden geçirdi.

Burnuna tanıdık bir koku geldi. Bu bayıltıcı, içini gıcıklayan bir kokuydu. Dikkatlice yanına yöresine göz gezdirdi. Tam yanında kuru yaprağın içinden boy veren, güçlkle seçilen inci çiçeğini gördü. Eğilip kokladı onu. Bembeyaz çiçek nedense ona Servinaz’ı hatırlattı. Onu kaçırdıkları gece incecik geceliği içinde titreyen, dehşet dolu bakışlarıyla kucagında çırpınan çaresiz

Servinaz'ı. Bu inci çiçeği gibi zarif cazibesi ve nadir kokusuyla başını döndüren, aklını başından alan Servinaz'ı.

Onu son gördüğünden beri Rehman kendini hafıflemiş, sakinleşmiş hissediyordu. Varlığını algıladığından bu yana ayrılmaz dostu olan, insanlardan uzaklaştıran, bir ölçüde tuhaflaştıran yalnızlık her nedense şimdi ona tatlı, keyif verici geliyordu. Bu kimsesizliğin getirdiği boşluğu Servinaz'ın hayali, onun sözle tanımlanamayan güzelliği dolduruyordu. Onun kimseye benzemeyen endamı, iri kara gözleri, benzersiz gülüşü bu yalnızlığı süslüyordu.

Rehman küçüklüğünden beri insanlardan kaçan, sessiz biriydi. Yaşlıları bağda, bahçede oynarken, bağırtıları etrafı inletirken, o yalnız başına bir köşede oturur, hayallere dalar. On iki-on üç yaşlarında çoğu akranları gibi o da yaz tatilinde ekin biçim işlerine giderdi. Öğlen molasında herkes dinlenirken o gül çiçeği severdi:

– Keşke konuşsaydınız, benimle söyleseydiniz, bileydim ki, hangi derdin dermanısınız.

Onun gül çiçeğe ilgisini bilen ninesi ilaç için ot toplamaya giderken Rehman'ı da yanına alırdı. Sabahın erken saatlerinde torununu uyandırmakta zorlanmazdı. Bir kez adı söylendiğinde Rehman yerinden doğrulup giyinirdi. Peynir, ekmek alıp yola çıkarlardı.

– Ay nine, o nedir, ne topluyorsun? diye her bitkiyi merak ederdi.

– Saleptir, yavrum. Biliyor musun kaç çeşidi var? Benim bildiğim altı-yedi türdür. Fakat derman için yalnız bizimkinden yararlanılır.

– Neden?

– Gerekli olan bütün iyileştirici maddeler bunun terkiibindedir de o yüzden.

– Sen bunu nereden biliyorsun? diye Rehman hayretle sorardı.

- İhtiyarlardan.
- Peki, onlara kim demiş?
- Onlara da kendi nineleri, dedeleri. Zamanla sen de kendi torunlarına öğreteceksin bunları.
- Ancak ben hiçbir şey bilmiyorum.
- Acele etme, sana bütün derman otlarını tanıtacağım. Bak, bu, sarı çalıdır.
- He, sen turşu için ondan yararlanıyorsun. Kırmızı renkte, turşu.
- Doğrudur, o hem de çok derdin dermanıdır. Bak, bu başı tüylü yumru gibi kalkan karahindibadır. Biz ona “mollabaşı” diyoruz. Bu ise sinirotudur, her tür yarayı iyileştirir.
- Nasıl?
- Hatırında mıdır, bir defa ayağın irin tutmuştu. Bu yaprağı bağladım, o gün yaran iyileşti. Bak, bu, topalaktır.
- Niçin ona o adı vermişler?
- Adına bakma, güzel bitkidir, kaç çeşit hastalığa iyi geliyor. Şuradaki bektaşı üzümüdür. Bu da çay dikenidir.

Rehman ninesinin hafızasına şaşakalırdı. Bu kadar adı, aklında nasıl tutuyordu? Fakat ninesi onları tanımanın ötesinde her birinin ne zaman toplanabileceğini, kurutulma şeklini, neye yaradığını da biliyordu.

– Derman bitkilerini sığırların girmediği, insan ayağının değmediği temiz yerlerden toplamak gerekir. Aksi hâlde onlarla hazırlanan ilacın kıymeti harbiyesi kalmaz. Öyle ot var ki, onu körpeyken toplamalısın, kimisinin çiçeği işimize yarar, kimisinin kökü olmadan netice alamazsın. Bütün bunları ninesi ona sabırla, hevesle açıklardı.

Dolu heybelerle eve döndükten sonra ninesi onları tasnif edip gölgeli yerde temiz bez üzerine serip kuruturdu. Bu iş için günler ayırırdı. Vakti geldiğinde keselere, şişelere boşaltırdı. Bazı otlardan merhemler oluşturunurdu. Kara alıcın meyvelerini tanelere

ayırır, süzgeçten geçirip tertemiz yıkardı. Suyu süzüldükten sonra onları ezip çekirdeklerini çıkarırdı. Yerde kalan turtaya bir o kadar su ilave edip katılaşıncaya kadar kısık ateşte pişirdikten sonra onu kavanozlara doldururdu.

– Bu dermandan neyde istifade edeceksin?

– Midesi ağrıyanlar, yediklerini hazmetmede güçlük çekenler, kansızlık sıkıntısı ile başı deritte olanlar için bu en iyi ilaçtır. Bir ay içinde günde üç defa yarım çay kaşığı içer içmez iyileşirler.

Bir vakitler köyde bir hastalık yayılmıştı. Çocuklar bundan çok sıkıntı çektiler. Ninesinin hazırladığı merhem çoğuna iyi gelmişti. Hekimin, ilacın ulaşmadığı bir zamanda ninesinin merhemi mucize gibi çıkmıştı ortaya. Yaşlı kadın bazı gecelerde uykusunu haram edip ilaç hazırlardı, Rehman da ilgiyle ninesini izlerdi.

– Aklında tut, bu derman için domuz yağı, inek yağı, bal, inek sütünün kaymağı, kakao, meyan kökü, zencefil ve tarçın gerekir. Bunlarla yaptığım ilacı hastalara bir ay zarfında veriyorum. Sonra başka bir ilacın hazırlığına başlıyorum, elma, domuz yağı, çiğ yumurta, şeker ve çikolatadan. Bunu da bir ay süresince hastaya veriyorum, iltihabı, irini temizliyor.

Rehman bütün bunları ezberlemişti. Ninesi kocaldıkça daha dağa taşta düşüp dolaşmıyordu. O iş, şimdi Rehman’a kalmıştı. On beş yaşını tamamladığında derman bitkilerinin, nerdeyse tümünü tanıyordu. Nerede neyin yetiştiği, neyi, ne için toplamak gerektiği hafızasında kayıtlıydı.

İnci çiçeğinin hazin, dokunaklı kokusu onu hayallerinden ayırdı. Mini minnacık, bembeyaz tomurcuklara dikkat kesildi. İki yeşil yaprak arasından uzayan bu çiçeklerin zarif güzelliği karşısında dayanamayıp bir daha eğildi, onu tekrar tekrar kokladı. On sekiz yaşındaki, masum bakışlı Servinaz’ı koklar gibiydi. Sanki onun uzun kara saçlarının kokusunu duyuyordu.

Aslında bu kokuyu unutmamıştı. Yaşamını altüst etmiş,

varlığına heyecan katmış, hiç gerçekleştiremeyecek bir arzunun özlemi ile sinirlerini germiş o yadırgatıcı geceden beynine kazılan hazin kokuydu bu. İlkbaharda kar altından gizli gizli boy veren ilk kardelenler de, hayallerinde salkım salkım açan yaseminler de, kızıl güller de ona Servinaz'ı hatırlatıyordu. Onun açısından hayatta güzellik anlayışı Servinaz'ın adı ile sınırlıydı. O azaplı gece, uzun yılların ardından kendini tazeliğiyle hatırlatıyordu. Ömür boyu da mihlandığı yerde duracak, ölüm yatağında bu sahne gözünün önünde olacaktı.

Aniden gözü pelidin etrafındaki fidanlara ilişti. Onlardan birkaçı ezilmiş, yere yatmıştı. Patıkada sığırların ayaklarının izleri apaçık gözüküyordu. Kanı beynine sıçradı. “Göresin hangi insafsız, hayvanını ormanda otlatıyor?” diye düşündü. Yerinden kalkıp patikayı izledi. Yol boyunca ezilmiş dalları, çiğnenmiş otları gördükçe kızgınlıktan ne yapacağını bilmiyordu.

Orman kenarında köylüsü Mehmet'in sığır sürüsünü önüne katıp gittiğini görünce cinler tepesine üşüştü:

- Bu geniş dünyada hayvan otlatacak yer kıtlığı mı var?
- Nideyim Rehman, bugün çocuklar yatıp kalmışlar, malı nahıra yetiştirmemişler. Hayvancağızlar öğlende öyle acıklı böğürürlerdi ki, yüreğim kaldırmadı, saldırm ormana.
- Aferin sana! Rehman güçlkle kendine hâkim oldu.
- Ay Mehmet, hayvanının kadrini kıymetini biliyordun madem, önlerine bir kucak ot atsaydın. Ormana bunca nasıl kıydın?
- Ben mi kıydım? Birkaç hayvan bu büyüklükteki ormana ne yapabilir?
- Senin gibiler az mı sanıyorsun? Her biriniz üç beş hayvan bıraksa bu zavallı ormandan ne kalır? O, ezilmiş pelit fidanlarını gösterdi.
- Bilmiyor musun ki, sığır sürüsü bunların düşmanıdır? Pelit sarmaşık gibi değil ki. Sarmaşık çabuk boy atıyor, çabuk da

mahvoluyor, pelit ise geç büyüse de bin yıldan çok ömrü olan ağaçtır.

Mehemmet, kara ağaçların dalındaki örümcek ağına düşüp çırpınan tırtılı izliyordu. Aniden elindeki çubukla vurup tırtılı yere düşürdü, ardından ayağı ile onu ezdi. Rehman aşağıdan alarak söylendi:

– Aslında dünyada lüzumsuz hiçbir bitki, hayvan, haşarat yoktur. Tabiat onları öyle yaratmıştır ki, neyeyse, kimeyse yarar sağlasın. Ben demiyorum ki, tırtıl hayırlıdır. Fakat bilmemek olur mu? Belki ormana onun da hayrı var. Fareler yaratılmış ki, kediler onları yesin. Kediler de sırf fare avlasın diye yaratılmamıştır. Tabiatı bunların hepsinin yeri, önemi var.

– Ay Rehman, öyle konuşuyorsun ki, sanki ne olmuş? Ormandır da. Ne evveli var, ne ahırı. Gözümüzü açalı dört tarafımız ormandı, hep öyle de olacak.

– Yanlış düşünüyorsun, Mehemmet, bir hatırla, önceleri orman değirmenin yanından başlayıp, dutluğa kadar uzanıyordu. Şimdi o taraflarda bir ağaç görüyor musun? Önceleri sanıyorlardı ki, orman uçsuz bucaksızdı, fakat şimdi ağaçlar parmakla sayılabilir.

– Onu doğru söylüyorsun.

Adam gittikten sonra Rehman kestane ağacının altında, henüz solmamış otların üstünde oturup ayaklarını uzattı, sırtını ağacın gövdesine dayadı. Çok yorulmuştu, dinlenmek istiyordu.

Havayı hafif bir koku bürümüştü. Başını kaldırıp dallı budaklı ağacın kocaman, kalın yaprakları arasından sallanan sarımtırak başak benzeri küpelere göz gezdirdi. Onlardan geliyordu koku. Nisan başlarından mayısın sonuna kadar bu salkımlar böyle göz okşuyor, ormana yinelenemez bir güzellik katıyordu. Çiçeklerin sağında solunda neşeli vızıltılarla uçuşan arıları gördüğünde gülümsedi. “Derler ki, kestane çiçeğinin sırası acı olur, öyleyse arılar ondan ne ister?” Bölge merkezinde kestaneler çiçek

açtığında arıcılar istisnasız petekleri bu ağaçlardan uzakta tutarlar ki, bal acı olmasın.

Birden eski tanıdığını görmüş insanlar gibi sevindi. Kestane ağacının gövdesindeki oyuktan ince bir kiraz ağacı boy vermişti. Üstü bembeyaz çiçeklerle bezenmişti. Beş yıldan beri kiraz ağacının uzamasını izliyordu. Hangi kuşun gagasından düşmüşse bir tohum kendine yetinebileceği ortam yaratıp yeşermiş, köklerini ağacın gövdesinde yürütmüştü. Beş yılı aşkındır kiraz ağacı bu inanılmaz şartlarda büyüyordu. Başka bitkilerle birlikte yaprak, çiçek açıyor, meyve veriyordu. Kestane de onu soğuktan, sıcaktan, rüzgârdan koruyordu.

Rehman iri kestane ile zarif kirazın sözsüz muhabbetinden doğan bu mucizeyi hayranlıkla izliyor, yüreği uzaklardan gelen bir gam fırtınası ile burkuluyordu. Böyle görüntülere öylesine bakıp umursamadan geçemiyordu. Rastladığı tüm güzelliklerin hepsi ona Servinaz'ı çağırıyordu. Daha doğrusu güzelliklerde Servinaz'ı görüyordu.

O anda kiraz ağacı Rehman'a, uzak bir gecede ak giysisinde dünyadan habersiz uyuyan Servinaz'ı hatırlatıyordu. Onun arzularının zirvesi, hayallerinin en çok sevileni Servinaz, Rehman'ın yüreğinde bir kiraz ağacı gibi boy atıp büyüyecek, dal budak salacaktı. O büyüdükçe, tazelendikçe Rehman yaşlanacak, genç sevgisi ile bir gün dünyayı terk edecek, toprağa karışacaktı. Hiç kimse, hatta Servinaz bile bilmeyecekti ki, onu delicesine, akıl almaz bir muhabbetle seven bir köle varmış.

İçine karamsarlık çöktü. Annesini hatırladı, o, sık sık oğlunun boynuna sarılıp ah çeker, fısıldardı:

– Sen kime çektin, yavrum? Niye başka çocuklar gibi değilsin? Çık sokağa, koş, oyna, dövüş, fakat böyle suskun, ağzı var dili yok olma.

Rehman sessizce yerinden kalkar, bahçeye çıkıp gürültüyle oynayan, sesleri kulakları uğuldatan mahalleli çocukların yanından geçip ormana yönelirdi. Orada kendine rahat bir köşe bulup oturur, gömleğinin altında sakladığı kitabı çıkarıp kaldığı yerden okumaya devam ederdi. O, kitapla soluk alıp veriyordu. Bunlarda betimlenen bütün insanlar onun yaşamının ayrılmaz bir parçasını oluşturuyordu. Onların dertleriyle dertleniyor, sevinçleriyle seviniyordu. Bazen okuduklarından o ölçüde etkileniyordu ki, ne ekmek yiyor, ne de yüzü gülüyordu. Geceleri uykusunda aynı olayların ardını görüyordu.

Okulda başarılı değildi. Fakat elinden kitaplar düşmüyordu. Teneffüslerde, boş derslerde, okuldan önce ve sonra işi gücü okumaktı. Kitaplar onun iç dünyasını zenginleştiriyordu. Hayatın anlamını öğreniyordu. Orada sözü edilen aşklar yüreğini ısıtıyordu. Kitaplar onu avutuyordu. Dostu yoktu zaten. Dost görünömlü insanlar aslında dost olmaktan uzaktı. Çünkü onlara hiçbir zaman yüreğinin derinliklerinde sakladığı sırları açmazdı. Aslında dosta susamıştı gönlü. Dertleşmek, düşünce yükünü omzundan indirmek için onun çok ihtiyacı vardı dosta. Fakat böylesini bulamıyordu. Nedense herkes ondan kaçıyor, kendi de güleç biri değildi zaten.

Servinazlardan çıkarken kendini mutlu hissettiği aklına geldi yeniden. Dünyanın tasası, sıkıntısı yok olmuştu. Servinaz'ın alışılmadık biçimde, kendine özgü tavırlarıyla onu avutması, soğumuş kalbini ısıtmaya çalışması, bütün bunlar öyle hoştu ki, Rehman kendini başka gezegenlerden birine düşen insan gibi hissediyordu.

Ondan on beş yaş küçük Servinaz'ın ona ümit vermesi, gönlünü alması, ikramları gözleri önünde tekrar canlandı. Yakınlaşmanın ılıkılığı içine aktı.

Sığınağına vardığında pelit kütüğünün üzerinde oturan adamı

gördü. Selam verip yaklaşarak:

– Size ne lazım? diye sordu.

– Rehman sen misin?

– Benim.

– Kardeş, Piral köyündenim, bana seni önerdiler.

– Söyle bakayım ne oldu?

– Oğlum için sana zahmet veriyorum. Topaç gibi çocuk ne olduysa kısa zamanda zayıflamaya başladı. Hekimlere gitmekten yorulduk. İlaçlar fayda vermiyor. Hastanede kaldı kaç defa. Bir ay yatıp iyileşirse dönüp gene hasta oluyor.

– Benden ne istiyorsun? Rehman elden geldiğince sakın sordu.

– Belki senin hekimliğinin yardımı olur.

– Adın nedir senin?

– Semender.

– Bak Semender, bölgede hekim de var, sağlık merkezi de. Rica ederim, onlara başvuruda bulun. Ben ormancıyım. İşim ormanı kollamaktır.

– Beni umutsuz bırakma.

– Abi, nasıl geldiysen öyle de git. Rehman sinirlenmişti.

Adam hiçbir şey demeden oradan uzaklaştı. Rehman da sığınağına girip sedire uzandı. Ayı postunun bildik kokusu bu defa onu çileden çıkardı. Deriyi alıp bir köşeye fırlattı. Öylece örtüsüz tahtalara yattı.

Akşam oluyordu. Alacakaranlıkta hazin hazin öten kuşlar ormana ninni söylüyor gibiydi. Rehman ne düşündüyse yerinden kalkıp hızlı adımlarla Piral istikametine yürüdü. Köye vardığında dört bir taraf gecenin koynundaydı. İn cin top oynuyordu. Soruşturup Semender' in evini öğrendi. Açık kapıdan bahçeye girip merdiven başında çizmelerini çıkardı. Üst kata çıkıp camekânlı eyvanda:

– Ay ev sahibi! diye seslendi. Cevap veren yoktu. Kapıyı

usulca tıklatıp içeri geçti. Odanın üst başında büyük demir karyolada uzanmış, çelimsizliğinden neredeyse kemikleri dışarı fırlamış, rengi ayva gibi sararmış yavrucağızı görünce irkildi. Çocuk uyuyordu. Bu görünümüyle diriden çok, ölüye benziyordu. Yüzünde denebilir ki, hayat alametleri okunmuyordu. Onu uyandırmamak için itinayla geçip yanındaki sandalyeye oturdu. Çocuk gözlerini açıp ilk defa gördüğü bu sakallıya şaşkınlıkla bakmaya başladı:

– Selam dostum! Rehman elini ona uzattı.

– Selam. Çocuk elini güçlkle kaldırdı. Rehman onun ipincecik soğuk parmaklarını avuçları arasında bir süre tuttu. Çocuk bu durumu sürdüremeyip elini çekti. Bitkin kolunu yorganın üstüne bıraktı.

– Adın nedir?

– Adımı ne yapacaksın? Çocuk isteksizce yanıt vermişti.

– Nasıl yani? Bilmeliyim kiminle konuştuğumu? Benim adım Rehman, seninkini ise bilmiyorum.

– Derviş Rehman mı? Rehman suale bozalsa da çocuğa belli etmedi.

– Ta kendisi!

Çocuk merakla adamı süzdü. Gözlerinde anlaşılmaz bir parıltı oluştu. Yerinde doğrulup konuşmak istedi. Fakat bu sırada ani bir öksürük nöbetine tutuldu. Diyeceği sözler ağzında tıkanı. Yerdeki iri leğene kustu. Rehman yorganı kaldırıp çocuğun göğsüne, karnına, ayaklarına elleri ile dokundu. Üstünü örtüp yerine geçti.

– Ne diyorsun? Çocuk zor işitilebilir bir sesle sormuştu. Cevap beklemeden:

– Ümit yoktur, değil mi? diye bakışlarını adama sabitledi. Fakat onun bu sorusunda ümitsizlikten çok iyimserlik okunuyordu.

– Sen adını demedin.

– Telman.
– Dinle Telman, umut yok değil. Hem de yüzde yüz. Allah izin verse bir aya kalkacaksın.

Rehman'da çocuğu inandırmak için güçlü bir heves uyanmıştı.

– Teselli verme bana.

– Bak, kocamansın. İnsan büyüklerinin dediğini dinler. Sana dedim ya, bir aya kalmaz gezip dolaşacaksın. Böyle olacak.

Telman artık konuşmadı. Fakat yüzündeki ifade değişmişti. Rehman az evvelki caresizlik dumanının dağıldığını düşündü.

İçeri giren Semender, ormancıyı görünce gözlerine inanamadı. Sevinçle yaklaşıp Rehman'la tokalaştı.

– Peki, çocuğun annesi nerededir?

– İnek sağıyor, şimdi gelir. Semender avluya çıkıp karısını çağırdı:

– Pakize, tez buraya gel, konuk var!

Pakize odaya girdi. Konuğun kim olduğunu görünce gözlerinden sel gibi yaş akmağa başladı:

– Rehman kardeş, bırakma, biricik yavrum mum gibi erimesin!

Rehman acıklı bir bakışla kadına ve kocasına bakıp çocuğa hastaneden verilmiş reçeteyi istedi.

– Ne oluyor? Niye ağlıyorsunuz? Vaktinde onunla ilgilenseydiniz bu duruma düşmezdi. Bir tek çocuğunuz var, onun tedavisiyle uğraşmak istemiyorsunuz. Allah bilir kaç aydır öksürüyor, hiç dikkate almamışsınız.

– Köy yeridir. Sığır, tavuk, civcivler bir yanda, ekim biçim işi diğer yanda, doğru dürüst ekmek yemeye bile vaktimiz yok. Pakize sesini alçalttı.

– Çocuktan başka her işle meşgul olmak için vakit bulabiliyorsunuz. Siz nasıl ana babasınız ki, sabinin bugüne düşmesine imkân vermişsiniz? Rehman öfkesini soğutamıyordu. Fakat karı kocanın diyecek söz bulamadıklarını görünce yumuşadı.

– Gidip dava derman getireyim. Tedaviye başlayalım. Allah’ın yardımıyla çocuk iyileşir.

– Doğru mu diyorsun?

– Yok yalandan! Rehman, Semender’i azarlamaktan kendini alamadı. Onlara “Allah’a ısmarladık” deyip bahçeye indi. Semender güçlükle ona yetişip kırgınca sordu:

– Çaysız çöreksiz nereye gidiyorsun?

– Evvela tokum, ikincisi eve varmalıyım ki, ilaç getireyim.

– O zaman araba bulayım sana.

– Lüzumu yok, arabayla dolaşmaya alışkın değilim, diye Rehman ayrıldı oradan.

Kısa süre sonra Semender arabayla ona yetişti.

– Komşudan aldım. Kapıyı açıp onu otomobile buyur etti.

Bir saatte onlar merkezde Rehman’ın evinin yanındaydılar.

– Bekle arabada, şimdi geliyorum.

Rehman inip kapıyı itti. Kapı kilitliydi. Yerdeki kum tümseğinin üstüne çıkıp oradan duvara tırmanarak bahçeye atladı. Alt kata girip ışığı yaktı. Bu, iki küçük penceresi olan alçak tavanlı bir odaydı. Duvar boyunca ahşap raflar diziliydi. Sayısız şişelerde tür tür otlar vardı. Odanın yukarı başındaki eski buzdolabının içi onun imal ettiği merhem ve karışımlarla doluydu. Büyük masanın üstünde de şişeler gözüktüyordu. Köşedeki sobanın yanındaki vitrinde boy boy kil kaplar vardı. Karışım, merhem, turtalar bunlarda hazırlanır, şişelere akıtılır, saklanırdı.

Bu odaya onun dışında kimse giremezdi. O yüzden yalnızca ıslak süpürge ile toz çıkarmadan süpürülürdü.

Buzdolabını açıp onun kapak rafından ağzı tıpalı iri şişeleri çıkarttı. İçindekileri ufak kaplara boşalttı. Muhtelif keselerden kurutulmuş çiçekler, otlar alıp gazete kâğıtlarıyla sardı. Bütün bunları çantaya yerleştirip ışığı söndürdü. Çantayı arabaya koyup yeniden bahçeye girerek kapıyı içeriden kapatıp duvarın üstünden

sokağa atladı.

– Saat kaç geldi? Arabada yerini aldıktan sonra konuştu.

– On ikiyi on geçiyor.

Bir süre hiçbiri konuşmadı.

– Seni bugün çok yorduk. Bunu Semender kusur işlemişçesine söylemişti. Rehman cevap vermedi. Semender’i işitmemiş gibiydi, Telman’daydı akıllı. Hayatla ölüm arasında gidip gelen bu çocuğun zayıflayıp iskelete dönüşen bedeni gözleri önünden çekilip gitmiyordu. Ona kan dolaşımını hızlandıran, vücudu güçlendiren, iştahı açan ilaçlar götürüyordu. Bunların yararının dokunup dokunmayacağını bilmiyordu. Fakat bir zararı olmayacağından emindi. Eli kolu bağlı kalmaktansa bir şeyler yapmanın belki yararı olacaktı.

Evde Pakize ile Semender’e sıkı sıkı tembih etti:

– Dinleyin, eğer Telman’ın sağlığına kavuşmasını istiyorsanız benim uyarılarımı kulak arkası etmeyin. Üç gün, her iki saatte bir bu karışımdan bir kaşık içireceksiniz. Vaktinde kullanmalısınız. Ben de gelip yoklayacağım. Sakın sizin işi savsakladığınızı görmeyeyim. O zaman ayağım bu taraflara değmez.

Ertesi akşamüstü Rehman, Semenderlere geldi. Telman’ın solgun yüzünde bir değişiklik yoktu. Üç gün önce onu nasıl gördüyse durum aynıydı. Fakat Pakize’nin sevinçle söylediği sözler onu yüreklendirdi:

– Demin Telman erişte çorbası istedi. Pişirip verdim, bir tas içti.

Rehman çantasındaki yeni ilaçları masanın üzerine boşalttı:

– Şimdi size dört çeşit derman vereceğim. Öncekini yine aynı miktarda ve zamanda içireceksiniz. Yeni ilaçlardan ise günde üç defa birer kaşık verin. Hafta boyunca talimatlarıma uyun.

...Telman artık yataktan kalkmıştı. Tedavi iyi gelmiş, önceki hâlsizliği geçip gitmiş, iştahı da açılmıştı. Fakat yine de başının döndüğü oluyordu. Bu durumlarda kendini karyolasına atıyor:

– İlaç vaktim geçiyor, diye annesini babasını acele ettiriyordu. Rehman son defasında muayene ettiğinde hastanın iyileştiğini görüp memnuniyetle gülümsedi:

– İşler iyi gidiyor. Bir iki hafta daha tedaviyi sürdürseniz, bütünüyle iyileşecek. Artık ona günde iki kez ilaç içirseniz yeter. Fakat tedbirli davranın. Çocuğun göğsündeki iltihaplanma şimdilik sonlanmadı.

– Emin olun, ne lazımsa yapacağız. Bizden çok Telman son derece dikkatli. Saati yanına koyup ilaç vaktinden bir dakika geçse gürültüyü koparıyor, diye Pakize gülerek cevapladı onu.

* * *

Yaz fark edilmeden yerini yağışlı-yağmurlu güne terk etmişti. Sarılı kırmızılı yapraklar ormanın yeni örtüsü olmuştu. Günler kısalmış, havalar soğumuştur. Geceleri sığınakta yatmak imkânsızdı. Eli ayağı donduran bir soğuk vardı. Rehman akşamları eve dönmek için acele ediyordu. O gün de erkenden koşup gelmişti. İliklerine kadar ıslanmış kocasının kemikleri fırlamış suratına bakan Mayise:

– Bir deri, bir kemiksin, diye canı yanarak söylendi.

– İnsan kendine karşı bunca ihmalkâr mı olur? Canını çölde bulmadın ki...

– Ey Mayise, bugün sabahtan beri içimde bir sıkıntı var, bilmiyorum bana ne oldu?

– Yorgunluktandır. Mayise onun telaşlanmasını istemiyordu. Fakat karısının sesindeki vurgular Rehman'ı endişeye sürükledi.

– Bir şey mi olmuş? diye kuşkuyla sordu.

– Ne olmalıydı ki?

– Bir garip söyledin. Doğrusunu de, ne var?

– Dedim ya, bir şey yok.

Rehman odaya geçip televizyonu açtı. Celil gelip babasının yanına oturdu. Çocuk büyük adam tavırlarıyla oturup gözünü

kırpmadan Rehman'ı süzüyordu.

– Oğlum, benden ne saklıyorsunuz?

– Desem asabın bozulmaz mı?

O, alnındaki damarların atmaya başladığını hissetti, kalbi de hızla çarpıyordu.

– Arkamdan gel! Çocuk ayağa kalkıp basamaklardan aşağı indi. Rehman da onu izledi.

Kilidi parçalanmış kapıyı görünce Rehman'ın ciğeri sızladı. Işığı yakıp içeri girdiğinde gözleri fal taşı gibi açıldı. Kâselerin içindeki derman otları döşemeye saçılmıştı. Rafların düzeni bozulmuş, her şey altüst olmuştu.

Onların ardından içeri giren Mayise, kocasının rengi kaçmış suratını, seğiren dudaklarını görünce korktu. Rehman'ı sandalyeye oturtup:

– Kendine dikkat et, ne olursa olsun, dedi.

Rehman yerdeki tomar tomar otlara, sağa sola saçılmış çiçeklere, ağaç köklerine bakıyor, ne yapacağını bilmiyordu. Bunlar onun dere tepe, dağ taş demeden yılın muhtelif fasıllarında topladığı, bin bir eziyetle kurutup ufaladığı, üstünde esip titrediği orman bitkileriydi. Yüz gram merheme bir büyük kucak ot harcıyordu.

– Kimin işidir? Sesi boğuktu.

– Polis merkezinden gelmişlerdi. Dediler ki, yeni tayin edilen savcı emretmiş.

– Eskisine ne oldu?

– Dünyadan haberin yok mu? Dört ay oldu.

– Kimlerdendir?

– Bizim buralardan değil. Bakü'den tayin edildi.

– Gelenlerin ev arama izni var mıydı?

– He, kendim okudum.

– Böyle vahşiliğe kim izin vermiş?

– Hastane hekimleri şikâyet etmiş. Onlar kocakarı ilaçlarıyla uğraştığını, bu yüzden cezalandırılman gerektiğini söylemişler.

Rehman çocuk gibi hıçkırıp ağlamak istiyordu. Ömründe onu böyle incitememişlerdi, hiç bu kadar aşağılanmamıştı.

– Mayise, Celil’i de götür, yatın siz. Ben birazdan geleceğim.

Karşı çıkmanın yarar sağlamayacağını gören Mayise çocuğun elinden tutup odasına yöneldi.

Rehman ne yapacağını bilmiyordu. Geçen yıl hastanenin iki hekimi onun yanına gelmiş, Rehman’ı anlamadığı bir işle uğraştığı için kınayıp gitmişlerdi. O zaman hekimlere darılmıştı. Çünkü tam olarak hangi suçu işlediğini belirtmeden, hangi ilacın kime ne zararı olduğunu söylemeden onu öylece sorumlu tutmuşlardı. Fakat bu kez yapılan bir hakaret, bir ayaklar altına almaydı. “Belki de bütün bunları üstümden atmalıyım, bunlardan bana ne?” diye düşündü. Çektiği eziyetlerin, geçirdiği lüzumsuz heyecanların, uykusuz gecelerin karşılığında kazancı neydi? Aniden hiddetlendi. Raftaki kurutulmuş nane dolu kavanozu alıp var gücü ile yere çaldı. Cam parçaları ile doldu her yer. Kuru naneler ayakları altına saçıldı. Ardından diğer kapları alıp bir bir yere çarpmaya başladı.

Patırtıya koşarak gelen Mayise’yi kocasının görünüşü korkuttu.

– Ne yapıyorsun? Kendine gel! diye bağırdı.

Durdu birden. Elini savurup dışarı çıktı.

...İkinci kata çıkıp odasına geçerek karyolasına uzandı.

Mayise, kocasının avurtları çökmüş güzel suratına bakıyor, dünyalar kadar sevdiği, fakat gönlüne giremediği bu alışılmadık tabiatlı, insana gülmeyen, hele de iç dünyasını kavrayamadığı adamı dikkatle izliyor, onun buhranının ne kadar devam edeceğini yüreği sızlayarak düşünüyordu.

Sabah olduğunda kocasını yerinde göremeyince tedirgin oldu kadın, elbisesini sırtına geçirip aşağı indi. Rehman odayı

toparlamıştı. Kırılmayan kapları yerlerine koymuş, döşeme-medeki kırık döküğü derlemiş, yeri tertemiz süpürmüştü. Şimdi de ıslak bezle eski rafların tozunu alıyordu.

- Sana çok mu zarar verdiler?
- He, iyi ki buzdolabı akıllarına gelmemiş!
- Seni savcılıktan istiyorlar; eve gelir gelmez uğrasın dediler.
- Ne yapmışım? Adam mı öldürdüm, yoksa ev mi bastım? Suçum nedir?

Rehman sinirliydi.

- Dün gelen polis memurları senin için diyordu ki, resmî iznin olmadan insanları tedavi ediyormuşsun. Bu suçmuş.

– Ya tedaviyi doğru yürütmez, ya da elimde ölen olursa ben o vakit suç işlemiş olurum. Allaha şükür ki, bunların hiçbirisi olmadı, vicdanım rahattır. Benim için gelen olursa eve uğramadığımı söyle, sakın korkma.

Çay içip çörek yiyerek evden henüz çıkmıştı ki, birinin kendine doğru koştuğunu görünce durdu. Servinaz'ın oğlu Azer'di. Çocuk elinin tersiyle gözyaşlarını silip heyecanla:

- Rehman dayı, kurbanın olayım, annem ölüyor, tez yardıma gel, dedi.

– Ne oldu, yavrum?

Azer bir şeyler daha söyledi, fakat Rehman onun birbirini tutmayan, bölük pörçük laflarından bir şey anlayamadı. Çabuk adımlarla neredeyse koşarak Servinazlara doğru yürüdü. Azer güçlüğüle yetişebiliyordu ona.

Birinci kattaki küçük odada demir karyolanın üzerinde uzanıp inleyen, ateşler içinde çırpınan Servinaz'ın durumu Rehman'ı korkuttu. Kadının başına insanlar toplanmıştı.

- Ne oldu? diye hastayı kuşatan insanlara sordu.

– Ayağı, dedi Servinaz'ın ablası Şirinnaz hıçkırarak.

Hastanın şişip yeni bir şekle bürünmüş ayağını gördüğünde

Rehman ırkildi. Ateşi ölçtü. 40 dereceyi gösteriyordu termometre.

– Ne vakitten beri böyle hastadır?

– Bir ay oldu.

– Rahatsızlığına ne yol açtı?

– Zehirli böcek ısırması, ayağı iltihaplanmış.

– Hekimler ne dedi?

– Ayağını kesmek istediler. İltihabı önleyememişler. O da hastaneden kaçmış.

– Nasıl bırakırlar?

– Bir yazı imzalatmışlar, ameliyata razı olmadığını bildirmiş.

– Bana diyemediniz mi? Rehman bütünüyle kırılmıştı.

– Mayise iki defa hastaneye gittiğini sana demedi mi?

Rehman cevap vermedi.

Servinaz sayıklıyordu. Kadının birbirini tutmaz sözleri, kesik kesik konuşmaları yüreğini neşter gibi yaralıyordu. Beş yıl önce buna benzer bir hastalığı güçlükle olsa da iyileştirebilmişti Rehman. O, morarmış şişliği dikkatle inceledi. Fakat kararsız kaldı. Aniden “Ben neyi bekliyorum, o ölüyor” diye düşündü ve bu düşünceden yüreğine azap dolu heyecan yayıldı. Hiçbir şey söylemeden dışarı çıktı. Kendi evine nasıl vardığını bilemedi. Alt kata inip istediği dermanları buzdolabından alarak çantasına istiflemeye başladı.

– Sen burada mısın? Mayise kocasının orada olduğunu duyup gelmişti.

Rehman öfke bürümüş gözlerini ona dikti:

– Ben bilemiyorum, sana ne diyeyim?

Bu sözler hiddet ve nefretle doluydu. Mayise suçunun farkındaydı. Bir şey demeden odadan çıktı.

Rehman, Servinazlara vardığında:

– Şirinnaz dışında odada kimse kalmamasın, diye talimat verdi.

Oda derhâl boşaltıldı. Rehman Şirinnaz’a döndü:

– Tez ol, iki kova kaynar su getir.

Getirdiği çiçek kurularını suyun içinde döküp üzerlerini kapattı.

– Derin bir kap getir, ayakları dizine kadar suyun içinde olmalıdır. Bir süre çiçekler kaynar suda haşlanmaya devam etsin.

Şirinnaz derin kazanı getirince, Rehman suyu ona boşalttı. Ilıklaştıktan sonra hastanın ayağını birlikte suya soktular. Ayrıca Rehman, bir bardak şurubu Servinaz’a içirtti.

Akşama doğru her iki üç saate bir hastanın ayağına bu tedavi uygulandı. Sırtındaki gömleğin kollarını sıvamış, suratına heyecandan kan dolmuş Rehman’a soru sormaya, söz söylemeye kimse kalkışamıyordu. Fakat onun gelişi herkesin kalbine umut vermişti.

Sabahleyin Servinaz’ın ateşi bir derece düşmüştü. Bunu gören Rehman sevinçe:

– Herhâl tahmin ettiğimdir, diye kendi kendine mırıldandı.

Şirinnaz:

– Tahminin neydi? diye sordu merakla.

– Hiç.

Rehman, kadının yalvaran bakışları karşısında çözüldü:

– Demem odur ki, ümit payı var.

Şirinnaz derinlerden gelen bir sesle:

– Onun yavrularına Allah’ın merhameti olsun, dedi.

Ertesi gün de aynı yöntemle onun ayağına tedavi uyguladılar. Şirinnaz, Rehman’ın her uyarısını dikkate aldı. Üçüncü gün bazı merhemleri birbirine karıştırıp hastanın ayağına sıvayıp üstünü kâğıtlarla örttüler.

– Servinaz, birazdan ayağında yakıcı bir sıcaklık duyacaksın, amma dayanmalısın, dedi Rehman.

– Dayanırım, keşke ayağım iyileşsin, Servinaz telaşlı bakışlarını Rehman’a doğrulttu.

Çok geçmeden kadın çığlıklar atıyor, çırpınıyor, medet

umuyordu.

– Ay aman, bu nedir ayağıma sardığınız? Çabuk çözün onu! İmdat! Şirinnaz’la Rehman hastayı teskin etmeyi başaramıyorlardı.

– Sargı altı saat kalmalı ki yara iyileşsin, yoksa hiç fayda etmeyecek.

Rehman onu ikna etmeye çabalıyordu, fakat Servinaz’ın onu dinleyecek gücü yoktu.

– Hemen açmazsan, kalbim duracak. Servinaz feryat ediyordu.

– Yeter, kes sesini! Utan, konu komşuda hâl bırakmadın! Rehman sesini yükseltince Servinaz’ın sesi bir anda kesildi. Fakat acıdan kasılıp açılıyor, canını koymaya yer arıyordu.

– Al, bunu çek başına! diye Rehman ona bardakta şurup uzattı.

Servinaz onun dediğine itiraz etmeden uydu. Birazdan sakinleşip uykuya daldı. Fakat yine de iniltileri durmamıştı.

– Uyku verici verdiniz değil mi? Hastanın ablası korku içinde sordu.

– O tür bir şeydi.

Altı saat geçti. Servinaz’ın ağırları dindi. O, çukura düşmüş, değişmiş, ıstırap dolu gözlerle kâh Rehman’a, kâh Şirinnaz’a bakıyor, bütün bunların nasıl sonuçlanacağını merak ediyordu.

Rehman, Servinaz’ın ayağını leğenin içine koyup sargısını çözmeye başladı. Hastanın dizinden irin akıyordu.

Masaya geçip derin nefes aldı Rehman. Deşilmiş yaradan iki saat zarfında iltihap döküldü. Aynı merhemler bir kez daha sarıldı yaraya.

– Bunu 24 saat sonra açın, kalan iltihabı çekip çıkaracak, dedi. Ardından yüzünü Servinaz’ın yakınlarına çevirdi.

– Artık korkmadan çıkıp gidebilirsiniz.

Çok geçmeden odada üçü kaldı.

– Çok yoruldu. Servinaz gözlerini minnettarlıkla Rehman’a dikti.

– Benim için fark etmez, Şirinnaz’a yazık. Rehman ayaküstünde

zor durabilen, bitkinlikten gözleri kapanan ablayı kastetmişti.

– Git yukarıda, çocukların yanında uyu, gerekirse çağırırım.
Şirinnaz karşılık vermeden yukarıya yöneldi.

...Servinaz gözlerini açtığında Rehman'ın oturur vaziyette başını duvara dayayıp uykuya daldığını fark edip utandı. Onun yorgun, erimiş yüzüne, sırtından eksik olmayan pötikareli gömleğine dikkatle baktı. Herkesin çekindiği, kendini sakındığı, Adil'in yıllar boyu dostluğunu kazanmış, kendisinin de, çocuklarının da sıkı sıkı bağlandığı adamın görünüşünde sıradanlıktan uzak, farklı bir hava vardı. Bu özellik ne ise ona bir giz, bir büyü karışmıştı. Belki de bu tılsımlılığın gücü yüzünden ağırları çekilip gitmişti. Şaşkınlıkla battaniyeyi kenara itip eliyle ayağına dokundu. Sargı bezi ıslaktı. Açtı. Şişlik çekilmişti. Mutlulukla yataktan kalktı. İş gömleğinin eteğindeki kıvrımları düzelterip başörtüsünü bağladı. Rehman gözlerini açarak şaşkınlıkla ona baktı:

– Ayağına sağlık, Servinaz. Ne iyi, kalkabilmişsin.

– Rehman dayı, utancımı ne zaman yenebileceğim? Sen olmasan çoktan ölmüştüm.

– İyi, iyi, yabancı değilim ki!

Rehman yanına geldi, ayağına bakmak istedi kadının, fakat vazgeçti.

– Şirinnaz nerede kaldı? diye kapıya baktı.

Dışarı çıkıp onu çağırdı. Birazdan ablası gelip Servinaz'ın boynuna sarıldı:

– Bacın öle, bizi yaman korkuttun, dedik artık elimizden gittin. Allah Rehman dayının canını sağ etsin, o olmasaydı... Şirinnaz devam edemeyip ağlamaya koyuldu.

– Hökkürdeyeceğine yardım etsen daha iyi olur. Tez ol, su kaynat, bir uygulama daha yapalım, dezenfekte şart. Rehman yüzünü Servinaz'a çevirdi:

– Sana bir merhem vereceğim, bir hafta boyu sabah akşam

ayağına sürersin.

Şimdi, tehlike bütünüyle uzaklaştıktan, Servinaz'ın yüzünde yeniden hayat alametleri belirdikten sonra Rehman sevincinden çocuk gibi alkış tutup oynamak istiyordu.

Üç gün geçmişti aradan. Akşam Servinazlara yollanan Rehman eve vardığında, sokağın başında durup hangi konudaysa hararetli konuşmalar yapan kadınları gördüğünde yüreğine ne ise bir kurt düşmüş gibi adımlarını yavaşlattı. Kadınlar onu görmediğinden ses sese karışmıştı:

- Rehman olmasaydı ölmüştü.
- Kocakarı ilaçlarından da istifade etti.
- Yalnız o değil, Servinaz'a büyü de yaptı.
- He, ben de duydum.
- Rehman'ın gözlerini görmedin mi? İnsan gözüne benzemiyor.

Gerçek cadı gözleridir.

– Sen ne söylüyorsun? Gözlerine ne olmuş? Adam aşka düşmüş, onun için gözleri sana öyle gözüküyor.

– Utanıp yere girmiyor, bu yaşında başkasının karısına göz dikiyor.

Rehman bu sözlerden öyle sarsıldı ki, gerisini dinlemeye dayanamadı. Daha ağır suçlamalar işiteceğinden çekinip adımlarını hızlandırdı, geldiğini duysunlar diye öksürdü.

– Bak, işte, sözünün üstüne nasıl da çıkıp geldi, diye içlerinden birisi mırıldandı.

Servinaz çocuklarla akşam yemeğine oturmuştu. Onu görünce sevinçle önüne atıldı, kendine özgü tarzda, hiçbir şey sormadan, Rehman'ın kaputunu soyundurup astı. Masayı gösterdi, sonra laf yetiştirmeye başladı:

– Deminden boğazımdan lokma geçmiyordu, yüreğimden arzulamıştım gelip bizimle yiyip içesin diye.

– Tavuklu pilav mıdır? Rehman havayı kokladı, keyifsizliğini

saklamak istiyordu.

– Yazık çocuklar ne vakittir lezzetli yemek yemediler. Bu sabah erkenden gördüm ki, hâlîm yerindedir, dedim güzel bir yemek yapayım. Fakat inan Allah’a, en az on defa elimden bıçak düştü, çocuklara bu işarettir dedim, Rehman dayı gelecek.

Rehman yemeye girişti. Servinaz oradan, buradan söz açıyor, Rehman dikkatle onu dinliyor, arada bir sorularını cevaplıyordu.

Sofra toplandığında sordu:

– Ayağın nasıldır, acıyor mu?

– Yok.

– Merhem sürdün mü?

– He, dediğin gibi günde iki defa.

– Aç bakayım.

Servinaz sargıyı açıp elbisenin eteğini azıcık kaldırdı. Rehman şahadet parmağını onun ayağına sürüp yarayı yokladı. Bunu öyle yaptı ki, sanki bütün parmaklarını dokundurması sakıncalıydı. Servinaz’ın beyaz, biçimli bacağı onu anlaşılmaz hayallere sürüklüyordu. Kadının yakınlığından bedenine kendi kendine bile itiraf etmekten kaçındığı bir duygu yayılıyordu. Düşüncelerinden utanıp çabucak çekti elini. Bu sıralar gün boyu ayağını açıp herkese gösteren, ağrısının derdindeyken kimseden çekinmeyen Servinaz da Rehman’ın çekincesini fark edip kızardı. İkisi de suçluluğun mengenesinde kısıtılmıştı sanki.

Gömleğin üstünden eski montunu sırtına geçirip yaka bağır açık evden çıkmaya hazırlanan Rehman’ı gördüğünde Mayise yakınmaya başladı:

– Niye dışarı doğru dürüst giysilerle çıkmıyorsun? Kardan borandan haberin yok mu? Komşuların yüzüne utandığımdan bakamıyorum. Giyecek bir şeyin yok sanıyorlar.

– Erkek atın çulu yamalı olmalı, diye Rehman işi şakaya vardırarak istedi.

– Gül gibi palton var, niçin sırtına almıyorsun?

– Caka satmayı sevmediğimi biliyorsun.

– Gerek hep bu şekilde derviş paltarları sırtından noksan olmasın. Mayise'nin asabı bozulmuştu.

Rehman cevap vermeden kapıya yürüyüp uzun çizmelerini ayağına geçirerek çıktı. Yumuşak kar başına, yüzüne, boynuna serpmeye başladı. Akşamdan beri yağıp dere tepeyi bürümüş beyazlığın içinde bata çıka ormana yollandı. Hava temiz, kışın çevreye kattığı güzellik öyle büyüleyiciydi ki tüm gün etrafı hayranlıkla dolaşıp durdu.

Karanlık çöktüğünde kendini Servinaz'ın kapısının eşliğinde bulunca uykudan yeni uyanmış gibi oldu. Buraya gelmeyi aklından geçirmemişti, onu buraya ayakları sürükleyip getirmişti. Bir aydır buralara uğramıyordu. Servinaz'ın komşularının dediklerini duyduktan sonra kendini günahkâr gibi görüyor, bu civarda gözükmemeye özen gösteriyordu. Şimdi kapının ağzında durup yüreğindeki ikilemden kurtulmaya çaba sarf ediyordu. Aklı onu buradan gitmeye zorluyor, gönlü içeri itiyordu. Ezici olan tarafa uydu. Onu miknatıs gibi çeken bu evden uzaklaşmak, Servinaz'ı görmeden, onunla üç beş kelime etmeden çıkıp gitmek gücünü bulamadı.

Saçı sakalı karla kaplı Rehman'ı gören Nigar:

– Şaxta baba* geldi, diye haykırdı sevinçle. Onun bu sevinci Habib'le Azer'e de sirayet etti. Servinaz neşelendi. Bunu saklayamadı.

Rehman montunu askıya asıp yerine rahatça yerleşmişti ki, odanın kapısı sertçe açıldı. Kapıya baktı hepsi. Mayise'ydi. Heyecan ve dışarıdaki soğuğun etkisiyle yüzü kıpkırmızı olmuş

* Şaxta baba - Noel Baba

Mayise öfkeyle:

– He, baş başasınız, size engel oldum herhâlde, dedi.

Servinaz’la Rehman hiçbir anlam veremeyip şaşkınlıkla bakiştılar.

– Çocuklardan da utanmıyorsunuz, bari onların yanında edepli olsaydınız. Toprak Adil’in başına, gör karısını kime emanet etmiş. Kuzuyu kurdun insafına bırakmış herif!

– Mayise, sana ne oldu? Bu ne biçim konuşma? Ayıp değil mi? Servinaz bozulmuştu.

– Bana mı ayıp, sana mı? Kocamı elimden alıp kendine oynas ediyorsun, sonra da benden haya etmemi bekliyorsun. Neler yaptığını halk biliyor. Yüzüne vurmuyordum. Açıp dile getirmiyordum, bekliyordum ki, kendin anlayasın, taşı eteğinden dökesin.

– Mayise, neyi anlamamışım, insanlar neyimi anlatıyor, hangi günahı işledim?

Servinaz heyecanını güçlkle bastırıyordu.

– Her şeyi iyi biliyorsun, tilkilik yapma. Mayise’nin tiz sesi ortalığı çınlattı.

Deminden beri sakince dinleyen, hiçbir şey demeyen Rehman bağırarak:

– Yeter! dedi.

Fakat Mayise biraz daha sinirlendi:

– Bana bağıracağına yaptıklarını düşün, çolunu çocuğunu aklına getir. Evini eşiğini terk edip günlerce Servinaz’ın yanında dikilirken edebi hayayı unutuyor musun? Yetimin bunu duysa ne der?

Servinaz konuşmanın boşa kürek sallamak olduğunu kavradı. Hiçbir şey demeden Mayise’nin öfkesinin soğuyacağı anı bekledi. Önceleri yakın olduğu, sırlarını paylaştığı bu kadındaki ani değişime sebep aramaya koyuldu. Her zaman bu eve gelebilen Rehman’ın günahının, kusurunun neden ibaret olduğunu

kavramaya çalıştı, fakat sonuç alamadı. Mayise ılgın gibi bağıırıyor, her ikisine hakaret yağıdırıyordu. Çocuklar korkarak büyükleri izliyordu.

Rehman, Mayise'yi zorla dışarı çıkardı. O, yine susmuyor, ne dediğı ierdekilerce anlaşılmıyordu. Rehman karısının kolundan tutup bahçe kapısına yöneldi.

Eve varıncaya kadar tek söz etmediler. Evde Mayise'nin dili çözüldü:

– ocuğunu atıp Adil'in yetimlerine babalık yapıyorsun. Nerdeyse Servinaz'ın ayaklarına eğıleceksin.

Rehman silleyi ne zaman savurduğunu bilmedi. Kadın aldığı darbeden sendeleyip yere yığıldı. Rehman kaldırıp bir kez daha indirdi, bu kez Mayise divana yığılıp hıçkırmaya başladı.

– Vurma ona! Sana söylüyorum, vurma ona!

Celil'in kızgın sesi işitilince Rehman kendine gelip dayağı kesti. Kendini dışarı attı.

* * *

oktandır merkeze gitmiyordu. Olanlardan sonra Mayise'yi görmek istemiyordu. Aslında bu kırgınlığın tohumları Mayise'nin ondan Servinaz'la ilgili hastalığı sakladığı anda ekilmişti. Kadının ağır bir rahatsızlıkla muzdarip olduğunu, ölümle çarpıştığını bile bile Mayise sözünü bile etmemişti. Babaları hapiste olan c sabinin annesiz kalmasının ne tür bir felaket olduğunu düşünmek bile ağır geliyordu Rehman'a. Kim bilir, o gün tesadüfen gelmeseydi, Servinazın sonu olabilir.

Günlerce, hatta haftalarca ormandan çıkmayan Rehman'ın yolu merkeze dşmeseydi, bu felaket kaçınılmazdı. Mayise ise bile bile ondan Servinaz'ın ölmek üzere olduğunu saklamıştı. Kim bilir, belki kadın, Mayise'den yardım dilenmiş, ondan Rehman'ı haberdar etsin diye ricada bulunmuştu. lmle boğıuşan birinin isteğini yerine getirmemek günah değıl miydi? Mayise'nin

vurdumduymazlığını anlamak Rehman için imkânsızdı. Kadının yüreğinde yılan gibi yuvalanmış kıskançlık düşmanlığı açığa çıkarmıştı.

Sabah erkenden orman idaresine rapor verdikten sonra erzak almaya yollandı. Alışverişi tamamlayıp çıktığında kapıda Servinaz’la yüz yüze geldi, selam vermeyi ihmal etti. O sıralar en çok korktuğu şey bu karşılaşma idi. Nedense kendini suçlu sayıyordu.

– Ne oldu, Rehman dayı, hangi günahın sahibiyiz, Allah’ın selamını da bize çok görüyorsun? Servinaz adamın tedirginliğini hissetti.

Mağazadaki kızlar meraklı gözlerini onlara dikmişti. Son vakitler haklarındaki söylentilerin haddi hududu yoktu, Mayise’nin Servinazlarda çıkardığı kavganın haberi jet hızıyla her yana yayılmıştı. Üstüne ilaveler yapıp duyulanları ev ev, sokak sokak dillendiriyorlardı.

Rehman özür dilercesine Servinaz’a bakıp yavaşça:

– Mayise’den dolayı beni affet, dedi.

Servinaz ona cevap vereceğine montun altından gözüken gömleğin kir tutmuş yakasını işaret edip:

– Eve gitmiyor musun? diye sordu.

– Yok.

– Bize gidiyoruz.

Kadın bunu söyleyince ne “olur” diyebilirdi, ne de itiraz etti. Sesini çıkarmadan onun yanına düştü.

Yol boyunca meraklı gözlerle izleniyorlardı. Rehman bu bakışlar altında eziliyordu. Servinaz’a uyduğu için kendine küfrediyordu. Onu kendinden çok Servinaz’ın adının çıkması, hakkında hoş olmayan sözler sarf edilmesi olasılığı yandırıyordu. Öte yandan öğlen vakti, kocası hapiste yatan kadının evine gitmenin ahlaken de doğru olmadığına bilincindeydi. Fakat buna

bakmadan içinden gelen güçlü duygular onu Servinaz'a itaat etmeye zorluyordu.

Bahçe kapısından içeri girdiklerinde Servinaz derinden göğüs geçirdi:

- Sokağa çıkamıyorum, dedi. Sesi kederliydi.
- Beni çağırmamalıydın. Rehman suçluluk duyarcasına konuştu.
- Niye? Zaten ne günah sahibiyiz? Niye evime gelmeyesin?

Beni ölümün pençesinden kurtardığında gerekliydin, şimdi değil misin? Bırak konuşsunlar, bir gün sözlerinden utanacaklar. Yalan ayak açar, yürümez.

Servinaz'ın kararlılığı ona dayanak oldu, konuşmadan çocukların yanına gitti. Servinaz da içeri girdi:

– Rehman dayı, ben yemek hazırlayınca kadar sen git banyo yap, Allah bilir, kaç zamandır bedenine su değmiyor. Al, Adil'in elbiselerini sırtına geçir, sabaha kadar seninkileri yıkayıp kuruturum.

Rehman ses soluk çıkarmadan banyoya geçti.

Yıkayıp temiz elbisler giyindikten sonra Rehman'a öyle bir rahatlık geldi ki, çocuklarla sohbet ede ede uykuya gittiğinden haberi olmadı.

– Anne, Rehman dayı yatmış, diye Nigar Servinaz'ı haberdar etti.

– Ses etme, yazıktır, bırak yatsın. Servinaz yorgan getirip adamın üstünü örttü.

Sabahleyin uyandığında Rehman, utanarak sağına soluna baktı. Elini uzatıp sandalyeden elbiselerini aldı. Ütülenmiş tertemiz gömleğini, pantolonunu giyindiğinde yüreğine sevimli, ılık bir duygu yayıldı. "Kış günü bunları yıkayıp ütülemeye nasıl vakit buldu?" diye düşündü.

Mutfaktan Servinaz'ın sesi geldi:

- Rehman dayı, kalktın mı?
- Seni yordum, affet.

– İyi, iyi, git elini yüzünü yıka, çay demledim.

En son ne zaman böyle iştahla ekmek yediğini unutmuştu. Servinaz’a alttan alta bakıyor, gözlerine inanamıyordu, ne zamandır heyecanla beklediği fırsat şimdi ayağına geliyordu. O, Servinaz’ın evinde uyumuş, yıkadığı elbiseleri sırtına geçirmişti. Elini uzatsa, ona dokunurdu. İstese onu kucaklayıp göğsüne bastırır, o güzel ela gözlerinden, dolgun dudaklarından doya doya öperdi, bunu da kimse bilemezdi.

Bu düşüncelerden utanç duydu, onun kötü niyetinden haberi olsa Servinaz’ın nasıl hayal kırıklığı yaşayacağını, kadının ondan nasıl nefret edeceğini düşünerek içten içe kendini kınadı. Keder dolu gözlerini Servinaz’dan uzaklaştırmaya çalıştı.

– Rehman dayı, Allah’ı seversen, evini ihmal etme, Mayise’ye de yazık, Celil’e de.

Sükûtu Servinaz bozmuştu. O, cevap vermedi, montunu alıp Servinaz’la vedalaştı.

Sabah saatin altı buçuğuydu. Pazardı. Hafta sonlarında sabahları geç kalkar, bahçede bir süre dolaştıktan sonra sevimli meşguliyeti ile vakit öldürür, sonra alt kata geçerdi. Mayise onu kahvaltıya davet edinceye kadar kalırdı orada. Şimdi nicedir gidişatı altüst olmuştu. Vaktinde yiyip içemiyor, uykusunu alamıyor, işiyle meşgul olamıyordu. Mayise ile arası bozuldu mu işleri de aksıyordu. Kaç yıldır sınamıştı bunu. Her zaman kendine karısı ile arasını hoş tutma, tartışmama sözü veriyor, fakat bela öngörülmeden çıkıp geliyor, kendisi de bu işe şaşakalıyordu. Sonuncu kez de böyle olmuştu. Servinazlardayken aklına bile getirmedığı şeyleri Mayise öyle yüzüstü, öyle hoyratça demişti ki, donup kalmıştı. Fakat kendine değil, Servinaz’a üzülmüştü.

Suçu yokken günahkâr diye adlandırılan, Mayise’nin aşağılamalarına ses çıkarmadan dayanan güzel Servinaz şimdi de iftira kurbanı oluyordu. Ama Rehman’ı asıl inciten Servinaz’ın

talihin kısmeti olan sıradaki bu darbeyi de boyun eğerek kabul etmesiydi. Onun görülmedik sabrına hem parmak ısırıyor, hem de kadının bu tuhaf ezikliği onu öfkelenlendiriyordu.

Evdekileri uyandırmamak için tokmağı vurmadı, kapının üstünden bahçeye atladı. İkinci kata çıktığında Mayise'nin camlı balkondaki masanın arkasında oturduğunu görünce merak etti. Selam verip yanında oturdu.

– Onlardan mı? Mayise ağır ağır konuşuyordu.

– He.

Mayise artık ne sorsun? Aldığı cevap yeterliydi.

Rehman karısının renk alıp renk verdiğini, için için yanıp yakıldığını görüyor, fakat onu avutmak, gönlünü almak, yatıştırıcı sözler sarf etmek istemiyordu. Bu, içinden gelmiyordu. Kırgındı Mayise'ye. Haksız yere Servinaz'ı haşladığı için değil, genel olarak birlikte yaşadıkları bunca yılda ona asıl aile saadetini tattırmadığı, onu evine bağlayamadığı, ilgiye, inceliğe, insaniyete hasret yüreğini ısıtamadığı için.

Kalbindeki bu daimi, belki sonsuz memnuniyetsizliğin gerçek nedenini önceleri kavrayamıyordu. Sonunda fark etti ki, içindeki boşluğun, yüzünün az rastlanır durumlar dışında gülmemesinin temel nedeni Mayise'dir, karısını sevmemesidir. O, hep Mayise'yi Servinaz'la karşılaştırmıştı. Karısını sevmemesinin, onun sözlerinden incikliğinin, davranışlarının ağırlığına gitmesinin asıl nedeni işte bu mukayeseydi. O anda aklına gelen bu düşünceden sarsıldı, fakat ne yapaydı, yüreği böyle hüküm vermişti. Acısını dindiren bir şey vardı ki, ömründe Mayise'ye bağırmanın, ona el kaldırmamıştı. Son olaylar sırasındaki sayılmazsa, onu hiç kırmamıştı, didişmelerin tümüne yol açan Mayise'ydi.

– Ne yaman fikre daldın? Mayise'nin sesi sanki kuyunun dibinden geliyordu.

– Hiç.

– Üst başını almak için mi geldin?
Soru Rehman’a dokundu:
– Nereye gidiyorum ki?
– Servinaz’a, senin kaygılandığın odur.
– Gene mi başladın? Karısına kızmak istedi, fakat sinirlerine hâkim oldu. İçeri odaya geçmek için yerinden doğrulduğunda Mayise:
– Sana ait olan şeyleri çantaya koydum. Ne zaman istersen götürebilirsin.

Rehman için ciddiyetini anladı. Mayise’nin soğukluğu onu korkuttu, artık o, kendini kaybedip taşkınlık etmiyordu.

– Gel, bu yaşta milleti üstümüze güldürmeyelim. Aramızda ne oldu ki?
– Ne olduysa... Zaten Celil her şeyi biliyor. Dün senin Servinaz’a gittiğini de o görüp bana haber verdi. Pılını pırtını topla, nereye istiyorsan git.

– Nedir bu, sen bana kapıyı mı gösteriyorsun?
– Ben demesem de sen kendin bir gün gideceksin. İyisi mi vaktinde, çocuk henüz küçükken git. Sonra senin için güç olur.

– Mayise, ben giderim, fakat hiç olmazsa bunu bir kez bil ki, Servinaz’la aramızda bir şey olmadı. O tek olan Allah için yemin ederim.

– Yalancılar yemin eder. Peki, bunları bana niye diyorsun? Tut ki, ben inandım, peki konu komşuyu nasıl inandıracaksın? Hangi ahmak inanır ki, genç, güzel, kocasız kadınla bir arada kalacaksın, fakat aranızda bir şey olmayacak?

Mayise haksız değildi. Rehman iddiasını kimseye ispatlayamazdı.

II BÖLÜM

Ormandaki büyük çıplak sahada fidan dikeyorlardı. Pelit ağaçlarını çok seven, onlar için titizlenen Rehman öteden beri bu tür yeni bir alan yaratma peşindeydi. Ağaç topluluklarının arasındaki kocaman açıklık onun düşüncesini gerçekleştirebileceği en elverişli yerdı. Bu bölgeyi traktörle sürdürmüş, çalışmalar için uygun duruma sokmuştu. Vaktiyle burada pelitlik olduğu söylenirdi. Çevre köylerin insanları koruyucusu olmamasından yararlanarak bu araziye talan etmişlerdi. Ağaçlara, özellikle de ağacın bu türüne kastı olanlar Rehman'a düşman gibi görünürdü. O, böyle insanlardan tiksiniyordu.

Aklına sığdıramıyor, hayalinde canlandırmakta güçlük çekiyordu ki, bu azametli pelitlere, odun elde etmek ya da ev yapımında yararlanmak için kıyabiliyorlar. Yıllarca toprağın üstünü mekân tutan, ormanı daha da güzelleştiren doğa harikalarını sıradan geçim kaygıları için kesip biçmek onun gözünde ilkelikti. Uygur, kendine saygılı kişinin eline bu amaçla balta alması yakışmıyordu. Fakat o, bunları dile getirdiğinde sözleri şaşırtıcı bulunuyor, hatta alay konusu ediliyordu. Rehman çok inciniyordu o insanlara:

– Siz sanıyorsunuz ki, gördüğünüz yeşillikler, dağlar, dereler sonsuzdur. Düşünüyorsunuz ki, her zaman böyle oldu, bundan sonra da böyle olacak, bu güzelliklerin koynunda yaşayıp gideceksiniz. İstedığınız vakit gelerek ormanda serinleyecek, buzlu pınarların suyundan içeceksiniz. Fakat akıl etmiyorsunuz,

bunlar kalıcı değil, onlar da tükenebilir, yerinde kuru topraklar kalabilir. Pelitlere düşman olduğunuzda, o güzellikteki ağaçları yere devirdiğinizde hiçbirinizin aklına gelmiyor ki, bununla bir orman faciası yaşıyor. Bu çevrede üç tane dış sızlatan pınar vardı. Toprağın nemi azalıp gözenekler sıcaktan kuruyunca pınarların suyu tükendi. Sıra yavaş yavaş ağaca, ota, çiçeğe geldi.

İki yıl önce baharda pelit kozalarını toprağa gömmüş, bir ay sonra toprağın üzerindeki belirgin yeşermeyi gördüğünde çocuk gibi sevinmişti. Mevsim sonunda sık sık buraya geliyor, yakınlardaki pınardan kovayla su taşıyıp orayı suluyordu. Geçen yıl bu küçükük filizlerin üzerinde oluşan körpe tomurcuklara bakmaktan haz duyuyor, saatlerce orada takılıyordu. Tomurcuklar, onun gözleri önünde büyüyor, minnacık yapraklara dönüşüyordu. Parmakları ile filizleri okşuyor, onlarla konuşuyordu. Vakti gelince pelit olacak bu fidanlar ona büyük sevinç, iç açıcılığı sunuyordu.

O gün onları arazide daimi yerlerine diken Rehman'ın sevinci sınırsızdı. On günlük zahmetin ardından sahada pelitliğin temeli atılmıştı. İşçiler az önce kamyonlarla evlerine dönmüşlerdi. Rehman ise elleri ile dizlerini kucaklamış, bakışlarını uzaklara dikmişti. “Beş yıl mı, on yıl mı geçecek, burada genç pelit ormanı boy verecek. Onca vakittir tabiatın bağrında açılmış yaralar ne zaman iyileşecek? Kim bilir, belki o üç kör pınarın gözleri de açılacak. Servinaz bir gün gelip oradan su içecek. Fakat ben hayatta olmayacağım. İyi ki de olmayacağım. Torunlarım buraya gelecek, “Rehman'ın ormanı” diyecekler.”

Güneş sırtının kemiklerini sızlattıkça bedenine hoş bir sıcaklık yayılıyor, kemikleri sızlıyor, gözleri süzülüyordu. Yere uzandı, toprak yanıyordu, bundan çok hoşlandı.

– Rehman dayı, a Rehman dayı!

Başının üstünde dikilmiş Azer'le Habip'i görünce şaşırıp kalktı. Nigar koş a koş gelip üstüne atıldı. Çocuğu kucağına alıp yanaklarından öptü.

Nigar sevinçle seslendi:

- Annem bizimle.
- Hani, peki?
- Biz ondan çabuk geldik.

Nigar ormanın içinden çıkıp gelen Servinaz'ı gösterdi.

Rehman sevincini saklamayı başaramadı. Meşguliyetten nice vakittir Servinazlardan habersiz kalmıştı. Fakat şimdi onu ve çocukları görünce başı göğe ermişti.

– Ne vakittir yüzünü görmüyoruz, çok merak ettik, çocuklar yolunu gözlemekten yoruldu, hele Nigar bahçe kapısından ayrılmıyordu.

– Öyle mi? diye Rehman Nigar'ın yanında çömeliş sordu. Çocuk küçük elleri ile onun başını kucakladı. Bu davranış Rehman'ı daha da mutlu etti.

– İyi de, peki, beni nasıl bulabildiniz?

– Kendin demedin mi ormanda yeni pelitlik dikimine başlayacağız diye. Araziyi bilmeyen kim? Çocukken buralara çok geldik.

– Doğru, sizin köy buraya yakındır.

– Bilir misin ormana gelmeyeli kaç yıl oldu? Bugün bilki yeniden dünyaya gelmiş gibiyim. Çocukları arada sırada buralara getirmeliydim. Şimdi senin niye ormana bağlandığını anladım.

– Anne, acıktım... dedi Nigar.

– Çocuklara ekmek peynir getirmiştım. Öyle yediler ki şaşırdım. Servinaz bunu kusur işlemişçesine demişti.

– Şimdi çekeriz şişi. Rehman bıyık altı gülümsedi:

– Çocuklar, benim sarayımı görmemiş miydiniz?

– Sarayınız mı var? Habip'ti merak eden.

– Şimdi gideriz, görürsünüz.

Azer yerde bir şey bulmuştu, dikkatle inceliyordu onu.

– Nedir yavrum?

– Bakın, keçiye nasıl benziyor! Azer odun parçasını ona uzattı.

– Biraz ellemek lazım, diye Rehman onunla anlaştı.

Nigar kâh bu kelebeğin, kâh ötekinin ardından koşturuyordu. Habip yaprakların üzerindeki cırcır böceklerini toplayıp elindeki kavanoza atıyordu. Aniden yere oturdu. Ne idiyse bir yeri dikkatle izlemeye başladı. Karınca yuvasıydı dikkatini çeken. Karıncalar iki sıra hâlinde peş peşe takılmış gidiyorlardı. Sıradaki gruplardan biri yuvaya yük taşıyor, ağır hareket ediyorlardı. Yuvidan çıkanların oluşturduğu grup ise daha hızlıydı.

– Görüyor musun nasıl çalışkanlar? Rehman, Habip’in yanına çömeldi.

– Karıncalar ağırlıklarının yüz katı yük taşırlar.

– Niye onlar sürü hâlinde yaşıyor, ayrı ayrı aileleri yok?

– Onlar tek başına olduklarında, ya da küçük gruplara ayrıldıklarında gıda elde edemiyor, çabuk telef oluyorlar. Her yuvada en az yirmi beş karınca olmalıdır. Arılar gibi.

– Peki, suyu nereden buluyorlar?

– Yerin dibinden. Biliyor musun onların nice kuyuları var? Kuraklıklarda otuz otuz beş metre derinlikte kuyular kazıp yerin altındaki sulardan yararlanıyorlar.

O anda bir kuş kanat çalarak onların yanından havaya yükseldi. Habip ürperdi.

– Alaçehredir. Yuvası yakınlardadır.

Rehman, ağaçların dallarını elleriyle aralayıp dikkatle baktı. Kocaman köknarı meraklı gözlerle inceledi. Gövdesi yemyeşil yosunla kaplanmış ağaca yaklaşırken dönüp denetleyici bakışlarını Habip’e dikti:

– Sence yuvası nerededir?

– Bilmem.

– Şimdi bileceksin.

Rehman özenle yosunu kurcaladı. Ağacın alt budağına elini attığında kuş cıvıltıları işitildi. Rehman memnuniyetle gülümseyip yosunu kaldırdı. Orada boy veren kuş yavrularını Habip’e gösterip yuvanın üstünü örttü.

Habip şaşkınlıkla sordu:

– Yuvası nasıl buldun?

– Alacaçehre çok kurnazdır. Her zaman yuvanın üstünü öyle örtbas eder ki, yavruları tamamen görünmez olur. Bunun için de yosunları kullanır. Nerede üstü yosunla örtülmüş ağaç görsen bil ki, orada bu kuşun yuvası var.

– Orada neye bakıyorsunuz öyle?

Servinaz ağaçların arasında belirip onlara yaklaştı. Fakat Rehman onu duymadı. Onun gözü ceviz ağacındaydı. Servinaz da oraya bakınca olup biteni kavradı. Ağacın kabuğu soyulmuş, bembeyaz gövdesi açığa çıkmıştı.

– Vicdansız herif! Rehman öfkelenmişti.

– Ağaç yavaş yavaş kuruyup gidecek, sonra kolaylıkla onu kesip götürecektik, evine kapı pencere yapacak diye niyetlenmiş. Biliyor ki, kabuğu soyulmuş ağaç hastalanıp ölür, ömrü uzun olmaz.

– Ağaç insan mıdır ki hastalansın? Habip’ti yine merak eden.

– Tabi, ağaç da canlıdır, soğuk ona da dokunur, o da hastalanır.

– Onun da hekimi var mı?

– Tabi oğlum, uygar memleketlerde hekim de var, tedavi de. Bakma, bizde sağlam ağaçları “uf” bile demeden yıkıp doğruyorlar. Fakat Amerikalılar bunların içindeki gözükmeyen yara bereyi bulup tedavi ediyorlar. Bir bilim insanı yeni bir cihaz yapmış, onunla ağaç hastalıklarını buluyor. Ağaçta ince bir kanal açıp elektrik şoku veriyor, cihazın ölçüm yerindeki akrep harekete geçerek rahatsızlığın boyutlarını gösteriyor.

– Rehman dayı, şimdi bu ağaç kuruyacak mı?

– Eğer sağlamsa, başka hastalığı yoksa belki kurumaz. Fakat çürüğü varsa yandı. Bazı insanlar farelerden de beterdir yavrum. Bunlar el birliği edip ağaçların kabuğunu kemirerek onları kurutuyorlar.

– Demek ormanda fare de var? Onlara yaklaşan Nigar haberi duyup korktu.

– Olmaz mı? Hele ağaçlara musallat olan bir tür var, onların işi gücü pelit kozalarını yemek.

– Onları ortadan kaldırmak mümkün değil mi?

– Tabiat bu işi düzenlemiş zaten. Tilkiler, sansarlar onları yiyecek ormanı kemirgenlerden kurtarıyorlar.

Birazdan çocuklar aralarında oyun kurdular. Rehman Servinaz’la yan yana yürüyor, kalbinin çarpıntılarını saklamak, kendisini sarmış heyecan fırtınasını örtbas edebilmek için sözler bulmak istiyordu. Fakat ne sorsun?

– Adil’den haber yok mu? Sonunda sessizliği bozmuştu.

– Mektup geldi. Servinaz gönülsüzdü. Soru hoşuna gitmedi. Adil’den her söz edildiğinde elinde olmadan öfkeleniyordu.

– Onu ziyaret etmeyecek misin?

– Gideceğim.

– Ne zaman?

– Gelecek ay görüşümüz var.

Yine sessizlik duvarı örüldü aralarında. Bu kez de Servinaz, Rehman’a ne sorması gerektiği konusunda düşünüyordu. Nihayet buldu bir şey:

– Yemen içmen nasıl?

– Ben kendimi çileye sokan adam değilim. Yemeğim için akşamları hazırlık yapıyorum.

İri pelitlerin yanına vardıklarında çocuklar gözleri büyümüş durumda, ağaçların dibinde yer alan, budaklardan sarkan figürlere, mantar şeklindeki sığınaklara bakıyorlardı. Bunları Rehman boş vakitlerinde yapmıştı. Sonra sevinerek şamatayla koma doluştular. Onlar için burada her şey ilginçti. Kaplan, ayı, tilki, vahşi kedi derileri de, raflardaki irili ufaklı kâseler de, mazotla çalışan ocak da. Sonra onlar, komdan çıkıp mantarın altında kendilerine yer ayarladılar.

Servinaz yaz sisi gibi ortaya çıkıp yüreğini sızlatan kederle komun girişinde durup içeriyi gözden geçirdi. Burası onun

gözünün önünde yıllar öncesinin acı hatıralarını canlandırmıştı. Yere döşenmiş deriler, köşedeki sedir, onun üstündeki kaplan derisi ona tanıdık geldi. Şimdikinden farklı olarak o vakitki kom dar, karanlık, düzensizdi. Ocağın yanındaki raflarda, duvar askısı da yoktu.

Geçip sedire oturdu. Düzenle birleştirilmiş yumuşak derilere parmaklarıyla dokundu. Onlara sinmiş koku uzun yıllar ardında kalmış gençlik yıllarının en can sıkıcı, en korkunç dönemini gözlerinin önüne getirdi. Adil'in tutkuyla parlayan kan bürümüş gözlerini, avının üstüne atılmaya hazır kurt gibi ona yaklaşmasını hatırladı. Kendisinin imdat dilenen, yardıma çağırın sesi kulaklarında çınladı.

Başına gelmiş bu felaketten sonra yaşamak istemeyen, yüzükoyun yıkılıp düştüğü sedirden kalkmayan, yemeğe el uzatmayan Servinaz, üç günün sonucunda çelimsizlikten yere yığılıp kalmış, gözlerini açtığı anda başının üstünde dikilen sakallı adamı gördüğünde dehşetle çığlık atmıştı:

– Sensin sebepkâr, sensin günakâr! Beni zorla kaçıran, evimden eşiğimden eden! Vcdansız, namussuz!

Servinaz haykırıyor, içindeki bütün nefreti, öfkeyi ondan çıkarmak istiyordu. Sakallı adam ise duymamışçasına ona bakıyor, bir kelime olsun konuşmuyordu.

Servinaz sinirden, kızgınlıktan, düştüğü durumun çaresizliğinden deli olmak derecesine yaklaşmıştı. Birden ağlamaya koyuldu. Üç günden beri boğazına tıkadığı kahr onu bitkinleştirmişti:

– Beni bu vahşi için kaçırdığında Allah'tan korkmadın mı? Hiç olmazsa babam yaşında olduğunu düşünseydin!

Sakallı adam onun gözlerinden akıp ellerinin üzerine dökülen yaşlara kederle bakıyor, fakat susuyordu. Sonra yemek getirdi adam:

– Sülün kebabıdır, ye. Adil de birazdan gelecek, deyip kom-

dan çıktı.

Kebabın nefis kokusu içeriye yayıldığında Servinaz kendine engel olamamış, elini uzatmıştı. Gözyaşları elindeki lokmaya karışıyor, ona bir tür tat katıyordu. Bir yandan yerken bir yandan ağlamaya devam ediyordu. O sırada içeri girip kadını bu durumda gören sakallı:

– Böyle yapma, yazık sana, kısmetinle barış, iş işten geçti, dedi.

Servinaz elini yemekten çekip bu sözlerin ne demek olduğunu kavramaya çalıştı. Gözlerindeki yaş hemen kayboldu, içinde o güne kadar olmayan bir boşluk belirdi.

– Servinaz! Rehman’ın sesi geldiğinde titreyip sedirden kalktı.

– Seni korkuttum mu?

– Yok, yok.

– Gel, seni bekliyoruz. Rehman bunu söyleyip geri döndü. Servinaz onun ardından dışarı çıktı. Nigar asmanın üstünde sallanıyordu. Azer’le Habib de birer ağaca çıkmış, oradan el sallıyorlardı.

Çok geçmeden onlar mantarın altında oturup kebab yemekle koyuldular. Servinaz alttan alta Rehman’a bakıyordu. Hayatını alt üst etmiş bu adamın aklından geçirdiği düşünceleri okumak için elinden gelen her şeyi yapmaya hazırды.

Akşama doğru Rehman onları çabuk olmaya zorladı:

– Hazırlanın, karanlık çökmeden eve varalım.

– N’olur bu gece ormanda kalalım! Çocuklar yalvarmaya başladılar.

– Olmaz, dedim, olmaz! Rehman ayağa kalkıp kesin olarak bildirdi.

Çocuklar kör pişman Rehman’ın arkasına takıldılar.

– Ben, kendim çocuklardan beter oldum. Tavuk, civciv, sığır derdi olmasaydı, buradan hiçbir tarafa gitmezdim.

Servinaz bunu öyle bir tarzda söylemişti ki, Rehman her şeyi söze hacet olmadan kavradı. Son bir yıl içinde yakınlıkları

artmıştı. Ancak bu, tuhaf bir yakınlıktı. Tez tez yan yana gelseler de, bazen aynı damın altında uyusalar da, bir evde dolaşırlar da yalnız manevi olarak bir aradaydılar. Başka yakınlaşmadan söz edilemezdi. Daha doğrusu aralarında kara diken gibi bitmiş Adil'in varlığı onları bu tür düşüncelerden alıkoymuyordu. Her ikisi için aynı derecede yakınlıkta ve uzaklıkta olan, her ikisinin aynı derecede tedbirli davrandığı ve nefret ettiği bu adama aynı derecede borçları vardı ve bu borçluluk onları adım adım izliyordu.

– İneği kime emanet ettin?

– Komşuya dedim, ahıra kapasın. Fakat sağım vaktinden çok geçti. Yazık hayvan şimdi çaresiz.

– Eve geleyim mi, yoksa döneyim mi? Rehman bunu öyle dedi ki, Servinaz'ın bedeni esti. Gönlünden bu sevgiliden sevgili, azizden aziz adamın boynuna sarılmak, göğsüne yasla- nıp soluğunu yakından duymak, kollarının gücünü hissetmek isteği geçti. Sıradan insani sevinçlerin, kadın mutluluğunun ne olduğunu çoktan unutmuştu. Daha doğrusu acı hayatında böyle duyguları çok cüzi tatmıştı. Rehman'ı tanıyalı beri yüreğinde şu kanı uyanmıştı ki, kendine saadeti yalnızca bu adam verebilir, yalnızca o adamın yanında, onun yakınında mutluluğa erebilir. Yalnızca o, Servinaz'ı her tür tehlikeden, korkudan uzak tutabilir, yalnızca o, kaygılarını, azabını, derdini, sıkıntılarını hafifletebilirdi.

– Bırakır mıyım gidesin? Servinaz bu sözlerle düşündüklerinin, istediklerinin hepsini dedi.

* * *

Evini terk edeli Rehman değişmiş, başka bir kişi olmuştu. Bu defa ormana ve iç âlemine öyle kapılmıştı ki, bazen haftalarca ortada gözükmiyordu. Yalnız rapor vermek ve talimat almak için orman idaresine uğruyor, dönüşte dükkânlardan erzak satın alıyordu. Canı çekse yemek de pişirebiliyordu.

Son günlerde o, ormana başka gözle, büyük tutkuyla bakıyor,

onu kuşatan güzelliklerde bugüne kadar fark edemediği özellikler keşfediyordu. Önüne çıkan her ağaç kökünde, eğri bükürü dalların her birinde, her kuru gövdede bir işe yararlılık yakalıyor, onları komuna getiriyordu. Çocukluktan bu yana marangozluk mesleğinde hayli ilerleyen Rehman, canı istediğinde nakış açıp, süs eşyaları üretebiliyordu.

Evlerinde onun elinin mahsulü olan oklava, merdane, tahta kaşık, küçük sandık ve başka sayısız eşya vardı. Tahta parçalarını biçimlendirmekten zevk alıyordu. O günlerde de ağaç parçaları işliyordu elinde. Ortaya yeni biçimde nesneler çıktıkça hoşnut oluyordu. Çevresi onun elinden çıkan maymun, ayı, keçi, yılan, sansar figürleri ile doluydu.

Orman idaresinin planlarını üç kat, bazen beş kat yerine getiren, bununla içten içe gurur duyan bu çalışkan ve kibirli adamın bir sözünü iki etmiyorlardı. Onun sorumluluğundaki arazi az zarar gören ve çok mahsul alınan yer olarak hesaplanırdı. Ormancının görevi yalnızca ormanı korumakla bitmiyordu, o, meyve üretimini gerçekleştirmeli, seyreilmiş yerlerde fideler dikmeli, hastalıklara karşı önlem almalıydı. Rehman bu işleri her zaman vaktinde ve ustalıklı yerine getirmeyi alışkanlık edinmişti. Uyarı gerektirmeyen ağır tabiatlı biri olduğu için işlerini öyle yürütmüştü ki, adı yalnız övgüye layıktı.

Onun denetlediği saha başkalarınınkinden farklı idi. Burada o, meyve ağaçlarını aşılamıştı. Sonbaharda elma, armut, erik, kiraz, kızılıcak, muşmula ağaçları mahsul bolluğu sunuyordu. Diğer gözeteciler meyveyi başkasına devrederken o, aşıllı meyve alıyordu. Rehman civar köylüleri de bu işe katıyordu:

– Bir tek hafta çalışırsanız hem kış boyu evinizde bol meyve olur, hem de para kazanırsınız, diye onları isteklendiriyordu.

Bir defa orman idaresinin reisi Hatem, Rehman'ı yanına çağırdığında sohbetin ardından sordu:

– İşittiklerim doğru mu?

– Neyi öğrenmek istiyorsun?
– Evden uzaklaşmanı.
– Evet.
– Sebebini öğrenebilir miyim?
– Bunun da mı resmî işlerle ilgisi var ? Müdürünün sorusuna soruyla karşılık verdi.

– Zoruna gitmesin, fakat çalışanlar arasında herkes bir şey konuşuyor. Diyorlar ki, Adil’in karısına ve çocuklarına sahiplik ediyorsun.

– Sen kendin ne diyorsun? Rehman deneyici bakışlarını ona dikti.

– Ne bileyim! Vallahi inanması güç.

– O zaman inanma. O, kalkıp gitmek istedi. Hatem onu kolundan çekip oturttu.

– Nereye böyle, ne acele ediyorsun? Otur, konuşalım, sözlerimi de yabana atma. Seninle müdür gibi değil, dost gibi konuşuyorum. Anlamak istiyorum, sana ne oldu? Mayise ile aranızı bozan nedir? Servinaz’ın güzelliği hakkında işittiklerim var, seni çekebilir, fakat çoluğunu çocuğunu niçin bırakıyorsun?

– Hatem, Servinaz’la aramda bir şey geçmedi. Ömrümde ona farklı bir gözle bakmadım, bunu aklımdan bile geçirmedi. İşi gücü kötülük olanlar bizi nasıl yakıştırıp söz üret-mişlerse Mayise’yi de inandırmayı başarmışlar. Derler ya, bir deli bir kuyuya taş attı...

– Geçen gün savcı yanıma gelmişti, seni merak ediyordu. Diyordu ki, ormanda evi var, Servinaz’la orada görüşüyor.

Rehman duyduklarından sarsıldı. Sağ yumruğunu masaya vurdu.

– Kızma, ben cevabını verdim. Önceden evinde yapılan aramada da seninle uğraşmasın diye rica ettiğimde beni dinlemişti.

– Demek benden onun için el çekti. Doğru söyle, senden kaç para kopardı?

– Hiç.

– Bana de, sana ne kadara patladı?
– Bu olmadan da yılda bir “görüyoruz” onu, seninle ilgisi yok. Fakat bu defa iki ayağımızı bir pabuca sokuyor, ormanda ev dikmeye izin vermem diyor.

– Sen rahatına bak. Kanunsuzsa gelsin söktürsün. Onun ev diye andığı kamıştan örülme komdur.

– Biliyorum canım, fakat Mayise’nin yanına dönseydin böyle problemler çıkmazdı.

Rehman yerinden kalkıp kapıya yöneldi, sonra dönüp müdüre baktı:

– Sağ ol, benim için kaygılanıyorsun Hatem, dedi.

Düşüncelere boğulmuş hâlde mektebin civarından geçerken Azer onu görüp sevinerek önüne çıktı:

– Bize gidelim Rehman dayı, n’olur? diye ayak diredi.

– Acelem var Azer, işim çok, kalsın gelecek sefere.

Çocuğu göndermek istedi. Fakat Azer’e söz dinletemiyordu. Rehman onu ikna etmek, onun kendisini anlamasını sağlamak istiyordu. Fakat çocuk birden kırılgan bir şekilde konuştu:

– Biliyorum, insanların çıkardığı sözlerden dolayı bizden kaçırıyorsun.

Çocuktan böyle söz söylemesini ummayan Rehman durakladı. Sonra yavaşça:

– Senin de mi kulağına geldi yavrum? diye sordu.

– Elbette.

– Peki, kızdın mı bana?

– Niye kızayım? Biliyorum ki, komşumuz it oğlu it Mehmet’in maskaralığıdır.

Çocuğa hiçbir şey diyemedi, ona eşlik edip Adillere gitti.

– Anne, bak kimi getirdim! Azer sevinçle müjdeye koştu. Servinaz kapıya çıktı:

– Tam bir aydır bu taraflara uğradığın yok, dedi.

– Allah sebep olanın evini yıksın. Korkudan gelemiyorum.

Sen görseydin yol boyunca komşuların bize nasıl bakıyordu.

Servinaz oğlunu ekmek almaya gönderip onun yanına yerleşti:

– Benim için sıkıntı çekme. Ne çare, bu ölü yıkayıcısı yanı-
mızdandır, hakkımızda söylentiler dolaşacak. Sen olmasan baş-
kasıyla çıkacaktı adım. Bir şeye üzülüyorum, aileni dağıtmışsın.

– Mayise istedi bunu. Rehman yorgunlukla cevap vermişti.

– Azer’le Bakü’ye, Adil’in yanına gitmiştik, ona yazmışlar, fa-
kat inanmamış. Sana haber yolladı, gözün üstümüzde olsun.

– Yani söylenenlere inanmamış mı? O, sevinç içinde sordu.

– Yok.

– Ne güzel! Nicedir korktuğum tek şey buydu: Adil’i nasıl
inandıracaktım aramızda bir şey olmadığına?

O, başını divanın arkasına yaslayıp öylece kaldı.

Akşama doğru Rehman boş durmaktan bunalıp bahçeye indi.
Ahşap çeperin sökülüp dağıldığını görünce şaşırdı:

– Biz Adil’le kafes örgüsü alıp getirmiştik.

– Arka taraftadır. Nasıl getirdinizse öyle de duruyor, belki de
pas tutmuştur. Servinaz’ın ses tonunda hoşnutsuzluk saklıydı.

Adil, eli iş tutan biri değildi. Mağazada oturup laf ebeliği
yapmaktan başka elinden iş gelmezdi. Şimdi Rehman, onun dam
örtüsü kırık kırık olmuş evine, yapı malzemeleri nasıl geldiyse
öylece kalmış bahçesine, naylonla örtülmüş camekânlı balkonuna
baktıkça içinden dostuna kızıyordu. Paraya para demeyen,
yediğinden, giydiğinden, keyfe düşkünlüğünden geriye zırnık
kalmayan Adil, evini eşiğini umursamazdı.

Rehman demir örgüyü, direkleri, kaynak cihazını buldu. Tahta
çeperi sökmeye başladı. Çocuklar sevinç içindeydiler. Hepsisi
ona yardım ediyordu. Çoktandır onları böyle şen görmeyen
Servinaz da mutluydu. Karanlık bastırincaya kadar uğraştılar.
Çeper tamamlandıktan, tahta kırıkları toplandıktan sonra hepsi
eve geçip yemeye oturdular. Çocuklar yataklarına geçer geçmez
uykuya daldılar.

– Allah senden razı olsun, yavrucakların yüzleri az olsun güldü, diyerek Servinaz bakıp gülümsedi. Camlı balkondaki divanda Rehman’a yer hazırladı.

– Yat, gecen hayra kalsın, diyerek çocukların yattığı odaya geçecekti ki kapı üç defa üst üste vuruldu. Servinaz’ın benzi sararıp dudakları seyirdi. Heyecanını saklamak istese de onun bu tuhaf hâli Rehman’ın gözünden kaçmadı. “Bu saatte kim olabilir?” diye Servinaz’ın arkasından çıktı, fazla yaklaşmadan bir kenarda durdu. Kapının ağzında erkek gölgesi belirdi.

– Ne var, niye geldin? Servinaz’ın yavaş, fakat öfkeli sesi işitildi.

– A kız, insan bu kadar zalim olur mu? Görmüyor musun derdinden ölüyorum. Sana nasıl ispat edeyim, yeni yetme oğlanlar gibi sırlısıklam âşık olmuşum.

Rehman kendini tutamadı artık, Servinaz’ın kolundan tutup:

– Geç içeri, ben şimdi gelirim, dedi. Kapıyı açıp dışarı çıktı. Savcı Selim’i görünce gözlerine inanamadı:

– Hoş gördük, kanun koruyucusu! dedi.

– Bütün düzeni sağladın, şimdi sıra halkın kadınlarını baştan çıkarmaya mı geldi?

Selim önce şok olup ne diyeceğini bilmedi. Fakat sonra kasıla-kasıla:

– Sana ne, Derviş baba! dedi.

– Nasıl yani sataşmaya başka insan bulamadın mı? Rehman onun yakasına yapıştı. Lakin savcı onu itti. Sonra:

– Sen kimsin? Kocası mısın, yoksa kardeşi mi?

– O seni ilgilendirmez.

– Burada patırtı koparmayalım. Otur arabaya, gidip bir kenarda konuşalım.

– Senin gibi bir adamın arabasına binmem. Git orman yolunda bekle, geliyorum, dedikten sonra Rehman içeri geçti.

– Bırakamam gidesin! Servinaz feryat etti.

– Çekil bakayım!

Fakat Servinaz onun yolunu kesip geçmeye bırakmıyordu.

– O, yetkili, paralı adam, sense kimsesiz bir ormancı, onunla elleşemezsin.

Rehman avluya çıkıp çizmelerini ayağına geçirdi, Servinaz’ın ricalarına, yalvarmalarına kulak asmayıp bahçeden çıktı.

Savcı ordaydı, arabanın yanında geziniyordu. Rehman yaklaştığında sordu:

– Ne diyorsun, hemen yumruklaşmaya mı başlayalım, yoksa konuşarak mı birbirimize meram anlatalım?

– Neyi anlatacağız? Rehman öfkesini güçlkle bastırıyordu.

– Önce bilmelisin ki, Servinaz’dan el çekmem. Er ya da geç o benim olacak.

Rehman ne vakit yumruk attığını bilemedi. Bu, öyle beklenmeyen bir anda oldu ki, savcı sersemledi. Fakat kendini çabuk toparlayıp yumruğunu rakibinin çenesinin altına attı. Rehman dengesini yitirip sırt üstü yere düştü. Selim onun göğsünün üstüne oturup yüzüne vurmaya devam etti. Rehman’ın burnundan kan fışkırıyordu. Gömleği kırmızıya boyanmıştı. Onlar kapışıyor, birbirlerine ağır darbeler indiriyorlardı. Rehman tükendiğini, genç adamın ondan güçlü olduğunu anladı. Savcı üstün gelmiş tavrıyla arabaya doğru gitti:

– Bu sana pahaya mal olacak, dedi.

– Pahaya mı, ucuza mı bilmem, fakat o kadına göz ucuyla bile baksan, kendine küs.

– Bak, kim kimi korkutuyor! Savcının sesi alaylıydı. Rehman tiksinererek ona baktı, hiçbir şey demedi, yorgun adımlarla Servinazlara doğru yürüdü.

Servinaz sokağın başında onu bekliyordu. Heyecanı ve gecenin soğuğu onu tir tir titretiyordu. Rehman’ı görünce feryat etti:

– Gitme demedim mi? Gör ne duruma düştün? O alçak malına mülküne güveniyor, peki, sen neyine güveniyorsun?

“Doğru, ben neye güveniyorum?” diye içten içe kendine sordu. Fakat cevap bulamadı.

– Sen de iyisin yani, şuradan şuraya durumu bana hiç haber vermiyorsun. Rehman kınayıcı bakışlarla onu süzdü.

– Denilecek şey midir?

Çocukları uyandırmamak için fısıltıyla konuşuyorlardı. Servinaz, Rehman’ın yüzündeki, boynundaki kan lekelerini alkolle silip yaralarına iyot sürdü. Sonra “Gecen hayra kalsın” deyip çocukların yattığı odaya geçti.

Tertemiz, yumuşacık yorgan döşekte Rehman’ı uyku tutmadı. Yatağın bu türlüünü yadırgamıştı. Gözlerini tavana sabitleyip düştüğü bu alışılmadık durumu, öngörülmedik tutsaklığını düşündü. Servinaz’ın kölesi olmak kolay iş değildi. Hükümlerini yerine getirmek, dediği gibi yapmak ne kadar hoş idiyse, onun yakınında bulunmak bir o kadar azaplı, meşakkatliydi. Servinaz’ı, bembeyaz yatakta, o mazide kalan kış gecesinde, ilk defa gördüğü gül desenli geceliği içinde, simsiyah uzun saçları yastığın üstüne dağılmış olarak uyduğu şekilde hayalinde canlandırdı.

Yıllar Servinaz’dan az şey alıp götürmüştü. Biraz dolgunlaşmıştı, işte o kadar. “Gör kendimi kimle mukayese ediyorum. Servinaz benden on beş yaş gençtir. Ben onun için Rehman dayıyım” diye içten içe acı acı güldü.

Bu fikirden ve bedeninin ağrısından uykusu bütünüyle kaçtı. Öteki odada çıt çıkmıyordu, hepsi yatmıştı herhâlde. Onları uyandırmamak için parmaklarının ucunda mutfığa geçti, susamıştı. Bardağa çaydanlıktaki sudan döküp içti. Buzdolabını açıp raflara baktı. Kâğıda sarılmış biraz tereyağı vardı yalnızca. Etrafa göz gezdirdi. Bir kavanozun içinde azcık pirinç, diğerinde erişte kalmıştı. “Belki erzakı bodrumda saklıyor?” diye geçirdi aklından. Aşağı inip orayı da aradı. Beş-on kilo patatesle soğanın, iki-üç kilo unun dışında burada göze çarpan erzak yoktu.

Erkeksiz evin ne demek olduğunu ilk defa derinden algıladı.

Bu kadar sürede dostunun ailesinin nasıl geçindiği konusunda kafa yormadığı için kendisinden utandı. “Adil’le onca kader birliği ettim, fakat böyle bir zamanda çocuklarının ne yiyip ne içtiğinden haberim olmamış.”

Servinaz’ın halı dokuma imalathanesinde çalıştığını biliyordu. Her ayın başında idareden yün alıp onlardan muhtelif nakışlarda çoraplar dokuyor, ay sonunda teslim ediyor, karşılığında ücret alıyordu. Maaşı yüz, yüz yirmi manattan çok değildi. Bu kadar az parayla bir aile nasıl dolansın? Rehman ilk kez bu konuda fikir yürütüyordu.

Gün boyu evde eşikte koşturan Servinaz oturduğunda bile boş durmaz, örgü örmeye girişirdi. Çocukların derslerine yardımcı olurken de, konu komşuya laf yetiştirirken de, Rehman’la konuşurken de elinden tığlar düşmezdi. Fakat o hiçbir zaman talihinden, yaşamından yakınmazdı. Tabiatı öyleydi, sitem etmeyi sevmezdi. Bu görülmedik dayanıklılığı, gözü tokluğu, kendini acındırmaması Rehman’ın yüreğini şefkatle doldururdu.

Ertesi gün Servinaz’ın köye, babasını yoklamaya gideceğini duyunca sevindi. İdareye yollanıp Hatem’den iki üç saatliğine “Vilis”* istedi. Mağazaları gezip un, şeker, pirinç, erişte, makarna aldı. Pazara da uğrayıp kalan parasını meyve-sebzeye harcadı. Aldıklarının yarısını kendi evinde, kalanını Servinazlarda boşalttı.

Azer onun kutuları eve indirdiğini görüp:

- Annem kızacak, dedi.
- Önemli değil. Rehman gülümsedi.
- Sakinleşinceye kadar bu taraflarda gözükmem.

Bir haftadan sonra Rehman akşama doğru kapıdan uzanıp şaka ile:

– Azarlanacaksam gelmem ha! deyince Servinaz gülümseyip hiçbir şey demedi. Rehman artık bu eve tez tez gelip gidiyordu. O geleli beri kapı bacada hayli değişiklik olmuştu. Damın kırık kaplamalarını yenileri ile değiştirmiş, camlı balkonu onarmıştı.

* Vilis - arazi vitesli araç

Onun elinin emeği her yerde görülüyordu. O, Azer'e tahta üzerine nakış işlemeyi, kırıntılardan figür üretmeyi öğretmişti. Bazen saatlerce başı bu işle karışırdı.

Bu çalışmaları uzaktan uzağa izleyen Servinaz oğlunun yeni uğraşına gömülmesine sevinirdi. Rehman eve canlılık, iç açıcılık getirmişti. Lakin bu, evin içine özgü bir durumdu. Evin dışında her ikisi de baskı ile yüz yüzeydiler. Suçlayıcı bakışlar, kınayıcı gözetlemeler, dikenli sözler iz bırakıyordu. Şehirde birlikte görünmekten kaçınıyorlardı. Rehman akşam gelip sabahın alaca karanlığında gidiyordu. Servinaz ise haftada bir pazar alışverişine çıkıyordu.

Rehman onlara gelip gideli beri Servinaz yeni bir insan keşfetmiş gibiydi. Bu adamın duyarlılığı, dikkati şaşırtıcıydı. Kaba, küfürbaz, dayakçı Adil'den sonra yardımsever, paylaşımcı Rehman onun yüreğinde avutucu bir çiçek gibi açmıştı. Rehman yanında olduğunda, çocuklarla oynadığında, evin ağır işlerini yaptığında, Servinaz'la senli benli konuştuğunda Adil'le geçirdiği işkence dolu günleri, gözyaşı ile yastığını ıslattığı, gözünü yummadan sabahı beklediği geceleri hatırına getiriyor, aynı şeyleri tekrar yaşayacağını düşünerek endişeleniyordu. Adil'i sevmiyordu. Bunca yıllar içinde kocasına ısınamamıştı.

Hoyrat, yontulmamış, kendisiyle barışık olmayan Adil, geceleri Servinaz'a yaklaştığında başkalaşırdı. Sevgisini çılgınlıkla dışa vurması, Servinaz'dan bu tür karşılık istemesi, karşılık görmeyince de aşağılamaya başvurması Servinaz için sık yaşanan bir işkenceydi geçmişte. Adil onu kızdırmak için kenarda köşede gezerdi, fakat karısının onu kıskanmaması, bundan etkilenmemesi gururuna dokunuyordu.

– Niye bana karşı itinasızsın? Niye bu kadar soğuksun? diye birinde Adil ona kırıncıca sormuştu.

– Sabah akşam beni eziyor, gece ise muhabbet istiyorsun, bu mümkün mü?

Bu sözler Adil'i çıldırtmış, bedenini yer yer morartıncaya kadar karısına dayak atmıştı.

– Ben seni hiçbir zaman sevmeyeceğim Adil, hiçbir zaman! Gözyaşları içinde bağırmıştı Servinaz.

İşte o günleri Servinaz heyecanla hatırlıyordu. Rehman'ın onu umursaması, en küçük, en basit gereksinimlerini bile sevinçle yerine getirmesi, ona inanılmaz geliyordu. Hayatta böyle insanların olduğunu aklına getirmezdi. Bu çilekeş tabiatlı adamla laflamak, ona dünyanın bilinen işlerinden, gündelik gidişatından söz etmek, yakışıklı, şık giyimli Adil'in yorucu sohbetlerine kulak asmaktan daha kolaydı.

Rehman'ın duyarlılığı ve temkini onu şaşırtıyordu. Kocasının onun gözünü öyle köreltmışti ki, bütün erkeklerin eşlerine karşı gaddar, acımasız olduğunu düşünmüştü hep. Adil tutuklandıktan bu yana çok vakit geçse de rüyalarında karısına kâbus yaşatmaktan geri durmuyordu. O yetmez gibi Mehmet'in göz altısı da kuşatmıştı Servinaz'ı.

O gün Rehman gelmeseydi, kim bilir ne olacaktı. Ardından göygöz* Savcı çıkmıştı piyasaya. Servinaz'ın sokağında sık sık boy gösteriyordu herif. Şehre her indiğinde mavi renkli araba peyda oluyor, adım adım izleniyordu kadıncağız. Direksiyonun arkasına geçmiş sarı benizli, göygöz mahlukun görüntüsü Servinaz'ı sinirlendiriyordu. O, sokaktan geçenleri, çevreden onu izleyenleri önemsemeden arabasını yavaş yavaş, usul usul onun ardınca sürüyor, kadının tepesini attırmaktan sanki zevk alıyordu. Servinaz her defasında eli ayağı ese ese dönüyordu eve.

Bir gün akşam saatlerinde kızı Nigar onun yanına geldi:

– Bir emmi verdi, deyip elindeki ambalajlı küçük paketi anesine uzattı. Yüreğine kurt düşen Servinaz, gazete sarılı kutuyu heyecanla açtığında içindeki pırlanta küpeleri görünce dünya başına yıkıldı. Avucundakilerle bahçe kapısına koştu, fakat

* Göygöz - mavi gözlü

sokakta kimseyi göremeyip pişmanlıkla geri döndü.

Sabah erkenden evden çıktığında her zamanki araba yanında durdu. Servinaz da bunu bekliyordu zaten; kâğıda bükülü küpeleri arabanın açık penceresinden direksiyonun başındaki adama fırlattı:

– Yoksuluz diye namusumuzu ayaklar altına aldığımızı mı sanıyorsun? Vcdansız adam, rahat dur, yoksa milleti buraya dökерim!

– Yani Derviş’ten de mi eksik olduk? İnsan öylesi ile takılır ki, hiç olmazsa yaslanacak dalı olur.

Servinaz öfkesinden titreye titreye:

– Sen onun eline su dökmeye bile layık değilsin, diyerek çı-kıp gitti.

İşte bundan sonra izlemeler daha da çoğaldı. Gün karardı mı korkudan ödü patlıyordu Servinaz’ın. Ona öyle geliyordu ki, her köşeden, her yönden bakışlar ona dikilmiştir. Başına bela olmuş güzelliğine lanet okurdu. Adil gideli beri sırtına yeni elbise geçirmeyen, süse püse ilgi göstermeyen Servinaz, cazibesini saklamak için her şeye razıydı, yeter ki, onu rahat bıraksalardı. Gerçek sevginin ne olduğunu bilmeyen, on sekiz yaşından bu yana korku ve azap karışık duygular altında ezilen Servinaz, yalnız Rehman’ın yanındayken kendisini güvende, cesur, mutlu hissediyordu. Onun yakışıklı yüzüne, geniş omuzlarına baktığında, onu şen, konuşup söyleşirken gördüğünde Servinaz’ın da yüzü gülüyordu.

Çocuklar Rehman’a yakınlık besliyordu, Nigar ise ona özel bir sevgiyle bağlanmıştı. Rehman onlara harika oyuncaklar yapıyor, onları sevindirmekten mutlu oluyordu. Son zamanlarda Celil’i doyasya göremeyen, onunla konuşup eğlenmek zevkından yoksun kalan Rehman, Servinaz’ın çocuklarında oğlunun kokusunu buluyordu.

Ertesi gün komuna vardığında Rehman’ı kötü bir sürpriz

bekliyordu. Hain eller orayı tarumar etmiş, vahşice ortalığı dağıtmıştı. Kamışlığın içi çanak çömlekle doluydu. Giysileri parçalanıp sağa sola saçılmıştı.

Ömründe kendini zayıf hissettiği ender anlar yaşadı o gün. “Keşke gözlerimi ebediyen yumup uyanmasaydım, hiç ayılmasaydım” diye hayal etti. Herhangibir şey hakkında düşünmek istemiyordu. Yüzde yüz emindi, Selim’in işiydi bu, amacı Servinaz’dan öç almak, onu korkutmaktı.

Hayli süre kımıldamadan kaldı. Aniden aklına gelen düşünceyle kendi kendini uyardı: “Belki bunu yapan kişi, bilinmez dalların arasından beni gözetliyor, bu hâlimi görüp haz duyuyor? Düşmanımı kendime niçin güldüreyim?” Ayağa kalkıp ılık çala çala kamışların arasına fırlatılmış şeyleri toplamaya başladı.

– Yaşamak lazım! Bu sözleri işitilecek biçimde söyledi, kendini inandırmak istiyor gibiydi. Sanki bu itiraftan sonra yaşama sevinci yeniden yeşerecek, yenilgiyi kabul etmeyecekti. “Önemli değil, savcı hazretleri, senin inadına bir haftada burayı öyle düzene sokacağım ki, senin de ağzın açık kalacak.”

* * *

Celil bahçedeki havuzun kenarında durup kâğıt kayığı yüzdürüyordu. Oyuncağı duvara dayandığında eğilip itiyordu oyuncağını. Rehman oğlunun hareketlerini uzaktan izliyor, içini sızlatan, kararsızlığa yönelten kederli duyguların ağırlığından kendini kurtarmaya çabalıyordu. Çocuğu çok özlemişti. Rehman ayda bir kez uğradığı eve para ve erzak bırakıyordu. Belli sürede çocuğuyla bir-iki saat oynayıp ayrılıyordu oradan. Ailedeki geçimsizlik ister istemez Celil’i de etkilemiş, çocuk çatık kaşlı biri olmuştu.

Oğlunu inceden inceye her süzdüğünde kendi çocukluğunu hatırlayıp evladiyla arasında şaşırtıcı benzerlikler buluyordu. Celil de her konuda içine kapanık, saatlerce bir köşede sessizce oynayan, çevresinde olup bitenlerden habersiz çocuktu. Babası

evden ayrıldığından beri daha da tuhaflaşmıştı.

Gizliden gizliye oğlunu izleyen Rehman bu küçük adama baka baka “Görün, tabiatın ne acayip işleri var, canı şişeye tıkalı dev gibi benim varlığım da bu el kadar çocukla hayat buluyor. Sevincim, kederim ona bağlı, hayatımın manası ona bağlı” diyordu.

Arkasına dolandığı çocuğun gözlerini elleriyle kapadı. Celil soluğunu tutarak babasının ne zaman konuşacağını bekliyordu. Sık, uzun kirpikleri Rehman’ın avuçlarını gıdıkliyordu. Aniden çocuk, sabrı tükenerek bağırdı:

– Sorsana!

– Haa, aklımdam çıkmıştı! Şimdi sorarım.

Rehman, uydurukça öksürdü.

– Ben kimim?

– Kilimci. Celil neşeli neşeli cevaplamıştı onu.

– Kimin kilimcisiyim?

– Kilimci oğlu kilimcinin.

Celil yüksekte kahkaha atıp yüzünü ona çevirdi. Rehman onu bağrına basıp yüzünden, gözünden, kara saçlarından öptü. Omzuna alıp bahçede koşturmaya başladı. Armut ağacının yanından geçerken Celil’in ağacın dalından tutması ile ayaklarını babasının sırtından çekmesi bir oldu. Sırtındaki ağırlığın yok olduğunu fark eden Rehman Celil’in ağaçta sallandığını görüp güldü. Celil onu çağırıyor, Rehman ise çocuğu çıldırtıyordu:

– Bak, ellerimi açarım ha! diye Celil yalvarıyor, o ise bundan hoşnut oluyordu. Çocuğun elleri beklenmedik anda gevşedi. O, ağacın dibine düşüp oflamaya başladı. Rehman ani kaza karşısında kendini kaybedip çocuğu nasıl teskin edeceğini bilemedi. Çocuk çok geçmeden sakinleştiğinde babası onun burnuna fiske vurdu:

– Ben de sanırdım ki, oğlum pehlivandır! dedi. O sırada camekânlı balkondan bakan Mayise’yi hissedip o tarafa döndü. Mayise çekildi hemen. Bunu gören Celil’in sevinci yarıda kaldı.

– Sana ne oldu? Rehman oğlunun gönlünü almak istedi.

– Hiç! Celil yeniden havuzun yanına gitti. Kayıkla oynamaya devam etti, artık ondan “Hıı, yok”tan başka cevap alamadı.

Rehman eyvana çıkıp masanın üzerine para bıraktı:

– Bir şey lazım mı? diye sordu.

– Yok.

– Celil’e ilaç hazırladım. Bir hafta her sabah aç karnına içirtmelisin. Cebinden küçük bir şişe çıkarıp paranın yanına bıraktı.

– Mutlaka ver ha! Çocuğun beti benzi sararmış.

– Tamam.

– Kendin nasılsın? diye karısını konuşturmaya çalıştı.

– Fena değilim, sağ ol. Mayise ivedi cevap verip aşağı indi. Celil’e bağırmaya başladı. Muhtemelen çocuk üstünü başını ıslatmıştı. Fakat Rehman Mayise’nin hıncını çocuktan aldığına emindi. Göz ucuyla sağına soluna baktı, sonra geldiği gibi gitti.

* * *

...Taş-gaş mağazasındaydı. Dört yanı farklı ölçüde, birbirine benzemez tarzda incilerle doluydu. Ömründe bu kadarını görmemişti. Uykusunda bile böyle bir yere yolunun düşeceğini ummazdı. Kâh şu, kâh bu gerdanlığı eline alıp tekrar tekrar inceledikten sonra bembeyaz boynuna takıp aynanın önüne geçiyordu. Ömründe şıklıktan nasibini almamış, o kadına bu takılar öyle yakışıyordu ki, aynadan ona bakan güzel kadının kendisi olduğuna ihtimal veremiyordu.

– Alıyor musunuz? diye sordu satıcı kız.

– Elbette.

– O zaman beğendiklerinizi bir kenara ayırın.

İncileri boynuna takıp tekrar gözden geçirdi. Her biri farklı renkteydi onların. Beyaz, pembe, mavi takıları sevinç içinde mendiliyle sarıp mağazadan çıktı.

...Servinaz gece yarısı uykudan sıçradı. Yüreğine daha demin gördüğü uykunun ağırlığı çöktü. İnci görmek hayra alamet

değildi. O, gözyaşı, ayrılık, yitki demekti. Son zamanlarda rüyalarında sık sık inci görüyor, günlerce, haftalarca onun etkisinden kurtulamıyordu. Adil tutuklanmadan önce bu tür rüyalar görmüştü. Annesini kaybetmeden önceki rüyalarında sedef gibi incileri boynuna takıp aynanın önüne geçirdi. Acı haber o gecenin sabahı köyden gelmişti.

İç sıkıntısı aniden ruhunu kuşatmış, uykusu kaçmıştı. Işığ ı yakıp saate baktı. Dört olmak üzereydi. Yatağı toplayıp dışarı çıktı. Etraf derin karanlık içindeydi. Tavuklar, civcivler, sığırlar uykudaydı. Musluğu açıp kurnanın yanına oturdu. Suya eğilerek “Yusuf Peygamber gördüklerimi hayra çıkarsın” diye fısıldadı. Bahçede hayli dolaştı. Fakat meşguliyet bulamayınca mutfağa geçti. Masada Adil’den gelen mektup duruyordu. Zarfı açıp yeniden okumaya başladı:

“Servinaz, nasılsın? Keyfin, hâlin nicedir? Çocuklar ne yapıyor? Onların yemeği, giyimi ile baş edebiliyor musun? Seni dinliyorlar mı? Bilsen senin için nasıl da kaygılanıyorum. Bir defa olsun yanında olmak, nefesini duymak için şimdi dünyayı verirdim. Birlikteyken seni sık sık kırıyordum, hatırına dokunuyordum, şimdi o vakitleri yâd ettiğimde yüreğim sızlıyor. Fakat bir şey beni teselli ediyor ki, kedi de çok sevdiği yavrusunu yer. Ben de seni çok sevdiğimden incittim. Kalbini çok kırdım. pişmanlığımı fark etmeni istiyorum. Gece gündüz yüreğimde bir korku dolaşıyor. Bana öyle geliyor ki, yolumu gözlemeyeceksin. O güzellekle, o gençlikle yalnız kalmak kolay değil. Bunu düşündüğimde gözlerim kararıyor. Elim ayağım buz kesiyor; yaşamak istemiyorum. Çocuklar beni kaygılandırmıyor. İyi kötü büyüyecekler. Ben buradan çıktığımda Azer on altı, Habip on dört, Nigar on iki yaşına girecek. Beni rahatsız eden, kararsızlığa sevk eden sadece sensin...”

Servinaz mektuba devam edemedi. Pişmanlıkla doldu

yüreği. Yazılanlar ona ok gibi batmıştı. Adil'in sözleri arasında aşağılayıcı, iğneleyici anlamlar vardı. Onlar kişiliğini, benliğini yaralıyordu. Adil onu karısı olalıdan beri kıskanmış, bunu kabalıkla yansıtmıştı. şimdi de karısını üç yüz kilometre uzaktan kuşku bombardımanına tutuyordu. Servinaz'ı en çok korkutan şeydi güvensizlik. İtimat edilmeme onun kanına dokunuyordu. Adil ona hiçbir zaman güvenmemiş, bu, belki de Servinaz'ın kocasını sevmemesine yol açmıştı. Yüreğinin kapıları Adil'e ebediyen kapalıydı. "Ömrüm böylece anlamsız, renksiz geçip gidecek. Hiç kimse bilmeyecek, yüreğimin boş, hayatımın kupkuru olduğunu" diye düşündü.

Adil'in onu kaçırdığı günü hep lanetle andı. Üstünden uzun yıllar geçse de onu hiç bağışlayamadı. Annesini gözü yaşlı koyan, babasını pişman eden, bacı kardeşlerinin başını önüne eğdiren Adil'in suçunu hiçbir şekilde affedemiyordu. Kaırıldığı günü hatırladığında yüreği yufkalaşıyor, gözü yaşarıyordu. Samed'le çocukluğu beraber geçmişti. Ondan iki yaş büyük olan emmi oğlu Servinaz'a sırlıslıkla aşıktı. Kızın da onda gönlü vardı. Kim bilir, Adil onu kaırmasaydı mutluluğu Samed'de bulabilirdi. Nişanına, düğününe az kala başına gelenler onun yaşama sevgisini öldürmüştü. Süsü püsü seven, güzelliğiyle öğünen Servinaz o geceden sonra birdenbire yaşlanmış, tamamen farklı kişiliğe bürünmüş, gözlerine ebedi bir keder çökmüştü.

Adil ilk zamanlar ona giysi almaya doymuyordu. Mağazada güzel bir elbise görüncel alıp eve getirirdi. Fakat Servinaz göz ucuyla da olsa onlara bakmazdı. Adil üsteleyip nice diller döktükten sonra gönülsüzcel giyiniyordu tazelerini. Kocasına buna üzülüyordu.

Servinaz kederle bunca yılda yüzünün bir kez olsun gülmediğini düşündü. "Göresin hoş bahtlılık nedir? Tadına nasıldır? Hangi renge yakındır?" diye acı acı düşündü. Rehman'ı hatırladığında

içi burkuldu. Ondan uzakta, ondan kenarda, ondan ayrı saadet olduğuna inanmıyordu. Fakat bu, ulaşılmaz istekti. Haftada bir Rehman'ın yüzünü görmek, ona hizmet etmek, terli çamaşırlarını yıkayıp ütölemek, derin bakışlarını yüzünde hissetmek, aynı çatının altında uyumak, sözlerini dinlemek Servinaz için çok şeydi.

Bu biçimli, sıkı bedenli, yakışıklı, hem de garip adam onun kalbinde gizli bir ocağı alevlendirmişti. Her defa kendisi de farkında olmadan bu ocağın üstüne kuru odun atıp yangını körüklüyordu. Bu alevler Servinaz'ı içeriden kavursa da, azap verse de, yalnızken ağlatsa da, her zamanki temkini elden bırakmamıştı. Hakkı olmayanı yapmamıştı.

Rehman bir bostan sahası belirlemiş, orada fasulye, patates, mısır, süpürge otu ekmişlerdi. Çocuklarla tesadüfen bostana gelen Servinaz, onun patatesi torbalara doldurduğunu görünce duygusallaşmıştı. Biliyordu ki, Rehman eline geçenleri iki ev arasında bölüştürüyor, ne Mayise'ye, ne de ona erzak sıkıntısı yaşatmıyordu. Ormandaki ceviz, fındık, kestaneyi de bol bol toplayıp getiriyor, Servinaz'ın sofrasından bu nimetler eksik olmuyordu. Ayrıca kuş burnusu, çaydikenisi, üvezi, kartopusu, alıcı da dahasıydı. Bazen onları tertemiz yıkayıp suyunu süzdükten sonra şekerle karıştırıp sürahilerde saklardı.

Servinaz bu adamın çalışkanlığına şaşıyordu. Onu en çok etkileyen, yüreğinin en ince tellerini titreten başka nedenler de vardı. Ormandan her dönüşünde ona bir demet gül, bazen tanımadığı bitkiler getirirdi. Yazın soluğu duyulduğunda evden menekşe, kardelen, inciçiçeği, düğünçiçeği eksik olmazdı. Bal çiçeği, sarıçiçek, gece menekşesi, süsen, su nergisi, soğan gülü, boğa çiçeği ve başka hadsiz hesapsız türler şaşırtıcı kokularıyla Servinaz'a, çocuklara dünyalar dolusu sevinç sunuyordu. Hem de çiçek demetini takdim etmekle yetinmiyordu, neredeyse gülün özelliklerini, halk tababetindeki yerini de belirtiyordu. Adları

hep unutturdu Servinaz. Rehman'ın bu kadar çeşidi birbirinden ayırabildiğine şaşakalıyordu. Biliyordu ki, gece menekşesini, boğa çiçeğini, gül sabahı, yabangülünü bin türlü eziyetle bulup deriyor.

Rehman bir gün ona hayli yaprak uzatıp:

– Bu piltandır, dedi.

– Güzel kokusu var. Güvenin düşmanıdır. Elbise dolabına koy, güve yünlü giysilerden uzak duracak.

Servinaz yaprakları kokladıktan sonra güldü:

– Niye güldün?

– Senden piltan kokusu geliyormuş. Her zaman kafa yorardım ki, bu ne kokusudur?

– Hoşlanmaz mısın?

– Aksine... Servinaz kızardı.

– He, ceplerimde piltan saklıyorum. Fakat çoktandır bulamıyordum. Çünkü her yerde bitmiyor. Bin tür otun içinden onu seçmek o kadar da kolay değil. Çayırdaki otururken kokusunu duyar duymaz toplayıp getirdim.

Burnuna hazin bir koku geldi. Dolabın üstündeki küçük çiçeklikten boylanan zarif gülleri daha yeni gördü. Bunlar gece menekşeleri idi. Geçen yıl Rehman onlardan küçük bir demet getirmişti. Bu üç çiçeği ise o kesinlikle dün çiçekliğe koymuştu. Acelesi olduğu için oturmamıştı. Fakat kaşla göz arasında mutfığa geçip gülleri yerleştirmeye üşenmemişti.

Vazoyu raftan alıp önüne bıraktı. Gece menekşelerini tekrar kokladı. Onları önceki gün niçin göremediğinin sebebini yalnız şimdi anladı. Anladı ki, gündüz bu çiçeklerin küçük yaprakları yumuluyor, geceleri ise açılıyor. Ona “ulduz gülü” de diyorlar. Servinaz bu gülleri ilk defa gördüğünde şaşırılmıştı. Böyle çiçekle hiç karşılaşmamıştı. Fakat o çiçeklerden çok onları getirene parmak ısırılmıştı. Gece vakti onları ormanda arayıp

bulmak her adamın hüneri değildi. Servinaz onun bu şaşırtıcı göz keskinliğine hayrandı. O dağ cüsseli adamın göğsünde zarif duygular yer etmişti. Rehman'ın ona karşı sınırsız özeni Servinaz'ı büyülüyor, bu tür sevinçlere yabancı yüreğinde tatlı duygular uyanıyor, karamsarlığı azalıyordu.

Kendi bir yana, Rehman hakkında çıkan söylentileri, onunla alakalı rivayetleri işittiğinde hüzünleniyordu. Geceleri komuna cinlerin geldiğini, hayvanları ve kuşları Rehman'ın dilinde konuşturduğunu insanlar öyle pervasızca, öyle emin söylüyorlardı ki, herkes inanıyordu. Bu inanç korkuyu, endişeyi, saygıyı, çekinmeyi de taşıyordu. En yakınında olanlar biliyordu ki, Rehman hayatından ve talihinden hoşnutsuz, içindeki sevgisini, sıcaklığını tabiatla paylaştan biridir.

Servinaz gece menekşesinin hazin kokusunu ciğerlerine çeke çeke düşünüyordu: “Ne iyi ki, bu kocaman dünyada yüreğimi açabileceğim, dertlerimi paylaşabileceğim bir adam var”. Rehman ona hem yakın, hem uzaktı. Ondan çekiniyor, korkuyor, sakınıyordu. Bu sürede ona öyle alışmış, öyle ısınmış, öyle tutulmuştu ki, Rehman'ın onlara gelip gitmesinde hiçbir yanlışlık, hiçbir sakınca görmüyordu. Bacı-kardeşleri, komşuları, hısımları bu konuda tembihte bulunduklarında içi sızlıyordu. Her defasında onları ikna etmeye çalışıyordu, çünkü ilişkilerinde günah, kusur yoktu. Rehman Adil'in dostuydu. Önceleri bu evin kapısı nasıl ona açıksa, bundan sonra da öyle olmalıydı. İleri yaşlarında evinden eşliğinden, sıcak yuvasından olmuş adama dosteli uzatmakla, haftada bir hizmetinde olmakla, kirli elbiselerini yıkayıp önüne bir tas çorba koymakla ahlaka aykırı hiçbir iş yapmamıştı.

Servinaz'a asıl tesir eden oydu ki, evine yalnızca kendisini suçlamak, “kötü yoldan caydırmak” için geliyorlardı. Onlarla mukayese edildiğinde Rehman bambaşka biriydi. Servinaz yüreğinin derinliklerinde emindi ki, Rehman ona karşı ilgisiz

değil, ancak o, duygularını hiçbir zaman açamayacak, hiçbir zaman yüreğinin dizginlerini gevşetmeyecekti. İşte bu yüzden Servinaz, dünyada herkesten çok onu önemsiyordu. Bu adamın samimiyetle, sevecenlikle verdiği avuntu aklına geldiğinde duygusallaştı. Adil'in mektubunu eline alıp küçük küçük parçalara ayırdı, sonra çöpe attı. Bununla öç alıyor gibiydi kocasından.

* * *

Yol kenarında, ceviz ağacının gölgesinde at arabasındaki bir erkek yerde uzanıp sancıdan yılan gibi kıvrılıp inliyordu.

– Sana ne oldu?

– Midem...

– Önceden de ağrı var mıydı?

– Lanet olasıca rahat yüzü göstermedi ki bana...

Adam hâlsizlikten gözlerini açamıyordu. Elleri ile göğsünü sıkıştırıyor, bu yolla acının şiddetini azaltmayı umuyordu.

– Gel seni hastaneye götüreyim, diye öneride bulundu. Hastanın cevap verecek gücü yoktu. Rehman arabadaki otun bir bölümünü yere boşaltıp bu kısa boylu sıska adamı kolaylıkla kucağına alarak arabaya uzattı. Kendisi de yanına geçip atın yularını çekti, araba yerinden kıpırdadı.

Adam gözlerini açıp çevresine bakındı, sancısı azalmış gibiydi.

– Köyün çıkışında oturuyoruz, dedi.

– Adın nedir?

– Müslüm. Peki sen kimlerdensin?

– Ben ormancıyım.

– Rehman olmayasın?

– Doğrudur.

Adam artık konuşmadı.

Müslüm'ün evine varmaları çok sürmedi. İçeriden iki oğlan çıktı. Onlar, tanımadıkları adamın yardımıyla arabadan inen babalarının sararmış rengini görünce heyecanla bakıştılar. Büyük

olanı bahçeye koşup annesine seslendi:

– Anne, tez çık bahçeye!

Eski elbiseli şişman bir kadın kapıda göründü. Müslüm’ün içeri alınmasına yardım etti. Onu karyolaya uzattılar.

– Allah senden razı olsun. Müslüm zorlukla işitilecek bir sesle mırıldandı.

– Niçin tedavi görmedin?

– Eh, vakit mi var?

– Hastanede yattın mı hiç?

– Yok.

– Ne yedin bugün?

– Fakir ne yerse o.

Rehman kadına döndü:

– Bacı, bu öğlende ne pişirmiştin?

– Patates.

– Sabah ne yemiştiniz?

– Peynir, yağ.

– Dün akşam?

– Yumurta.

– Desene, evini yıktın adamın. Bilmez misin, midesi ağrıyan biri ancak sulu yemeklerle beslenmelidir.

– Kardeşim, iş güçten yemek pişirmeye vakit mi var?

– Senin sözünden anlaşılan şudur ki, vakitsizlikten adam ayaklarını uzatıp ölsün. Kaç çocuğunuz var?

– Sekiz.

– Yarın öbür gün bu adama bir şey olsa çocuklara nasıl bakacaksın? Kocan perhize girmelidir. Günde en az iki kez ona sulu yemek vermelisin. Sütlü yemek de yararlı olur. Yoğurdu da eksik etme. Sözün özeti, onun kadir kıymetini biliyorsan, onu çocuk farz edip çevresinde dört dönmelisin.

On dört, on beş yaşlarında bir kız çocuğu paldır küldür içeri girdi. Korkmuştu. Babasının karyolada uzandığını görünce ona

yaklaşıp:

– Baba, gene ağrın mı var? diye sordu.

– Evet, Güler.

Rehman kıza doğru döndü:

– Babanı çok mu seversin?

– Elbette.

– O zaman ayaklarına bak.

Babasının karyoladan sarkmış ayaklarındaki yırtık çorapları görünce kızın yüzü kızardı. Ne demek istendiğini anladı.

– Yavrum, baban ayakkabısını çıkardığında görenler yüzlerini buruşturup o boyda kıızı var, fakat lime lime olmuş çoraplarla geziyor diyecekler.

Bu sözler aslında Müslüm’ün karısındaydı. Bu evde dağınıklık o kadar diz boyuydu ki, içeri girenin ruhu kararırđı.

– Yoksa seni hastaneye mi götürelim?

– Yok, kardeşim, hiçbir yana gidecek değilim. Nerde kırılırsam orada kalayım. Adam bıkkınca elini kaldırıp indirdi.

– İnsan sıhhati ile oynamaz. Bir yığın külfetin var, kendinden çok onları düşün. Sana ciddi bir tedavi lazım.

Karısı ve kızı Müslüm’e dikkat kesilmişti. Rehman yoksulluktan, ağrı ve sızıdan, çetin hayattan böylece zayıf düşmüş Müslüm’ün kâh kararan, kâh moraran, kâh da sararan suratına bakıyor, yüreğini mengene gibi sıkın ağır duyguların etkisiyle eziliyordu. Evdeki kadının yıpranmış giysileri de onu duygusallaştırmıştı. “Ben de insafsızcasına düştüm üstüne ki, ne pişirdin, niye şunu pişirmedin. On boğazın yarı aç, yarı tok geçindikleri belli değil mi?” Bu adama destek olmaya, ağrılarını hafifletmeye içten içe güçlü bir istek duydu. Ne düşündüyse Sabire’ye:

– Bacım, eşine kusursuz hizmet lazım, günde beş on defa ilaç içirmeliyiz. Korkarım, üstesinden gelemeyeceksin. İsterim ki onu yakındaki tanıdık ailenin yanına götür eyim, baksınlar. Olur mu?

Kadın karşı çıkmadı. Çok geçmeden üçü birlikte yoldaydılar.

Kapı ziline gelen Servinaz, tanımadığı insanlarla Rehman'ı bir arada gördüğünde selam verip başka bir şey demeden onları içeri davet etti. Rehman olanı biteni mutfakta anlattı.

– Sendan başka kimseden emin olamadım. Burada kalsa bakar mısın?

– Elbette.

Servinaz sevinçle cevap verdi. Buna yürekten razıydı, çünkü hastanın onlarda kalması Rehman'ı sık sık görmek demektir. Her gün hastayı yoklayan Rehman, Servinaz'ın pişirdiğini tadacak, sohbet imkânı da doğacaktı. Hâlihazırda kendisi için bundan büyük şans kapısına gelmezdi.

– Hiç bilmiyorum, senin bu iyiliğinin altından nasıl kalkarım. Rehman minnettarlık dolu bakışlarını ona diktir. Servinaz gülüp cevap vermedi, Sabire'yi uğurlamak için bahçeye indi.

– Gözün arkada kalmadan evine git, Rehman dayı söz veriyse, onu ayağa kaldıracaktır. Beni Azrailin elinden aldı. Hekimlere kalsa ayağım kesilecekti, Allah ondan razı olsun, beni iyileştirdi.

Bu sözler Sabire'ye güç kazandırdı. Yeni tanıştığı kadının boynuna sarıldı:

– Servinaz bacı, Allah'a kurban olayım, sana bu kadar güzellikle bu kadar iyi yürek vermiş.

Servinaz, konuğunu yolcu edip geri döndüğünde mutfak kuru otların, çiçeklerin kokusu sarmıştı. Rehman kollarını sıvayıp işe girişti, ilaçlık bitkileri istif ediyor, kâselere yığıyordu. Buradaki bir rafı çoktan kendine ayırmıştı, dilediği vakit istifade edebileceği düzeni kuruyordu. O, Servinaz'a bakıp sanki özür dilercesine “Kusura bakma“ diyordu.

Servinaz masaya geçti. Rehman'ın serdiği bitkileri tanıyordu artık. Bağa yaprağı, ballı yonca, ıhlamur, düğün çiçeği... Farkında olmadan yüksekte söyledi bunları. Sınıfta ders anlatan öğrenci gibiydi. Rehman kahkaha attı:

– İyi ezberlemişsin, dedi. Servinaz da gülümsedi. Rehman merakla sordu:

– Çocukları görmedim?

– Sokakta oynuyorlar.

– Diyorum işte, sessizlikten kulağım batıyor. Adam için aşağı katta yer hazırla. Hem sizin rahatınız bozulmasın, hem de o kendini rahat hissetsin.

Servinaz bahçeye indi, Rehman ise getirdiği ilaç bitkilerini kaynatmaya başladı. Halk tababeti ile meşgul olduğu yıllar zarfında, bu kadim mesleğe öyle bağlanmıştı ki, başka hiçbir şeye bu ölçüde ilgi gösteremiyordu. Hastalık geçirenlere çare olmak, yaralarına merhem çalmak, acılarını hafifletmek, onları iyileştirmek kendisine zevk veriyordu. Bu onu ferahlatıyor, başı göğe eriyordu. Bildiğini, öğrendiğini uygulama fırsatı buluyor, bu, onun ömrünü anlamlandırıyor, yüreğinin derinliklerinde kendisiyle barışıyordu.

O gün de bitişik odada kendisini bekleyen Müslüm’ün solgun yüzünü gözleri önünde canlandırıp “ne iyi ki, benim bir marazım yok” diye düşünüyordu.

O güne kadar sağlığı hiç bozulmamıştı. Nadiren başı ağrısı da çok sürmezdi. Yerli yersiz ilaç kullananları gördüğünde onları uyarırdı. İlacın hayrından çok zararı olduğunu, geçici olarak bir organı rahatlatırsa da başka bir organın işleyişini bozduğunu söylerdi. İyisi, onları kullanmamaktır. O kadar doğal ilaç var ki, sayamazsınız. Dokuzunu bulmasanız da birini bulursunuz. Hele de bu yaşadığımız yerler, tabiat buradan esirgememiş hiçbirini. Dağ, dere, tepe, orman, arazi her nereye baksanız ilaç bitkisi. İlacı dışarıda arayacağınıza burada bulun, daha hayırlı bir iş yapmış olursunuz.

Karşıdakini inandırmak için okuduğu kitaplardan öğrendiklerini, deneyden geçmiş uygulamalarını örnek verir, insanlarda halk tebabetine karşı ilgi uyandırırdı. Çin, Hint, Arap, Türk

tababetinin yazılı metinlerini kişisel kanıları ile karşılaştırıp yeni denemelere girişiyordu.

Mayise ile bozuşup ormana göçtüğünden bu yana kendisini büsbütün bu işe adanmıştı. Bir defter tutarak tedavi ettiği insanların rahatsızlıklarını, denediği ilaçları, alınan sonuçları kaydediyordu. Bu, onun en sevdiği iş olmuştu.

Hazırladığı karışımlarla Müslüm'ün yanına geçti.

– Sıkıldın mı? diye sordu.

– Yok.

– Servinaz senin için aşağıda oda hazırlıyor, birazdan ineriz oraya. Tedaviyi ancak ilaç yapmaya uygun otlarla yürüteceğim. Başka ilaç kullanmayacağım. Yarayacak sana, sabırlı ol.

Onu cesaretlendiriyor, gönlünü alıyordu.

– Size çok sıkıntı vermek istemiyorum, Servinaz bacıya yük olmam da ayrı bir iş.

Müslüm yerinde rahat değildi. O, aniden gelişen olaylar karşısında rahatsız olmuştu.

Akşam Rehman, Müslüm'ü yerleştirdikten, Servinaz'a gerekli hatırlatmaları yaptıktan sonra vedalaşıp çıktı.

III BÖLÜM

– Anne! Anne!

Servinaz başını kaldırıp kızına baktı:

– Niye sustun? Ne oldu sana?

Nigar cevap vermiyor, dikkatle annesinin gözlerinin içine bakıyordu.

– Sözüünü de...

Servinaz diktiği gömlektten elini ayırmadan kızını konuş-turmaya çalıştı.

– Anne, bizim babamızın Rehman dayı olmasını ister miydin?

Servinaz ürperip kızına baktı.

– Bu nereden geldi aklına? diye kaşını çatarak sordu.

– Hiiiç...

Nigar pişman hâlde başını aşağı eğdi.

Servinaz sohbeti sürdürmek istemedi. Çocuğun böyle şeyler konuşması hoşuna gitmedi. Fakat o da biliyordu ki, diğer çocuklar gibi Nigar da düşündüğünü, aklından geçenleri söylüyor, küçük kalbinden geçenleri açıklıyor. Servinaz bunları kavırıyordu, fakat Nigar'ın beklenmedik sorusu onu sarsmıştı.

“Kendin içten içe bunu istemiyor musun?” diye birden düşündü. Gerçekten de, az mı bu erişilmez isteğin kanatlarında yükselmiş, az mı böyle ince, titrek duygular içinde gözünü yummadan sabahı etmişti? Peki, çocuğa niçin bozuluyordu?

– Kızım, bir daha böyle şeyler konuşma, tamam mı?

Servinaz bunu usulca söyledi, başkalarının bunu işitmesinden korkuyor gibiydi.

– Niye ama? Niye demeyeyim? Rehman dayı benim babam olursa ne olur?

Servinaz çileden çıktı bu kez:

– Yeter, kes!

Çocuk kırgın durumda bahçeye indi. Servinaz da sinirleri tepesinde dokumaya devam etti. İçi kan ağladığında, keyifsiz vakitlerinde, ya da hüzün onu yiyip bitirdiğinde örgü örerti. Açtığı ilmikler çoğaldıkça, yanındaki yumaklar küçüldükçe başının üstündeki keder bulutları dağılmaya başlar, sakin havasına geri dönerdi. Bu, yıllarca süren çilekeşliğin alışkanlığıydı.

Çocukluktan beri örgü şişleri elinden düşmezdi. Annesi ömrü boyunca onlara çorap, iç giysisi, bere örerti. Kadıncağız bir kez olsun parmaklarını kendisi için yormamıştı. Kışın ailede her biri rengârenk, allı-güllü desenleri olan yün çoraplar giyinirken anne, özenerek yamadığı pamuk çorapları üst üste ayağına geçirmekle yetinirdi.

– Niye kendine bir şey örmüyorsun? derdi Servinaz.

– Yavrum, iş-güç o kadar ki, vakit mi var? diye cevapları onu kadın.

– Peki, bizimkilere vakti nereden buluyorsun?

– Fakat siz benim çocuklarımsınız. Annesi ılık, sevgi dolu gülümseyip onu süzerdi.

– İyi, o zaman ben de senin için örerim, diye Servinaz birinde kararını belirtmişti. Sözünde durmuş, renkli ipliklerden çorap örüp heyecanla annesinin yanına gelmişti. Kadının ayağındaki yamalı çorapları çekip çıkarmış, kendi el işini annesine giydirmişti. Sekiz yaşındaki çelimsiz kızdan böyle yetenek beklemeyen annesi onu bağrına basıp öpmüştü. O çorapları lime lime oluncaya kadar ayağından çıkarmamıştı.

Servinaz'ın örgü işindeki ilk denemesiydi bu. Ardından sıra

ile evdekilerin tümüne çorap ördü. Büyüdükten sonra iç giysisi, üst gömleği örmeyi öğrendi. Bu meşguliyet onu sarmıştı iyiden iyiye. Evde diğer işleri bitirdikten sonra yorgunluğunu atmak maksadıyla şişi eline alıyordu.

– Yavrum, arkadaşlarının yanına git, biraz oyalanırsın, yeter dört duvar arasında durduğun, diye annesi onu bazen yererd. Kızın evden dışarı çıkmaz hâli onu bir yandan sevindirir de, bir yandan düşündürüyordu. Servinaz yemekten çamaşıra, inek sağmaktan bulaşık yıkamaya kadar her işte öyle özenli, öyle titizdi ki, annesinin yufka yüreğine dokunuyordu bu:

– Yıkılmış eve direk gibisin. Seni alan adam yaşayacak, diyordu.

Fakat mutluluğun böyle işlerle ilgisi yokmuş. O, herkesin kısmetine düşmüyormuş. Güzeller güzeli, akıllı Servinaz’ın kaçırıldığı günden sonra annesi yorgan döşek yataklara düşmüş, nice yıllar sonra bu acı ile dünyasını değiştirmişti.

Bunları düşünce düşünce Servinaz hayallerinde geçmişe dönüyordu. İç sızlatıcı olaylar dizisi birbirinin ardından akarak keder veriyordu. Ne iyi ki, Allah ona sevimli, söz dinleyen çocuklar nasip etmişti, yoksa cehennem azabını hatırlatan evliliğin üstesinden gelemezdi.

Gömleğin son ilmiklerini tamamlayıp ona alıcı gözüyle baktı. Rehman içindi. Yün ipliklerden ince nakışlarla dokuduğu giysi kusursuzdu, buna sevindi. O anda fark etti ki, bunca yıllar içinde Adil’e hiçbir şey örmemişti. Çocukları için dokudukları dillere destandı. Onların üst başını her zaman dikkate almış, Adil için eline şiş almak ise aklından geçmemiş, belki de içinden gelmemişti.

Rehman’a bu gömleği öyle tutkuyla, öyle sevgiyle örmüştü ki, baktığında kendi yaptığına ağzı açık kalmıştı. Örerken parmakları görünmez bir süratle çalışırdı. Elindeki örgüye hayran hayran bakıp sağ eli ile okşadı. Sanki giysi değil, onun sahibi ile yan yanaydı. Ardından düzenlice katlayıp ambalaj kâğıdına sardı.

Bahçeden Müslüm'le Nigar'ın sesi geliyor, aralarında konuşuyorlardı. Ay boyunca süren tedaviden sonra Müslüm'ün ağrısı dinmişti. Kendisini iyi hissettiğinden ısrarla köye dönmek istiyordu. Servinaz güç bela onu ikna etmişti, Rehman'dan habersiz uygun olmaz diye.

– Servinaz bacı, şimdi ekim biçim vaktidir. Otu, samanı vaktinde yığmazsam, kışın hayvanlar yemsiz kalır. Yazık Sabire sekiz çocukla başı karışık. Ben de kaç haftadır dinlendim.

– Çok istirahat ettin sanki.

– Vallahi, ömrümde böyle dinlenmedim. Sabah kahvaltı, öğlen ve akşam lezzetli yemekler, iyice toparlandım.

Müslüm doğru söylüyordu, son zamanlarda kilo almıştı, Rehman'ın hazırladığı çay, iştahını açmıştı.

Servinaz onca dil dökse de Müslüm'ü durduramadı. O akşamüzeri sokak kapısı açıldı. Sabire'ydi gelen. Kocasını da oradaydı. Sabire, kocasına yardımları için evin sahibesine hayır dualar ediyordu:

– Ay Sabire, sen ne çok şakraksın?

Bahçeye giren Rehman gülerek onlara yaklaştı, selamlaşıp hâl hatır sordu. Müslüm'ün yanaklarına vurmuş sağlık alameti kırmızılık Rehman'ı memnun etti. Bıyık altı gülüp Sabire'ye:

– Yoksa kocanın arkasından mı geldin? dedi. O, Sabire'ye söz dokundurmak istiyordu.

– Vaktinde hizmetinde olsaydın bugüne kalmazdı.

– Haklısın, Rehman kardaş. O, Rehman'ın eleştirisinden üstüne düşen payı almıştı.

– Şimdi ona iyi bakacaksın, öyle mi? İnanan taş dönsün!

– Kendisi çocuk mu? O talep etsin, mecbur kılsın, yemesinin içmesinin vaktini geçirsin.

– Servinaz, kapıda hele çok mu duracağız? Rehman konuyu değiştirmeye çalıştı.

– Müslüm, sen de evin sahibisin. Yoldan gelmiş eşini içeri

davet etsene! diye seslendi. Müslüm işitmişti ki, Rehman, çabuk darılır. Küçük bir söz onu incitebilir?

Sabire ayakları bağlı koçu kucağına alıp yere koydu. Arabadan iri bir çuval indirdi. Bunları zorlanmadan yaptı.

– Orada ne var öyle? diye sordu Rehman.

– Biraz bal, biraz peynir. Sabire utanıp kenara çekildi.

Rehman’la Servinaz birbirinin yüzüne bakıyor, şaşkınlıklarını saklayamıyorlardı. Sabire sepeti, Müslüm ise çuvalı alıp eve yönelmek isterken Rehman onları durdurdu:

– Şimdilik bırak, burada kalsın. Gidip yemeğe oturalım. Onlarla daha sonra meşgul oluruz.

Daha sonra tümü yemeğe oturdu. Rehman, Müslüm’e talimatlar verdi. Hazırladığı ilaçları nasıl kullanacağını teker teker belirtti.

– Aklında tut. Bir ay boyunca bunları kullan. Kendini rahatsız hissedersen, ağrıların artarsa söylersin. Fakat perhizi bırakma. Yağlı yemeklerden vazgeç, ızgara da, kızartma da senin için uygun değil.

Onlar bahçeye indiğinde Servinaz’ın çocukları Rehman’ın işareti ile getirilenleri bir çırpıda arabaya yüklediler. Bu, Müslüm’ü incitti. Sabire’nin ise gözleri doldu:

– Yoksa beğenemediniz mi?

– Çocukların kısmetinden kesip buraya getirmişsin. Hâlâ hastalığın devam ediyor. Allah’ına şükür et ki, demin seni kapıdan çevirmedim. Bak, bir daha böyle şeyler yaparsan ömür boyu yüzünüze bakmam. Rehman bunları sertçe söyleyip içeri girdi.

– Kırılmayın, Allah aşkına! Rehman dayı sinirli adamdır. Aniden küsüp ederse sabah sokakta yüz yüze geldiğinizde geçip gider, diye Servinaz onları uyardı.

– Bir ay benim hizmetimde oldunuz. Elinizden geleni yaptınız. Bu kadar iyiliğin karşılığında kıymetsiz köy ürünleri kaç para eder? Yoksul olunca ne olur? Yoksul da yürek sahibidir. Müslüm hâlâ bozuktur.

– Hatırınıza dokunmayın, böyle biridir o, dilediği gibi davranmayınca rahat etmez. Onunla aranızı bozmamak için gidin.

– Servinaz bacı, biz şunları indirelim. Onun haberi olmasın. Üç çocuğunuz var. Bunlar size yük olmaz. Sabire ayak diredi.

– Ben onun sözünü çiğneyemem. Servinaz bunu kesinlikle bildirdi ve ekledi:

– Çok düşünmeyin, Allah koyarsa çocukları da alıp size geliriz. O zaman bize istediğiniz ikramlarda bulunursunuz.

Onun sözleri Müslümlerin akıllarına yattı. Camekânlı balkona geçip Rehman’la görüşerek çıkıp gittiler.

Nigar’la Rehman kendi aralarında sohbete girişmişlerdi. Azer, bacısına:

– Yeter, çok konuştun, imkân ver, ben de sözümü diyeyim.

– Nedir Azer? Ne sözün var?

– Size bir şey göstermek istiyorum.

– Ben biliyorum neyi göstereceğini. Azer ağaçtan heykel yapmış.

Nigar susmayı başaramamıştı.

– Ne iyi!

Rehman sevindi. Azer’i yanına alıp bitişik odaya geçti. Pencerenin karşısına koyulmuş heykeli gördüğünde gözlerine inanamadı. Adi ağaç parçasından, elinde kılıcı olan genç adam heykelini Azer aslına öyle benzeterek yaratmıştı ki, Rehman sevincinden ne yapacağını bilmedi. Fakat çocuğa çok övgüde bulunmaktan kaçındı.

– Bıçağı bana ver, dedi. Azer bıçağı ona uzattı. O, heykelin noksanlıklarını düzeltmeye, kaba yerlerini yontmaya başladı. Çocuklar nefeslerini tutarak onun hareketlerini izliyorlardı.

Servinaz içeri girdiğinde odadaki sessizliği fark edip şaşırdı. Onların merakının neye odaklandığını fark ettiğinde sessizce mutfığa geçti.

Az sonra Rehman geriye çekilip heykeli inceledi.

- Ressam kızıyor mu? diye sordu.
- Ne konuşuyorsunuz? Azer’in yüzü kızarmıştı.
- Seni ilk eserin münasebetiyle tebrik ediyorum.

Rehman onun elini kuvvetle sıktı. Sonra çocuğu kendine çekip alnından öptü.

– Rehman dayı, Azer’e kaç puan verdiniz? Nigar yerinde zıplıyordu.

– Dört.

Rehman parmağını onun yüzünde şaklattı.

– Peki, niye beş değil?

– O henüz beşe layık iş görmemiş.

– Gelecek defa mutlaka beş alacak, görürsünüz.

Nigar işaret ederek kulağına fısıldamak istediğini belirtti. Rehman eğildi.

– Azer kaplan heykeli de yapıyor, istersen gösteririm.

– Ay seni, muhbir. Yaratıcılık sırlarını açığa vurmak olmaz.

Rehman güldü.

Çocuklarına yer hazırlayıp döndüğünde Servinaz ona gömleği uzattı:

– Senin için ördüm.

– Öyle mi? Kızım, parmaklarına yazık değil mi? Niye canına kast ediyorsun? Gömlek almaya param mı yok? Biliyorsun, giyimi önemseyen biri değilim.

– Yoksa beğenmedin mi?

– Beğenmemek nedir, ömrümde böyle güzelini görmedim.

– O zaman giy, bir bakayım.

O, gömleği giyindi. Öyle yakıştı ki, Servinaz şaşkınlıktan yandaki masaya çöktü.

– Nazar değmese iyi, Rehman dayı.

– Eh, sen de, hay hayım gitmiş, vay vayım kalmış. Bana kimin nazarı dokunur?

Gömleği çıkarıp katladı:

– Çok sağ ol, ne kadar zahmet çekmişsin. Fakat bunu bana değil, kendine örseydin, Allah’a da hoş gelirdi, kula da.

Birazdan Servinaz onun için yer hazırlayıp çocukların yanına gitti. Azer yatmamıştı. Annesini bekliyordu.

– Evladım, niye yatmadın?

– Uykum yok.

– Niye, kurbanın olayım? Servinaz onu kucakladı. Azer büyüdüğünden, yedinci sınıfa geçtiğinden beri onu eskisi gibi kucaklayamamıştı. “Maşallah, koca adam olmuş” diye içinden düşündü.

– Anne, babam gideli kaç yıl oldu?

– Dört yıl, niye sordun?

– Yine de söyle.

– Hiç.

– Biliyor musun aklıma hep ne geliyor? El ayağımı bağlayıp beni karyolanın altına sokması... Azer’in sesi titredi. Bu hatıra onun için çok acıydı.

– Kindar olma Azer, ebeveynleri çocuğu döver de, sever de, bundan incinmek doğru değil.

– O beni haksız yere cezalandırırdı.

Baba gaddarlığının çocuğun hafızasına kazınması, onun küçük kalbinde yer etmesi Servinaz’ı duygusallaştırdı. Bu, ona aynı sahnelerden birini çağrıştırdı.

Azer, matematikten bir problemi çözemiyordu. Adil, bağıra çağıra ona açıklıyor, çocuk ise tedirgin olup bildiklerini bile unutuyor, korkudan gözyaşları sel olup yanağından süzölüyordu.

– Ağlama diyorum sana!

Azer daha da yüksekte ağlamaya başlamıştı; bunu görünce Adil onu bağlayıp karyolanın altına itmişti.

Servinaz onun bu acımasızlığına dayanmayıp öfkeyle konuşmuştu:

– Yetmedi mi, çocuğun kalbini yaralamaktan zevk mi alıyorsun?

– İşinle meşgul ol! demiş ve onu hoyratça itmişti.
– Ders için çocuk cezalandırılmaz. Bildiğini de unuttur.
– Dövülme aklı başına gelmez. Bir saattir ders anlatıyorum, düşüncesini toplayıp beni dinlemek istemiyor. Allah bilir, hayali nerelerde dolaşıyor?

- Kendin çocuk olmadın mı?
- Ben bu çeşit kalın kafalı olmadım.

Servinaz eğilip çocuğu oradan çıkarmak istedi. Adil bunu görünce kadını odadan uzaklaştırdı.

Servinaz camlı balkonda oturup ellerini göğsü üzerinde kavuşturmuştu. Çocuğun soğuk döşemede uzanıp gözyaşı döktüğünü düşündükçe ne yapacağını bilmiyordu. O sırada dışarıdan biri Adil’i çağırdı. O, bahçeye indiğinde Servinaz bitişik odaya koşup Azer’in kollarını çözdü. Kucağına alıp öpmeye, onunla birlikte ağlamaya başladı.

– Anne, sen niye ağlıyorsun? diye Azer sordu. Servinaz cevap vermedi. Azer’e nasıl anlatsın ki, çocuğa değen her kötüğin ağrısını kendi bedeninde duyuyordu. Çocuğun akıttığı her damla yaş onun yüreğini yaralıyordu.

Azer’in bu çeşit cezalara çarptırıldığı örnekler çoktu. Nedense Adil, oğlunu çocukluğundan beri tersliyordu. Yerli yersiz azarlamalar, nedensiz dayaklar çocuğun gözünü öyle karartmıştı ki, o, babası evdeyken değişip bambaşka bir Azer oluyordu. Çocuk, eğlencelerini, uğraşlarını aklından çıkarır, yavaş konuşmaya, babasının yanında gülmemeye çalışırdı. Servinaz bunları gördükçe kederlenir, Adil ise durumun farkında olmazdı.

Böyle dayakların, yerli yersiz cezaların sonucunda Azer babasından git gide soğuyor, bütün sevgisini annesine besliyordu. Evin ilki, çocuklar arasında en hassas, en duygulu olduğundan mı, yoksa en çok dövüldüğü için mi her nedense Servinaz da Azer’i öteki çocuklarından çok seviyordu. Her fırsatta anne ile yavrusu şakalaşırdı.

– Anne, bak, büyüdüğümde yanında ben kalacağım, Habip’i evlendirip çıkarırsın evden. Benim karım senin hizmetinde olur, derdi Azer.

– Yavrum, yeter ki, o gün bana kısmet olsun, hizmetinizde ben olurum, diye cevap verirdi Servinaz.

– Sen çok eziyet çekmişsin, ağır işlerden belin bükülmüş, büyüdüğümde bırakmam elini sıcaktan soğuğa değdiresin.

Servinaz güler, Azer’in kıvrıkcık saçlarını dağıtırdı.

Rehman’ın evlerine gelip gitmesine sevinenlerden biri de Azer’di. Sebebi şuydu ki, o, kendisiyle çocuk gibi değil, erkekmiş gibi, evin büyüğü, eşit hukuk sahibi biri olarak arkadaşlık kurmuştu. Azer’in işleri ile ilgilenir, tavsiyelerde bulunurdu. Baba himayesine, büyüklerinin ilgisine gereksinim duyan bütün oğlan çocuklarınıninki gibiydi Azer’in hasreti.

Rehman’la yakınlık hayatındaki açığı kapatmıştı. Bu yüzden bu adamla ilgili sağdaki soldaki suçlamaları önemsemiyordu. Daha doğrusu bu söylentileri çok sevdiği, saygı duyduğu, birçok yönlerine özendiği adama yakıştıramıyordu. Annesi bu tuhaf talihli adam hakkında Azer’i bilgilendirmişti. Gece gündüz gözünün önündeki annesi hakkında söylenenlerin doğru olmadığını bildiğinden böyle rivayetleri kulak arkası ediyordu. Yüreğinin derinliklerinde bu adaletsizlikle hiç barışamıyordu.

– Azer, uykun gelmiyor mu?

– Yok.

– O zaman sana hoş bir haber vereyim. Azer yerinde doğrulup annesinin ne diyeceğini sabırsızlıkla beklemeye başladı.

– Rehman dayı diyordu ki, Bakü’de çocuklar arası el işi yarışması düzenlenecek. O, senin de katılmanı istiyor.

– Gerçekten mi? Azer sevinçle seslendi.

– Yani başarabilir miyim?

– Elbette.

– O zaman bütün yaptıklarımı yeniden elden geçireyim.

– Yarın sana her şeyi izah edecek. Bir ay gibi sürede ürünlerini komisyona takdim etmelisin.

Sabah erkenden bahçeye inen Rehman, Azer’i dut ağacının altındaki masanın arkasına geçmiş, kaplan figürüyle uğraşüyor gördüğünde şaşırdı. Çocuğun uykusu niçin kaçmıştı?

– Yavrum, bir şey mi oldu?

– Yok, Rehman dayı, uykum gelmiyordu, dedim biraz çalışayım.

– Annen sana bir şey demedi mi?

– Dedi. Azer kızardı.

– Bu seni uykudan ettiyse, buna ancak sevinirim. Tez kalkmakla iyi yapmışsın. Hiçbir şey erkenden görülen işin yerini tutamaz. Üstelik çok vaktimiz yok. Unutma, müsabakaya güzel eserlerle katılmalısın.

O günden sonra Azer denilebilir ki, bütün vaktini Rehman’ın takıldığına söylediği gibi “yaratıcılık imalathanesi”nde geçirmeye başladı. O, ormandan derlediği ağaç köklerine, dallara can veriyor, onlara çeşitli biçimler kazandırarak üzerine nakışlar işliyordu. İşine öyle dahiyordu ki, yemek de aklına gelmiyordu. Annesi gelip aletleri elinden alana kadar başını işten kaldıramıyordu. İlk denetçileri ve eleştirmenleri olan Nigar ile Habib çok kereler onun çalışmasını ilgiyle izliyordu. Son günlerde çevresini mahalleden çocuklar da sarıyordu. Onları gördüğünde Azer daha da hevesleniyordu.

Bir keresinde annesine dedi ki:

– Benim için en geçerlisi Rehman dayının notudur. Onun sınavından geçersen, hiçbir korkum kalmaz.

Aynı akşam Rehman ellerini ovuşturup şakayla Azer’e:

– Müsabakanın birinci aşamasına geçiyoruz, dedi. İşçiliğin ürünlerini tek tek gözden geçirdi. Onların çoğunu Rehman ilk kez görüyordu. Gece yarısına kadar bütün ayarlamaları yaptıktan sonra Azer’in elini sıktı, yani “Bu aşamadan da geçtin.” İki el ele verip çocuğun el işlerini iri karton kutuya özenle yerleştirdiler.

İki gün sonra Bakü'ye yollandılar. Servinaz, ömründe ilk defa uzak sefere çıkan oğlunun yüzünden öptü, ona hayır dualar etti, peşlerinden su serpti.

Onlar gideli beri ses soluk kesilmişti. Servinaz'ın gözü yollardaydı. Endişeden kendi kendini yiyip bitirtiyordu. "Allah korusun, ya başlarına iş gelirse..." diye heyecanlanmıştı. Sabahdan beri eli iş tutmuyordu. Gönülsüzce bahçeye çıkıp su çilemeye, yeri süpürmeye başlamıştı. Fakat bu işi de sona erdiremedi.

– Servinaz teyze, tez olun, televizyonu açın, Azer'i gösteriyorlar. Servinaz kulaklarına inanamadı.

– Ne? Ne dedin?

– Diyorum ki, Azer... O televizyonda konuşuyor.

Televizyon açılmıştı. Servinaz geçip çocukların yanına oturdu, bütün dikkatini toplayıp gözlerini ekrana dikti.

– Bu, belki de senin hayatındaki ilk başarındır, değil mi?

Ekrandaki incecik, sunucu güzel kız Azer'e soruyordu.

– Evet, birinci başarımdır.

– Yarışmaya hangi duygularla katıldın?

– Halk yaratıcılığı sahasındaki ressamlarla tanışmak, onların el işlerini izlemek benim çoktandır arzum idi. Bilmek istiyordum, onların eserlerinin mevzusu nedir, hangi örneklerden yararlanıyorlar?

– Belki kendine dostlar da bulmuşsun.

– Öyle, bu son haftada ilginç tanıdıklar edindim. Bölgeme döndükten sonra onlarla mektuplaşmak isterim.

– Sana yaratıcılığında yön gösteren var mı?

– Evet, Rehman dayı... Onu bizde herkes tanır. En iyi ormancılardan biridir, halk tababetinde de meşhurdur. Fakat kimse onun başka yetenekleri olduğunu bilmiyor. O bir ressamdır, onun oyma işlerini gören hayretten donakalır. Hem yalnızca bu da değil. Bu adamın elleri altındandır. O kadar tevazu sahibidir ki, ömründe el işlerini kimseye göstermemiştir. Arzu ederim ki, onun

yaratıcılığı ile meşgul olunsun.

Sunucu yüzünü ekrana yaklaştırdı:

– Hörmətli izleyiciler! Memleket Halk Yaratıcılığı Yarışmasının galibi, yedinci sınıf şagirdi* Azer Quliyev’i ilk başarısı sebebiyle Yürekten tebriklerimizi bildirir, ona bu çetin sanat yolunda uğurlar arzu ederiz.

Program sona ermişti. Fakat Servinaz yerinden kımıldamıyordu. Sevinçle karışık heyecan içinde ekrana bakmaya devam ediyordu. Habip’le Nigar birbirlerinin sözlerini kese kese sevinçlerini paylaşıyorlardı. Servinaz onları işitmiyordu. Kaç yıldır böyle yürekten sevindiği, bu tür ferahlık duyduğu bir gün yaşamamıştı. Sıradan geçim kaygıları içinde dünyevi sevinçlerin lezzetini tatmamış Servinaz ilk kez anladı ki, hayatta daha anlamlı, daha önemli işler var. Ağaç parçalarını canlandıran, düşüncelerini, dertlerini onların üzerinde resmeden Azer, bunu ona daha demin anlatmıştı. Rehman’ın bir defa ciddi olarak söylediği “Azer iyi ressam olacak” sözlerini hatırladı. O gün buna önem vermemişti. Fakat şimdi bu düşünce onu kanatları arasına almıştı, uçuyordu.

Gidenler ertesi gün döndüler. Azer ilk uzak seferini sevinçle tamamlamıştı. Gördüğü, öğrendiği şeyler, tanıştığı insanlar hakkında annesine bilgi veriyor, Servinaz da onu ilgiyle dinliyordu. Bir tarafta oturmuş Rehman, onların sohbetine kulak veriyor, yüzüne tebessüm yayılıyordu.

– Azer, babanın da yanına gidebildiniz mi? Servinaz hazır seyahatten dönenler varken kocasından da haber almak istedi.

– Ziyaretinize sevindi mi?

– Bilmem. Azer omuzlarını kaldırdı.

– Nasıl yani bilmem? Elbette sevindi. Rehman müdahale etti. Azer artık itiraz etmedi.

Akşam yalnız kaldıklarında Servinaz sorgu suale başladı:

– Söyle bakayım, baban nasıldı? Zayıflamış mıydı?

* Şagird - öğrenci

- Yok, aksine şişmanlamıştı.
- Beni sordu mu?
- Evet.
- Mükâfatına sevindi mi?
- Yok.
- Niye öyle diyorsun?
- Belgeye bakmadı bile. Üstelik bir ressamımız eksikti, dedi.
- Böyle mi dedi?
- Vallahi!

Servinaz daha bir şey sormadı. Azer'in dedikleri keyfini kaçırmıştı. Bunca yıl görmediği oğluyla bu kadar serinkanlı görüşen, onun kalbini kıran Adil'e kızdı. Onun bu acayip davranışlarına anlam veremedi. Adam çocuklarına karşı her zaman umursamaz olmuştu. Hoş tutmak, güzel sözler sarf etmek bir yana, oturup onlarla iki laf etmeyi evladına çok görürdü. Birinde Servinaz kocasının bu konuda üstüne gittiğinde o, şöyle demişti:

– Çocuklara çok da yakın olmak iyi değil, bundan yüz bulabilirler. Ebeveynle çocuklar arasında bir perde olmalıdır. Biz böyle büyüdük, atadan, anadan böyle terbiye aldık.

Servinaz'ın çocukları gereğinden çok pohpohladığını, onlara incelikler gösterdiğini, onları nazlandırdığını görünce sinirleniyordu. Servinaz, kocasını inandırmaya çabalıyordu ki, sevgiden, ünsiyetten hiçbir canlı zarar görmez. Tersine, en acımasız, en kaba insanlar bile sevginin, sevecenliğin gücü ile kazanılabilir. Fakat Adil onun sözlerini alaya alıyordu.

Kocasının kapkara suratı, çatık kaşları aklına geldi. Onunla ilgili tatlı anlar, şen dakikalar hatırlamaya çalıştı. Fakat ne kadar kafa yorduysa, hafızasında böyle güzellikler bulamadı. Birlikte yaşanmış uzun yıllardan sonra içi yalnız gönül kırıgınlıkları, gam ve hoşnutsuzluklarla doluydu. Onu hayata bağlayan, avutan varlıkların kim olduğu aşikârdı. Onları delicesine sever, öpüp

okşar, tatlı tatlı laf yarışına girer, bazen birlikte oyunlar oynar, en küçük arzuları karşısında kul köle olurdu.

Rehman’a karşı beslediği hisler onun kalbindeki başka yönelmelerden çok farklıydı. Bu azaplı-sevinçli, kederli-ışıklı titreşimler kâh yaşama hevesi aşıyor, kâh hayat aşkını elinden alıyordu. Bazen göğün yedinci katına yükselten, bazen acımadan yere çırpan bu çelişkili süreç içinde o, bu ikilemlere, çatışmalara yenik düşmeden Rehman’a minnettarlık besliyordu. Biliyordu ki, o mevcuttur, yakındadır, bağırsa sesini işitecek, kulu kölesi olarak hizmetine koşacaktır. Dertli yüreğinde ıslak odunlarla yakılmış ocaktakine benzer bir harlanma ile dolaşan, ne tütsüsü kesilen, ne de sönen bu alevlerin sıcaklığı ile ısınamasa da, onun varlığı ile yetinmeyi bilen Servinaz için bu adama beslediği ümitler, suda boğulacak kimsenin saman çöpünden yardım umması gibiydi. O, bu kırıntıların varlığı dolayısıyla talihine minnettardı. Bunu mutluluk olarak değil, “mutlulukçuluk” diye adlandırıyor, bir gün ondan da mahrum kalacağını biliyordu. Adil’in geri geleceğini, önceden yaşadığı dayanılmaz günlerin uzakta olmadığını düşündükçe onu afakanlar basıyor, ileride onu bekleyen karanlık yazgısının kederi, Şah dağ’ın başına toplanan sis gibi yüreğine çöküyordu.

– Anne, Mayise teyze geldi. Kızının sesine avluya çıkan Servinaz, kadını görünce söyleyecek söz aradı:

– Hayırlı akşamlar, Mayise, gel içeri.

Mayise usulca, gönülsüz selamlaşıp içeri geçti. Camlı balkondaki divanda oturup araştırmacı gözlerle çevreyi kolağan etti. Yenilenmiş cam çerçeveyi işaret edip kinayeli:

– Rehman’ın marifetleri... hemen görünüyor, dedi.

Servinaz anlamazlıktan geldi.

– He, Allah ondan razı olsun, yağmur, kar yağdığında döşeme ıslanıyordu. Soğuktan buraya çıkamıyordum.

– Hem de iki kat yapmış herhâlde.

– He, televizyonu da çıkardım buraya, konuk geldiğinde burada oturuyoruz.

– Adamın eli altın. Mayise yeniden dokunaklı konuştu.

– Tabii ki...

Servinaz sezdi ki, Mayise öylesine uğramamış, bir amacı var. Susarak onun ne zaman maksadını izaha geçeceğini bekledi.

– Oynaşın nerede? Mayise'nin suratı birden karıştı. Onun aniden saldıracağını hesaba katmayan Servinaz'ın ayaklarını titreme sardı. Masanın arkasına geçip oturarak sıradaki hamleye hazırladı kendini.

– Sana söyledim, niye susuyorsun?

– Belki sözlerini düşünüp söylersin?

– Bana akıl verme, söyle bakalım, nerede o?

– Ne bileyim? Servinaz sakinliğini korumaya çalışıyordu.

– Yani sana hesap vermiyor mu?

– Niye versin?

– Nasıl niye? Senin için ailesini terk etmiş, evinden eşliğinden olmuşsa nereye gittiğini demesi gerekir.

– Günahı benim üstüme yıkma. Bu yaşında onu yuvasından eden sensin. Akıllı kadın böyle yapmazdı.

– Ne yani, sizin keyif çatmanıza göz mü yumsaydım?

– Hiç böyle kesin konuşma, Mayise, insanlara kendine göre değer biçme.

– Ne dedin? Kendime göre değer biçmek, neyin nesi? Sanıyorsun ki, senin kahramanlıkların herkesin elinden gelebilir? Yanlış düşünüyorsun, bizim o taraklarda bezimiz yok.

– Sen niye geldin, onu söyle! Servinaz sertçe sordu.

– Kocamı gönderesin diye geldim.

– Olur, gönderdim götür! Servinaz bunu heceleyerek, sözlerinin üstüne basarak dedi.

– Benimle alay mı ediyorsun?

– İyi ki, alay olduğunu anladın. Öyle konuşuyorsun ki, insanın

gülesi geliyor. Sanki kocan eşyadır, onu sana göndereyim. Kadrini kıymetini biliyordun niye evden gitmesine imkân verdin?

– Ben mi imkân verdim? Onu sen şeytani güçle elimden aldın. Ne tür bir büyü yaptınsa, evden koptu. Çoğu kimse cadının Rehman olduğunu düşünüyor, fakat ben biliyorum ki, bütün kötülüklerin sebebi sensin.

– Asla, ne olduysa dilindendir. Zehrini o kadar döktün ki, dayanamayıp gitti. O çeşit akıllı, evcimen, çocuğuna bağlı adamı deli edip çöllere saldın. Sen öyle taş yürekli bir insansın ki, onun başına bir hâl gelse hiç “uf” da demeyeceksin.

– Senin gibi sırdaşı olanın başına ne gelebilir ki?

– Allah’ma şükür et Rehman dayı bana rast geldi. Dört yıl bir erkek için az müddet değil, onun yerinde başkası olsaydı, çoktan gider evlenirdi. Kendisi de maşallah yakışıklı, boylu poslu adamdır. Gider on sekiz yaşında kız da alır. Kimse onu ayıplayamaz.

– Senin olduğun yerde başkası onun neyine lazım? Hazır ersiz avratsın.

– Allah’tan kork Mayise! Beni de, onu da iyi tanırsın. Bilirsin ki, hiçbirimiz böyle vicdansızlık etmeyiz. Gerçekten, öyle mi düşünüyorsun, ben Azer’in yanında böyle bir işe girişebilir miyim?

– Senden ne desen çıkar. Mayise bunu nefretle söyledi. Servinaz’ın gözleri yaşardı:

– İnsanı ameline göre kınasalar yakmaz. Benim tek günahım ondan ibarettir ki, Rehman dayıya evimde sığınacak yer vermişim. Haftada bir gelip geceliyor, elbiselerini yıkayıp ütülüyorum. Aramızda farklı münasebet varsa, şu ışığa kör bakayım. Niye bana inanmıyorsun? Biliyorum, diyeceksin ki, kendine saygısı olan insan adına leke gelsin istemez, yabancı erkeği evine almaz. Fakat bilsen evime nice iğrenç göz dikilmişti, birisi de komşum Mehmet.

– Yalanın büyüklüğüne bak! Gör kendi kıymetini nasıl da yük-

seltiyor! Diyorsun ki, yani bu bölgede senden başka kadın yok, ha?

– Var, niye olmasın? Fakat hepsinin kocası yanındadır. Adil buradayken kimin ne haddine, kaşını kaldırıp benim olduğum tarafa baksın? Kocasız kadının ardından her tür söylenti çıkarılıyor, Mayise. İster inan, ister inanma, ben olanı dedim sana.

– Utanmıyor musun? Beni aptal yerine mi koyuyorsun? Rehman’ın gözleri oldum olası sendedir. Seni de şükür Allah’a, hepimiz biliriz, hangi yuvanın kuşusun! Tatlı dilinle değil Rehman’ı, yılanı da yuvasından çıkarırsın. Şimdi her ne ise olan oldu, geçen geçti, ben bu dört yılı ömrümden silebilirim. Hiç olmazsa şimdi kocamı bırak. Celil’i avutamıyorum, babası varken yetim kalan sabinin ne günahı var?

– Kendisine niye demiyorsun? O, acımasız biri değil, hem de ne sana, ne de oğluna karşı ilgisiz olmadı hiç. Dönmesini istediğini bilse, sevinerek gelir.

– Yok, ben ona hiçbir vakit hiçbir söz demeyeceğim. Onu sen gönderesin. Yanına nasıl aldınsa, yoldan hangi oyunlarınla çıkardınsa, öylece de evine yolla. Biliyorum, buna gücün yeter, o bir tek senin sözüne bakıyor.

– Ne söylediginin farkında mısın? Ben onu evden mi kovayım? Kusura bakma, bunu yapamayacağım. Senin düşündüğün kadar zalim değilim ben.

– Hayır, kovacaksın, yoksa seni âleme rezil edeceğim.

– Sen bilirsin, elinden geleni ardına koyma.

– Gör başına ne işler açacağım! Mayise onu tehdit etti. Servinaz’ın cevap vermediğini görünce beddua etmeye başladı. Servinaz ellerini kulaklarına kapatıp hiçbir şey işitmek istemedi. Bunu görünce Mayise daha da kızdı. Bağırmaya başladı:

– Seni göreyim kulakların şişlensin, seni göreyim ...

Aniden yatak odasının kapısında Azer gözüktü. Benzi bembeyazdı. Boğuk sesle Mayise’ye bağırdı:

– Çık git buradan, Mayise teyze, işitiyor musun? Çık git!

Bunu öyle öfkeyle, öyle buyurgan dedi ki, Mayise sessizce yerinden kalkıp kapıya doğru yürüdü.

Mayise çıktıktan sonra Azer annesine yaklaşıp onu kucakladı, başını onun başına dayadı. Servinaz:

– Yavrucuğum, Allah seni bana çok görmesin, dedi.

* * *

Seher vakti Rehman ormanın yukarı tarafına yollandı. Köylere uzak olduğu için buralarda talana, tahribe pek rastlanmazdı, bundan dolayı içi rahattı. Fakat yine de ayda bir iki kez de olsa yönünü bu taraflara doğrultuyordu. Elden ayaktan uzak yerler doğallığı, bakırlığı ile her zaman onu hayran bırakırdı. Tabiatın bozulmayan bu sapa köşesinde bitkiler kendilerine has kokuları, güzellikleri ile boy verirdi. Aşağılarda tek tük biten çiçekler burada halı gibi serilmişti. Ağaçlar, dallar öyle sıkı ki, onların arasından geçip yol almak ustalık isterdi.

Gürgen, akasya, kızılâğaç, garaçöhre, dişbudak ağaçlarının dallarını elleriyle aralaya aralaya iki saatten çok sürede, güçlükle fark edilen küçük patikayı izliyordu. Çürük karışmış ıslak toprağın üstü yemyeşildi. Ot bitmeyen, çiçek açmayan bir karış yer yoktu.

Onların adlarını içinden saymaya başladı: sumru, göyçiçek, gülhatmi, nilüfer, çan çiçeği, şebbu, gülül, yaban gülü... Elliye kadar saydı, geride hâlâ sayılmadık çiçekler vardı. “Keşke Servinaz da burada olsaydı!” diye içinden geçirdi. Bir arzu ruhunu titretti: “Ne olaydı, bir kerecik seninle bu çimenlikte ikimiz olsaydık.” Bu ele geçmez isteğin tatlı, mest edici düşüncesiyle başı döndü. Yavaş yavaş, dalgın dalgın yürüdü. Dağın eteğine ne zaman ulaştığını fark edemedi. Yarpuz kokusu havayı kaplamıştı. “Yakınlarda pınar olmalı diye düşündü. Susadığını ancak o anda hissetti. Kurumuş dudaklarını dili ile ıslatıp ileriye yürüdü.

Birden yakınlardan gelen şırıltıyı işitti. Gözyaşı gibi dupduruydu ark. Belli ki, başlangıcını pınardan alıyordu. Onu izleyerek gidip pınarın kaynağını buldu. Eğilip ellerini buz gibi suda yıkadı.

Sonra avuçlarına alıp kana kana içti. Yüzünü, boynunu ıslattı. Bu serinlik iyi gelmişti. Kenarda çiçeklerin üzerine uzanıp gözlerini masmavi göğe dikti. Fakat gün ışığının yakıcılığına dayanamayıp göz kapaklarını yumdu.

Bir çatırtı sesi duydu. Önce bunu önemsemedi. Sesi tekrar işitince, üstelik eskisinden daha güçlü ve peş peşe yinelenerek, doğrulup sesin geldiği tarafa boylandı. Ondan tahminen yüz, yüz elli metre mesafede iki dağ keçisi kafa kafaya durmuştu. Rehman ilgiyle izledi onları. Bunlar Kafkas keçileri idi. Boz renkli, sırtları karaya çalan bu hayvanlar göz göze bakışıp birbirlerini öfkeyle süzüyorlardı. Arka ayakları üzerinde kalkıp anlaşılmaz sesler çıkarıp boynuzlaştılar.

Rehman, onları ürkütmemek için çiçeklerin arasına saklandı. Bu hayvanlar insan soluğunu hemen fark ederlerdi. O yüzden kımıldamadan, soluğunu tutarak bu mağrur hayvanların savaşını izledi. Savaş çok geçmeden sona erdi. Keçiler boynuzlarını aralayıp bir süre hareketsiz kaldılar, sonra yüzlerini çevirip her biri ayrı yollara yöneldi.

O sırada karşıdan birçok keçi daha belirdi. Bunlar dişilerdi. Deminkilerden biri geride kalmış, dikkatle bunları izliyordu. Hiçbiri ona yakın durmadı. Sonuncusu da yanından geçerken küçük adımlarla berikine yaklaştı. Eğri boynuzlarını temkinlice onun boynuzlarına değdirdi. Fakat bu incelik dişinin hoşuna gitmedi. Erkek vazgeçmiyor, dişinin dikkatini çekmeye çalışıyordu. Dişi huysuzlandı, askıntı olana boynuzları ile üst üste küçük darbeler indirdi. Erkek keçi cevap vermedi, başını çevirdi.

Başka bir dişi devreye girdi bu defa. Bunu görünce beriki koşup ona yaklaştı. Deminkinden farklı olarak bu dişi okşamalara sinir olmuyor, aksine hoşlanıyordu. Onlar, birbirlerinin gözünün içine dalmıştı. Aniden arka ayakları üzerinde doğrulup ön ayakları ile oynaşmaya başladılar.

Kayanın arkasından iki erkek daha çıktı. Rehman onların ne

yapacaklarını, oradan kendi istekleriyle gidip gitmeyeceklerini kestirmeye çalıştı. Keçiler durup çifti izledikten sonra çekip gittiler. Erkekle dışının oynaşmaları devam etti. Uçları arkadan yukarı kıvrılmış halkalı iri boynuzlarla birbirine herhangi bir çatırtı çıkarmadan dokunuyordu.

Şaşkınlıkla gözleri büyüdü Rehman'ın. Hayvanlar öpüşüyordu. Bu keçilerin insanlar gibi öpüşeceklerini tasavvur edememişti. Biliyordu ki, bütün canlılar sevişir, fakat bunu görmek, onlar arasındaki muhabbete tanık olmak nedense içini acıttı. Gizlice onları izlediği için utandı da.

Keçiler gitmişti. Rehman dinlendikten sonra cebinden kese çıkarıp ilaçlık bitki peşine düştü. Toplamaya kekik otuyla başladı. Bağa yaprağı, yavşan otu, yarpuz, kanteper derledi.

İki saat sonra, torbasını alıp ormana yollandı. Ahududuların tarafına vardığında acıktığını fark etti. Tatlı mı tatlı, kıpkırmızı meyvelerden ağzına atıp yemeye başladı. Burada o kadar vardı ki, beş dakikada iri bir kovayı doldurmak işten bile değildi. “Servinaz da isterse çocuklarla onu ahududu toplamaya getiririm” diye karar verdi. Düşündükleri yüreğine yeni bir keder dalgası yaydı.

Nerede, ne yapıyorduyse, ne düşünüyorduyse ya başında, ya ortasında, ya da sonunda mutlaka Servinaz yer almalıydı. “Acaba bu iş için o ne der? Böyle yapsam hoşuna gider mi? Şuraya gitsem darılır mı?” Servinaz onun varlığına hükmetmeye başlamıştı. Yaşamasının anlamı olmuştu. Şekli gözlerinin önünde, sesi kulaklarındaydı. Ne kadar gayret etse de kendisini alıkoyamıyordu, Servinaz onun diğer arzularını ötelemişti. Bu tanış olduğu kadar yabancı, yakın olduğu kadar uzak insanın dışında hiçbir şey mevcut değildi.

Ortalık karardığında bölge merkezine ulaştı. Servinazların mahallesinin aşağı tarafında beş altı kadın birikmiş konuşuyordu. Servinaz'ın komşusu Fatma, onu görüp arkadaşlarıyla fiskosa başladı. Herkes dönüp Rehman'a baktı. Adam geçip gidene

kadar konuşmadılar. Bu bakışlar sırtına ok gibi saplandı, yüreği karardı. Son vakitlerde böyle kınayıcı, suçlayıcı bakışlarla sık sık karşılaşılıyordu. Ona laf atanlar, hatta sataşanlar oluyordu. Görmezlikten, işitmezlikten gelip yoluna devam etse de işittikleri onu yaralıyor, göğsüne mil çekiyordu. O defa da kadınların kendisini gösterip aralarında fısıldaştıklarını görünce kanı karardı, yanlarından selam vermeden geçti. Kadınlardan biri bir şeyler söyleyince ötekiler kahkaha attı.

Heyecandan Rehman'ın yüzünü, boynunu ter damlacıkları kapladı, gözlerini kan bürüdü. Fakat yine de kendini tutup Servinazların bahçe kapısından içeri girdi. Yukarı çıkmadı, dut ağacının altındaki sandalyede oturup gözlerini belirsiz bir noktaya dikti. Deminki kınayıcı bakışlar, gülüşmeler aklından çıkmıyordu. Düştüğü garip durum onu sıkıyordu. El âlemin suçlamasına maruz kalmanın, milletin dedikodusunun hedefi olmanın ne demek olduğunu hiç o günkü kadar derinden hissetmemişti. Azaplı duygular kararsızlığa sürüklemişti onu. Kafasını ellerinin arasına alıp var gücü ile sıkıyor, aniden gelen baş ağrısını sanki bu yolla uzaklaştırmak istiyordu.

Vaktin nasıl geçtiğinden, saatlerin ardı ardına birbirini nasıl izlediğinden habersizdi. Yukarıda, çocukların odasında ışıklar söndü. Cemekânlı balkonun kapısı açıldı, Servinaz, basamaklardan inerek bahçeye geldi. Bahçe kapısını içeriden kapayıp geri döndüğünde dutun altındaki karartıyı görüp ürperdi. Fakat onun Rehman olduğunu fark edince sevinerek yanına geldi:

– Geldin mi? Hayırlı akşamlar.

– Senin de.

Rehman'ın boğuk sesinden keyifsiz olduğunu anladı. Onu gördüğünde duyduğu sevinç sabun köpüğü gibi dağıldı. Rehman'ın alnına dağılmış saçları, çatılmış kaşları, kederli gözleri nedense yüreğine korku getirdi. Küçük taburede oturup sessizliği bozmamaya çalıştı.

- Nasılsın? Rehman onun yüzüne bakmadan ağır ağır konuştu.
- Fena değil.
- Çocuklar yattılar mı?
- Evet.

O, daha hiçbir şey demedi, fakat pejmürde hâli, düşünceli duruşu Servinaz’ı kaygılandırmıştı. “Görsen neler oldu?” diye kendi kendine soruyor, fakat cevap bulamıyordu. Sormaya da cesaret edemiyordu. Rehman kendi âlemindeydi, Servinaz’ın orada olduğunu unutmuş gibiydi. Gözlerini bilinmeyen bir noktaya sabitlemiş, ölçüp biçiyordu sanki.

- Ne oldu?

Servinaz bunu neredeyse fısıldayarak sordu.

- Hiç.

- Var bir şey.

- Biraz başım ağrıyor.

– Derdini bana söyle, hafiflersin. Servinaz’ın gözleri yalvarışla doluydu.

- Hangisini söyleyeyim, bir midir, iki midir?

Rehman bunu öyle dertli dertli dedi ki, Servinaz dayanamayıp yerinden kalktı. Elini onun saçlarında gezdirmekten kendini zor sakladı. Rehman sanki onun içinden geçenleri duymuş gibi şaşkınlıkla Servinaz’ın gözlerinin içine baktı:

- Bari Adil tez gelseydi... dedi.

– Üzülme, çoğu gitti, azı kaldı. Gözümüzü yumup açıncaya kadar gelir.

Servinaz, onu teskin etmek istiyordu, fakat elinde olmadan sesi titredi, kahır boğazında düğümlendi.

- Yasemin mi açtı? Rehman havayı kokladı.

- He, iki gündür.

Rehman bahçenin yukarı bölümüne gidip bir yasemin dalıyla geri döndü:

- Bana başörtüsü ver.

Servinaz eve geçip oradan beyaz başörtüsü getirdi. Rehman gülü onun arasına koyup başına bağladı. Servinaz'ın şaşırarak onu izlediğini görünce:

– Yasemin baş ağrısının ilacıdır, dedi.

– Kalk gidelim, sana keklik otu çayı yapayım, ağrıların geçsin.

Servinaz bunu öyle bastırarak deyince, konuşmadan onun peşinden yürüdü.

Çay içiyor, önemsiz konularda konuşuyorlardı.

– Mayise gelmişti...

Servinaz nihayet deminden beri demek istediğini dile getirdi.

– Hayır ola?

– Senin eve dönmeni istiyor.

– Öyle mi dedi?

– Evet.

– Peki, sen dedin?

– Ne diyeceğim? Doğru diyor.

– Doğru diyor? Rehman hayretle sordu.

– Demek, Mayise evden gitmemi isteyecek, ben gideceğim, dönmemi isteyecek, ben döneceğim?

– Karı koca arasında her şey olabilir. Ömür boyu dargın kalmazsınız ki... Servinaz bunu serinkanlılıkla demişti.

– Doğru mu, sen de mi öyle düşünüyorsun, ben dönebilir miyim?

– Niye dönmeyesin? Evladın var, ona babalık etmelisin.

– Biliyorsun, Mayise'nin yanına dönmem. Ne kadar gücüm yeterse ona arka çıkacağım, çaresizlik çektirmeyeceğim. Fakat Mayise'den bana bir daha söz açma, iyi mi? Hiç kimse bilmesede, sana malumdur ki, ben onu sevmiyorum.

– Senin yaşında bir adam sevgiden konuşamaz!

Servinaz bu sözleri düşünmeden, sözünün ucunun nereye dokunacağını kestirmeden dedi. Onları telaffuz edişi ile pişman oluşu bir oldu. Fakat ok yayından çıkmıştı. Rehman kınama

karışık şaşkınlıkla ona bakıyor, ne ise demek istiyor, diyemiyordu. Servinaz ilk defa yaşını onun başına kalkmıştı.

Ormancının kireç rengi almış yüzüne bakınca Servinaz büyük suç işlediğini, kabahatli olduğunu kavradı. Fakat iş isten geçmişti, en çok sakındığı olay başına gelmişti. Rehman'ın kinli adam olduğunu biliyordu, onunla her zaman özenerek konuşur, gücüne gidecek sözler söylememeye çaba gösterir, bunu başarırdı da. Fakat o gün tedbiri elden bırakmıştı.

Servinaz'ın yüreği sıkıldı, kötü olaylar yaşayacağını önceden sezen insanlar gibi rahatsızdı. Rehman'ın kırılıp gidebileceğini düşünmek ona azap veriyordu. Fakat içindeki gurur ona eğilmemeyi, pişmanlığını dışa vurmamayı, uğradığı telaşı yansıtmamayı buyuruyordu. İkinci duygu baskın çıktığından ona tabi olmaya zorunluydu.

“Çıkıp gidecek”. Servinaz heyecanla düşündü. “Gidecek ve bir daha dönmeyecek.” Onun heyecanına korku karıştı. Ne olacağını, nelerle karşı karşıya kalacağını beklemeye başladı.

Rehman uzun süre sessiz, kıpırtısız oturdu, sonra yavaşça:

– Yerimi hazırla, yatmak istiyorum, dedi. Servinaz onun için çabucak yatak hazırladı sonra geçip çocukların yanına uzandı. Sabaha kadar yatakta değil de taşın üstünde uyuyormuş gibi, sağ tarafından sol tarafına, sol tarafından sağ tarafına dönüp durdu. Gün doğumuna yakın uykuya dalabildi. Uyandığında Rehman çıkıp gitmişti. Servinaz'ın içi yandı. Başını onun yastığına koyup acı acı, sessizce ağladı.

* * *

Evinin yanındaki ambulansı görünce Rehman telaşa kapıldı. Rengi solmuş Celil'in karyolasının yanında tanımadığı genç hekim ve yaşlı hemşire, Mayise'yi sorgu-suale tutmuştu.

- Bir haftadır ağzına lokma koymadı.
- Saha hekimi ne demiş?

- Vitamin iğneleri yaptırmasını uygun gördü.
- Evdeki tedaviden bir sonuç alınamayacak. Çocuğu hastaneye götürüp etraflıca muayene etmek gerek.

Rehman hepsiyle selamlaşıp Celil’i yüzünden öptü. Sonra hekime dönüp:

– Öneriniz için sağ olun, fakat hastaneye taşınmasını gerekli görmüyorum.

– Çocuğu bırakmama gibi bir yetkiniz yoktur.

– Kansıızlık değil mi?

– Öyle, muhtemelen başka hastalığı da var.

– Onun dışında bir şeyi yok.

– Sanırım çocuğunuzun durumu sizi çok da rahatsız etmiyor.

Fakat biz onun için sorumluyuz.

Hekim Mayise’ye doğru döndü:

– Bacı, çocuğun annesisiniz, siz niçin konuşmuyorsunuz?

– O da babasıdır.

– O zaman siz mesulsünüz.

Hekim, onun ardından da hemşire odadan çıktı. Deminden beri yattığı yerden sessizce büyükleri izleyen Celil, hastaneye gitmeyeceğini duyunca sevinçle doğruldu.

– Çocuğu kendim tedavi edeceğim.

Bu sözleri Rehman öyle katıyetle dedi ki, Mayise’nin şaşkınlığından, umutsuzluğundan eser kalmadı.

Rehman daha sonra onlarla vedalaşmadan evden çıktı. Akşama doğru evde meleme işitildiğinde Mayise avludan boylandı. Rehman’ın iri bir keçiyi bahçeye soktuğunu görünce merakla olanları izledi. Kocası, keçiyi armut ağacının gövdesine bağlayıp:

– Gel süt sağ, dedi.

Mayise’nin bön bön baktığını görünce durumu izah etti:

– Keçi sütü çocuğun ilacıdır.

Mayise, yorgunluktan eğilip bükülmüş adamın benzi kaçmış suratına alttan alta bakıp göğüs geçirdi. Birazdan içeri girdi. Sütü

kısa sürede sağmıştı.

– Yarım bardak zor sağabildim.

– Olsun, akşama da bir o kadar sağarsın. Kaynatıp ver, içsin.

– Ayrıca ilaç vermeyecek misin?

– Yok, gerekmez. Onu yalnızca keçi sütü ile iyileştireceğim.

Görürsün, bir aya topaç gibi olacak.

O sırada bahçe kapısı dövüldü. Çocuk hastanesi başhekimini Zabıt’le sabahki genç hekim yukarı çıktılar.

– Hoş gördük, ne var, ne yok? diye başhekim, Rehman’la toka-laştı. Celil’in yanındaki sandalyeye oturup onu dikkatle muayene etti. Ardından ayağa kalkıp Rehman’a işaret etti ki, dışarı gelsin.

– Rehman, darılma, fakat demeliyim, bu benim görevimdir. Niçin işimize engel oluyorsun?

– Hiçbir şey anlamadım.

– Burada anlamayacak ne var ki? Niye hastaların hayatı ile oynuyorsun? Sana kim izin verdi ki, onların tedavisi ile meşgul olasın? Allah etmesin yarın birine bir şey olursa, kendini savunabilecek misin?

– Şimdiye kadar bir şey olmadı.

– Fakat olabilir. Halk tababetine ben de inanıyorum, onun im-kânlarına aşınayım. Fakat tıp otlarla tedavi değil. Biz yüz defa ölçüp biçip muayeneye öyle başlıyoruz.

– Yani ben o kadar cahilim ki, gözüm kapalı, rastgele muayene ediyorum? Böyle düşünüyorsan, hata yapıyorsun. Doğrusunu bilmek istiyorsan, yanıma gelenler sizin hastanenizde doğru dürüst tedavi edilmemiş insanlardır.

– Yani bizim iyileştiremediklerimize sen çare bulmuşsun?

– Sana dokunsa da itiraf etmeliyim ki, böyle durumlar olmuş. Yanıma bir çocuk getirmişlerdi. Alimurat muallimin oğlu Kurban’ı diyorum. Belki haberin var, yirmi gün hastanede yatmıştı, fakat kolundaki yara iyileşmemişti. Zavallıya kaç tür iğne vurdular, kaç tür merhem sürdüler, yararı olmadı. İki günde yarasını ota

sardım, öyle toparlandı ki... İnanmıyorsan git bak.

– Bir tesadüftür belki. İyisi mi böyle işlere kalkışma. Orman-cısın, git ormanını koru, hekimlere engel çıkarma.

– Zabit, görüyorum ki beni iyi tanıımıyorsun. Ben kapı kapı dolaşıp hasta arayanlardan değilim. Öyle adamlara el atıyorum ki, her yerden umut kesip bana sığınmış olsun, hem de çare bulacağıma inanayım. Halk tababeti deryadır, ben onun birkaç damlasına vakıfım. Bildiklerimi defalarca sınıdıktan, denemeden geçirdikten sonra uyguluyorum. Öyle hastalıklar var, ilaç yapmaya uygun bitkilerin sayesinde daha çabuk, daha kolay tedavi edilebiliyorlar. Elimden geldikten sonra, niçin insanlara yardım etmeyeyim?

– Kırılma, fakat sana şunu söylemeliyim: Allah etmesin, hastalardan birine bir şey olsa kanun karşısında savunma yapmak zorunda kalacaksın.

– Kanunu hatırlattığın için sağ ol. Rehman bunu alaylı söylemişti.

– Geçelim asıl konuya. Niçin çocuğu hastaneye bırakmıyorsun? Görüyorsun, bir deri, bir kemik kalmış.

– Zabit, öyle söylüyorsun ki, sanırlar çocuğumun kötülüğünü istiyorum. Onun derdine siz hekimlerden çok ben aşınayım, biliyorum ilacını.

– Güzel, de bakalım nedir?

– Keçi sütü.

– Ay Rehman, gel çocuğunun hayatı ile oyna. Ona her gün birçok iğne yapılmalı, haplar yutturulmalıdır.

– Hiç kimse bilmesede, senin için sır değil, keçi sütü vitamin, mineral açısından zengindir. Anne sütünün benzeri değerdedir. Dünyanın birçok ülkesinde keçi sütü ile tedavi uygulayan sağlık kurumları var. İsviçre'deki bir sanatoryumda hiçbir ilaç kullanmadan yalnızca dağ havası ve keçi sütü ile ayağa kaldırıyorlar.

– Sana laf yetiştirmek çok zor.

– Gel şöyle konuşalım. Biliyorum, çocuğum için endişelisin, bunun için sağ ol. Fakat inan, ben de kaygılıyım. Keçi sütü yüz yıllardan beri en iyi ilaç sayılmıştır. İbni Sina’dan, Yusuf Şirvani’ye kadar birçok âlim onun öneminden söz eder. Onlara inanmamaya hakkımız yoktur. Keçiler vereme yakalanmayan tek hayvandır, vebaya da.

– Ne diyorum bak, sana bir şartla bırakıyorum çocuğu, mesuliyeti kendi boynuna alacaksın. Fakat müdahalen sonuç vermese onu vakit geçirmeden hastaneye yetiştir.

– Baş üstüne.

Bir hafta boyunca sabah, öğlen, akşam çocuğa süt içirildi. Hafta sona erdikten sonra ona sütle karışık bal, kaymak, ciğer ve başka besin değeri yüksek yemekler yedirmeye başladılar. Celil’in iştahı artmış, zayıflıktan kurtulmuştu. Rehman nerede olursa olsun akşam karanlığı çökmeden mutlaka kendini eve atıyordu. İçeri girer girmez Mayise’den çocuğun ne yiyip içtiğini, belirlenmiş rejime ne ölçüde riayet edildiğini soruyor, sonra hastanın yanına varıyordu. Celil’in yanaklarında gül gibi açan kızartıları gördükçe dudaklarında kendinden emin gülümseme belirliyordu.

– Zabit gelmişti, diye bir defa Mayise ona bildirdi.

– Ne dedi?

– Celil’i görüp hayret etti, “Mucizedir Vallah!” deyip gitti.

– Elbette mucizedir. Keçi sütünü ne bellemiştin? Şimdiden sonra aklında tut, çocuk günde bir kere içmeli. Ta büyüüp kemikleri güçlenene kadar. Zayıf yapılı bir çocuk o. Anne sütü görmedi. Bir daha böyle olmasın diye ciddi yaklaşmak gerekir.

– Yeni keçi alalım mı diyorsun?

– Tabi.

– Peki, onun yemi, bakımı?

– Zavallı ne yiyor ki? Bütün gününü bir demet otla geçirebilir. Kışın ise on-on beş kilo kuru ot, ayrıca yemek artıkları ile idare eder.

Rehman bahçede koşuşturan oğlunu yanına çağırıp onunla hayli ilgilendi, çocuğunun durumundan memnun olup gitmeye hazırlandı.

- Belki yemek yersin? Mayise ona teklifte bulundu.
- Yok, sağ ol, aç değilim.
- Aç da olsan yemezsin!

Rehman cevap vermeyip bahçeden çıktı. Celil’in hastalandığından bu yana her gün gelip gitse de, Mayise ile olan münasebetlerinde bir değişiklik olmamıştı. Onlar birbiri ile soğuk selamlaşıyor, yalnız çocuğun tedavisiyle alakası olan şeylerden konuşuyorlardı. Mayise ona yemek sunarak bir adım atıyor, Rehman ise reddederek mesafeyi koruyordu. Evde birlikte oldukları saatlerde onlar on-on beş cümlelik konuşmalarla yetiniyorlardı. Mayise, yavrusunu iyileştirdiği, onu ayağa kaldırdığı için kocasına gönülden borçluydu.

Öteden beri, en zor günlerinde, Celil’in hastalığı ile alakalı zorlandığında, ikilemlere düştüğünde Rehman yardıma yetişmiş, çocukla ilgili bütün yükü sırtına almış, tek tasası yavrusunun durumu olmuştu. Son olayda da fark eden bir durum yoktu. Bütün bunlardan dolayı Mayise ona minnettardı. Fakat bunca ayrılıktan sonra evine yabancı gibi girip çıkan, oğlunun dışında kimseyi görmeyen, karısına uzak bir komşu gibi davranan koca onun içini sızlatıyordu. Eşini Servinaz’a değiştiği için kocasından nefret ediyordu. O sıralarda bu nefrete kendinden hoşnutsuzluk, dünyaya dargınlık da karışmıştı. Bu defa da Rehman aç acına evden çıkıp gittiğinde, keder dolu bakışlarla onu izledi.

Mayise’ye öyle geliyordu ki, üstüne soğuk bir hava cereyanı hücum etti. Üşüyüp büzüştü. O anda onu terk edip giden Rehman’la değil, adı üstünde Derviş’le birbirlerinden yerle gök kadar uzaktılar. Aynı çatı altında, yataklarını paylaştıklarında da yakın olamamışlardı. Rehman hep kendi âleminde yaşamış, onu çöl, bayır daha çok çekmiş, evine eşğine pamuk ipliğiyle bağlı

olmuştı. Bu, onun sıra dışı, anlaşılmaz tabiatı ile alakalıydı.

Kadın evlilikleri boyunca Rehman'ı çözememişti. Sıcak yuvasını çileli, tehlikeli ormana değişen, yalnız yaşamayı seçen bu adamın gerçekten onun kocası olduğuna inanmak güçtü. Lakin onun sinesine sağlı sollu miller çeken, hısım akraba, konu komşu arasında küçük düşüren bu adamı o seviyordu. Çok kişinin uzak durduğu, çekinerek yaklaşabildiği, hatta korktuğu kişiyi o, ne silip atabiliyor, ne de kendine çekebiliyordu. Bu acı ve ağır duygularla odasına döndü.

* * *

Hava çok boğucuydu, güçlükle soluk alınıyordu. Kavak ağacına yaslanıp oturmıştu. Ağaçların yaprakları arasından süzülen güneş şuaları gözlerini kamaştırıyordu. Yanı yöresi böceklerle doluydu. Karıncalar, örümcekler her zamanki kaygılarındaydı. Az ötede iri kara böcek tembel tembel yürüyordu. Aniden ortada beliren zığ-zığ kuşu, böceğe yaklaşıp gagasını açtı. Bunu gören böcek gövdesini gerip arka ayakları arasından kuşun üstüne sıvısını püskürttü, zığ-zığ üstüne tazyikle gelen bu mayinin etkisiyle çığlık attı. Sıvı yakıcı olmalıydı, kuş uçarak bu tehlikeli ortamdan uzaklaştı.

Böcek kendinden mutlu gezinmeye devam etti. “Vay sana! Zığ-zığ yanına bir daha sokulmayı göze almaz” diye içinden geçirdi. Geçenlerde kara tavuğun böyle saldırıya uğramasına tanık olmuştu. Kuşçağız gagasını uzatıp böceği avlamak üzereyken av, korunma refleksiyle saldırıya karşılık vermiş, kara tavuk çığlık atarak kaçıp canını kurtarmıştı.

Deminki muzaffer böceği avcunun içine aldı. Daha demin bıraktığı sıvının bir damlası derinin üstünde kalmıştı. Ona parmağıyla dokundu, sıcaktı. “Demek savunmaya geçtiğinde bu madde ısıyor. Allah bilir terkinde ne tür maddeler var. Şayanı hayrettir ki, böyle yüksek ısıyı böcek ufacık bedeninde nasıl oluşturabiliyor?” diye kendi kendine sordu. Fakat aslında ortada

olağanüstü bir durum yoktu. Çünkü bütün canlıların korunma usulleri vardı. Kaplumbağa zırhına, kirpi oklarına, yılan zehrine, bukalemun değişken rengine, tavşan süratli koşmasını sağlayan ayaklarına güveniyordu.

Kelebek, Rehman'ın yanındaki iri şemsiyeli otun üzerine kondu, her iki kanadının süs figürleri iri, korkunç gözleri çağırıyordu. “Şeytanlığa bak! Güya bununla düşmanlarını korkutacak!” Yüzüne gülümseme yayıldı.

Hayli uzanıp yorgunluğunu attıktan sonra yoluna devam etti. Komuna vardığında, mantarın altında oturmuş Azer’le Habip’i görünce gözlerine inanamadı.

– Bak ne güzel insanlar gelmiş! dedi. Onlara yaklaşp her ikisinin yüzünden öptü, hâl hatır sordu. Altı aylık ayrılıktan sonra Servinaz çocukları göndererek beyaz bayrak kaldırıyordu. Belli etmeden gülümsedi. Habib,

– Rehman dayı, niye bize uğramıyorsun, size çok gücendik, dedi.

– Başım kalabalıktı.

– Annem size göy qutabı gönderdi.

Azer, çantadaki örtüye sarılı qutapları masanın üzerine koydu.

– Cincilimle midir? diye güldü Rehman..

– Evet.

– Peki, ormanda yitmediniz mi?

– Yolu ezbere biliyoruz. Bak, kaçınıcı keredir buradayız, diye cevap verdi Azer.

Rehman sofrı kurup Azer’le Habip’e birer göy qutabı verdi, kendisi de onlarla beraber yemeye başladı.

Azer, çantadan bir büyük şişe çıkardı.

– Dovgadır, dedi.

– De ki, bugün bayramdır da.

Rehman dovgayı dökmek için komdan bardaklar getirdi.

– Anneniz bizi görse düşünecek ki, bunlar açlıktan çıkmışlar.

Gülümsüyordu. Azer’le Habip’in gelişi onu keyiflendirmişti, çocuklarla şakalaşpıyor, onları eğlendiriyordu.

Aniden Azer, annesinin onlara baldırgan toplamayı tembih ettiğini hatırladı.

– Burada yakınlarda var, istediğin kadar bulabilirsin, gider bakarız.

Onlar üçü beraber baldırganlığa yollandılar. Ormanın içinden çıkıp küçük bir sahaya vardılar. Adam boyu kalkmış baldırganların sıralı sürgünleri “gel gel” diyordu. Onlar taze olanlarını derip soyuyor, lezzetle yiyorlardı. Sonra torbayı ağzına kadar bu bitkilerle dolduruyorlardı.

– Var sayın ki, bir aylık vitamin deposu elde ettiniz, deyip çocukları uğurladı.

Sonra koma girdi. Üstünü değiştirerek iş elbiselerini giyindi. Çoktandır el sürmediği, köşeye atılıp kalmış kütüğü hevesle yontmaya başladı. Onu uzun aramaların sonucunda ormanın elden ayaktan uzak yerinde bulmuş, kendine gerekli olacak bölümünü kesip komuna getirmişti. Bu kütüğü elde ederken sevinmiş, fakat nedense onu bir kenarda tutmuştu. Eski ganimetinin üzerine kalemle kadın resmi çizmeye başladı. Bu çalışmaya öyle kapıldı ki, vakti unuttu. İsteddiği netice alınınca tatmin olup bıçağı eline alarak tomruğu yontmaya başladı.

* * *

Ayık yatmaya alışkın olan, her hışırtıdan uyanan Servinaz dehşetle yerinden sıçradı. Yüreğine kurt düşmüş insanlar gibi tedirginlikle karanlıkta sağını solunu inceledi. Ona öyle geldi ki, bahçede pencerenin altında biri geziniyordu. Dikkatle soluğunu tutarak, gürültü yapmadan gecenin sükûtunda kolaylıkla duyulan farklı sesleri dinlemeye başladı. “Herhâlde ben kâbus görüyorum” diye düşündü. Başını yeniden yastığa koyup beynindeki düşünceleri kovmaya çalıştı. Fakat kalp çarpıntılarını dindiremiyordu.

Adil hapse düşeli beri böyle huzursuz geçirdiği çok geceler

olmuştı. Gecenin ürkütücü sesleri onda korku karışık ümitsizlik, güvensizlik yaratıyordu. O anda uykusu kaçan, gözlerini hiç yumamayan, gerginlikten ne yapacağını şaşırان Servinaz sabahın olmasını sabırsızlıkla belemeye başladı. Duvardaki saatin akrebini karanlıkta güçlkle seçti: Saat bir buçuktu. “Sabahın olmasına ne kadar var?” diye umutsuzca düşündü.

Birden çıtırtı işitti. Herhâlde elma ağacının dalı kırılmıştı. Bu, kuşkusuz böyleydi. Ses pencerenin altından geliyordu. “Bahçeye hırsız mı girdi?” Aklına gelen bu soru onu korkuya boğdu. Yerinden sıçrayıp ışığı yakmadan elleri titreyerek elbisesini giyindi. Camekânda bulundurduğu baltayı alıp bahçeye indi. Pencerenin önüne varmak üzereyken arkadan birisi eliyle ağzını kapayıp diğeri eliyle baltayı çekip alarak kadıncağızı kenara savurdu.

Her kim ise Servinaz’ı kolları arasında kuvvetle sıkıyordu. Kadın acıdan bağırarak istedi, fakat çocukları korkutmak istemediğinden sesini çıkaramadı. Ağzını tıkaş parmaklardan birini var gücü ile ısırarak başardı. Saldırgan uflayıp elini kadının ağzından çekti. Servinaz döndüğünde şok oldu. Karşısındaki Selim’di, Savcı Selim. Bu beklenmedik durumun doğurduğu sinir ve öfkeyle kükredi:

– Vicdansız adam, hareketinden utanıp hiç yere girmiyor musun? Def ol, yoksa bağırarak herkesi buraya dökerim.

– Yapamazsın, sabah çocuklarının yüzüne nasıl bakacaksın?

Selim’in gözleri karanlıkta kedi gözleri gibi parlıyordu. Servinaz iğrenme dolu bakışlarını ona dikti:

– Demek gece avına çıktın?

Adam onun önünde diz çöktü:

– Servinaz, sen benim rahatlığımı, huzurumu elimden aldın. Ömrümde hiç kimseyi böyle sevmemiştim. Ne desen, ne buyursan yerine getirmeye hazırım. N’olur, beni reddetme, beni kovma. Tek sözünle dünyanın bütün hazinelerini ayaklarının altına sermeye

razıyım. Seni bolluk içinde yaşatırım, keder nedir bilmezsin. Resmî nikâh da yaparım. Beni umutsuz bırakma. Rica ediyorum, yalvarıyorum sana.

Selim, kadının bacaklarını kucaklayıp yüzünü onun giysisinin kıvrımları arasına gömdü. Servinaz önce şaşırды, fakat çabuk toparlandı:

– Ne arsız adamsın. Dünyada her şeyi satın alırım diye sanıyorsun, doğru mu? Yani kendinle benim aramda hiçbir fark yok sanıyorsun. Halkın kanını emip bin bir fırıldakla mal mülk yığıyorsun. Yaşamının manasını da bunda görüyorsun. Zannediyorsun ki, herkes senin gibidir?

Servinaz çekilip onun elinden kurtulmak istedi, fakat bedenine çengel gibi saplanmış parmakları açamadı.

– Niye benim duygularıma inanmıyorsun? Sana ne çeşit deliller lazım? Ne yapayım ki, dediklerimin doğruluğundan şüphen kalmasın?

Selim ağlıyordu. Servinaz onun yaşlı gözlerine şaşkınlıkla bakıyor, söyleyecek söz bulamıyordu. Bölgede çok kimsenin çekindiği, korktuğu bu adamın önünde diz çöküp ağlaması ona acayip göründü. Fakat bu sarı benizli, mavi gözlü, biçimli suratlı adama hiçbir vakit kanı kaynamamıştı. Bu anda da, onun samimi itirafı onu etkilemek bir yana, yüreğindeki kini daha da alevlendirdi. Gece vakti hırsız gibi başkasının bahçesine girip çirkin maksadına erişmek isteyen bu adamdan her tür adilik beklenirdi.

Var gücünü kullanarak Selim'in parmaklarını araladı. Fakat adam birden ayağa kalkıp onu kollarının arasına aldı. Yüzünü yüzüne yaklaştırdı. Servinaz ellerini yüzüne kapayıp canına tak etmiş bir hâlde haykırdı:

– Bırak beni!

Selim tüm gücünü kullanarak onun dudaklarını kapmaya çalışıyordu. Servinaz gücünün tükenmiş olduğunu görüp öfkeli,

çaresiz, şaşkındı. Aniden ellerini yüzünden çekip Selim'in suratına tükürdü.

Buna ihtimal vermeyen Selim kendini tamamen kaybedip şaşkın gözlerini kadına dikti. Deminki bakışlarının anlamı bir anda değişti. Şimdi o, avını parçalamaya hazır kaplana benziyordu. Servinaz, adamın niyetini sezip geri çekildi. Çarpıntıları artmış kalbi göğsünden fırlayacak gibiydi. Servinaz'ı sarmış güçsüz, takatsiz bırakmış tehlike onun ayağının altındaki toprağı yok etmiş gibiydi. Havasızlık ve heyecan onu boğuyordu.

Selim'in onuyere serdiğini, yoncanın üstünde yuvarlandıklarını, bu adil olmayan dövüşte gücünün tükendiğini gördükçe Servinaz içinde bir şeylerin kırılıp döküldüğünü hissediyordu. Bu iğrenç adamın vahşi ihtirasının kurbanı olabileceğinden duyduğu azabın tesiriyle kolları boşalıyordu, "Her şey bitti, her şey sona erdi!" diye yüreğine yanık bir sızı yayıldı. Fakat arzusunun ulaşılmaz, elde edilemez olduğunu anlayan ve yuvalarından fırlamaya hazırlanan mavi gözlerin parıltısı Servinaz'daki düşmanlık hissini doruğa çıkardı. "Allahım, ne olur, bana acı, bu mundar adamdan canımı kurtar!" diye yalvardı.

Birden ondan bir az ötede, başının sağında yuvarlak taş parçasını gördüğünde içinde bir ümit kıvılcımı parladı, belli etmeden kolunu uzatıp taşı yaklaştırdı. Sonra her iki eliyle kavrayıp tüm gücüyle adamın başına indirdi. Beklenmedik darbeden Selim'in kolları boşaldı. Böğrü üstüne yıkıldı. Bu, o kadar ani, çabucak oldu ki, Servinaz önce durumu kavrayamadı, fakat karşısında uzanmış adam ona korkunç bir olayın içinde olduğunu anlattı. "Öldü!" Bu düşünceden onu soğuk ter bastı.

Selim sırtı üste döndü. Yüzü, gözü kan içindeydi. Bunu görünce Servinaz eve koştu. Çarçabuk iyotla sargı beziyle döndü. Adamın yarasını sardı. Kan durmuyordu. Selim acıdan kıvranarak güçlkle doğruldu. Servinaz onun kan içindeki yırtık gömleğini gösterip:

– Bu hâlde nasıl gideceksin? diye sordu.

Selim’in söz söyleyecek, cevap verecek takatı yoktu. O, yalpalaya yalpalaya bahçe kapısına yöneldi.

Servinaz’ın gözünden sel gibi yaş akıyordu. Demin yüreğini kaplayan kin, öfke, korku, nefret ve diğer duygular şimdi gözyaşı olup canından çıkıyordu. O, kapıyı örtmedi. Sabah olmak üzereydi. Bir saat sonra ineği nahıra katacaktı. Zaten kapıyı örtmenin manası da yoktu. Selim gibileri duvarı kolayca aşabiliyorlardı.

Dut ağacının altındaki masada oturdu. Hakarete uğramışlığın altında eziliyordu. Fakat yüreğinin derinliklerinde bir güven de uç vermişti. Bundan sonra Selim ona yakınlaşmaya cüret etmeyecekti.

IV BÖLÜM

“Selam Servinaz! Keyfin, hâlin nicedir? Çocuklar nasıl? Bölgede ne var, ne yok? Gözün aydın olsun, vaktim tamam oluyor, Allah koysa temmuzun beşinde evde olacağım. Günleri, saatleri sayıyorum artık.”

Servinaz mektubun devamını okuyamadı. Aniden beklenmedik anda başını saran keder dumanı onu takatsiz bıraktı. Gözlerini sıkı sıkı yumup acıtan duyguları kendinden uzaklaştırmak istedi. Fakat, yıldırım gibi düşen haberin şokundan sonra kendine gelmek gücü. Sanki Adil bu evi dün terk etmişti. Geçip giden sekiz yıl değil, sekiz saat gibiydi. Her şey göz açıp kapayıncaya kadar zaman almıştı. Bu olanlar, başına gelenler sanki kabus idi. Sabah uyanıp rüyada gördüklerini hatırlıyor gibiydi.

Kocasının geleceği haberine böyle pişman olacağını hiç öngörmemişti. Aklına da gelmezdi, yıllar boyu aynı yastığa baş koyduğu, çocuklarının babası olan, istese de, istemese de hayatının bir parçası olmuş bu adam neredeyse onun için bu kadar istenilmeyen birine dönüşecek. Fakat ne yapaydı, bu gerçektir. Servinaz kendisini yenemiyor, yüreğine söz dinletemiyordu.

Adil’le geçirdiği yıllar film şeridi gibi gelip gözlerinin önünden geçti. Onların arasından iç açıcı, ilginç sahneler bulmayı denedi. Fakat ne kadar uğraşsa da bunu başaramadı. Hazin hatıralar onu kucığına alıp nereyse uzaklara, düşünmeye korktuğu âlemlere götürdü. Servinaz kendisini küçük, küreksiz, kabarıp

inen dalgaların koynunda kalkıp inen kayıkta, fırtınalı, kasırgalı denizde, toprakla bağı kopmuş, denizden ise yardım umması olanaksız bir adam gibi hissediyordu.

Adil'in evde olmadığı bunca yıllar boyunca hiç olmazsa aşağılanmalardan uzakta idi, özgürce soluk alıyordu. Fakat bir süre sonra bu özgürlük sona erecekti. Ömrünün sonuna dek sevmeyeceği, sevmek bir tarafa, nefret ettiği, yanındayken rahat nefes bile alamadığı biriyle yaşaması, yeni her gününün öncekinden sıkıcı olduğu bir ömür sürdürmesi gerekiyordu. Böylece tatsız, tuzsuz bir hayat sürüp yaşanmalı, sonra ise sessizce dünyadan göçüp toprak olmalıydı.

Servinaz'ın elini attığı her şey boşa çıkmış, o, ümitsizce oturup kalmıştı. Hiçbir iş yapmak istemiyordu. Akşam yemeğinde bu haberi çocuklara da bildirdi. Ne Azer, ne Habib, ne de Nigar annelerinin verdiği malumatı umursamadılar. Onlardan bunu beklemek doğru değildi. Yıllar kendi yolundan gitmiş, zaman acımasızca hükmünü vermişti. Adil'in mektubu ile varlığına bir hayal kırıklığı sinmiş, içini dünyadan memnuniyetsizlik duygusu sarmıştı.

Ruhuna tuhaf bir yabancılik çökmüştü. Her işi düşüncesizce yapıyordu. Yüreğinde büyük bir boşluk oluşmuştu. İçinden bir ses ona şimdiye kadar farkında olmadan, tatsız dünyasının varlığını fısıldıyordu. Bu, onun dünyasıydı. Bundan sonra hayat, aynı şekilde devam edecekti. O, bir ara uç vermiş sonra yok olmuştu. Gündüzleri gündelik kaygılarla bir şekilde geçiyordu. Fakat karanlık çöktü mü tepeden tırnağa belirsizlik sarıyordu etrafını.

Saatlerce kımıldamadan duruyor, gözlerini bir noktaya sabitleyip kör, sağır, dilsiz oturuyordu. Bilinmeyenleri, açıklanamayanları düşünüyor, düşünüyordu. Adilsiz günlerin uzaması için elinden geleni ardına koymuyor, ancak çare bulamıyor, takvimin ilerlemesine engel olamıyor, günler süratle geçiyordu.

Adil'in tahliyesine üç gün kala Rehman geldi. Servinaz onunla mesafeli selamlaşıp çay demlemeye gitti. Servinaz'dan hiçbir

vakit bu derecede soğukluk görmeyen Rehman'ın keyfi kaçtı. Kadının perişan hâli onu rahatsız etti.

– Bir şey mi oldu?

– Ne olabilir ki...

Servinaz bunu öyle dedi ki, sözü azara, alaya daha yakındı. Rehman ona özgü sezgisiyle fark etti, bir şey vardı. Fakat ne? Servinaz'ı aniden bu kadar değiştiren, mağdur duruma sokan ne olabilirdi? Yine de bir şey sormadı.

Onlar günahkâr insanlar gibi birbirlerinin gözlerine bakmaya cesaret edemiyorlardı. Oradan buradan sıradan şeyler hakkında konuşuyorlardı. Sokaktan bahçeye giren Nigar, Rehman'ı görünce sevinerek yanına koştu.

– Haberin var mı, babam dönüyor, dedi.

Rehman'ın rengi sarardı. Tebessümü yüzünde donup kaldı. Dudaklarında titreme belirdi. Bu beklenmedik haberden öyle sarsıldı ki, perişan hâlde yerinden kalkıp odada yukarı aşağı gezinmeye başladı. Oadaki değişiklik Servinaz'ın dikkatinden kaçmadı. Rehman'ın bu hâlini görünce onun kendisi için ne kadar yakın, ne kadar aziz olduğunu bir kere daha algıladı. İçinden onu kendine çekip çocukmuş gibi avutmak, gönlünü almak, teskin edici sözler söylemek geçti. Sanki Adil'in dönüp gelmesinde Servinaz'ın parmağı vardı. Sanki kocasının eve dönmesi büyük bir günahtı ve bu günahın faili Servinaz'dı.

Nigar eve çıktıktan sonra Servinaz gözlerini kaldırıp Rehman'a baktı. Hiçbir vakit onun gözlerinde böyle duygusuz bir ifade okumamıştı.

– Ne zaman geliyor?

– Pazar günü.

O, başka bir şey sormadı, fakat bir süre daha kımıldamadı. Sonra geldiği gibi sessizce gitti. Servinaz onu durdurmak için hiçbir girişimde bulunmadı.

* * *

Servinaz'ı uyku tutmadı. Adım adım yaklaşan günün heyecanı ile yataktan sabahın dördünde kalktı. Tertemiz bahçeyi yeniden yoklayıp sığırları nahıra saldı, ekmek pişirdi. Birkaç tane tavuk kesip tüylerini yoldu. Bahçede ocak yakıp pilav kazanını su ile doldurarak kaynamaya bıraktı.

Bu işleri görürken arada sırada gözünde beliren, onu sızım sızım sızlatan ağrının tesiri ile gözünden akan yaşları elinin tersi ile siliyor, içini kaplayan anlaşılmaz derdi başından defetmek istiyordu. İşitenler ikişer, üçer uğruyorlardı. Bölgenin âdeti idi bu. Hayırda, şerde hısım akraba davetsiz toplanıp gelir, ev sahibine destek olurdu. Şimdi de Servinaz'dan çok bacası Şirinnaz, görümcəsi Adile ortada dört dönüyorlardı.

Adil akşama doğru geldi. Kocasını kaç yıl öncesinde olduğu gibi giyimine düşkün biri olarak bahçeye girince Servinaz gözlerine inanmadı. Ne yıllar, ne de hapishane hayatı onu değiştirebilmişti. Tatil yapmış gibi üstüne zindelik sinmişti.

Bahçeye hareketlilik geldi, büyüklü küçüklü herkes “misafiri” karşılamaya çıktı. Servinaz yerinden kıpırdamıyordu. Birden kendine gelip kocasına doğru gitti.

– Hoş geldin, her zaman evinde, eşliğinde olasın, dedi.

– Çok sağ ol.

Hısım akraba akını devam ediyordu. Onlar Adil'le görüşüyor, sonra camlı balkonda kurulmuş yemek sofrasına geçip oturuyorlardı.

Herkesten sonra Rehman geldi. O, içeri girince kadınlar sohbetlerine ara verip merakla baktılar. Servinaz hem kendisinin, hem de Rehman'ın heyecanını bastırmak için konuştu:

– Yukarı çık, Rehman dayı, Adiller oradadır, diyerek onu geçirdi. Uzaktan uzağa onların nasıl görüşeceklerini izledi. İki dostun kucaklaşıp öpüşüklerini görünce müsterih nefes aldı.

“Demin kocasını gördüğünde hiç böyle ele ayağa düşmemiştin” diye kadınlar arasında laflar edildi. Servinaz apaçık söyleneni

duydu. Yüzünün kızardığını, gözlerinin içinin alevlendiğini saklamak için bahane ile bodruma indi.

Toplantı gece yarısına kadar sürdü. Konuklar dağılıp gittikten sonra Adil bahçede kap kacak yıkayan karısına yakınlaşıp onun omuzlarını tuttu:

– Bilsen senin özlemini nice çektim! dedi. Onun nefesinden keskin rakı kokusu geliyordu. Servinaz’ın dünyada bundan daha çok nefret ettiği bir şey yoktu. Çok sinirlendi, fakat bunu Adil’e belli etmemeye çalıştı. Bunca ayrılıktan sonra bunu ona fark ettirmek en azından insafsızlık olurdu.

Adil yüzünü onun saçlarına gömüp:

– Gidelim yatalım, yorulup elden ayaktan düştün, dedi.

– Yerini serdim, git uzan, ben de on beş dakikaya gelirim. Servinaz onu başından uzaklaştırmak istedi.

– Öyle şey yoktur... Adil onun elindekileri yere koyup çeke çeke yukarı götürdü.

* * *

Hayat kaldığı yerden devam ediyordu. “Hoş geldinler”, “konukluklar” sona ermişti. Servinaz âdeti üzerine sabahtan akşama evde, bahçede koşturuyor, boş vakit kaldığında herhangi bir şey dokumaya girişiyordu. Kendisine bir meşguliyet de yaratamıyordu. Henüz işi yoktu. Birkaç saat sokakta dolaşıp eve dönüyor, ya bahçedeki dut ağacının gölgesinde pinekliyor, ya da divanda oturup televizyona bakıyordu.

Servinaz’ı en çok üzen şeydi: Uzun ayrılıktan sonra evine kavuşmuş Adil, çocuklarıyla hiçbir şekilde kaynaşamıyor, onlarla arkadaşlık kuramıyordu. Çocuklar da ondan kaçıyor gibiydi. Özellikle Nigar babasına hiç ısınamıyordu. Büyüyüp değişmiş çocuklar babalarının her talimatını ikiletmeden yerine getirirler de yanında oturup sohbet etmeyi sevmiyorlardı. Bu ise Servinaz’ın gözüne batıyordu. Bilmiyordu ki, buna göre Adil’i mi, çocukları mı, yoksa kendisini mi suçlasın. Ne kadar kafa

yorsa da soğukluğun asıl sebebini bulamıyordu.

O gün ikisi oturmuştu. Servinaz çorap örüyordu.

– Ne oldu, ne haberdir? diye Adil ona sordu.

– Dinlensene, yoruldu.

– Yarın ayın sonudur. İşleri bitirmezsem maaş alamayacağım, dedi Servinaz.

Az sonra Adil yine sükûtu bozdu:

– Döndüğüme sevinmedin mi?

– Niye öyle konuşuyorsun?

Servinaz yeniden işine koyuldu.

– Cevap vermiyor musun?

Adil’in sözlerinde bu defa ne ise hoş olmayan vurgu vardı. Servinaz konuşamadı.

– Niye kalbine öyle şeyler getiriyorsun?

O, ortalığa çökmüş gerginliği dağıtmayı amaçlıyordu. Fakat bu girişimlerinin boşuna olduğunu fark ediyordu. Adil’in beynine bir düşünce girdi mi, onu kerpetenle de oradan çıkarmak olmazdı.

– Düşünüyordum ki, o kadar ayrılıktan sonra benimle ilişkinde farklılık olur, soğukluğun geçer, fakat sen öncekinden de yabani olmuşsun.

– Ne yapayım, tabiatım böyledir. Allah beni böyle yaratmış.

Servinaz gülümsedi, araya söz sokmak, kocasının açtığı konudan uzaklaşmak istedi. Fakat Adil’in kin dolu bakışlarını görüp korktu.

– Rehman’a karşı soğuk olmamışsın.

Servinaz ürperdi, kendini kaybedip ne yapacağını bilemedi.

– Rehman dayı hakkında haksız tek söz söylersen seni hiç bağışlamam.

– Hayrola, onun adını duyar duymaz sesini yükselttin. Yaralı yerine mi dokundum?

– Rehman dayı olmasaydı, bu bahçeye çok kurt kuş dadanacaktı. Onun emeğini görmezlikten gelmek erkekliğe sığmaz. Senin

çocuklarını yedirip içirdi, beni ölümden kurtardı. Allah şahittir ki, her şeyi temennisiz, dostluğunuzun adına yaptı.

– Haberim var neyin adına yapmış, bu konuda az mektup almadım. Adil bu lafları kin, nefret karışık kızgınlıkla söylüyordu.

Servinaz çorabı bir kenara atıp kahırla konuştu:

– Benim hakkımda ne düşünürsen düşün, o sana kalmış. Beni ne çeşit istersen cezalandır, vur, öldür, sesimi çıkarmam. Ama o bir olan Allah’a yemin ederim ki, Rehman dayı hakkında kötü şeyler düşünmek çok büyük haksızlık olur.

– Tamam, kes, artistlik ettiğin yeter! Konu komşu ekmeği kulağıyla yemiyor!

Adil onu göğsünden hafifçe iterek ayağa kalktı. O gün Servinaz’a küsüp konuşmadı.

İki gün sonra dolapta Rehman’ın gömleğini görünce küplere bindi. Onu askısıyla birlikte Servinaz’ın üstüne fırlattı:

– Bu gömleğin burada işi ne?

Servinaz hiçbir şey demeyip gömleği yerden sessizce alarak bahçe mutfağına indi. Kapıyı kapatıp gömleği bağrına bastırarak koklamaya, öpmeye başladı. Bununla az da olsa teskin olabiliyordu. Rehman’ın kokusu sinmiş gömlek sanki dertli yüreğine avuntu, kanlı yarasına merhem idi. Gizlice de olsa kocasını aşağılamak, onu böyle de olsa yandırıp yakmak için gömleği yüzüne, gözlerine sürdü. Bundan derin bir haz duyuyor, Adil’den en azından bu yolla intikam aldığı düşüncesiyle kendini kazançlı sanıyordu.

Adil’in kinayeleri, iğnelemeleri günden güne artıyordu. O, eline geçirdiği her fırsatta karısına laf dokunduruyor, onu üzüyordu. Servinaz ona yanıt vermiyor, karşı çıkmıyordu. Sakince dinliyor, işine bakıyordu. Kocasının yanında daha az oturmak, adamın sesini daha az işitmek için elinden geleni yapıyordu. Tertemiz çamaşırları döne döne yıkamaya hazırdı. Yeter ki, Adil’in gözünün önünden uzakta olsun, onun dikenli bakışlarıyla karşılaşmasın,

ok gibi sivri sözleri bedenine saplanmasın. Bodrumun döşemesini Adil geleli neredeyse her hafta sıvıyordu. Evinin bu halvet, karanlık köşesinde bazen saatlerce tek başına oturup gözyaşları döküyor, azaplı ömrünün acılarıyla için için yanıyordu.

Adil hapishaneden tahliye edildikten sonra kinli ve gaddar olmuştu. Ortada sebep yokken kendini kaybediyor, evde kavga çıkarıyordu. O yüzden Servinaz onun en basit talebini dakikasında yerine getirmeye çalışıyordu ki, tartışma çıkmasın. Fakat hayat git gide tahammül edilemez noktalara varıyor, Servinaz çektiği azapla günden güne mum gibi eriyordu. Onu bu eve bağlayan biricik bağ çocuklarına karşı beslediği sonsuz sevgiydi. Azer'e, Habip'e, Nigar'a olan düşkünlüğü hayatta her şeyden ağır basıyordu.

Servinaz bu dünyada yalnız onların geleceği, mutluluğu için yaşıyordu. Her şeyini, sağlığını, umudunu son damlasına kadar ciğerparelerine sarf etmek niyetindeydi. Fakat hayır yüreğinin en derin, en gizli köşesinde iğnenin ucu kadar büyüklükte herkesten sakladığı duygu onun bütün varlığını ara sıra zapt ediyor, onunla savaşıyordu. Bu duygu ona anlaşılmaz büyümlü sözler fısıldıyor, dünyada sevgi adlı baş döndürücü bir tutkunun olduğundan, aşk adlı tatlı azabın kölesi olmak gibi ilahi bir mertebeden söz açıyordu. Rehman'ın yüzü, bakışı, duruşu, sözü hayalinde tekrar tekrar canlanıyor, elini uzatsa dokunacak kadar yakına gelmiş saadeti sahiplenmediği için kendini bağışlamakta güçlük çekiyordu.

Günlerden bir gün Adil eve Rehman'la beraber döndü. Onların sohbet ede ede bahçeye girdiklerini gördüğünde Servinaz dona kaldı. Her defasında Rehman'ın gelişine yürekten sevinen, onu gördüğünde yere göge sığmayan Servinaz, bu defa endişe duydu. Önceden kötü şeyler olabileceğini sezen insanlar gibi içine sıkıntı girdi. Onun bu hâli Rehman'ın da dikkatini çekti. Bir ayda değişmiş, tanınmaz olmuş Servinaz'ın bu hâli günlerinin hiç de

hoş geçmediğini gösteriyordu. Onun iri ela gözlerinin altında morluklar oluşmuş, avurtları çökmüştü.

Rehman'ın içi kan ağladı. Acı dolu bakışlarını Servinaz'a çevirip:

– Adil beni zorla getirdi, dedi.

– Çok iyi yapmış.

Servinaz gülerek cevap verdi. Sanki bununla günlerinin güzel geçtiğini kanıtlamak istiyordu.

– Rehman'a diyorum ki, ben olmadığında tez tez uğrardın, Servinaz'dan, çocuklardan haber alıyordun. Peki, şimdi niye ağağın kesildi?

Adil'in sözlerindeki üstü kapalı anlamı sezmek güç değildi. Fakat Rehman üstünde durmadı. Dut ağacının altında oturdu. Adil'de yanına geçti.

– Servinaz, acıttık, bize yemek ver!

Adil emreder havasındaydı.

Karısı mutfığa geçip orada koşturmaya başladı. Az sonra sofraya kurup yemekleri masaya koyarak mutfığa dönmek üzereyken Adil onun kolundan yapışıp yanına oturttu:

– Nereye gidiyorsun? Sen de bizimle ye.

Servinaz buyruğu hemen yerine getirdi. Ekmekten küçük bir lokma koparıp çiğnemeye başladı. Fakat bu bir lokmayı yutacak gücü yoktu. Sanki boğazı tıkanmıştı. Adil'le Rehman sağdan soldan konuşuyorlardı. Servinaz onlara kulak veriyor, her dakika, her an nelerin olacağını bekliyordu. Adil'in gözlerindeki anlaşılmasız ifade şunu yansıtıyordu ki, bugün, bu akşam, tam şu saatlerde istenmeyen şeyler olacak ve bu, Servinaz'a pahalıya mal olacaktı. Rehman kadehindeki şaraba ağzını dokunduramamıştı. Adil ise içkinin etkisiyle keyiflenmişti. Birden o, yüreği yufkalaşarak:

– Rehman, sen bana bu dünyada kardeşten da ileri idin, ona göre de külfetimi sana itibar ettim. Sen ise itibarsız çıktın, dedi.

Rehman'ın elindeki çatal boş kabın içine düştü.

– Doğru mu, sen öyle mi düşünüyorsun, itibarsız mı çıktım? Onun sesi titriyordu.

– Ben aklıma getirmesem de, büyük de, küçük de bunu adım başı başıma kakıyor. İnsanların yüzüne bakamıyorum. Bana mektup yazıp her şeyi bildirmişler. Fakat inanmamıştım. Şimdi ise onlara inanıyorum. Bir kişi yalan konuşabilir, on kişi, yüz kişi iftira eder, fakat bütün çevre mi yalancı? Adil Rehman’ın gözlerinin içine bakıyordu. Rehman kahırla konuştu:

– Bu nice yılda dostluğumuzun hatırına her şeye dayandım. Düşündüm ki, gelip bana teşekkür edeceksin. Servinaz’ı her çeşit kötü bakıştan, hayın emellerden korumuşum. Kendi ailem de, dost tanış da bunun için bana yüz çevirmişti. Desem ki, bütün bunları bir tek senin için, dostluğumuzun adına yapmışım, bu yalan olur. Ne yaptımsa Servinaz içindi. Onun güzelliği, sadakatı, temiz yüreği hatırına her çeşit şayiaya, iftiraya karşı tahammül ettim. Sen eşinin kadrini hiçbir vakit bilmedin. Yüreğimden pis niyet, başka fikir geçseydi bile cesaret edip, cüret gösterip bunu Servinaz’a bildiremezdim. Yazık, o senin gibi gaddar, kaba, taş kalpli adama rast gelmiş. Senin yerine başkası olsaydı, bu nice yıldır başını kaldırıp başkasına bakmadığı, gül gibi çocuklar büyüttüğü, kirpiği ile ateş taşıyıp bin bir eziyete katlandığı evlatlarını aç susuz bırakmadığı için onu göklere yüceltirdi.

– Sana inanmak isterim, fakat inanamıyorum. Kendimi ikna edemiyorum. Şüphe bana aman vermiyor. Her taraftan senin hıyanetlerin bana gülüyor. Kendimi aldatılmış, aşağılanmış hissediyorum. Öyle sanıyorum ki, benim yatağımda yatmışsın.

Rehman kızgın bir şekilde ayağa kalktı. Altındaki sandalye yana devrildi. Öfke ve pişmanlık karışmış ayıplayıcı bakışlarla Adil’i süzüp:

– Bugünden sonra Adil adında birini tanımıyorum. Son defa senin kapını açtım! dedi. Servinaz’a gözünün ucu ile de bakmadan sert adımlarla kapıya yöneldi. Sonra dönüp:

– Ben ölünce kabrimin üstüne gelmeyi sana yasaklıyorum, dedi.
Adil hiçbir şey demeyip donuk bakışlarla onu izledi. Sonra ise yalpalayarak gitti.

Servinaz sanki az önce kâbus görerek yataktan fırlamış gibiydi. Rehman’ın bu evi bir defalık terk ettiğini, bir daha yolunun buralara düşmeyeceğini, onu hiçbir vakit, hiçbir yerde görmeyeceğini düşünmek ölümden beterd. Bu nice yılda her zaman Rehman onu arayıp sormuş, en çetin günlerinde, en azaplı vakitlerinde dost elini uzatmış, dünyanın acısını, derdini ona unutturmuştu. Her gelişinde onun tesellilerinden sonra yüreğinde hayat aşkı, yaşamak arzusu yeniden alevlenmişti.

O, bir daha dönmek üzere çekip gidiyordu şimdi. Bunun ne demek olduğunu farkındaydı. Rehman laf olsun diye konuşanlardan değildi. Yüzünü çevirdiyse, bu, sonsuza kadar sürecekti. “Ebedî!” Bu güne kadar bu sözün önemini düşünmeyen, bu sözdeki anlam derinliğini kavrayamayan Servinaz’a öyle geldi ki, ondan ölüm kokusu çıkıyor. Bu, acı ve kederli bir koku idi. Onu teneffüs etmek çetindi.

Bahçeden nasıl çıktığının farkında değildi. Sokakta hiç kimse yoktu. Karanlık Rehman’ı yutmuştu sanki. Sokağı geçip mağazanın yakınına vardı. Buradan ormana uzanan yol apaçık gözüküyordu. Tam uzakta, çift çınar ağacının yakınında bir karartıyı fark etti. “Odur!” diye düşündü. Kara diken dalı ayağını sıyırmıştı. Dizi kanamıştı. Fakat o, bunları düşünecek durumda değildi.

– Rehman dayı! A Rehman dayı! Var gücüyle haykırdı. Fakat kendi sesini kendisi işitmedi. “Sesim niçin böyle yavaş çıkıyor?” diye kaygılandı. Sık nefes almaktan, bir de sıkboğaz etmiş kahırdan hiçbir şekilde sesini duyuramıyordu. Artık koşamıyordu. Gücü tükenmişti. Durup son gücü ile bağırdı:

– Rehman dayı!

Rehman geri döndü. On beş adım uzağında durmuş Servinaz’ı

yabancı gözlerle süzdü. Servinaz'ın koşmaktan kızarmış gözlerinden sel olup akan yaşlara, al kanlara boyanmış ayağına bakıp cevap vermedi.

– Sana kurban olurum, Rehman dayı, bir defalık gitme! N olur bağışla günahımızı! Bizden dolayı her zaman için yanmıştır. Hakkını helal et! Adil düşünemeyip öyle konuştu.

– Servinaz, sakın ol! Kendine gel! İşitip gören ne diyecek?

Rehman onun dizini gösterip:

– Yaralanmışsın. Eve gider gitmez iyot sür, diyerek yoluna devam etti.

Servinaz göğsüne dolmuş, takatını kesmiş ağrının tesiriyle yere çöktü. Çaresiz, ümitsiz ağladı.

* * *

– Abla, sana ne oluyor?

Şirinnaz zayıflayıp tanınmaz hâle gelmiş bacasına sordu.

– Kendim de bilmiyorum bana ne olduğunu, iştahım kaçmış.

Servinaz yavaşça, kederli cevapladı onu.

– Belki Rehman'dan sonra Adil'e katlanamıyorsun?

– Nasıl yani?

– Yatakta...

Şirinnaz sırtıyordu. Servinaz kulaklarına inanamıyordu.

– Yani sen öyle mi sanıyorsun? Benimle Rehman dayı ...

Servinaz'ın gözlerinde şimşekler çaktı. Gözbebekleri sanki yuvalarından fırlayacak gibiydi.

– Daha neler?...

Servinaz öyle sarsıldı ki, nasıl devam edeceğini bilmiyordu:

– Demek sen, benim öz kardeşim bana inanmıyorsun? İnanmıyorsun, o peygamber evladının parmağı bile bana dokunmadı. Sen buna inandıktan sonra başkalarını nasıl inandırayım?

– Kör olmalısın ki, Rehman'ın seni nasıl sevdiğini, derdinden deliye döndüğünü görmeyesin. O yaşta kişi senden ötürü aklını yitirmişti. Onun için dünya bir yana idi, sen bir yana. O vakit

hasta yatağından kalkamasaydın kuşkum şüphem yoktu ki, o senden sonra yaşayamaz, dertten yüreği patlayıp ölür.

– Şirinnaz, yani bana zerre kadar inanmıyorsun, öyle mi? Servinaz kahırla soruyordu.

– Neyine inanayım, a kız? İnanacak bir şey mi kaldı? Adamı nice yıl evinde saklamışsın, beslemişsin, nazını çekmişsin, şimdi de demektesin ki, aramızda hiçbir şey olmamış. Ateşle barut yan yana durur mu? O yakışıklı adamın önünde durabilmek kolay değil.

Servinaz artık bu konuda laf etmek istemiyordu. Her şey manasını yitirmişti. Kardeşi haklıydı. Şimdiden sonra yemin billah etmenin hiçbir anlamı yoktu. Ona inanmayacaklardı, hiçbir vakit, hiçbir gün. Adil de, komşular da, hısımlar da ömrünün sonuna kadar ona bu gözle bakacaklardı. Üstünde “hain” damgası olacaktı. Tuhaftır, bacasıyla sohbet edinceye kadar bu işi bu kadar derinliğine düşünmemişti. Ona öyle geliyordu ki, asıl hakikat hiçbir zaman saklı kalmıyor, o, sonunda aşikâr oluyor. Şimdi saf yürekliliğinin başına açtığı dertlerden dolayı kendisinden nefret ediyordu.

Azer’i Bakü’ye yola uğurladıktan sonra Servinaz evde eşikte kalamıyordu. Oğlunun “İnce Sanat Enstitüsü”ne girmesi onu yüreklendirse de Azer’in uzaklığını içine hiç sindiremiyordu. Ne Habib, ne de Nigar Azer’in yerini tutmuyordu. Çocukluktan beri okşamalarının çoğundan nasiplenen Azer’di. Muhabbetinin en çoğunu büyük oğluna yöneltmişti, bunu hepsi biliyordu.

Sevecen tabiatlı ilgisini esirgemeyen Servinaz, Habib’i de, Nigar’ı da kuşkusuz çok seviyordu. Fakat onlara yansıttığı sevgiden farklı olarak Azer’e yakınlığında bütünüyle farklı duyarlılıklar vardı. Anne ve evladı susarak da anlaşıyorlardı. Servinaz ağzını açmadan Azer annesinin ne istediğini bilirdi. Oğlunun bu özelliği, tek kelimeyle anlaşılabilmeleri Servinaz’ı her zaman duygulandırırdı. Sanki çocuk, Adil’in değil, Rehman’ın

kanını taşıyordu. İçten içe o ikisini birbiriyle mukayese ediyor, huylarının, tabiatlarının benzerliğine hayret ediyordu. İki aziz varlığın birbirine benzerliğine yürekten seviniyordu. Bu, Servinaz'ı yaşama bağlayan küçük sevinçlerden biriydi.

Habib'le Nigar onu ev işlerinin çoğundan kurtarmışlardı. Adil de son vakitler Servinaz'a karşı münasebetinde eskisinden farklıydı. Karısına temkinli, hatır sayan davranışlarda bulunuyordu. Karısının hâlindeki değişiklik, onun küskün olması Adil'in gözünden kaçmıyordu. Ömründe pazar, dükkân bilmeyen Adil şimdi tez tez dolu sepetlerle geliyordu eve. Fakat ne yapıyorduydu, ne çeşit emek veriyorduysa da Servinaz'ın kalbini fethedemiyordu.

Aralarında göze görünmez bir uçurum belirmişti. O, bir türlü kapanmıyor, aksine daha da derinleşiyordu. Onlar birbirinden her gün biraz daha uzaklaşıyorlardı. Adil bir şeyi anlamaya başlamış, kusurunu geç de olsa itiraf etmiş insanlar gibi huyunu değişme gayreti içine girmişti. Fakat o, Servinaz'a doğru adımlar attıkça, Servinaz ondan kaçıyor.

Servinaz, Rehman'ın donuk bakışlarını, ilgisiz, önemsemez hâlde onu süzerek gitmesini unutamıyordu. Rehman'ın gözlerindeki sert, acımasız ifade hatırından çıkmıyordu. Son kez bu evi terk edip gittiğinde Rehman kendisi farkında olmadan Servinaz'ın varlığını tepetaklak etmiş, onun hayat sevgisi kırıntılarını da yok etmişti.

Artık Servinaz'ı yaşatabilecek, hayata bağlayabilecek şeyler yok olma aşamasındaydı. Rehman'ın yabancı ifade ile bakan gözlerinde önceki alev, önceki sevgi yoktu. "O benden nefret ediyor." Bu düşünce beynini kemiriyor, onu çılgına çeviriyordu. Günler geçtikçe Rehman'ın bu evle alakasını kestiği Servinaz için şüphe olmaktan çıkıp çıplak gerçeğe dönüştükçe içinde dilsiz bir karşı koyma, sessiz bir isyan şekilleniyordu. İlk defa ona hayatın güzelliğini, yaşamanın manasını anlatan, sevdanın lezzetini acı,

tatlı hissettiren bu adamın şimdi aniden ortada görünmemesi düşüncesi ile uzlaşamıyordu.

Onu kendinden çok Rehman'ın derdi öldürüyordu. Ormanda yalnız, kimsesiz, yakınları değer verdikleri tarafından terk olunmuş hâlde derviş hayatı geçiren bu adamın azap içinde çırpındığını, fakat yanında ona yanan, dertlerine çare olan, teselli veren bir Allah kulunun olmadığını düşünmek onun için çok ağırdı. Bunları düşündükçe toprak ayağının altından çekiliyor, gök başına uçuyordu. Rehman kendi evinde, kendi ailesi ile birlikte olsaydı, Servinaz bu kadar kederlenmezdi. Fakat sanki dervişlik onun alınına yazılmıştı. Ömrünü esrarlı, vehimli insanlardan köşe bucak kaçarak geçirmek istiyordu.

Servinazlardan çıkıp gittiği vakitten beri geçen iki ay zamanda “Rehman'ı gördüm” diyen yoktu. Hiç kimse onun hakkında konuşmuyordu. Sanki bu adda insan yaşamamıştı. Bu ise Servinaz'ı içten içe yakıyordu.

Gecenin bir yarısında uykudan uyanan Adil, karısının karanlıkta sessizce ağladığını gördü. Önce bir müddet izledi. Lakin aniden bütün gazabı, hırsı ile bağırdı:

– Nedir, aklından çıkaramadın mı? Rehmandan başkasını göremez mi oldun?

O, çılgın gibi yerinden kalkıp Servinaz'ı yumruklamaya, sonra tekmeler atmaya başladı. Adil'in öfkesi yatışmıyordu. Acımasızca, vahşetle Servinaz'ın geceliğinin yakasından sıkı sıkıya yapışmış, onu var gücüyle duvara çarpıyor, fakat yüreği bununla da soğumuyordu. Servinaz artık ağlamıyordu. Göz pınarları kurumuştı. Tuhaf bir inatla kocasının ne zaman sakinleşeceğini, yakasından ne zaman el çekeceğini bekliyordu. “Dünyada sonsuz hiçbir şey yoktur. Birazdan her şey sona erecek, her şey bitecek” diye kendini avutuyordu.

Doğruydı, birazdan her şey tamamlandı. Aslında yeni bir

perde başladı. Adil onu kucaklıyor, öpüyor, ağlıyordu. Servinazın dünyada en çok korktuğu, tiksindiği bir sahneydi bu. Dövülmek, sövülmek onu bu sahne kadar tahkir etmiyordu. Aniden iğrenme duygusuyla Adil'e bakıp onu göğsünden itti. Beraber yaşadıkları yıllar boyunca ilk defa kabalık etti:

– Defol, defol dedim sana! Arkamdan gelirsen, kendimi yakarım!

Adil onun hışmından korktu. Servinaz bahçeye, oradan da sokağa yöneldi. Çevre karanlıktı. Gün henüz ağarmamıştı. Nereye gittiğini bilmiyordu, ayakları onu bir yerlere sürüklüyordu. O anda aklının görevini ayakları üstlenmişti. Akli ayaklarının buyruğuna uyuyordu. Yorgun adımlarla yalpalayarak yürüyordu. Yolunun ne tarafa olduğu onu hiç alakadar etmiyordu. Bu evden, bu mahalleden, bildik yerlerden kurtulmak, her şeyi unutmak istiyordu. Öyle seziyordu ki, yol onu bir yokluğa, bir nihayete, bir sonuca götürecekti, oraya vardığında dinginliğe, huzura kavuşacak, tufanlı, fırtınalı yüreği sonunda rahatlığa erecekti.

Gecenin ayazını hissetmiyordu. Ağaç dalları ayaklarını, ellerini çiziyor, Adil'in yırtık yırtık ettiği gece gömleğinden parçalar koparıyordu. Fakat o, bunları fark etmiyor, hiçbir acı duymuyordu. Öylece durmadan gidiyor, gidiyordu. Ormana gelip çıktığının bilincinde değildi. O, düşünebilecek hâlde değildi. Gecenin zulmetini, ormanın derinliklerinden gelen anlaşılmas sesleri umursamadan ağaçların dallarını aralaya aralaya dar geçitlerde ilerliyordu. Bazen ayakları altından kuşlar fırlayıp uçuyor, tavşanlar kaçıyordu. Baykuşun yürek parçalayan sesi ona ulaşmıyordu.

Ormandan çıkıp düzlüğe çıktığında etraf ay ışığıyla aydınlandı. Çok sevdiği bir Kerkük şarkısının tatlı nağmeleri işitildi. Sonra solistin hazin sesi gecenin koynuna süzüldü. Demin hiçbir şey görmeyen, herhangi bir şey duymayan Servinaz o anda şarkının sözlerini kolaylıkla ayırt edebiliyordu.

*Evlerinin önü yonca,
Yonca kalkmış dam boyunca,
Beli uzun, beli ince,
Ninna yârim, ninna,
Esmer yârim, ninna.*

Şarkı onu silkeledi, duygularını diriltti. Uykudan uyanmış gibi şaşkınlıkla çevresini inceledi. Ormanın geçidinde tek olduğunu algılayınca korkudan ve soğuktan bedenini üşütme tuttu. Dişleri birbirine değdi. Büzüşüp düştüğü bu acayip durumdan nasıl kurtulacağını, bu korkunç yerden nasıl uzaklaşacağını bilmiyordu. Yorgunluktan yere serilmek üzereydi.

Yakınlardan sesler geldi, sonra gülüşmeler duyuldu. Biçilmiş otu ay ışığında tayalara yığan kızları o anda gördü. Burnuna kuru otun bildik tatlı kokusu geldi. Köyde ay ışığında böylece taya bağladığı günleri hatırladı. Sabah, tan yeri ağarmamışken, bir de akşam serinliğinde gece yarısına kadar erkekli-kadınli herkes bu şekilde çayırda ot tedarik ederdi.

“Kızların yanında biraz dinleneyim” diye düşünüp onlara doğru gitti. Aniden ürpertici çığlık gecenin sessizliğinde yükseldi. Servinaz sarsılıp sesin geldiği yöne baktı. Kızlar işi bırakmış, ona doğru bakıyorlardı.

– Oraya bakın, oraya bakın! Deminki kulakları sağır edici çığlık dehşetle doluydu.

– Bu ki, Haldır! diye birisi korkuyla söylendi.

– Al avrat? Başka biriydi soran.

– Odur ki, odur! Bunu diyen kadın var gücüyle feryat etti. Kızlar köye doğru yöneldiler.

Servinaz bir anlam vermeden onların arkasından bakakalmıştı. Sırtındaki paçavraya dönmüş gömleği, bağı açılıp saçılmış kapkara saçlarını görünce her şeyi anladı. Kahır boğazını acıtıyordu. Düştüğü bu çıkmazın azabı yüreğini mengene gibi sıktı. Bu vakit dört beş adım aralıkta durup ona bakan iki kişiyi

görüp nefes almadan, ses çıkarmadan söylenenlere kulak kabarttı.

- Halı görüyor musun?
- Fakat Hal yaşlı olur, saçları ak, genç olanı da mı var?
- Nasıl da güzeldir...
- Yaklaşma, Hal kapıp götürür seni.
- Başımıza bir iş gelmeden kaçalım.

Erkekler görünmez olduğunda Servinaz sarsılıp “Beni hala benzettiler” diye düşündü. Ay, Şahdağ’ın arkasına geçmiş, etraf zulmete boğulmuştu. Nedense gürültüyle akan dağ çayının uğultusu Sevinaz’a korku verdi. Ne yapacağını, nereye gideceğini bilmiyordu. Yalnızca onu kavradı ki, burada biraz daha kalsa korkudan yüreği çatlayacak. Demin kızların durduğu yerde birbirinin yanında uzanmış üç çınar ağacı ona tanıdık geldi. Onların tesadüfıyla ormanda boydan boya uzanan patikayı fark etti. Bu yol Rehman’ın komuna varıyordu. Servinaz’ın içinde bir umut belirdi. Ayaklarının dayanılmayacak ağrısına, iliklerine işleyen soğuğa, bedenini titreten korkuya rağmen yolu izledi.

Servinaz yürümüyor, koşuyordu. Ona öyle geliyordu ki, her taraftan ona hadsiz hesapsız gözler dikilmiş, korkunç bakışlarıyla onu izliyor, tez tez dehşet içinde arkasını kolağan ediyor, onu takip eden birilerinin olup olmadığını yokluyordu. Bazen aklına kendisinin gerçekten de hal karısı olabileceğini getiriyordu. Yoksa gecenin bir yarısında bu تنها köşede tek başına ne işi vardı?

Bu düşünce ile az kalsın akli başından gider diye için için korkuyordu. Ağaçların dalları yüzünü tırmaladıkça acının öfkesi ve siniriyle, ruhunu esir almış korkudan boğazından taşan kahrı yuta yuta, hıçkıra hıçkıra son umutgâhına, yegâne dayanak noktasına can atıyordu.

Alnı ne idiye yumuşak bir şeye değdi. Ürperip bir adım geri çekildi. İki iri yuvarlak göz onun gözlerinin içine bakıyordu. Bu gözler öyle dehşetli, öyle kuruntuluydu ki, başını eliyle tutup var gücüyle çığlık attı. Sesi ormanda yankılandı. Baykuş kanatlarını

birkaç kez çırpıp oturduğu daldan başka yere yollandı. Onu bu kadar korkutanın baykuş olduğunu bildikten sonra da heyecanı azalmadı.

Çılgılla yerinden sıçrayarak uyanan Rehman, kendisini dışarı nasıl attığını bilmedi. Servinaz'ın sesi idi! Buna kuşku yoktu. Onu dünyadaki her sestten ayırt ederdi.

Pelitin yanında beyaz gölge görününce Rehman o tarafa koştu. Onun karşısındaki gerçekten de Servinaz'dı. Uzun saçları dağılmış, sırtındaki giysisi paramparça olmuş, yalın ayak kadın, ay ışığında hayaleti çağırıştırıyordu.

– Sen misin?

Rehman şaşkınlık, heyecan, sevinç, kınama ve daha birçok duygu karışık sesiyle konuştu.

Servinaz kollarını açıp kendisini onun kucığına attı.

Rehman, Servinaz'ın buz gibi olmuş bedenini sımsıkı kendine çekip sıkımişti. Ne olduğunu, nelerin ortaya çıktığını hâlâ algılayamıyordu. Gecenin bu vaktinde böyle beklenmedik durumda, bu görüntüyle gelip çıkmış Servinaz'ın yırtık giysileri, gözyaşına karışıp yüzüne, gözüne, boynuna sızan kan onun güzelliğini azaltmamıştı.

Rehman onu kollarına alıp koma götürdü. Sedire uzattığında Servinaz inleyerek gözlerini açtı. Donuk bakışlarla Rehman'ı süzüp güçlkle işitilecek sesle:

– Ben Halım, seni almaya geldim, diyip yeniden gözlerini yumdu.

...Servinaz'ın sırtında bembeyaz renkte uzun gelin giysisi, başında duvak vardı. Bahçeden “Vağzalı”nın hazin sesi işitiliyordu. Birazdan o, Adil'in evine gelin gidecekti. Kara kostüm, beyaz gömlek giyinip, siyah kravat bağlamış yakışıklı bey sabırsızlıkla onu bekliyordu. Az sonra, yarım saat, ya da bir saat içerisinde Servinaz evi terk edecek, Adil'in evine demir atacaktı. Birden Adil'in duruşu, sözü, suratı gözlerinin önünde

canlandı, bu, onu tedirgin etti. Onunla aynı evde yaşayacağını, aynı havayı soluyacağını, aynı yatağı paylaşacağını düşünüp ne yaptığını, ne tür hata işlediğini kavradı. Bağırarak, yardım dilemek, sevdiklerini, yakınlarını başına toplamak istedi.

O anda ellerinin üstüne zarif çiçeklerle süslü çelenk düştü. Onun güzelliği, güllerin tanıdık hazin kokusu başını döndürdü. Pencerede beliren gölgeye koştu ve mucize görmüş insan gibi ürperdi: O idi, Rehman. Kısa kollu nazik gömleğinin yakasından kıllı göğsü gözüken kara göz, kara sakal Rehman.

– Bu çelenk benim sana düşün hediye, onu kabul et, deyip Rehman kayba çekildi.

Servinaz’a öyle geldi ki içinden bir parça koptu. Onun ardından var gücüyle bağırdı:

– Gitme Rehman, gitme!

Rehman elini onun terli alnına koydu. Bu temastan Servinaz’ın bedenine ılık bir sel aktı. Bu sevgiliden sevgili, azizden aziz adamın boynuna sarılıp yüzünü onun yüzüne sürdü. Can korkusunun hepsini, ağrı sızının tümünü unutmak, dertlerinden kurtulmak istiyordu.

– Sakin ol Servinaz, kendine gel!

Rehman bunu fısıldayarak söyledi. Onun sözleri hazin ninni gibi Servinaz’ın kulaklarında seslendi. Şimdiye kadar gördüklerinin rüya olduğunu anlayınca kalbinde sevinç rüzgârı esti. Sırtındaki uzun kollu gömleği o anda fark etti. Kalbine tatlı bir duygu yayıldı.

– Rüya mı gördün?

– He, sık sık gördüğüm bir rüyaydı. Kahırla cevap verdi. Nere-dense tanıdık koku geliyordu. Aynen uykusunda duyduğu koku idi. Gözlerini yumup açtı.

– Bu ne kokusudur? diye sordu. Etrafındaki çiçekleri görünce şaşırdı. Penceresinin önünde ömründe görmediği kadar çiçek vardı.

– Bütün gülleri buraya toplamışsın, diyerek gülümsedi.

Geçirdikleri felaketlerden sonra birbirlerine benzerlikleri o kadar çoktu ki, her ikisinin yüreğine aynı derecede mahrem, tatlı ve büyümlü duygular akıyordu.

Servinaz gözlerini örten yaşları elleriyle kurulayıp Rehman’ın boynuna sarıldı:

– Sev beni Rehman! dedi.

– Daha dünyada hiç kimseden, hiçbir şeyden korkum yoktur. Yalnızca sen mi seviyorsun? Benim yüreğimden haberin yok mudur? Hiçbir vakit, hiçbir kimseyi senin kadar sevmedim.

Bu umulmadık mutluluktan, sevdiği, yıllar boyu özlemine çektiği kadının yakınlığından Rehman’ın aklı başından gitmişti. Yüzünü Servinaz’ın saçlarında gizletip onun sarhoş edici kokusundan mest olmuştu.

– Kendim geldim senin yanına. Zaten insanları inandırmayı başaramayacaktık aramızda hiçbir şey olmadığına. Bütün bölge seninle aramızda ilişki olduğu konusunda konuşuyor. Allah’tan başka tanığımız yoktur. Bizi birbirimize yakıştırmışlar.

* * *

Yüzünde dolaşan güneş şualarından gözleri kamaşıp uyanınca öğleden sonraydı. Her zaman seher tan yeri ağardığında uyanmaya alışkın Servinaz, ilk defa uyuyakalmıştı bu vakte dek. Rehman yoktu. Evin köşesinde çıplak bir kadın heykeli ona bakıp gülümsüyordu. Aynen Servinaz gibi saçları dağınık, boyu uzun, bedeni zarif heykel onun yüreğinde yıllarca alevlenen hazine keder ocağını yeniden alevlendirdi. Bu cansız ağacı Servinaz’a benzetmek için kim bilir Rehman ne kadar eziyet çekmişti. Yöresinde mutluluk aşıl原因 bir hava vardı. Servinaz gözlerini yeniden yumdu. Dün geceyi, Rehman’ın okşayışlarını defalarca hayalinde canlandırdı.

O sırada kapı açıldı. Rehman gelmişti. Servinaz’ın uyandığını

görüp onun yanına çömeldi:

– Servinaz, hep biliyormusun neyimi bağışlamıyordum? Öz elimle götürüp seni Adil’in kucağına atmamı. Seni ilk kez gördüğümde düşünmüştüm, benim için yaratılmış diye. Allah taala seni benim için halk etmiş. Kim bilir, belki o gün seni kaçırmıyordum, şimdi kim ise onu hoş baht etmiştin, kendin de mutluydın, benim de hayatım altüst olmazdı. Herkes gibi renksiz bir ömür geçirirdim. Fakat şimdi düşünüyorum ki, seninle bir günlük saadet için bu kadar azaba, mihnete, tahammül etmeye değermiş. Hayattan daha hiçbir temennim yoktur.

Servinaz onun saçlarını okşadı:

– Benim de.

Onlar konuşuyor, konuşuyorlardı... Ömür boyu içinde sakladıkları birikmiş sözlerini şimdi birbirlerine fısıldıyorlardı. Uzun müddet güneşin önünde kalmaktan solup tazeliğini yitirmiş bitkiye serin su değdiğinde nasıl canlanırsa, onlar da dert dolu uzun yıllardan sonra kismetlerine çıkmış bu saadet dolu buluşma ile değişmiş, farklılaşmışlardı. Servinaz onun yüzünün her çizgisine, alnındaki birbirine paralel kırışıklıklara, saçlarının ayrımına, kara gözlerini çevirmiş kalın, kısa kirpiklerine, düz burnuna dikkatle bakıyordu.

– Niye öyle bakarsın?

– İstiyorum senin yüzünün çizgilerini hafızama kazıyayım, dünyanın işi bu, belli olmaz.

Servinaz’ın sesi titredi. Onun heyecanı Rehman’a da sirayet etti. Servinaz’ın bu تنها hücreye gelişinden beri ilk defa aklına geldi ki, bu beklenmedik mutluluğun ömrü uzun değil. O, sona ermelidir. Servinaz geldiği gibi gidecek. Bu düşünce onu delirtti. Servinaz sanki onun yüreğinden geçenleri okudu.

– Yanından çıkıp gitmeyi, daha seni görmemeyi düşündüğümde kendime ölümden başka hiçbir şeyi uygun görmüyorum.

– Belki gitmezsin? Rehman bunu korka korka dedi. Sanki,

“Biliyorum, seni saklamak zor. Buna gücüm yetmez” demek istiyordu.

– Niye kısmet seni benim karşıma böyle geç çıkardı? Niye vaktinde beni bulmadın?

Servinaz onun sualine sorularla cevap verdi.

– Allah’ın nezdinde ne günah işlemişim ki, beni yandırıp yakıyor?

– Gel seninle evlenelim. Hiç olmasa ömrün kalan yıllarını beraber geçirirdik.

Rehman yüreğinden geçirdiklerini sonunda dile getirdi.

– Peki, çocuklar? Rica ederim, bir daha bu konudan söz etme. Biliyorsun ki, ben çocuklar için yaşıyorum.

Hava karardığında Servinaz rahatsızlık duydu.

– Artık gideyim, dedi.

– Böyle çabuk mu? diye Rehman heyecan içinde sordu.

– Tez değil, şimdi hareket etsem, gece eve ancak varırım.

Rehman montunu onun sırtına attı. Birazdan evden çıktılar.

– Seni tanıyalı beri yüreğimden tek arzu geçti. Keşke beraber ormanı dolaşabilseydik. Bilsen ormanda ne güzellikler var? İsterdim ki, oraları sana tek tek göstereyim. Benim sevinçlerime ortak olasın. Ne yapalım, sen de gece geldin, gece gidiyorsun.

Rehman, Servinaz’ın sırtını kucaklayıp yürüyor, bu kısa anların ömrünü uzatmak istiyordu.

Ormanın bölge merkezine çıkan yerinde büyük tepenin yanında Servinaz durdu.

– Biraz oturalım, dedi.

Onlar konuşmuyorlardı. Servinaz kahrını içine gömmek için tüm gücünü harcıyordu. Rehman da Servinaz’ın önünde aciz gözükmemek için seyiren, titreyen dudaklarını kanatıyordu. Bir saat kadar birbirine sığınıp sessizce oturdular. Servinaz yerinden kalktı.

– Bana bir söz ver. O, Rehman’ın gözlerinin içine baktı.

– Mayise’nin yanına dön. Ona da yazık, sana da. Benim hatırım için dön evine. Yaşlanacaksın, kadın nefesine ihtiyacın olacak. Söz mü?

– Olur.

– Minnettarım, Rehman.

Servinaz onun boynunu kucaklayıp:

– Öyle bakma canım benim, bir dakika, yarım saat neyi halledecek ki... dedi.

– Benim tek tesellim var, bu dünyada sen varsın. Yoksa yaşayamazdım.

Onlar birbirlerinden kopamıyorlardı. Fakat iki taraf da dünyada ebedi hiçbir şey olmadığını biliyordu.

– Elveda benim güzel Halım! Rehman son defa onu gözlerinden öptü.

– Elveda benim aziz Dervişim!

Servinaz ellerini onun ellerinden güçlkle kopardı.

EPİLOG

Servinaz تنها, karanlık sokaklardan geçip evine vardığında bahçe kapısının önündeki iri taşın üstüne oturmuş, gözlerini belirsiz noktaya dikmiş Adil'i gördü.

– Neredeydin? Adil yavaşça, değişmiş sesiyle sordu.

– Rehman'ın yanında.

– Allah aşkına, nerede idin? Aklıma bin çeşit şey geldi.

– Sen kendin beni onun yanına gönderdin.

– Hadi, şakayı bırak, içeri geçelim. Sana soğuk dokunur.

Adil sevincini hiçbir şekilde saklayamıyordu.

Lezgiye

(Piyes)

Kişiler

YARGUNAT – On sekiz yaşlarında kız, Yarmet’in sevgilisi
YARMET – Yirmi üç yaşlarında oğlan
EMİNAT – Yargunat’ın annesi
MEHEMMED – Yargunat’ın babası
TSAVAR – Yarmet’in kardeşi
SUVAR – Genç kız
GATFAR – Genç kız
OSMAN – Yirmi beş yaşlarında oğlan
SALİHAT – Osman’ın annesi
HEMDULLAH – Yargunat’ın abisi
SUNA – Orta yaşlarda dul kadın
YENGE
DOKTOR
I – KADIN
II – KADIN
I – ELÇİ
II – ELÇİ
LEZGİYE – Yarmet’in kızı
SADİR – Yargunat’ın evlatlığı
MEDİNE – Yarmet’in karısı
BİNETULLAH – Köy sakini
SADUL – Köy sakini

I PERDE

(Olay 1941 yılında Azerbaycanın Qusar bölgesinin Yargun köyünde geçmiştir.)

I. SAHNE

(4 kız gülüşmelerle gelir.)

SUVAR – A kızlar, gördünüz mü Sinever’e gelinlik nasıl da yakışmıştı. Geberesice güzeller güzelidir zaten! Onun endamı, saçının örgüleri, nazlı nazlı yürüyüşü görenin aklını başından alır (*Kırıtarak yürür.*). Benim sözlerimi yabana atmayın, kızlar, vallahi, Sinever dün elma ağacının çiçeklerine benziyordu.

GATFAR – Hepsi giysinin gücündendir. Güzel elbise giydirsen, tahta parçası da güzel görünür. Altmış yaşındaki yengemin sırrına kafa yordunuz mu? Düğüne öyle süslenip gelmişti ki, herkes ona kuyruk sallıyordu. “Aysar, onu yeme, bunu ye”, “Aysar, gel şuraya otur.” Atalar ne güzel demiş: Giysi insanın, yaprak ağacın süsüdür! Ye kürküm ye!

TSAVAR – Sen de bir dur bakalım, karafatmaya benzeyen yengen nere, Sinever nere? İnsanın kendisinin de bir yüzüne bakılır tarafı olmalı mıdır, öyle değil mi? Pasaklı Suna’ya paha biçilmez elbiseler giydir bakalım, bir şeye benzeyecek mi?

(Suna gelir.)

SUNA –

*Ruşar, ruşar, tsingil quşar,
Harma sad jeyrandiz uxşar.
(Kızlar, kızlar, genç kuşlar,
Hər biri ceylana ohşar.)*

(Kızlar gülüşür.)

SUNA – He, ötün şimdi, bakalım! Arkamdan neler sallıyorsunuz? Konuşsanıza! Dilinizi mi yuttunuz?

GATFAR (Kızlara) – Kurt dedik, kulağı çıktı. (Suna 'ya doğru döner.) Ne konuşacağınız ki! Gözümüz yollarda kalmıştı. İyi ki geldin! Oturup bir iki laf etsene bizimle... Gelende gidenden, ölenden kalandan, karısını boşayandan, kız kaçırandan...

SUNA – Eeehhh! Ben can derdindeyim, siz eğlence peşindesiniz.

GATFAR – Bir şey mi oldu? Derdi olup da hemderdi olmayan insanlara benziyorsun, a Suna. Konuş bakalım, de diyeceğini.

SUNA – Sizinle konuşulur mu hiç? Siz bildiniz mi bütün âlem bildi. Çok geçmez bütün köye davul zurna çalıp duyurursunuz siz.

GATFAR – Niye böyle söylüyorsun, a Suna, hiç bizden söz çıktığını işittin mi?

SUNA – Heeee, bilirim tabi, ağızda bakla ıslanmadan sırrımı el âlem duyar.

(Kızlar gülüşür.)

SUVAR – Suna, laf aramızda, çoktandır yoksun ortada.

SUNA – İnsan var sizin gibi bıktırır, insan var benim gibi özlettirir.

(Kızlar gülüşür.)

SUVAR – Dilin olmasaydı, seni kargalar yerdı.

SUNA – Ya ne sandın? Ağzımı açtım, inciler saçtım.

(Kızlar gülüşür.)

GATFAR – Kadın değil bu be, akıl kumkumasıdır.

SUNA – Aklı kimden öğrendin, akılsızdan!

(Kızlar gülüşür.)

TSAVAR – Hele otur şöyle, a kız, iki sözün belini kırılım.

SUNA – Ne söz, ne sohbet? Ben Sinever’in düğün sandığının kokusuna geldim. Helva, lavaş, haşlama tavuk için can atıyorum.

GATFAR – O zaman geç kalma, zilliler şu anda gelinin sandığının başına üşüşmüşlerdir.

(Suna onlardan ayrılır, giderken dönüp kızların ardından öfkeyle bakar.)

SUNA – Kahpelere bak! Gözleri fıldır fıldır dönüyor.

(Çıkar.)

YARGUNAT – Derler ki, güveyi evinin adamları Sineverlerden hayli şey yürütmüşler.

GATFAR – Biz evin içine göz kulak oluyorduk. Bahçeden kimin haberi olsun? Gelini evden çıkarırken herkesin başı kalabalıktı, bir de baktık ki, kimi yemek dolu kazan, kimi semaver, kimi de güğüm aşıyor. Biz kımıldayınca dek gözden kayboldular.

YARGUNAT – Düğün günü gelinin evinden bir şey yürütmezsen ne tadı olur?

SUVAR – Aklınızda mı, Lumunat’ın düğününde delikanlılar tavladan at yürütmüşlerdi.

GATFAR – At yürütmek Kuzunlular için pınardan su içmek gibi bir şeydir. Onlara boşu boşuna “Beli urganlı Kuzunlular” denilmiyor ki!

(Kızlar gülüşür.)

YARGUNAT – Kızlar, şunu bunu yürütmek yerinde iştir, söyle bakalım, kavga çıkmadı değil mi? Lezgi düğünü davasız biter mi?

SUVAR – Senin dediğin vakitler eskide kaldı. Şimdiki Lezgi düğünleri sakın geçiyor. Artık kimse hırgür çıkarmıyor. Bir iki kişi var elbet. Onlar da rakı içince kuzuya dönüyor.

TSAVAR – Deyin göreyim, döktürmeye gidecek misiniz?

SUVAR – Biz gitmesek de olur, ancak birimiz mutlaka orda olacak. *(Yargunat’ı gösterir.)*

YARGUNAT – Bana bak Suvar, benimle işin olmasın, yoksa açarım ağzımı, yumarım gözümü.

TSAVAR – Bak hele, duyan da senin diyecek sözün var sanacak.

YARGUNAT – Söz de var, söz de var! Akızlar, şimdi size bir şey anlatacağım, öleceksiniz gülmekten. Dün buzağımızı yitirmiştik. Ben de onu köşe bucak araya araya yokuş yukarı çıkıyordum. Ormana vardığımda bir de ne göreyim? Suvar’la Şahmir el ele, göz göze oturmuş, dünyadan bihaber olmuşlar. Şahmir hangi tatlı sözleri sarf ediyorduydu, Suvar erimiş muma dönmüştü. Bir aralık onları kenardan seyredip yavaşça “Suvar!” diye seslendim. İkisi de oturdukları yerden sıçradılar. (*Kızlar gülüşür.*) Suvar şaşırıp kekeleyerek ne dese iyi: “Ben buzağımızı arıyordum.” Ben de cevap verdim: “Görüyorum Suvar, görüyorum, sen buzağıyı nasıl arıyorsun!”

(*Kızlar gülüşür.*)

GATFAR – İyi, Yargunat, utandırma kızı. De bakayım, buzağı bulundu mu?

YARGUNAT – Meğer, Suvarların buzağısını Şahmir seher vakti saklamışmış. (*Kızlar gülüşür.*) Eh, Şahmir’in laflarını işitseydiniz, siz siz olmaktan çıkardınız. Ne güzel de demiş eskiler: “Güneş vurduğunda kar erir, yâr geldiğinde yâr...”

SUVAR – Balık balığı yutmasa, deryayı balık kaplar. Bizim övgümüzü kuru söze sayarlar, sana ise türküler koşarlar.

GATFAR – Kızlar yeter, çok gülüştük! Ne duruyoruz? Haydi, eğlenceye hazırlanalım! Bugün yarın kış, bu son düğün, bir dahaki yaza dek düğüne hasret kalacağız. Doyuncaya kadar oynamamız gerek. Yarmet’in türkülerini dinlemek için yanıp tutuşuyorum. Zalim oğlunun öyle güzel sesi var ki, dinlemekten bıkmıyorsun.

SUVAR – Hele de boyu bosu!

TSAVAR – Sizi geberesiciler, benim abimi nazara getireceksiniz ha!

SUVAR – (*Yargunat’ı gösterir.*) Böyle nazarlığı olan göze mi gelir? (*Kızlar gülüşür.*)

YARGUNAT – Suvar, senin dilin iyice uzadı ha!

SUVAR – Gece göreceksiniz, şamata bitene kadar Yarmet’in gözü Yargunat’tan başkasını görmeyecek. Garibin içi eriyip gidecek!

TSAVAR – Güzele bakmak sevap değil midir? Oğlan olsaydım ben de Yargunat’a vurulurdum. Bu ikisini Allah birbiri için yaratmış. Her ikisi âşık, her ikisi de çalıp çağıran, gel bunların karşısına çık bakalım, onlarla nasıl boy ölçüşeceksin!

SUVAR – Görümceye bak, nasıl da sahipleniyor!

GATFAR – Dügüne dek yağlı ballı olunur, düğünden sonra acı biber. Tsavar’ın onun tarafında olmasına bakmayın, sonra başında ne cevizler kıracak. Baldız-çuvaldız. *(Kızlar gülüşür.)*

SUVAR – Senin söz terazinin ayarı bozuk, bacım! Bunları senin gibi saçı uzun, aklı kısalar uydurmuştur.

GATFAR – Aramızda kalsın, Osman da Yargunat’tan gözünü alamıyor ha.

TSAVAR – O da ayran gönüllülerdendir.

GATFAR – Her gördüğüne âşık olan tek başına kalır, derler.

SUVAR – Osman’ın evine gelin gitse, vay hâline Yargunat’ın. Salihat teyze onun lokmalarını sayacak. Avradın hasisliğini görerseniz, ağzınız açık kalır. Bir defa annem ondan bir maşrapa süt istedi. Salihat teyze ne dese beğenirsiniz: “Vallahi komşu, maşrapam kevgir gibi delik deşiktir, içinde süt saklamanın imkânı yoktur.” *(Kızlar gülüşür.)* Heee, bugünlerde Salihat teyze evimize gelip benden ödünç yumurta istedi. Annemin evde olmadığını görüp onun dersini vermek istedim: “A Salihat teyze, bizim tavuklarımız kabuksuz yumurta yumurtluyor, onları toplamak mümkün değil.” *(Kızlar gülüşür.)*

SUVAR – Kızlar, sessiz olun, Osman geliyor, işitse ayıp olur.

GATFAR – *(Sesinin ahengini değiştirir.)* Allah razı olsun Salihat teyzeden. İnsana böylesi komşuyu nasip etsin Allah... Yüreği temiz, eli açık.

(Osman yüzünü ekşitip onlara bakar, çekip gider. Kızlar gülüşür.)

II SAHNE

(Lezgi evi. Duvarda halı, onun üstünde hançer asılı. Yerdeki halıların üstünde yastıklara sırtını vererek Mehemed uzanmış.

Eminat yün çorap örüyor. Dışarıdan Yarmet'in okuduğu türkünün sesi işitiliyor.)

*Ekün yaru yaralay,
“Yar” bulaxdal yar alay.
Zaz Yarguna sa iyer,
Yar akuna yaralay*.
**(Sabah tezden, gün doğmadan,
Yâr geçti “Yâr pınarından”
Ben Yargun’ da sabah erkenden,
Yâri gördüm gün doğmadan.)***

MEHEMMED – *(Yerinde doğrulup hiddetle)* Hatun, işitiyor musun?

(Eminat kocasına bakıp hiçbir şey demiyor.)

MEHEMMED – Niye susuyorsun? Ben yanlış duymadım ki? Yarmet yine Yargunat'ın adını dillendiriyor.

EMİNAT – Adını anması neyi değiştirir ki? Arabacı Sadir'in oğlu ne olacak! Öküzün burnundan öküz düşer demişler. Ondan kim hayır görmüş ki! Ne tüfeğe çakmak olur, ne davula tokmak!

MEHEMMED – Çakmak-tokmak meselesi değil hatun. Eceli gelen it, çobanın değneğine sürtünür, derler. Reşid'in torununun benim penceresinin altında ne işi var? Biz onun elçilerini reddetmedik mi? Daha hangi dille anlatalım ki, Yarmet'e verecek

kızımız yoktur? İster göğe çıksın, ister yere girsin, ben sözümden cayan biri değilim. Ona duyur ki, bir daha Yargunat'ın adını diline dolamasın. Yoksa... (*Halıdan asılmış hançere doğru gider.*)

EMİNAT – Öfkelenme. Zaten Yarmet, türküleriyle bütün köyü kulaktan baştan etmiştir. Bırak istediği kadar çalıp çağırsın. Pencereimizin altında otursun oturduğu kadar. Eline ne geçecek ki! Hoş, evimize girmediyse ya?

MEHEMMET – Uzatma! Sözlerimi o çulsuza ilet! Sözle söyleneni anlamazsa yumrukla anlatırız, de.

EMİNAT – Öyle deme Mehemed, ayıptır, biz aynı köydeniz. Kız evi naz evi. Bir kızı yüz kişi ister, kız birine nasip olur.

MEHEMMED – Sen ne dediğinin farkında mısın? Gece-gündüz kaval çalan, türkü söyleyen biri sağda solda senin kızının adını dillendiriyor, sen de boş ver, diyorsun. Yok, ben bunlara dayanmam.

EMİNAT – Her durumda sabırlı olmak gerekli. Sabırla kapalı kapılar açılır, derler. Amma tedbiri de elden bırakmak olmaz. Bir bakarsın Yarmet, Yargunat'ı yoldan çıkarır. Kızımız da sütten çıkan ak kaşık değil. Kendini şarkıcı yerine koyup meclislerden eksik olmamaktadır. Bir şairimiz noksandı sanki.

MEHEMMED – Bak, hatun, sana diyorum, öyle davranalım ki, el bize gülmesin.

EMİNAT (*Yerinden kalkar.*) – Mehemed, atalar demiş ki, kendinden büyük başla otur kalk. Aklıma şöyle bir fikir geldi. Gel kızı Osman'a verelim. Kaç vakittir, Salihat bize elçi göndermek istiyor.

MEHEMMED – Neee? Aptal Alibeylerin oğluna? Aptal babanın oğlu da aptal olur.

EMİNAT – Aptal da olsa köyün ileri gelenlerindendir.

MEHEMMED – Sabret hatun, her insanın bahtı bir gün açılır.

EMİNAT – Bahtım açılacak diye bekleyen fukaranın ömrü biter. Bahtın elleri, ayakları olsaydı bizim isteklerimize göre

olurdu her şey.

MEHEMMED – Köylü demez mi, koskoca köyde kız verecek adam bulamadınız mı?

EMİNAT – Sen köylüyü boş ver. Bırak işin düze çıksın, keyfin açılsın. İt ürür, kervan yürür.

MEHEMMED – (*Sesini alçaltarak*) Yargunat çocuk değil mi? Koy da bir akıllı kemale ersin, yetişkin olsun.

EMİNAT – A Mehemed, kız anneden olurken gözünü açıp bu bizim ev değil ki, der. On sekiz yaşındaki kız çocuk mudur? Ben sana vardığımda on beş yaşına bile basmamıştım.

MEHEMMED – (*Bıyıklarını büküp gülerek*) Sen mi vardın bana?

EMİNAT – (*Ah çeker.*) Sen garip, yetim bir oğlan idin. Sana vardığımda yere serecek bir kilim de yoktu.

MEHEMMED – Sen geldiğin günün sabahı bize bir aş pişirmiştin ha! O aşın tadı senelerdir damağımda. Annem rahmetlik olalıdan beri biz ikinci defaydı ki, kadın eli değmiş yemek yiyorduk. O gün şimdi de gözümün önündedir.

EMİNAT – Ehhh! Başımıza neler gelmedi ki? Fukaralık, azap, eziyet. Bir lokma ekmeğe hasret kaldığımız günler. Böyle böyle kırk yıldır dağı delen Ferhat gibiyiz. Yine de kardeşlerini de baş göz ettik, oğullarımızı da. Ömrümüz bize soluklanmaya dinlenmeye fırsat vermedi.

MEHEMMED – Öyle deme, hatun. Evlatlarımızın düzenli hayat sürmesi iftihar vesilesi değil mi? İnsan kendisi için değil, evladı için yaşar. (*Gülerek*) İstirahata öte tarafta o kadar zamanımız olacak ki...

EMİNAT – Onu doğru dersin. Daha nidelim, bizim devrimiz azaplıklar, çetinlikler devri oldu. Allahın izniyle Yargunat'ı gelin eder, seninle Bakü'ye gider, hısım akrabayı yoklarız, biraz gözümüz gönlümüz açılır. Ama yedi kardeşin tek bacasını öyle birine verelim ki, bizim gibi darlık çekmesin. Doğrusu, Osman da kötü biri değil. Yarmet gibi yakışıklı olmasa da, iyi huylu, sözü

sohbeti dinlenir, her şeyden önemlisi, para kazanmayı bilen biri. Bakkallık herkesin elinden gelen bir iş değil. Salihat'ı görmüyor musun, her gün yeni bir elbise var üstünde. Öyle oğula sahip annenin ne derdi olabilir? Uzun sözün kısası, gel Yargunat'ı Osman'a verelim, rahatımıza bakalım. Ne dersin?

MEHEMMED – Ne diyeyim Vallahi? Sen annesin, sen daha iyi bilirsin. Ama kızın da ne düşündüğünü öğren. Belki hiç Osman'ı içi almayacak. Onu zorla mı vereceğiz?

EMİNAT – Kızı kendi başına bıraksan, ya zurnacıya gider, ya da davulcuya. Yargunat'ın gönlünden Yarmet geçiyor. Ona kız vermek mi olur? Âşıktan ev eşik sahibi çıkar mı? Bunlardan koca mı olur?

MEHEMMED – (*Şaka ile*) Öyledir hatun, erkek gerekir ki, karısını bir eli yağda, bir eli balda besleye. Benim seni beslediğim gibi. Şor yeme bal ye! Acı yeme tatlı ye! Basma giyme, ipek giyin! Kendini soğuğa verme! Canını koru! Keyif çat!

EMİNAT – (*Nazla adama yaklaşıp başını kocasının omzuna koyar.*) Mehemed, sabah Osman'ın elçileri gelecek.

MEHEMMED – A Eminat, sen tatlı dilinle yılanı deliğinden çıkarırsın. Ne yapalım? Gelirlerse gelsinler. Sen beni kafaya iyi aldın, hatun.

III SAHNE

(Yargunat'la Yarmet kırdı, çiçeklerin arasında oturmuş, birlikte türkü okuyorlar.)

YARMET – *(Yargunat'a bir demet çiçek verir.)* Ben bunları senin için Silibir'den derdim!

YARGUNAT – *(Çiçekleri alıp koklar.)* Aman Allahım, ne kadar güzeller! Sen her hâlde yaylalarda gül bırakmamış, hepsini benim için getirmişsin.

YARMET – Eh, elimden gelseydi dünyada çiçek koymaz, hepsini senin ayaklarının altına sererdim. Yazık ki, buna gücüm yetmiyor. Ben kendimi bu kadar aciz bilmezdim. Ne yazık ki, sana aşkımdan başka hiçbir şey sunamıyorum!

YARGUNAT – Bana başka hiçbir şey gerekmez. Sevgin bana yeter. Sen olmasaydın, benim hayatımın manası olur muydu? Ama ne olur, bir daha hiçbir yere gitme. Sensiz geçen on gün bana on yıl gibi geldi. Sen gelinceye kadar takatım kalmamıştı.

YARMET – Sudur* birleşik devletlerine gitmek zorundaydım. *(Güler)*. Sudurlular doğrusunu düşünmüşler ad alırken. Gerçekten de onların bir eyaleti var. Biliyor musun o köyün kaç obası var? Saymakla bitmez. Biz orada dört düğünde çaldık. Ben yetim ne yapayım? Kendi düğünümün parasını kendim kazanıp biriktirmeliyim çünkü. Allah izin verirse, düğün masraflarını bu yakınlarda tamamlayacağım.

YARGUNAT – Bana kalsaydı, hemen bugün gelip otururdum evine, senden hiç isteğim olmazdı.

* Sudur - Azerbaycan'ın Qusar reyonunda köy

YARMET – Bilirim, kıymetlim. (*Bir süre susar.*) Eh, bugün de Kemal ile Sinever’in düğünüdür. Bizden başka herkes sevdiğine kavuşmakta. Keşke bugün bizim düğünümüz olsaydı. Seni evimize gelin getirseydim. Bakalım o gün bize de kısmet olacak mı? (*Ah çeker.*)

YARGUNAT – Derler ki, mutlulukla mutsuzluk bacı kardeşdir. Mutluluğun gözleri bize gelince kör olmazsa iyidir. Bakalım, şimdi sizinkileri yola getirebilecek miyiz?

(*Tsavar gelir.*)

TSAVAR – Yargunat, Eminat teyze deminden beri seni arıyor. Çabuk ol, eve git.

YARGUNAT – Annem beni öldürecek. Ben gideyim Yarmet.

YARMET – Bir doyasya sohbet de edemedik. Seni bir daha ne zaman göreceğim?

YARGUNAT – Ben Tsavar’la sana haber gönderirim. (*Gider.*)

TSAVAR – Ağabey, gel sen Yargunat’tan elini çek. Onu sana yâr etmezler. Kardeşlerine baksana. Hemdullah, Emrullah, Sadullah, Geybullah... Her biri bir yandan senin üstüne varsa ne yapacaksın? Yargunat’ı isteyenler çok. Onlar kızı en zengin olana verecekler, bizim gibi fukarayı adam yerine koymazlar.

YARMET – Yoksulluk ayıplanacak şey midir?

TSAVAR – Fukaranın sesi hiç kimseye ulaşmaz, ondan Allah da usanmıştır.

YARMET – Fukaranın gönlü dağdır, zenginin gönlü dar.

TSAVAR – Zengin arabasını dağdan aşırır, fukara düz yolda şaşırır.

YARMET – Sen de dur be, karga gibi gaklama. (*Öfkelenerek gider.*)

IV SAHNE

(Yargunat eve girer. İçeride Eminat oturmuş, onu beklemektedir.)

YARGUNAT – Anne, beni arıyormuşsun.

EMİNAT – He, yavrum, daha demin babanla ben senden söz ediyorduk.

YARGUNAT – Benden mi?

EMİNAT – Heee, senden, bizim senden başka kimimiz var ki kızım? Sözümüz sohbetimiz, fikrimiz zikrimiz sensin.

YARGUNAT – Neyimi konuşuyordunuz ki?

EMİNAT – Sen artık yetişkin kız oldun, derdini alayım. Bazı işleri düşünmenin vakti gelmiştir.

YARGUNAT – Hangi işleri, anne?

EMİNAT – Hele azıcık kendine çek bakayım.

YARGUNAT – *(Annesine yaklaşır onu kucaklar.)* O ne demek öyle?

EMİNAT – *(Kızının saçını sıvazlar.)* İnsan kendi başının çaresine bakması gerek. Ne vakte dek böyle kalacaksın?

YARGUNAT – Kem küm edeceğine işin aslını desene.

EMİNAT – *(Güler.)* Dediğim odur ki, yetişmiş kızın babasının evinde kalması yakışık alacak iş değildir. Onu vaktinde kocaya vermek gerekir. Yoksa herkes bir laf eder. Kızın var, derdin var.

YARGUNAT – *(Ağlamak üzeredir.)* Demek ki siz beni başınızdan def etmeyi istiyorsunuz, öylemi? Demek dedikodudan korkuyorsunuz?

EMİNAT – Akıllı adam sözden, aptal çomaktan korkar, kızım. Baht yüzüne gülmüşse, ona kapıyı arala.

YARGUNAT – Baht adama gülmek, bedbahtlık ağlamak öğretir.

EMİNAT – Öyledir, gülmek ağlamaktan iyidir. Senin kapını çalıp seni mutlu etmek isteyen dostlardan kaçmak doğru değildir.

YARGUNAT – Kimdir o kapıyı dövmekte olan dost?

EMİNAT – Velibey’in ailesi. Biz seni Osman’a vermek istiyoruz, kızım.

YARGUNAT – Ne? Pörtlek gözlü Akılsız Osman’a mı? Sen ne konuştuğunun farkında mısın, anne?

EMİNAT – Öyle mi? Başını eğip para kazanan adam akılsız mı oldu?

YARGUNAT – Paranın bereketi olsaydı elden ele geçmezdi. Başkalarının helalini gasp edip kendine haram kazanç edinen adam ne zamandır akıllı oldu? Yalvarırım, bana Osman’dan söz etme. Bu köyde onun kadar sinirimi bozan ikinci bir adam yoktur. Her başı kalpaklıya erkek denseydi...

EMİNAT – Kes! Sen ne bilirsin kalpak nedir, erkek nedir? Böyle şeyleri bilmek için sen küçüksün daha.

YARGUNAT – Küçüksem, peki o zaman niçin beni başından böyle çabucak def etmek niyetindesin?

EMİNAT – (*Biraz sakinleşir.*) Yavrum, her bir ana babanın muradı evladının mürüvvetini görmektir. Biz bugün varız, yarın yokuz. Sizi vaktinde ev-eşik sahibi etmeliyiz ki, dünyadan gözümüz arkada kalmadan göçelim. Sen bizim var-yok tek kızımızsın, bu sebepten seni hâli vakti yerinde birine vermek isteriz.

YARGUNAT – Var-devlet, adamlık demek değildir.

EMİNAT – Varlık, zenginlik adamı akıllı gösterir.

YARGUNAT – Var-devlet yelin önündeki yaprağa benzer, bugün vardır, yarın yoktur. Sen beni akıllıya ver.

EMİNAT – Kimdir akıllı?

YARGUNAT – Yarmet.

EMİNAT – Yarmet? Ben o çulsuza kız vereyim ha? Mecnun gibi çöllere düşen, halkı üstüne güldüren o yoksulun kulübesine gelin göçüreyim ha?

YARGUNAT – Hep yoksul kalacak değil ya...

EMİNAT – Bugüne kadar olmayanın bundan sonra sarayı mı olacak?

YARGUNAT – Anne, kurbanın olayım, beni Osman’a vermektense Yarmet’e ver? nolur? Yoksa mazot döküp kendimi yakacağım.

EMİNAT – Görüyorum ki, sen azmışsın. Ana baba tanımamaktasın. Biz seni verdik bile. Duydun mu? Git işinle, gücünle meşgul ol, babanın, kardeşlerinin başını önüne eğdirme. Bu vakte dek neslimizin adına leke süren olmamıştır. Seni bir daha meclislerde ortaya çıkıp türkü yakarken görmeyeyim. (*Öfkeli hâlde gider.*)

YARGUNAT – (*Ağlar.*) Allahım, bana merhamet et. Ben ne yapayım, kendime nasıl çare bulayım?

V SAHNE

(Yargunat omzunda güğüm pınarın başına gelir. Kuş civıltısına benzer sesler işitilmektedir. Yargunat o tarafa yönelir. Yarmet onu elinden yakalar.)

YARMET – Az kalsın öleyazdım! Üç gündür yolunu gözlüyorum. Niçin böyle geç kaldın? *(Yargunat susmaktadır.)* Sen ağladın mı? *(Yargunat cevap vermez.)* Kalbimi durdurmasana!

(Yarmet yere çöküp elleri ile başını tutar. Yargunat da onun yanında oturur.)

YARMET – Senin hâlin hiç hoşuma gitmedi benim.

YARGUNAT – Hoşa gidecek bir şey mi var?

YARMET – Yargunat, bana bak, söyle sana ne oldu?

YARGUNAT – Daha ne olsun? Bizimkiler beni Osman’a vermek istiyor.

YARMET – Kime? Osman’a? Olamaz! Ben öldüm mü ki, sevdiğimi baskasına versinler?

YARGUNAT – Eh, senin elinden ne gelir ki? Bizimkilerin sözünün üstüne söz koymak mı olur?

YARMET – O vakit seni kaçırayım.

YARGUNAT – Nereye?

YARMET – Dünya büyük, gidecek yer çok. Sen razı ol, sabah erkenden gidelim buralardan.

YARGUNAT – Sen ne diyorsun? Elin diline mi düşmemi istiyorsun? Bunu yapamam. Ben yedi kardeşin tek bacısıyım, onların başını yere eğdiremem.

YARMET – (*Acıklı hâlde*) Peki, ne yapalım? Mutluluğumuzu kendi elimizle başkasına mı verelim?

YARGUNAT – Sen de yaramın üstüne tuz ekme bakayım. Bırak, kendi derdimin acısını kendim çekeyim.

YARMET – (*Kızın elinden tutar.*) Yargunat, bana darılma. Görmüyor musun, başımıza ne belalar gelmekte? (*Ayağa kalkar. Yargunat da onu izler.*) Ben şimdi gidip sizinkilerin ayaklarına kapanıp onlara yalvaracağım.

YARGUNAT – Gitme Yarmet, artık çok geç.

YARMET – (*Yargunat'ı omuzlarından tutup sarsar.*) Ben sensizliğe katlanamam. Sen başkasına varsan kalbim durur. Anlıyor musun bunu?

YARGUNAT – Peki, ben? (*Ağlar.*) Bize bir arada olmak nasip değilmiş.

YARMET – Yargunat, henüz geç değil, iyice düşün, öyle yap ki, sabah pişman olmayasın. Ömür insana bir defalığına verilir. İstemediğin adamla nasıl hayat süreceksin? Gel beni dinle. Çıkıp uzaklara gidelim, kendimize bir yuva kuralım.

YARGUNAT – Yarmet, niye anlamıyorsun, geçirir artık, çok geç (*Ağlar.*). Kim bilir, birbirimizi yine görmek bize kısmet olacak mı? Aklından çıkarma, ben dünyada hiç kimseyi senin kadar sevmedim. Ömrümün sonuna kadar da sevmeyeceğim.

YARMET – Onun için mi beni bırakıp Osman'a gideceksin?

YARGUNAT – Benden Osman'a yâr olmayacak. Ben yatağı-mıza hançer koyacağım. Bana yaklaşmasına izin vermeyeceğim. Gece-gündüz senin yolunu bekleyeceğim. Seni yüreğimden hiç kimse sökemez!

YARMET – (*İç cebinden yüzük çıkarır.*) Bu yüzük benden sana emanet. (*Yüzüğü Yargunat'ın parmağına takar.*) Saçımdan bir tutam kesip bana ver.

(*Yarmet, bıçağını çıkarıp Yargunat'a verir. Yargunat saçından bir tutam tel kesip Yarmet'a uzatır. Yarmet onları öpüp iç cebine koyar. Onlar birbirlerine sarılırlar.*)

VI SAHNE

(Zurnacıların çaldığı hava işitilir. Beyaz elbiseli gelin, yanında yengesi ile gelir. Kızlar onları araya alıp “Perizada” türküsünü okurlar. Türkü bittiğinde Suvar öne çıkar.)

SUVAR – Gülüş, şakalaşma yoksa düğünün tadı mı olur? Çık ortaya, a Pasaklı Suna!

SUNA – A kızlar, şimdi geline birkaç nasihatta bulunmanın tam sırasıdır. Siz de bunları küpe edin, kulaklarınıza takın. İlk günden kocanı büyüleyip onun öfkesini dindirmelisin. Bunun için gelinin hileleri olmalıdır. Yargunat, kocanla yalnız kaldığında önce elini onun dizine koy, sonra yavaş yavaş omuzlarına çık. Baktın ki, sesi çıkmaz, bin sırtına. Sonrası rahattır. Seni sırtında gezdirecek. *(Gülüştürler.)* Dinle gelin, erkeğin kalbine giden yol midesinden geçer. Yemeye içmeye özen göster. Aç olsun, tok olsun fark etmez, yemeğini daima hazırda tut. Yemeyip de ne yapacak? Devenin ağzı yumuşaktır, fakat diken de bulsa yer, derler. Kendine özen göster, canını sıkma. İsteddiğini ye, başkalarının beğendiğini giyin. Yemekte herkesten önce, çalışmakta herkesten arkada ol. *(Gülüştürler.)* Peh! Peh! Peh! Zurnanın sesi kemiklerimi oynattı. Oynamazsam ölürüm. Hareketli bir hava çalın, çocuklar!

(Hava çalınır, Suna oynar, herkes el çırpıp. Hava değişir. Birkaç yaşlı kadın gelip oynar. Onlar geline hayır dualar ederler.)

I KADIN – Vardığı yerde selamet olsun! Ayağı uğurlu gelsin!

II KADIN – Bahtı açık olsun, avcu para ile dolsun!

I KADIN – Evli-eşikli olsun, çocuk sahibi olsun!

(Gelinin kucağına oğlan çocuğu verirler. Sonra hep birlikte türkü okurlar. Bu arada Tsavar gelinin yanına gelip onu öper.)

TSAVAR – Sen hâlâ ağlar mısın? Ben sizinle ne yapayım? Ağabeyim orda zırıl zırıl ağlamakta, sen de burada. Allah niye böyle bir haksızlığa yol verdi? *(Ağlar.)*

YARGUNAT – *(Korkarak)* Senin ağzında bir bakla var. Yar-met’e bir şey mi oldu?

TSAVAR – Ağabeyim seherden yüzükoyun yatağa düşmüştü, kimseyle konuşmadı. Sonra aklına ne geldiye pılını pırtısını toplayıp evden ayrıldı. Bir daha köye dönmem, dedi. Başımıza musibet çöktü, bu derdi ben nasıl çekeceğim?

(Yargunat bayılır.)

VII SAHNE

(Eminat'ın evi. Kapı çalınır. Yenge içeri girir.)

EMİNAT *(Heyecanla)* – Bu vakitte ne oldu? Sen hangi haberi getirdin böyle?

YENGE – A Eminat, ben ne yapayım? İki haftadır evimden, eşiğimden olup el evine demir attım. Kızın elden gitmektedir çünkü. Onun gözlerinin yaşı kurumadı. Böyle giderse zavallı telef olacak. Osman'a da günahdır, biçare taht buldu, baht bulamadı. Yargunat'ın yatağa koyduğu hançeri gördükçe mum gibi erimekte.

EMİNAT – Artık köy içine çıkmaya yüzüm yok. Herkes bir laf etmekte. Kimsenin başına gelmeyen bir iş oldu. Ben ne yapayım şimdi, başıma ne çare bulayım?

YENGE – Sen ölmeyesin, Eminat, bile bile iki genci bedbaht ettin. Yarmet'i evinden eşiğinden yoksun bıraktın. Osman'ı zora koştun, Yargunat'ı ateşe attın.

EMİNAT – Kimin aklına gelirdi işlerin böylesine sarpa saracağı?

YENGE – Artık olan oldu, geçen geçti, şimdi çare düşünüp bulmak gerekir. İki haftadır Yargunat'ın boğazından bir yudum su geçmedi. Fukara ayak üstünde duramıyor. Sen annesin, kızını konuşur, gücün yeterse onu ikna et ki, el âleme bunca sıkıntı vermek olmaz.

EMİNAT – Sen onun buna kanacağını mı sanıyorsun? Sence o ikna olur mu? İkna olmazsa konu komşuya ne cevap vereyim?

YENGE – Cemaatten sana ne? Bırak, herkes kendi işine baksın.

EMİNAT – Ben ne yapayım, ey Allah'ım? Kızın babasına, kardeşlerine ne söyleyeyim? Onun derdini nasıl hafifleteyim?

Bugün, yarın başına bir şey gelse ben buna dayanabilir miyim? Allah beni öldürsün, bu nasıl bir işti ki, başıma geldi? Bahtsız yavrum! (*Ağlar.*) (*Yengeye*) Peki, Salihat ne diyor bütün bunlara?

YENGE – Ne desin? Kolları koynunda, yas içindedir. Velhasıl, yersiz işler oldu. Beni Osman’dan çok, onun ana babasının derdi yakmakta.

EMİNAT – Bir iki gün beklesek derim. Bakalım, başımıza ne gelecek!

YENGE – Ey Allahın kulu, sen taş yürekli misin? Aklını başına al. Kendini başkalarından akıllı sayma. İş işten geçmeden bir çare düşün.

EMİNAT – Sen haklısın. Hısım akraba da bize uğramaz oldu. Olsalardı belki onlara akıl danışırdım.

YENGE – Sen akrabayı ne yapacaksın? Herkes kendi derdiyle meşgul.

EMİNAT – Peki, kimden medet umayım?

YENGE – Kendinden. Yalnız kendinden güç iste! Kız, senin evladındır, hısımlarının değil. Dost kadar düşman da var. Ele güne rüsva olma, kızını evine getir.

EMİNAT – Korkuyorum.

YENGE – Neden? Kendin büyütüp, ellerinle kocaya verdiğin kızı geri alamaz mısın?

EMİNAT – El ağzına düşelim mi istiyorsun?

YENGE – Bu olmasa da elin ağzını kapatamazsın.

EMİNAT – Yoksa azıcık bekleyelim mi?

YENGE – Sonra geç olur, Eminat. En iyi yardım vaktinde yapılandır. Yarınki barıştan bugünün kavgası iyidir, derler. Bak diyorum sana, çiçek gibi kızdır, koyma ayaklar altına düşsün. Al baba ocasına getir.

EMİNAT – (*Kendi kendine*) Hangi yüzle getireyim? Bundansa gittiği yerden ölüsü çıksa iyidir.

VIII SAHNE

(Yargunat yerdedir. Elleri ile dizlerini kucaklayıp kederli türküler mırıldanmaktadır.)

OSMAN – *(İçeri girer.)* Yargunat, artık olan oldu, geçen geçti. Yarmet'i çıkar aklından. Bundan böyle senin evin eşiğin burasıdır. Nazlandığın, inat ettiğin yeter, ben seni hiç de Yarmet'ten az sever değilim. Seni kaçırmadım ki! Âdet olduğu gibi düğün yapıp, dünya kadar masraf edip evime getirdim. Gel sen de geleneği bozmadan bu evin gelini ol.

YAGUNAT – Gelenek-görenek olmasaydı ben de bugüne düşmezdim. Ben âdete aykırı iş yapmadım. Yoksa...

OSMAN – Yoksa Yarmet'in ardına düşüp kaçardın, öyle mi?

YARGUNAT – Benim yoluma çıkacak olan mı vardı?

OSMAN – Yarmet'te o yürek ne gezer ki, seni alıp kaçırsın.

YARGUNAT – Yarmet'in adını diline dolama. O senden aciz adam değil. Ben, kendim kaçmaya razı olmadım. Babamın, kardeşlerimin adına leke sürmek istemedim. Yarmet beni anladı, fakat sen beni anlamadın. Sana kaç kez haber yolladım ki, adımlı dillendirme, sana varmayacağım. Ancak sen bildiğinden el çekmedin.

OSMAN – Ben seni büyüklerinin izniyle aldım. Düşündüm ki, düğünden sonra kalbin yumuşar, birlikte kendimize mutlu bir yuva kurarız.

YARGUNAT – Zulümle abad olan ev ahla berbat olur. Sana göre Yarmet köyden kaçkın oldu. Sen bile bile bizi birbirimizden ayırdın.

OSMAN *(Sevecen sesle)* – Her ne olduysa oldu, gel geçmişte kalanları unutalım. Şimdi sen annemin gelinisin. Avcundakini bırakıp göktekinin ardından koşma.

YARGUNAT – Yüreğinde biri, dilinde başka biri? Ben bunu

başaramam! Benden sana eş olmayacak Osman! Başının çaresine bak.

OSMAN – Senden güzelini nereden bulacağım?

YARGUNAT – Şah oğlu Şah Abbas mı oldun?

OSMAN – Körün muradı ışığa kavuşmak değil mi? Ben kendi muradıma erdim, başkasında gözüm yok.

YARGUNAT – Erik ağacından üzüm koparılmaz.

OSMAN (*Öfkelenerek*) – Yargunat, gel Allah'ın emrine uy, yerinde rahat dur. Sıcak evine soğukluk yayma.

YARGUNAT – Kedinin rahatı yerinde ise, ocağını terk etmez.

OSMAN (*Daha da sinirlenerek*) – Görüyorum ki, kırbaçlanmadan uslanacak değilsin. Kız, benim cinlerimi tepeme çıkarma, geçmiş i kurcalama. Sen şu an benim nikâhlı kadınımsın, ben ne dersem o olur.

YARGUNAT – Sana aitim, değil mi? (*Hançeri Osman'a uzatır.*) Al, öldür beni. Kılımı kıpırdatmayacağım. Ben de bu azaptan kurtulayım, sen de. Senin olmaksızın ölüm iyidir.

OSMAN – Sen ne çeşit insansın? Seni hangi dille ikna ediyim? Niye beni ayak altına alıyorsun? Niye kalpağımı yere çalmaktasın? (*Yargunat'ı iterek yere yıkar. Salihat içeri girer.*)

SALİHAT (*Yargunat'a*) – Kim bilir, Yarmet'le ne fırıldaklar çevirdiniz! İblis! Yüreğinde Yarmet vardıysa, hangi cehenneme benim evime ayak bastın? Köyde kız mı yok? Bülbül yuvasına karga nereden düştü?

OSMAN (*Yargunat'a tokat atar.*) – Sen ağlamayacak mısın? Ağlasana! (*Onu yere savurur.*) Çabuk, pılını pırtını toplayıp evimden çık git, cehennem ol. Burada izin de, tozun da kalmasın. (*Osman çıkar.*)

SALİHAT (*Yargunat'a*) – Dilerim, sen hiç dertten kurtulmayasın, hiç yüzün gülmesin senin, seni yılan soksun!

(*İçeri yenge girer, Yargunat'ın elinden tutup götürür. Uzaktan bağırırlar işitilir. "Ey cemmaat! Muharebe başladı! Almanlar Sovyet'e hücum etti! Hitlerin ocağı sönsün! Evi başına yıkılsın!"*)

IX SAHNE

(Yargunat yataktadır. Doktor onu muayene etmektedir. Odada Eminat, Mehemed, Hemdullah da vardır.)

DOKTOR – Kendine geldi.

EMİNAT *(Yargunat’a yakınlaşır:)* – Allahım, şükür senin kerametine!

YARGUNAT *(Başını kaldırır:)* – Ben neredeyim?

EMİNAT *(Ağlar:)* – Sakin ol, yavrum, evindesin.

YARGUNAT – Anne, ciğerim yanıyor.

EMİNAT – Geçip gider, kızım.

YARGUNAT – Geçip gider? *(Ağlar:)*

DOKTOR – Eminat teyze, Yargunat’a sükûnet lazım. Darılmayın, fakat bırakın o biraz yalnız kalsın.

YARGUNAT – Anne, babam beni eve alacak mı?

EMİNAT – Elbette yavrum, o ne biçim söz? Burası senin kendi evin değil mi?

YARGUNAT – Peki, Hemdullah ağabeyim?

EMİNAT – Canım yavrum, biz seni öte dünyadan alıp getirmişiz. Allah seni ikinci defa bize verdi. Sana bir şey olsaydı, annenin vay hâline idi.

(Yargunat takatsiz hâlde gözlerini yumar. Mehemed’le Hemdullah yerlerinden kalkarlar:)

MEHEMMED *(Eminat’a)* – Sen beni yoldan çıkarmasaydın, başımıza bu kadar iş gelmezdi.

EMİNAT – Dur bakalım, şimdi bu sözlerin yeri değil.

HEMDULLAH – O it oğlunun başını ezmek bana borç olsun. Gör hele benim bacımı ne hâle soktu.

EMİNAT – Kavga çıkarmanın gereği yok oğlum. Osman’ın

günahı yok.

HEMDULLAH – Nasıl yani kavga çıkarmayalım? Yaşmak alıp ağzımızı örtecek değiliz ki!

EMİNAT – Erkekliğin birinci şartı kavga etmek değil, sabır göstermektir, annen kurban olsun, oğlum.

MEHEMMED – Namus elden gittikten sonra sabrın ne kıymeti var?

EMİNAT – Her işi akılla halletmek gerekir.

MEHEMMED – Peki, sen niçin öyle yapmadın?

(Eminat ağlar.)

HEMDULLAH – Baba, annemi imtihana çektiğin yeter. O domuz oğlunun başını cıvcıv gibi ezmek bana borç olsun.

EMİNAT – Oğlum, Osman’a olan oldu, senlik bir iş kalmadı.

YARGUNAT *(Yerinden kımıldayıp kendi kendine konuşur:)*
– Yarmet, neredesin? Sen ayağını nereye bassan ben oraya başımı koyarım, derdim. Niye senin sözüne bakmadım? Ben bedbaht oldum, Yarmet. Bana gelecek bahtın gözleri kör oldu. Beni alevin içinden kurtar, yanmaktayım, Yarmet.

EMİNAT *(Korka korka Yargunat’a yaklaşıp:)* – Burada Yarmet yoktur, yavrum.

YARGUNAT – Yazın döneceğini söylemişti.

EMİNAT – Yaza çok var yavrum, şimdi güzdür.

YARGUNAT – Güzdür?..

EMİNAT – Hee, dışarıda güzdür.

YARGUNAT – Güz mü geldi? *(Kederli sesle ağıt söyler.)*

Mad atana baxtavar zul,

Xipi peşer avadariz.

Raxkura yar, zaz vi şikil,

Sefil riker aladariz.

(Yine geldi bahtiyar güz,

Sarı yaprak döke döke.

Yâr, şeklini gönder bana,

Gamlı gönlümüz açılsın.)

(Perde kapanır.)

II PERDE

(On beş yıl sonra)

I SAHNE

(Yargunat bir boğça hazırlamaktadır. Eminat gelir.)

EMİNAT – Hayrola kızım, bir yere mi gidiyorsun?

YARGUNAT – Gidiyorum, anne.

EMİNAT – Nasıl yani? Nereye?

YARGUNAT – Yarmet’in evine.

EMİNAT – Yarmet savaşta öldü, yoksa döner gelirdi. Onun eviyle senin ne işin var?

YARGUNAT – İçimden bir ses diyor ki, Yarmet’in evine göçsem, o nerede olsa dönüp gelecek.

EMİNAT – Yarmet’in kimsesiz, harabeye dönmüş damında senin ne işin var, yavrum?

YARGUNAT – Tsavar kocaya vardığından, Avsiyat teyze rahmetli olalıdan beri o evin kapısını bir tek beni-âdem açmadı. Bak, kaç yıldır Yarmet’in evi ışıksız, ocağı sönük kaldı. Benden başka o evin ışığını kim yakacak? Onun ocağını kim tüttürecek?

EMİNAT – Yavrum, sen neler söylüyorsun? Konu-komşu ne der? El âlem bize gülmez mi?

YARGUNAT – Gülmezler anne, insanların yüreği taş değil ya!

EMİNAT – Baba ocağını koyup elin evinde senin ne işin olur?

YARGUNAT – Elin mi? Yarmet’in evi ne zamandan benim için el evi oldu? Bir vakitler senle babam bizi ayırdınız, bizi bir arada mutlu olmaya bırakmadınız. Fakat ne yaptıysanız kalplerimizden birbirimizi silemediniz.

EMİNAT (*Ah çeker.*) Artık olan oldu, geçen geçti, Yargunat, olanları hafızandan sil. İyisi mi, düşün bir, kendi evini terk edip başkasının ıssız ocağında olmakla temiz adına leke gelmez mi?

YARGUNAT – Benim kendi evim mi var? Senin beni zorla Osman’a verdiği günden bu yana benim evim-barkım yoktur. Anne, o vakitler bağrımı kızgın demirle sağlam sollu dağladığın yetmezmiş gibi, şimdi de derdimi tek başıma çekmeme engel oluyorsun. Her gün birinden söz edip beni başından savmak istiyorsun. Sana hiçbir şekilde anlatamıyorum ki, ben kimseye yük olmak istemiyorum.

EMİNAT – Niçin kendi sıcak yuvanı soğutuyorsun Yargunat?

YARGUNAT – İnsanın kendi evi-barkı olmalı değil mi?

EMİNAT – Tek başına yaşayan kadına adı ağır gelir. Ona her bir kimse bir ad koşar.

YARGUNAT – Ne adı, anne? Benim üstümde tek bir kişinin adı var, Yarmet’in. (*Koynundan mendil çıkarır, oradan yüzük görünür.*) O bana bu yüzükle nişan takmıştı. (*Yüzüğü yerine koyar.*)

EMİNAT (*Kahırla*) – Savaş biteli bak, kaç yıl geçti. Dönenler döndü, ölenlerden haber geldi. Pehlivan gibi kardeşin Hemdullah hayatını kaybetti. Emrullah bir ayağını verip döndü. Baban bu acılara dayanamayıp dünyadan göçtü. Yarmet sağ olsaydı, şimdiye kalmaz, ondan bir haber alınırdı. Niye boşuna kendini aldatıyorsun?

YARGUNAT – O, benim derdimden evinden, obasından oldu. Peki, ben onun yolunu bekleyemem mi? Sana bu çok mu gelmekte?

EMİNAT – Tek, yalnız başına o kulübede ne yapacaksın? Na-

sıl geçineceksin? Böyle çetin bir devirde, tek lokma ekmeğin zulümle kazanıldığı çağda senin için zor olacak. Dost-düşman ne diyecek bize?

YARGUNAT – Dostlar anlar beni.

EMİNAT – Ya düşmanlar? Bir düşman yüz dosttan çoktur, derler. Senin orada hâlin nice olacak?

YARGUNAT- Herkes nasılsa, ben de öyle. Arpa ekmeğim olur, fakat kendi yuvamda. Ben kardeş himayesinde yaşlanmak istemiyorum. Sadullah'ın çocuğu ufacıkken o, evi çekip çevirmeye çok yardım ederdim. Şimdi çocuklar büyüdü, evlenecek çağa geldiler. Niçin yerlerini dar edeyim? (Ah çeker.) Kız bir defa baba ocağını terk etti mi, ölsün, ama geri dönmessin.

EMİNAT (*Ah çeker.*) – Osman'ın evinde durabilseydin, dayanabilseydin, şimdi mutluydun, baksana nasıl da savaştan ustalıkla canını kurtarabildi. Zamanı becerikli adamların zamanesidir. Köyden nice yiğit harpte can verdi, şimdi onların izi bile yok. Fakat Osman kendisine ev bark kurdu. Halise de ona dört çocuk doğurup rahatına bakıyor.

YARGUNAT – Döne döne aynı sözleri ne kadar tekrar edeceksin, anne? Bak, yine söylüyorum, dinle! Bu dünyada tek ben ve Osman kalsaydık, yine de onun yüzüne bakmazdım. Yarmet'ten başkası benim gönlüme girmez. Aklında tut, ona nasip olmasam, kısmetim soğuk mezar olacak. Yalvarıyorum sana, bir daha benimle bu konuda konuşma.

(*Gider. Eminat başını aşağı eğip oturur.*)

II SAHNE

(Yargunat Yarmet'in evine girer. Yarmet'in duvarda asılı fotoğrafını çıkarıp öper, sonra göğsüne bastırır.)

YARGUNAT – Yarmet, senin haberin var mı? Nişanlın yüreği sızlaya sızlaya, gözlerinden seller gibi yaş akıta akıta senin evine gelmiş. On beş yıldan sonra gelin gelmiş, fakat damat yok. Ben senin yolunu gözlüyorum. Sana dememiş miydim, başkasından bana yâr olmaz? Ben senin bildiğin Yargunat'ım. Bakir, yâd eli dokunmamış, başkalarına yüreğinin kapısını açmamış Yargunat. İnsanlara kalırsa ben soğuk taşım. Ama onların benim bağrımdaki ateşten haberleri yoktur. Nereden bilsinler ki, bu, senin için koruyup sakladığım muhabbettin alevidir. Ben biliyorum, yüreğimdeki ses demektedir ki, sen sağsın. Hisslerim beni yanıltmaz. Böyle olmasaydı, her gece rüyalarımın girmezdin. Peki, madem hayattasın, niye sesime karşılık vermiyorsun? Niçin vatana dönmüyorsun? Niçin beni merak etmiyorsun? Hani sen, bensizliğe bir gün bile dayanamazdın? Örgülerimi okşayıp “benim guguk kuşum” deyip beni severdin. Sen bana “güzelim” derdin. Ben “güzelin bahtı olmaz” derdim. Şimdi beni kim avutsun? De, bakalım, bu on beş yılda beni görmemeye nasıl dayanabildin? Acaba beni hatırlıyor musun? Kim bilir, belki sen de benim gibi yanıyorsun...

(Pencerenin karşısında durup türkü okur.)

Ekün yaru yaralay,

“Yar” bulaxdal yar alay...

***(Sabah tezden, gün doğmadan,
Yâr geçti “Yâr pınarından”)***

III SAHNE

(Yargunat'ın evi. İki kadın oturmuş. Yargunat onlara çay ikram ediyor.)

YARGUNAT – Hoş gelip safa getirmişsiniz. Yaklaşın, çay için. Hayrola, Yargun'a* gelmeniz? Yolunuzu şaşırmadınız değil mi?

I ELÇİ – Sana nasıl desem, kızım, biz Hil köyündesiniz.

YARGUNAT – İştittim ki, Hilliler çok zahmetkeş insanlardır. Onların zenaatçılığı her yerde bilinir. Derler ki, bu köyde herkes kendi evini kendisi diker.

I ELÇİ – Öyledir, bizimkiler hem de büyük-küçük bilendir.

YARGUNAT – Büyüğün, küçüğün bilindiği yerde bereket olur.

II ELÇİ – Doğru dersin, kızım.

YARGUNAT – Herhalde bizim köye gelmekte bir maksadınız var.

I ELÇİ – Kızım, biz buraya hayırlı bir iş için geldik. Senden ne saklayalım, benim bir kaynım var. Akıllı başlı bir adamdır, okulda öğretmendir. Karısı rahmete gideli üç yıl oluyor. Fukara, üç çocukla bir başına kaldı. Aslında o kadar da laf dinlemez çağda çocuklardan değil, üçü de okula gidiyor. Kaynım şimdiye dek evlenmeden söz etmezdi. Fakat sizin köyünüzde bulunduğu sırada düğünde seni gördüğünden beri içi içine sığmaz oldu. Senden o kadar hoşlanmış ki! Bizi de buraya o gönderdi. (*Öteki kadını gösterir.*) O benim görümcemdir.

II ELÇİ – Seni kimden sorduysak, sadece hoş sözler duyduk. Dediler ki, eşi benzeri yoktur, akıllıdır, beceriklidir. Yazık ki, yalnızdır. Daha ne diyelim, kızım, kısmet böyle imiş. Allah senin

* Yargun - Azerbaycan'ın Qusar reyonunda köy

kaderini böyle yazmış. Yoksa biz de buraya gelmezdik. Sen bize izin ver, kaynımı senin yanına gönderelim, bir konuşun, belki sen de ondan hoşlanırsın.

YARGUNAT – Siz uzak yoldan gelmiş konuklarsınız, benim evim size kurbandır. Ama fikrinizde yanılmışsınız. Bana yazığınız gelmesin. Ben kendi evimde, eşğimde oturuyorum, ben Yarmet’in karısıyım.

I ELÇİ – Sana kurban olayım, başına gelenlerden haberdarız. Harp biteli uzun yıllar oldu, Yarmet sağ olsaydı, bu vakte kalmaz, dönerdi. Gel kendini kandırma, sen güzel, akli başında bir kadınsın. Canını dört duvar arasında çürütme! Erkeksiz kadının günü gün değil.

YARGUNAT – Size dedim ya, ben Yarmet’in yolunu gözlüyorum.

II ELÇİ – Yârinden ayrılan yedi yıl ağlar, derler. Daha ne kadar bekleyeceksin, kızım?

YARGUNAT (*Ayağa kalkar.*) – Ölünceye kadar! Kurbanınız olayım! Size nasıl anlatayım? Ben Yarmet’i bekliyorum. İçimden bir ses onun sağ olduğunu haykırmakta. Bu, benim için gün gibi aşikârdır. Yalvarırım size, başka sözünüz yoksa şimdiden sonra benim kapımı bu niyetle çalmayın.

(*Elçiler giderler. Eminat gelir.*)

YARGUNAT – Anne, yalvarıyorum sana, evime elçiler gönderme artık. Genç vaktinde evlendiremediğin kızını, şimdi bu yaşta evinden, barkından etmek mi istiyorsun?

EMİNAT – Peki, kızım, bırakalım, senin dediğin gibi olsun, ne yapalım? Fakat bana da acı. İçim yanmakta, yavrum. Seni bu hâlde görmeye dayanamıyorum. Ölemiyorum da... (*Ağlar.*)

YARGUNAT (*Eminat’ın boynuna sarılır.*) – Ağlama, anne, Yarmet nerede olursa olsun, Allahın izniyle bir gün gelip çıkacak. Kapıyı açıp içeri girdiğinde beni görüp nasıl da sevinecek! (*Ah çeker.*) Başı belada olmasın, sağ olduğuna yüzde yüz eminim.

EMİNAT – Allah seni muradına erdirdsin, yavrum. Rahmetlik

ninem derdi ki, muhabbet yüreğin çırasıdır. Çıran hiçbir zaman sönmesin.

YARGUNAT – Sönmeyecek de. Kalbim diyor ki, Allah’tan umudunu kesme. Yarmet nerede olursa olsun dönüp gelecek. (*Annesine taraf döner.*) Sana diyeceklerim var. Dün Tsvar’ın bir oğlu daha oldu. Kadıncağız beş çocukla nasıl baş etsin? Öyle güzel bir bebek ki, ben onu evlat edinip büyütmek istiyorum.

EMİNAT (*Sevinerek*) – Sevaptır, yavrum. Çocuksuz ev susuz değirmen gibidir. Hem oğlun olur, hem de avunursun. Yarın büyüdüğünde dayanağın olur. Tsavar rıza gösterir mi?

YARGUNAT – Biz onunla konuşalı epey oldu. Ben çocuğa ad bile düşündüm: Sadir.

EMİNAT – Olsun tabi. Gönlü balık isteyen kuyruğunu suya sarkıtır. Peki, babası olarak kimi yazacaksın?

YARGUNAT – Kimi yazacağım ki, elbette Yarmet’i. Yarmet’in oğlu Sadir.

EMİNAT – Olabilir mi bu?

YAGUNAT – Mümkün olmayan hiçbir şey yoktur.

EMİNAT – Allah seni dileğine kavuştursun, yavrum. Sadir büyüüp yiğit delikanlı olsun. Ben gidip torunuma yorgan-döşek, üst baş hazırlıyayım (*Gider.*)

YARGUNAT (*Sevinerek*) – Sonunda benim de kendi ailem, öz oğlum olacak. Yarmet’in oğlu. Acaba o döner mi artık? (*Türkü okur.*)

III PERDE

I SAHNE

*(Otuz yıl geçmiştir. İstanbul. Restoran. Sadir kahve içiyor.
Sahneye sunucu çıkar.)*

SUNUCU – Değerli konuklar! Bugünkü misafirimiz genç şair-besteci Lezgiye Hanım’dır. Şimdi sizlere kendine ait yeni şarkısını söyleyecek.

(Lezgiye şarkısını okur.)

Eser yine gam sazağı ,
Keser yine gam tuzağı,
Tutar yakını, uzağı,
Yağış değil, çiskin değil.*

*Tutar yine nem rüzgârı,
Bu sarhoş, bu dem rüzgârı,
Dillendiren kem rüzgârı,
Üzgün deyil, küskün deyil.*

LEZGİYE – Saygıdeğer konuklar! Şimdi size babamın çok sevdiği bir şarkıyı söyleyeceğim. Şarkı Lezgicedir ve aşka dair güzel bir hikâye anlatmaktadır.

(Garson Sadir’e kahve verip gider.)

* Sazağ - şiddetli kuru soğuk hava.

SADİR (*Kendi kendine*) – Allah’ım, Türkiye nere, “Yargunat” nere? Ben yanlış mı işitiyorum? Hayır, yanlış değil, şarkı Lezgice.

(*Şarkının devamını okur. Şarkı biter. Alkışlar. Sadir kâğıda bir şeyler yazıp Lezgiye’ye ulaştırması için garsona verir. Lezgiye yazılanları okur, Sadir’in yanına gelir.*)

LEZGİYE – Beyefendi, mektubunuzu aldım. Teşekkürler.

SADİR – Sizin şarkınız beni hayran etti. Sizinle konuşmadan gidemedim. Siz benim için çözülecek bilmece oldunuz. Adınız Lezgiye, şarkınız Lezgice, demek ki, Lezgice konuşabiliyorsunuz.

LEZGİYE – Siz de mi Lezgisiniz?

SADİR – Evet.

LEZGİYE – Vuç xsan kar hanaçni?

SADİR (*Sevinçle*) – Bugün nasıl da güzel bir gün! Ben çok mutluyum. Bu güne kadar bir şarkının beni bu kadar etkileyeceğini düşünmemiştim. Aslına bakarsanız sizin gibi güzel bir kızla da hiç karşılaşmamıştım.

LEZGİYE (*Gülümser.*) – Siz güzel kıza oturmayı teklif etmeyecek misiniz?

SADİR (*Güler*) – Sizi görüp kendimi kaybettim. Oturursanız, çok mutlu olurum. (*Sandalye çeker. Kadın oturur.*)

LEZGİYE – Sanıyorum ki, siz benimle yakından tanışmak istiyorsunuz. (*Güler.*)

SADİR – Evet, ancak ben bu konularda çekingenim. Bugün bunu yenip size karşı açık olacağım. Sizinle tanışmaktan gurur duyuyorum.

LEZGİYE – Adımı biliyorsunuz. Babam Lezgi, annem Türk.

SADİR – Dilimizi babanız öğretti, değil mi?

LEZGİYE – Öyle. Peki, siz kimsiniz? Nereden gelip nereye gidiyorsunuz?

SADİR – Adım Sadir. Bakü’de yaşıyorum.

LEZGİYE – Ticari bir iş için mi buradasınız?

SADİR – Hayır. Frankfurt’taydım. Bilimsel bir sempozyuma

katılıp dönüyordum. Bir haftalığına İstanbul'dayım. İstanbul Üniversitesindeki çalışmalarımı bitirip Bakü'ye döneceğim.

LEZGİYE – Demek, akademisyensiniz!

SADİR (*Güler.*) – Galiba, öyle.

LEZGİYE – Babam der ki, âlimin bir günü cahilin bütün ömründen değerlidir.

SADİR – Çok güzel bir söz. Babanız başka ne der bu konuda?

LEZGİYE – O der ki, ilim sahibi insan en derin bataklıklardan mücevher çıkarır.

SADİR – Bak, işte bu zor iş benim için.

LEZGİYE – Niçin?

SADİR – Çünkü bilimden başka sermayem yok.

LEZGİYE – Daha ne olsun? Bilgili biri parayı, pulu ne yapsın?

SADİR – Size laf yetiştirmek mümkün değil.

LEZGİYE – Çok şakacısınız. (*Her ikisi güler.*)

SADİR – Söyler misiniz, “Yargunat” şarkısını nereden biliyorsunuz? Ben sanıyordum ki, onu benim annemden başka hiç kimse bilmez.

LEZGİYE – Gerçekten mi?

SADİR – Yemin ederim, doğru. Bizim orada Yargun diye bir köy var. Ben o köydenim. Annemin adı Yargunat'tır. “Yargunlu kız” anlamında bir isim.

LEZGİYE – Allah'ın işine bak! Benim babam oralı.

SADİR – Olamaz! Ne diyorsunuz? Babanızın ismi nedir?

LEZGİYE – Yarmet.

SADİR (*Yerinden ayağa fırlar.*) – Sadir'in oğlu Yarmet?

LEZGİYE – Evet.

SADİR – Şükürler olsun sana, Allah'ım. O, benim babam Yarmet'tir. Bu ne tesadüftür, böyle?

LEZGİYE (*Şaşkınlıkla.*) – Dur, dur, o zaman sen benim kardeşim sayılırsın?

SADİR – Şimdi sana her şeyi baştan sona anlatayım.

II SAHNE

(Sadir 'le Lezgiye bahçede oturmaktadırlar.)

LEZGİYE – Anlattıkların beni derinden etkiledi. Görüyorum ki, senin annen Yargunat son derece fedakârdır. O, sana annelik etmiştir. Yazık ki, vefa için, sadakat için insanlara anıt dikilmiyor. Hayatımda ilk defa böyle çarpıcı bir hikâye işitiyorum. Zavallı annen ne kadar dert çekmiş, ne acılar yaşamış. Sevdğin adam olmadan ömür geçmez ki. Peki, bütün bunları sen ne zaman öğrendin?

SADİR – Annem derdini hiçbir zaman kimseye bildirmezdi. Fakat her zaman kederli kederli “Yargunat” şarkısını mırıldanırdı. Küçükken ben bunun anlamını bilmiyordum. Ancak, büyüdüğümde ninem bana olanları anlattı. Yalnız bundan sonra ben annemin kalbinde taşıdıklarını öğrendim.

LEZGİYE – Tesadüfe bak! Ben de Yargunat manisini dinleye-dinleye büyüdüm. Babam sık sık onu kaval ile çalardı. Her zaman aklına geldiğinde onu kederle okurdu. Çocukken bu şarkıyı işittiğimde nedense gözlerim dolardı. Büyüdükçe ona daha da bağlandım... Aslında benim şiir yazmama, şarkı bestelememe bu parça ilham verdi.

SADİR – Ben senin bestelediğin Türk şarkısını dikkatle dinledim. Onun sözleri niçin kederlidir?

LEZGİYE – Bilmiyorum.

SADİR (*Şakacıktan*) – Senin de saçın benimki gibi ağarmamış ki, dünyaya dargın olasın. Genç kız ne, keder ne?

LEZGİYE – Kotan ne bilsin kayış ne çeker? Ben çok da genç değilim. Bu yakınlarda yirmi beş yaşım tamam olacak.

SADİR – Sanki kocamış kadın mısın? (*İkisi de güler.*) Otuz kaç, yirmi beş kaç?

LEZGİYE – Erkekler kadınlara göre daha avantajlıdır. Özellikle akademisyenlerin yaşlanmaya vakitleri olmuyor.

SADİR – Bu sözleri keşke annem işitse. Her köye dönüşümde sızlanmaya başlıyor: “Evladım, senin akranlarının bugün sabah torunları olacak. Ancak sen evlilikten söz açmıyorsun.” Ben de onu sakinleştiriyorum. “Anne, onlar yaşıyorlar, bana ise herkes genç diyor.” (*İkisi de güler.*)

LEZGİYE – Bana öyle geliyor ki, sen benim çocukluk arkadaşısın. Uzun yıllar sonra bana dönmüş dostum. Sana diyecek çok sözüm var...

SADİR – Bana öyle geliyor ki, seni çoktan, uzun süredir tanıyorum. Kim inanır ki, biz üç-dört saat önce tanıştık?

LEZGİYE – Nasip kısmet buna derler.

SADİR – Öyledir.

LEZGİYE (*Şakacıktan*) – Sana rast gelmeseydim, bana bu tür dersleri kim verecekti?

SADİR – Doğru mu diyorsun?

LEZGİYE – Doğru olmayan şey konuşulur mu?

SADİR – Konuşulur.

LEZGİYE – Nasıl?

SADİR – Bak, böyle! (*Susar. Her ikisi güler.*)

LEZGİYE – Derler ki, âlimler çok bilir.

SADİR – Sana bir söz desem kırılır mısın?

LEZGİYE – De bakalım.

SADİR – Ne iyi ki, biz bacı-kardeş değiliz. Bilsen buna ne kadar memnunum. (*Sadir Lezgiye'nin elini oper.*)

LEZGİYE (*Saate bakar.*) – Bizimkiler merak ederler. Onlara telefon da etmedim. Eve gitmem lazım. Sözün doğrusu, hiç gitmek istemiyorum. Yarın akşama konuğumsun. Allah bilir, seni görünce babam nasıl da sevinecek... Onun başına gelenleri bir işitsen...

SADİR – Yarın akşama kadar seni görmemeye nasıl katlanacağım? (*Gülerek giderler.*)

III SAHNE

(Yarmet'in evi. Sadir, üstüne beyaz örtü serilmiş masanın arkasında oturmuş. Lezgiye ile Medine gelirler.)

LEZGİYE – Sadir, tanışın, bu benim annem Medine'dir.

(Medine Sadir'in boynuna sarılır.)

MEDİNE – Hoş geldin, sefalar getirdin oğlum, sen bizim aziz misafirimizsin. Yarmet evde olsaydı, nasıl da iyi olurdu. O, dün İzmir'e, büyük oğlumuzun yanına gitti. Giderken "Emekli adamım, gidip biraz hava değiştireyim, kafa dinlendireyim, bir hafta içinde İstanbul'a dönerim" dedi. Ne zamandır, yurdunun hasretiyle kendini dağa-taşa vuruyor, fakat yola çıkacak gücü, kararlılığı kendinde bulamıyor. İçinden bir güç ona engel oluyor sanki. Allah düşmana bile gariplik vermesin, çekilmez derttir.

SADİR – Peki, Yarmet'in yolunu bekleyenlerin derdi ağır değil mi? *(Ah çeker.)* Medine teyze, bana kocanızdan biraz söz eder misiniz? O, nasıl biridir? Öz yurdundan neler anlattı? Niçin bu vakte kadar doğduğu köye bir haber yollamadı? Acaba vatani onu çekmedi mi? Bunca yıl vatansızlığı nasıl dayandı?

MEDİNE – Yavrum, garip adamın hâli nasıl olur? Yarmet sık sık tekrar ediyor ki, vatan öz annedir, gurbet üvey anne. Garibin yüzü gülse de, yüreği kan ağlar. Başına gelmeyen bunu anlamaz. Oğlum, sen uzaklardan geldin, önce bir şeyler ye, sonra sana her şeyi acele etmeden anlatacağım.

LEZGİYE – Ne diyorsun anneciğim, Sadir o kadar dayanabilir

mi? Onun hâlini görmüyor musun? İyisi mi, sen sohbetle onu meşgul et, ben de yemek hazırlayayım.

MEDİNE (*Oturur.*) – Eh, yavrum, Yarmet’in başına gelenler anlatılacak, dile getirilecek dertler değil. Şimdi sana her şeyi etraflıca söyleyeceğim. (*Işıklar zayıflar.*) Ben küçük bir köyde yaşıyordum. İkinci Dünya savaşı sonuçlanalı birkaç yıl olmuştu. Günlerden bir gün köyümüzde yerleşmek isteyen muhacir olduğu haberi duyuldu. Konu komşu onun Alman esaretinden yeni kurtulmuş, yolu köyümüze düşmüş bir Sovyet askeri olduğunu söylüyordu. Köyün ileri gelen aksakallılarının dediğine göre esir düşmüş askerler Sovyetler Birliğine dönüşte çeşitli süre hapis, hatta ölüm cezası ile karşılaşılıyorlar. Bu nedenle İsviçre’ye iltica eden, oradan büyükelçiliğimizin girişimleriyle Türkiye’ye davet edilen çok sayıda kişi vardı. Bu garip de, meğer harp sonrası birkaç yıl Avrupa’nın bazı şehirlerinde ikamet etmişmiş. Nihayet İtalya’nın Napoli limanından hareket eden gemilerle Türkiye’ye getirilmiş. İzmir’de törenlerle karşılanmış, oradan İstanbul’a gelmiş muhacirlerdendi. O, Sovyetlerin hangi cumhuriyetindendi, hangi milliyettendi kimse bilmiyordu. Çünkü kendisi bu konularda konuşmayı sevmezdi. Gözlerinde derin bir kederin okunduğu bu uzun boylu, yakışıklı adamın içini yakan bir derdi olduğu herkesçe seziliyordu. Onun esaretlerde büyük sıkıntılar yaşadığı söyleniyordu. Ev inşa ettiğinde ona herkes yardımında bulundu. Çok geçmeden köyün sevilen, sayılan adamlarından biri oldu. Fakat bu garip, insanlarla yakınlık kurmuyor, çevresindekilerle kaynaşmıyordu. Türkçeyi de güçlkle konuşan Yarmet adlı bu adam her akşam evinin karşısındaki dut ağacının altında dertli dertli kaval çalardı. Biz uzun müddet sabah akşam onun kederli nağmelerini dinleye-dinleye yatıp uyanırdık. Herkes biliyordu ki, bunlar o garibin doğduğu ülkenin şarkılarıdır, o, gamlı yüreğinin sızıltılarını kavalının hazin sesi ile dindirmeye çalışıyor.

(*Medine susar. Sonra konuşmasına devam eder.*)

Köydeki birçok kız gibi ben de Yarmet’e hayrandım. O da benden hoşlanıyordu. Büyüklerim aradaki yaş farkını öne sürüp önce beni ona vermek istemediler, fakat sonra onlar da razı oldu. Yarmet sessiz, mülayim, evine, ailesine bağlı bir adamdır. Bugüne kadar benim bir sözümü iki etmedi. Fakat derdini de açmadı. Böylelikle birkaç yıl geçti. Artık iki oğlumuz, Muradhan, Ziyadhan vardı. Yarmet oğullarını çok severdi, bütün vaktini onlarla geçirirdi, fakat gözlerindeki keder bulutu bir türlü geçip gitmiyordu.

Yazın ilk günleriydi. Havalar ısınıyor, çiçek kokuları, kuş cıvıltıları ile etraf şenleniyordu. Bir gece yılan sokmuş gibi irkilip uykudan uyandım. Yarmet’i yatakta görmeyince “Belki hava almaya çıktı?” diye düşündüm. Uzun süre geçti, fakat ondan ses soluk işitilmedi. Tedirgin olup bahçeye çıktığımda karanlıkta kulağım at tavlısından gelen hazin sesi apaçık işitti. Yavaşça tavlının kapısından içeri girdiğimde ne görsem iyi? Yarmet atının boynunu kucaklayıp onunla konuşuyordu. Onun kahırla dediği sözleri anlayamadım. Bunlar onun ana dilindeydi, hiç işitmediğim bir dilde. Arada “Yargunat” sözünü fark ettim. At anlarmış gibi sakince dinliyordu sanki. Yarmet’in kasvetli sesi benim gönlümü yufkalaştırdı. “Acep, onun derdi nedir?” diye düşündüm. Ben onu hiç bu geceki kadar çaresiz, ümitsiz görmemiştim. O, atı ile anne dilinde konuşuyordu. “Yargunat” şarkısını sık sık mırıldanıyordu. Ben o sözün anlamını kavramıyordum. Fakat o gece her şeyi anladım. Bunu yine de Yarmet’e sezdirmedim. Bırak kendisi dilediği vakit anlatsın, diye düşündüm. Böylece bir süre daha geçti.

Kızımızı doğurduğumda Yarmet ona “Lezgiye” adını verdi. O bana dedi: “Herkes bilsin ki, evladım Lezgi’dir, Lezgi kızıdır.” Benim dikkatle dinlediğimi görünce sözünü sürdürdü: “Savaş beni yurdumdan etti. Ben aslen Azerbaycan memleketinin Qusar bölgesinin Yargun köyündenim, Lezgi’yim.” Yarmet’in gözleri

doldu. Vatanına dönememesinin gerekçelerini anlattı. Evet, mutlaka insan sevgisinin çeşitleri vardır. İnsan annesini sever, babasını sever, yavrusunu sever, kardeşlerini sever. Sevgilisi olur, onu sever. Bunların her birinin yeri ayrıdır. İnsanın dini, inancı olabilir, Allah'ı sever. Fakat bir de nereye gitse, yakasını bırakmayan bir varlık vardır. O nereye gitse, o varlığın bulutları, çiçekleri, nehirleri, dağları da onunla gelir. Onun yokluğu hiçbirine benzemez. Onun sevgisinin yerini de hiçbir sevgi tutamaz. O vatandır. Vatan sevgisi tüm sevgilerden üstündür. Ona artık yurduna gidip sevdiklerini ziyaret edebileceğini söyledim. Bu gibi insanlar için Sovyetlerde yasaklar kısmen kalkmıştı. Fakat o, bu seyahate çıkmak istemedi. Annesi daha savaş vakti vefat etmiş, ablası evlenmiş, çocuk sahibi olmuştu. Yargunat'ı hatırlattım. Onun da evlendiğini söyledi.

Fakat Yargunat'ın sık sık kocamın uykularına girdiğini fark ediyordum. Hatta İzmir'e gitmeden önceki akşam da onu sayıklamıştı.

SADİR (*Gözlerini silir.*) – Çok büyük bir acı.

(*Lezgiye çay bırakıp çıkar.*)

MEDİNE – Yarmet Lezgiye'ye çok bağlıdır. Bilsen onunla nasıl övünç duyuyor! Sık sık “Lezgiye benim ruhumdur” der. Muradhan ve Ziyadhan bu dili öğrenmedi. Fakat Lezgiye çocukluktan beri ilgi duyup bu dili öğrendi. Onlar kendi aralarında saatlerce Lezgice konuşurlar. İki ahbap gibi birbirlerini anlıyorlar. Lezgiye'nin güzel sesi olduğunu fark edince Yarmet, tavladaki hayvanlardan bazılarını satın piyano aldı. Lezgiyenin piyano dersi alması için köydeki evimizi satın İstanbul'a göçtük.

Bir ara kocam Türkiye'deki Lezgi köylerinden birine göçmek, bununla avunmak istedi. İzmir'de, Bursa'da, Balıkesir'de böyle köyler var. Fakat bunların İkinci Dünya savaşı ile ilgisi yok. Çok önceleri, Çarlık döneminde Kafkasya'dan sürülmüşlerdi. Yüz elli

yıl önce Balıkesir’deki Kirne köyünü gözümüze kestirdik. Bir ara konuk da olduk orada. Yarmet köyde iken çok mutluydu. Lezgiye de orada Safinat adlı bir kızla arkadaş oldu. Ben kadınlarla birlikte halı dokudum. Bildiğim kadarıyla kadınlarınız halıcılıkta ustadırlar.

SADİR – Öyle. Bizim halılarımızım nakışları ünlüdür. (*Çayından bir yudum alır.*) Türkiye’de bu kadar Lezgi olduğunu bilmiyordum. Peki, neden Kirne’ye göçmediniz?

MEDİNE – Lezgiye’nin İstanbul’da okuyabileceğini düşündük. Kız, üniversite sınavlarını kazanınca Yarmet çok sevindi. Lezgiye’nin yazdığı şarkılar dillerde dolaşıyor. O, Lezgice de şarkı yazmakta. Ancak şimdilik kendine saklıyor onları.

(Lezgiye gelir.)

LEZGİYE – Babamdan bahsetmeyi tamamladınız, şimdi de sıra bana mı geldi?

MEDİNE – Hee, kızım, Sadir söylediklerimden çok etkilendi. O yüzden de konuyu değiştirdim.

LEZGİYE – Öyle ise ben Sadir’e şehri tanıtayım, bırakalım biraz kendine gelsin. Sevgili konuğumuz ister mi?

SADİR – Elbette, senin gibi bayanla dünyanın öte ucuna da giderim.

LEZGİYE – Öte uç lazım değil, şimdilik bu uca gidelim. (*Üçü de güler.*)

IV SAHNE

(Sadir 'le Lezgiye şehrin bir köşesinde dirler. Lezgiye bir ağaca omuz vermiş. Sadir onun yakınında yere oturmuş.)

LEZGİYE – Benim doğduğum köy Türkiye'nin cennet mekânlarından biridir. Biz dağların eteğinde, çay kenarında, doğal güzelliklerin koynunda büyüdük. Sık ormanlarda yol bula bula, sarp kayalardan geçe geçe direncimiz arttı. Fakat kalbimde her zaman bir arzu yer etmiştir. Benim hayallerimde yarattığım bir Yargun köyü var. Kalbimdeki bir duygu beni hep oraya çekiyor. Biraz onun hakkında konuşsana.

SADİR – Bizim köyün göbeğinde bir dağ yükseliyor. Oradan Yargun avuç içi gibi gözüktür. Tarihî bir köydür. Aslında bir şehirdi Yargun, iki bin yıl evvel kurulmuş. Hazarlar bu şehri yakıp yıkmışlar. Sonra Araplar gelmiş oraya. Onlara karşı savaşıyan Lezgilerin başına olmadık belalar gelmiş. Yüzlerce kızı, oğlanı Suriye'ye götürmüşler. Araplar Yargun'a komşu yerleri de talan etmişler. Samur çayının sahilinde geçen savaşlarda Lezgiler çok başarı kazanmışlar. Arapların başkanı Şeyh Cüneyd Samur çayı civarında öldürülmüştür. Mezarı köyümüzdedir. Buraya İran şahının orduları da gelmiş. Onların ilk birlikleri büyük zayıat vererek geri çekilmişler. Bunun üzerine Nadir Şah daha büyük ordularla saldırıya geçmiş. Kent bir daha yakılıp yıkılmış. Birçok kişi darağacına çekilmiş. Sağ kalanlar bu faciadan sonra başka yerde kent kurmuşlar. Oraya “İkinci Yargun” adını vermişler. Yıllar sonra eski yurtlarına geri dönmüşler. Bu kez Rus çarlarının saldırıları başlamış. Lezgiler ona karşı da direnmişler. İşgalciler

burayı yerle yeksan etmişler. Daha sonra kent yine imar edilmiş. Yargunlular köylerini her yıkımdan sonra yeniden kurmuşlar. Kısacası, köyümüz güzel olduğu kadar da çetin günler yaşamış bir yerdir.

LEZGİYE – Şimdiki Yargun nasıl peki?

SADİR – Şimdiki Yargun’u tasvir etmek için senin gibi şair olmak gerekir. Köyümüz başını Şahdağ’ın göğsüne yaslamış, ayaklarını Samur nehrine uzatmıştır. Samur’un karşı kıyısında Dağıstan’ın Lezgi köyleri yer alır. Bizim köylerde imece usulü çalışılır. Birisi ev inşa ettiğinde ya da mahsul topladığında el birliği ile yapılır. Biz buna “mel” deriz. Dügünlerimiz de görmeye değerdir. Gece halk oyunları oynanılır. Böyle eğlencelerde genç oğlanlar kendilerine nişanlı adaylarını seçerler. (*Lezgiye ’ye bakıp güler.*) Ben niçin bu kadar çok anlatıyorum? Kendin gel, her şeyi gözlerinle gör.

LEZGİYE – Babam gelsin, onunla konuşayım. Dün senden sonra Muradhan telefon etmişti. Babamın hastalandığını bildirdi. O, iyileşsin, inşallah geliriz.

SADİR – Gelmek, vatandan haberdar olmak şarttır. (*Saate bakar.*) Lezgiye, yazık ki, gitme vakti geldi.

LEZGİYE – Sen gerçekten gidiyor musun?

SADİR – Bana kalsaydı, hiçbir yere gitmezdim. Seni bırakıp gitmek zulümdür benim için.

LEZGİYE – Sen gittikten sonra ben dayanabilir miyim?

SADİR – Ya ben? Benim aklımı başımdan aldın sen.

LEZGİYE – Senin uzaklara yola çıktığını düşündüğümde kalbim duracak gibi oluyor.

SADİR – Desem ki, bu vakte kadar senden başka hiç kimse kalbimi çarptırmadı, inanmazsın belki. Şimdi gözlerim senden başkasını görmez oldu.

LEZGİYE – Siz akademisyenler kitaptan başka şeyleri de mi görüyorsunuz?

SADİR – Ömrüm boyunca senin gibi birine rast gelmedim.

LEZGİYE (*Usulca*) – Beni de hiç kimse bu kadar etkilemedi.

SADİR – Sen halis Lezgi’sin. Kalbindekini saklamayıp olduğu gibi yüze karşı konuşan. Senden hoşlandım. Tek kelimeyle asıl “bike”sin.

LEZİYE – Bike ne demektir?

SADİR – Kadın akıllı, bilgili, hem de cesur oldu mu, Lezgiler ona “bike” der. Küre hanı Aslan Han vefat ettiğinde onun hanımı Gülsüm bike idareyi ele almıştı. O, Arap ülkeleri ile temaslarda bulunmuştur. Yusuf Han’ın hanımı Bigimağa bike ise birçok köyde medrese kurmuş, köprü yaptırmıştır. Müşkürlü Safinat bike İranlılarla savaşmıştır. Qurahlı Tamçu bike İran hükümdarı Nadir Şah’ı yaralamıştır. Böyle kadınlar çoktur bizde. Böyle yiğit kızlarımız olduğu için bizde bütün dünyada meşhur “Lezginka” var. Lezgilerin senin gibi “Mul çiçekleri” de boldur.

LEZGİYE – Mul çiçeği nedir?

SADİR – Dağların yüksek yamaçlarında, insan ayağı değmeyen yerlerinde küçük düzlükler var. Lezgiler onlara “mul” derler. İşte bu mullarda soğuğa, dona dayanıklı mest edici güzellikte çiçekler açar. Onların çeşitleri de var: İrig, Mig, Seyli, Muleyli. Muleyli onların en güzelidir. Rivayet ederler ki, Lezgi köylerinden birinde Leyli adında bir kız yaşarmış. Onun güzelliği dillere destanmış. Bir bey onu görüp âşık olur, elçiler gönderir. Fakat kızın sevgilisi varmış. O, adlı-sanlı Bena idi. Elçilerinin kör pişman geri döndüğünü gören bey, Bena’yı derdest ettirip yanına getirir. “Eğer bana kuşların bile konamadığı bir kale inşa edersen, seni azat ederim” der. Oğlan razı olur ve işe girer. Günler aylar geçer, kale tamamlandığında bey der ki, “Gel kalenin tepesinden etrafı temaşa edelim.” Oğlan kabul eder. Bey, kalenin tepesine çıktıklarında Bena’yı iter. Leyli sevdiğinin kaleden düşüp yere çakıldığını işittiğinde dertten kendini dağlara vurur. Bey, atlılarını onu takibe yollar. Kız, onların yaklaştığını görünce Allah’a

yalvarır: “Yarabbi, ne olur, beni bir çiçeğe dönüştür!” İşte o anda, güzel bir çiçek oluverir. Bu çiçeğe “Muleyli” adı verilir. Bizde bu adda şarkı da var. (*Sadîr şarkıyı mırıldanır.*)

LEZGİYE – Ne güzel bir şarkı! O günden beri o çiçeği kimse derememiş, öyle mi?

SADİR – Evet, dermek güç. Çünkü o, sarp dağların üstünde açıyor. Onu dermek kolay değil. Aşağıda derin uçurumlar var. Fakat onu dermesen olur mu?

LEZGİYE – Lezgi halk şarkılarından çok hoşlanıyorum.

SADİR – Bizim eşsiz şarkılarımız, ezgilerimiz var. Onların en başarılı ifa edicisi Rehmet Hacıyeva, yüzden çok besteyi dile getirmiştir.

LEZGİYE – Hepsini öğrenmek isterdim.

SADİR – Çok iyi olur. Besteçi Fetulah Rehimhanov köy köy dolaşp şarkılarımızı topladı. Notalarını belirledi (Saate bakar.) Lezgi kızı, sohbet koyunu kurda kaptırır, derler. Fakat gözü arkada yola çıkıyorum! Bir daha seni göremezsem, ne yaparım?

LEZGİYE – Neler söylüyorsun? Öyle şey mi olur?

SADİR – Dünyanın işlerini görmüyor musun? Kimin aklına gelirdi ki, ömründe birbirini görmeyen, ancak ortak geçmişi paylaşan, kan bağı olan insanlar bir tesadüf ile karşılaşsınlar.

LEZGİYE – Kısmet budur işte, ben her zaman kısmete inanmışım.

SADİR (*Güler.*) – Böyle kısmet mi olur? Ben gidiyorum, sen kalıyorsun. Azerbaycana geldiğinde bana haber et, seni karşılayayım. Yazık ki, babanı göremedim. Onunla gel ha!

LEZGİYE – Elbette! Ancak sen şimdilik annene hiçbir şey deme. Biz ona sürpriz yaparız.

SADİR – Kuşkun olmasın. Görmüyor musun, benim ne sıkı ağzım var? Oradan söz çıkar mı? (*Gülerek giderler.*)

IV PERDE

(Olaylar Yargun'da geçer.)

I SAHNE

(Yargunat evde halının üstünde bağdaş kurup oturmaktadır. Yaşlanmışır. Pencereden Yarmet'in okuduğu "Yargunat" şarkısı işitilir. Kapı açılır, içeri kıvr saçlı bir adam girer. Onlar bir süre birbirlerini süzerler.)

YARMET (Kahırla) – Yargunat!

YARGUNAT (Yerden kalkar, sesi titreyerek) – Aman Allah'ım! Yarmet, bu sen misin? (Takatsız hâlde yer çömelir.)

YARMET (Gelip Yargunat'ı ayağa kaldırır.) – Benim, Yargunat, ben, Yarmet.

YARGUNAT – Sonunda döndün. Ben bunu dile getirdiğimde, senin dönüp geleceğini söylediğimde kimse bana inanmadı. Sağ salim olduğun içime doğmuştu. Gelmemenin sebebini bilmiyordum. Görüyor musun, ben senin ocağının sönmesine engel oldum.

YARMET – Görüyorum Yarmet, görüyorum. (Yargunat'ın ellerini öper, bu sırada kadının parmağındaki yüzüğü görür.) Sen benim yüzüğümü koruyup sakladın mı?

YARGUNAT – Peki, sen bana nişan takmadın mı?

YARMET (Kahırla) – Sen benden vefalı çıktın. Ben ise sana yalnızca kalp ağrısı verdim.

YARGUNAT – Niye öyle dersin? Sen az mı dert çektin? Saçların Şah dağının başı gibi ağarmış. Senin kalbini gözlerinden

okuyorum. Fazla söze gerek yok.

YARMET – Atalar demiş ki, dert çekmeyen insan kocamaz.

YARGUNAT – Öyledir, Yarmet. Görmez misin, ben senden de çok kocamışım. Eh, ömür sürüp kocamak da bir saadettir.

YARMET – Benim ak saçım, kıymetlim! Senin karşında günahlarım saymakla bitmez.

YARGUNAT – Öyle deme. Alnımıza ne yazıldıysa, o oldu. Allah'ın hükmü ile dünya işleri örtüşmez. Elden ne gelir, bizimki de böyle oldu. Bir yerde ömür sürmek bize nasip değilmiş.

YARMET – Nice yıllardır seni rüyalarımnda evimizde görüyordum. Ancak her seferinde düşünüyordum ki, herhâlde hayalimde kurduklarım uykularıma girmekte. Meğer olanlar içime doğarmış.

YARGUNAT (*Birden telaşlanır.*) – Sen niçin ayak üstesin? Gel, otur. Uzun yol gelmişsin, dinlen. (*Onlar yerde bağdaş kurup otururlar.*) Anlat, sana doyunca kulak vereyim, bu vakte dek nerelerdeydin? Niçin köye bir mektup olsun yazmadın? Vatana küs kalınır mı?

YARMET – Vatana küs değildim, gelemezdim.

YARGUNAT – Bir parça kâğıt yok muydu? Onu gönderemez miydin? Ne kadar güç durumda kalsa da yiğit vatanının kaygısını çekmelidir, değil mi?

YARMET – Öyledir Yargunat, amma ne yapmalı ki, Allah bana vatanımı çok gördü. Ben yâd ellere düştüm. Garip oldum. Gece gündüz korktuğum tek şey gurbette ölmektir.

YARGUNAT – Gurbette ölenin kabri de vatan için ağlar, derler.

YARMET – Ben vatanın taşlarına da canımı feda etmeye hazırımdım. Vatanızsız adam imansız olur, derler. Fakat ben imansız değilim. Ben vatanımı bir an bile unutmadım.

YARGUNAT – Öyleyse...

YARMET – Yalvarırım sana, yaralarımna tuz serpmeye. Ben sana olanları anlatacağım. Şimdi bana bir bardak su ver. Çarpınarının suyundan. Yüreğim yanmakta. (*Yargunat su getirir, Yarmet onu başına çeker.*) Ah, dünyanın suyunu içsem de, yangınım sönmez.

(*Sadir'le Lezgiye içeri girerler. Lezgiye, Yargunat'ın boynuna sarılır. Yargunat hayretle kâh Sadir'e, kâh Lezgiye'ye bakar.*)

YARGUNAT (*Sadir 'e*) – Oğlum, tanış, bu senin babandır.

SADİR (*Güler.*) – Biliyorum, anne. (*Lezgiye 'yi gösterir.*) Bu ise Lezgiye'dir.

YARMET – Benim kızım.

YARGUNAT – Senin kızın? (*Gözleri dolar. Lezgiye 'nin boyuna sarılır.*)

LEZGİYE – Sadir bana sizden çok söz etti. Sizin geçirdiğiniz ıstıraplardan haberdarım. Siz yalnızca Sadir'in değil, benim de azizimsiniz.

YARGUNAT – Can yavrum, “siz” nedir? Bana “anne” de. Seni yaratan Allah'a kurban olayım.

(Birkaç yaşlı erkek ve kadın gelir. Onlar Yarmet 'le görüşürler. Tsavar ağlaya ağlaya içeri girer.)

TSAVAR – Senin geldiğin yollara kurban olayım abi.

YARMET – Tsavar? Bu sen misin? (*Kadını kucaklar, onu alnından öper.*) Fakat sen kocayıp elden düşmüşsün... Benim küçük bacım!

TSAVAR – Sen de çok değişmişsin. (*Yarmet 'in saçlarında elini dolaştırır, sonra ağlar.*) Bizi bırakıp nereye gittin? Anneni, kardeşini atıp gitmek olur mu? Senin derdine dayanamayıp annemizin kalbi durdu. Zavallı Yargunat senin için ne acılara katlandı. O hep senin dönüp geleceğini söylerdi. Biz onunla birlikte hep senin yolunu gözlerdik. (*Ağlar.*)

YARMET – Sakin ol bacı, seni ağlar görünce benim yüreğim sızlar.

YARGUNAT – Tsavar, kendine azap verme, sakin ol! Allaha şükür, Yarmet sağ salım geldi. Yazık ki, annem bugünü göremedi.

YARMET – Eminat teyze ne zaman rahmete gitti?

YARGUNAT – Yakınlarda.

YARMET – Allah rahmet etsin.

YARGUNAT – Benimle birlikte o da senin yolunu beklemekteydi. Sadir'i biz beraber büyüttük. Annem öldüğünde bana vasiyeti vardı: “Ben kendim de farkında olmadan seninle Yarmet'i birbirinizden ayırdım. Bu dünyada büyük haksızlık ettim. Yarmet geldiğinde ona söyle beni affetsin” dedi.

YARMET – Elden ne gelir? Bizim kaderimiz buymuş.
Alnımıza böyle yazılmış.

(Sahneye iki erkek girer.)

BİNİTULLAH (*Yarmet'a*) – Hoş geldin, sefa getirdin, Yarmet.

YARMET – Binetullah, bu sen misin?

BİNİTULLAH – Elbette, benim!

YARMET – Maşallah, çok büyümüşsün.

BİNİTULLAH – Yoksa hep küçük kalacağımı mı sanıyordun?

YARMET – Sadul, peki sen Almanların elinden nasıl kurtuldun?

SADUL (*Yarmet'i kucaklar.*) – Sizin arkanızdan biz de esir barakasından kaçtık. Ayağımı o sırada sakatladım. Köylüler de beni “topal” diye anmakta.

YARMET – Lezgilerde lakap takmak âdettendir.

(Bir kadın oynayarak gelir. Bir yandan şarkı söylemektedir.)

SUNA –

Atana-tana,

Yarmet atana.

Yarmetan quşun

Timil atana.

(Geldi, geldi,

Yarmet geldi.

Yarmet'in savaşçıları

Çok az geldi.)

YARMET – A Suna, sen hiç değişmemişsin. Hep şakacı Suna'sın.

SUNA – İnsanda tek yüzü olmalı. Bukalemun değilim ki, her gün değişeyim.

(Suna kollarını açıp Yarmet'i kucaklar.)

YARMET – Ne iyi ki geldiniz! Hepiniz burnumda tütmekteydiniz.

YARGUNAT – Hepiniz avluya geçin. Binetullah, bahçedeki koçu kesmek senin görevindir.

BİNİTULLAH – Baş üstüne!

II SAHNE

(Yargunat'la Yarmet evde oturup sohbet etmektedirler.)

YARMET – Yargunat, ben hiçbir zaman bu kadar bedbaht, bu kadar aciz olmamıştım. Yüreğim çatlayacak, dayanamayacağım.

YARGUNAT – Sakin ol.

YARMET – Kendimi rüyada sanıyorum. Sen yanımda olsan da kendi gözlerime inanamıyorum. Fakat bir arada olmamız bize niçin mutluluk getirmemekte?

YARGUNAT – Ben öyle sanırdım ki, sen yanan yüreğimi dindireceksin. Fakat ben kendi kendimi aldatmaktaymışım. Bu vakte dek içimde umut vardı. Kırılma ancak, uzakta iken sen bana şimdi olduğundan daha yakındın.

YARMET – Bana öyle gelmekte ki, yüreğimden ağır bir taş asılmış. Utanç duygusu beni kızgın demir gibi dağlamakta.

YARGUNAT – Kendi evinde, ailenle, kendi eşinin yanında olduğunda bu acılar denecek.

YARMET – Öyle deme, Yargunat, yalvarırım sana, incitici sözler söyleme. Benim neler çektiğimi bilmiyor musun?

YARGUNAT – Nice yıllar boyu sabahları gözlerimi açıp uykudan uyandığımda dilimde “Yarmet” sözü olurdu. Sabahları “Hayırlı sabahlar, Yarmet!” derdim. Hastalanıp yatağa düştüğümde ben başkaları gibi hekimi değil, seni çağırırdım. Senin hayalin gözümün önünde belirince ağrılar benden uzaklaşırdı. Ben sevinirken aklıma sen gelirdin hemen. “Acaba Yarmet’in hâli nicedir?” diye düşünüyordum. Lezzetli bir yemek pişirirken sen aklıma geliyordun. Her gece seni düşünerek uykuya geçiyordum,

bedenimde ellerinin sıcaklığını duyuyordum. Bağda fidanları senin adını fısıldayarak buduyordum. Halı dokurken ilmiklerde seni canlandırıyordum. Eh, bütün bunları ne diye söylüyorum? Bu yıllar boyu ben yalnız senin dayanağınla yaşadım. Ben seni güneş sanmaktaydım, hiçbir zaman sıcaklığı azalmayan sıcak güneş, amma sen soğuk güneşmişsin. Ömrüme doğmayan, bana mutluluk bahş etmeyen güneş.

(Yarmet kederle şarkı söyler.)

YARGUNAT – Sen önceleri böyle kederli okumazdın. *(Ah çeker.)*

YARMET – Hiçbir vakit aklıma getirmemiştim ki, sen yalnızsın, yol gözlemektesin. Ben sanıyordum ki, sen Osman’ın karısısın, bir düzüne çocuğun var. Ummazdım ki, benim için bunca mihnete katlanırsın. Haberimiz olmadan da ömür gelip geçti. *(Yargunat’ın elini tutar.)* Bana öyle geliyor ki, Sadir bizim ikimizin evladıdır. Onu kendime benzettim.

YARGUNAT – Bunu bana söyleyen çok oldu.

(Dışarıdan Sadir’le lezgiye’nin okuduğu şarkının sesi işitilir.)

YARGUNAT – İştirmekte misin, bu bizim şarkımızdır.

YARMET – Hee, öyledir. Allah’a kurban olayım, bak, evlatlarımızı birbirine nasıl rast getirdi. Lezgiye sana emanet, Yargunat.

YARGUNAT – Lezgiye benim canımdır. Yarmet, unutma, bu dünyada seninle ilgili ne varsa, tümü benim gözümde azizdir. Lezgiye yalnız senin değil, benim de yavrumdur. Onun gözleri senin gözlerin, huyu senin huyundur. Koçaklığı ise hiç söz götürmez. Görmedin mi, bir ay içinde Lezginka’yı nasıl da öğrendi. Düğünde oynarken herkesi hayran bıraktı. Lezgiye ile Sadir’i Allah birbiri için yaratmış. Onların mutluluğunu

gördüğümde kendi dertlerimi unutmaktayım.

YARMET (*Ah çeker.*) – Yargunat, dünyaya ikinci defa gelseydik, nasıl da güzel olurdu!

YARGUNAT – Bu kadar derdi yeniden çekmek için mi?

YARMET – Hayır, geçmişimdeki yanlışlıkları düzeltmek için, senden bir daha ayrılmamak için.

(Lezgiye içeri girer.)

LEZGİYE – Karanlıkta daha ne kadar oturacaksınız? Sofra çoktan hazır.

YARGUNAT – Geliyoruz kızım, geliyoruz. Gel Yarmet, bugüne de şükür.

III SAHNE

(Yarmet’la Yargunat kapının ağzında durmaktadırlar.)

YARMET – Lezgiye’yle Sadir beni arabada bekliyorlar. Artık gidelim. Allah izin verirse on günden sonra onları oradan yolcu edeceğim.

YARGUNAT – Gidin, gecikmeyin. Size iyi yollar. Bizim selamlarımızı, dualarımızı götür.

YARMET – Acaba, seni bir daha göreceğim mi?

YARGUNAT – Kim bilir?

YARMET – Dün Sadir’le mezarlığa gitmiştik. Annemle babamın kabirlerinin yanında kendime bir yer tesbit ettim. Vasiyet ettim ki, beni onların yanına getirip defnetsinler.

YARGUNAT (*Kahırla*) Bak, sen nasıl da beni yine hatırdan çıkardın? Peki, beni nereye defnedecekler? (*Yarmet, kadını bağrına basıp ağlar.*)

YARMET – Ayaklarım gitmiyor.

YARGUNAT – Git, git, kendi mekânında, kendi göklerinde mutlu ol. Soğuk güneş gibi benim göklerimde doğup bana ikinci bir kış yaşatma. Kim der ki, muhabbet sıcak güneştir? Ben inanmam. O bana soğuk, ayaz, kar, boran getirdi. Uzun yıllar muhabbet alevinde kavrulan ben, şimdi umutsuzluk denizine düşmüşüm. Fakat ölmek istemiyorum. Kısmetim uğruna yeniden uğraşmak istiyorum. O yüzden de Allah’a yalvarıyorum: Geri ver benim umutlarımı, önceki sabrımı, önceki aşkımlı!

(Kucaklaşırlar. Yarmet gider. Yargunat onun ardınca su serper. “Yargunat” şarkısı işitilir. Perde kapanır.)

İÇİNDEKİLER

Ön söz.....	5
Bir yaz gecesi (<i>Povest</i>).....	7
Gün batımı (<i>Povest</i>).....	47
Hal (<i>Roman</i>).....	89
Lezgiye (<i>Piyes</i>).....	243

